

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

ERIHJUS
EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

EE
Central and Eastern European Online Library

EBSCO

RÖAD
DIRECTORY OF OPEN ACCESS
SCHOLARLY
RESOURCES

FONDATĂ ÎN ANUL 1864 SUB TITLUL „ROMÂNIA MILITARĂ”
- SERIE NOUĂ, ANUL XXXIV -

2/2023

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ MILITARĂ ȘI STUDII DE SECURITATE EDITATĂ DE STATUL MAJOR AL APĂRĂRII

EDITOR STATUL MAJOR AL APĂRĂRII

CONSILIUL EDITORIAL

Președinte

general-locotenent Gheorghită VLAD

Membri

general-locotenent Iulian BERDILĂ
contraamiral Ion-Cristian LIȘMAN
general-locotenent Corneliu POSTU
general-maior Claudiu-Mihail SAVA
general de brigadă Florin-Marian BARBU
general-maior Liviu Marian MAZILU
general-maior Remus-Hadrian BONDOR
general de brigadă Mihai BURLACU
general de brigadă Daniel POP
general de brigadă Cornel TONEA-BĂLAN
general de brigadă Constantin SPÎNU
general de flotilă aeriană Eugen MAVRIȘ
general de brigadă Ghiță BĂRSAN
general de flotilă aeriană Marius ȘERBESZKI
contraamiral de flotilă Alecu TOMA
general de brigadă Constantin Iulian VIZITIU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Șef Secție Publicații Militare

colonel Mircea BARAC
mbarac@mapn.ro

Secretar de redacție

Alina PAPOI
apapoi@mapn.ro

Redactori

Iulia SINGER
Diana Cristiana LUPU

DTP

Adelaida-Mihaela DANDEȘ

CONSILIERI EDITORIALI

colonel dr. Dan COLESNIUC
prof. univ. dr. Dumitru PREDĂ
contraamiral (r.) dr. Constantin CIOROBEA
comandor (r.) dr. Gheorghe-Cristian BOGDAN
colonel (r.) dr. Olivian-Constantin STĂNICĂ

ADRESA REDACȚIEI

București, str. Izvor nr. 110, sector 5
Cod poștal: 050564
Telefon: +4021.319.48.80/1005597; 1005596
Tel./fax: +4031.426.09.90
E-mail: gmr@mapn.ro
Web: gmr.mapn.ro

Tiparul a fost executat
la Centrul tehnic-editorial al armatei
sub comanda ____/2023 B 0207

Referenți științifici

prof. univ. dr. Iulian CHIFU
prof. univ. dr. Alina BĂRGĂOANU
prof. univ. dr. Cristian BARNA
conf. univ. dr. Silviu NATE
lect. univ. dr. Antonia COLIBĂȘANU
dr. Olga R. CHIRIAC
lect. univ. dr. Iulia ANGHEL
colonel dr. Vasile MARINEANU
colonel conf. univ. dr. Ștefan-Antonio DAN-ȘUTEU
colonel conf. univ. dr. Cosmin OLARIU
colonel conf. univ. dr. Cristian Octavian STANCIU
colonel conf. univ. dr. Cristian ICHIMESCU
comandor conf. univ. dr. Lucian Valeriu SCIPANOV
colonel conf. univ. dr. Daniel ROMAN
colonel conf. univ. dr. Ciprian PRIPOAE-ȘERBĂNESCU
colonel just. mil. dr. Mădălina Daniela GHIBA
locotenent-colonel conf. univ. dr. Andi-Mihail BĂNCILĂ
major conf. univ. dr. Marinel-Adi MUSTAȚĂ
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Mircea VLADU
colonel (r.) prof. univ. dr. Sorin PÎNZARIU
colonel (r.) prof. univ. dr. Toma PLEȘANU
colonel (r.) prof. univ. dr. Gheorghe MINCULETE
conf. univ. dr. Anca Georgeta DINICU
locotenent-colonel prof. univ. dr. ing. Dorel BADEA
colonel conf. univ. dr. Aurelian RAȚIU
colonel conf. univ. dr. Lucian ISPAS
colonel conf. univ. dr. ing. Ioan VIRCA
colonel conf. univ. dr. Vasile CĂRUȚAȘU
colonel conf. univ. dr. Constantin GRIGORAȘ
colonel conf. univ. dr. Laviniu BOJOR
colonel conf. univ. dr. Marius MILANDRU
prof. univ. dr. Mihai Marcel NEAG
colonel (r.) dr. Mircea TĂNASE
colonel prof. univ. dr. Adrian LESENICU
colonel conf. univ. dr. Laurian GHERMAN
locotenent-colonel conf. univ. dr. Cătălin CIOACĂ
colonel conf. univ. dr. Cătălin POPA
prof. univ. dr. Ion CHIORCEA
conf. univ. dr. Romeo BOȘNEAGU
prof. univ. dr. ing. Gheorghe SAMOILESCU
colonel (r.) dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ
colonel conf. univ. dr. Dan-Lucian PETRESCU
dr. Mirela ATANASIU
dr. Cristina BOGZEANU
dr. Cristian BĂHNĂREANU
colonel prof. univ. dr. Florin-Eduard GROSARU
colonel dr. Florin ȘPERLEA
prof. univ. dr. ing. Cezar VASILESCU
conf. univ. dr. Alexandru LUCINESCU
conf. univ. dr. Maria CONSTANTINESCU
conf. univ. dr. Aura CODREANU
dr. Lisa-Maria ACHIMESCU
dr. Șerban CIOCULESCU
dr. Manuel STĂNESCU
dr. Alexandru MADGEARU
dr. Iulian BOȚOGHINĂ
dr. Alexandru GEORGESCU
colonel (r.) prof. univ. dr. Ioan CRĂCIUN
colonel (r.) prof. univ. dr. Ion GIURCĂ
colonel (r.) prof. univ. dr. Petre OTU
colonel (r.) prof. univ. dr. Constantin HLIHOR

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Revistă de știință militară și studii de securitate
editată de Statul Major al Apărării

Fondată în anul 1864 sub titlul „*România Militară*”
– serie nouă, anul XXXIV –

ISSN Print: 1454-0460

ISSN Online: 1842-8231

10.55535/GMR.2023.2

Revista *Gândirea militară românească* este revistă științifică
cu prestigiu recunoscut din domeniul
„*Științe militare, informații și ordine publică*”, potrivit evaluării
făcute de către Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare în anul 2011
(<http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/reviste-militare1.pdf>)

Revista *Gândirea militară românească* este inclusă în bazele de date
ERIH PLUS, INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL, CEEOL, EBSCO,
domeniul International Security & Counter-Terrorism Reference Center,
și în **Catalogul ROAD**

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate
revine în exclusivitate autorilor, în conformitate cu prevederile
Legii nr. 206 din 27.05.2004

**COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente,
cu condiția indicării precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.**

O MOȘTENIRE DE LA 1864

Drumul spre modernitate al Oștirii Române a început în 1859, odată cu instituirea Corpului de Stat Major General al Principatelor Unite, actualmente Statul Major al Apărării.

La numai câțiva ani, în 1864, un grup de nouă căpitani, absolvenți ai celei dintâi promoții a Școlii de cadeți din București, a avut inițiativa creării unei „reviste de știință, artă și istorie militară”, cu denumirea „România Militară”.

Inițiatorii acestui demers publicistic – **G. Slăniceanu** (căpitan, șeful Batalionului de Geniu), **A. Gramont** (căpitan de stat major), **G. Borănescu** (căpitan de geniu), **G. Angheliescu** (căpitan de stat major), **A. Angheliescu** (căpitan de artilerie), **E. Arion** (căpitan de artilerie), **E. Boteanu** (căpitan de stat major), **E. Pencovici** (căpitan de stat major) și **C. Barozzi** (căpitan de geniu) –, educați nu doar în România, ci și în străinătate, erau animați de necesitatea dezvoltării, și în Armata Română, a unei activități teoretice consistente.

Programul¹ revistei, inclus încă din primul număr, apărut la 15 februarie 1864, conținea idei și demersuri novatoare, cu scopul de:

„- a lucra la organizarea sistemului nostru militar, ce Camera legiuitoare este chemată în curând a-l hotărî;

- a aduna și a cerceta instituțiile vechi militare ale Patriei, instituții ce au făcut atâtea veacuri gloria României și ne-au asigurat existența;

- a trata, în lipsă de orice uvraje militare, tot ce se raportă la instrucția Oastei, baza cea mai solidă a armatei;

- a întreține pe Oșteanul Român cu cunoștința evenimentelor militare ce se petrec în lume;

- a veni să lucrăm împreună și din toată inima la înălțarea și consolidarea edificiului ce este merit să asigure viitorul patriei noastre”².

Publicație independentă, dar aflată sub egida Ministerului de Război, „România Militară” și-a încetat apariția în 1866, din lipsă de fonduri și de abonați. Va reapărea după un sfert de veac, în 1891, tot la inițiativa unui grup de ofițeri din Marele Stat Major, care își propuneau „reproducerea studiilor serioase de organizare, de strategie, de arta de a conduce trupele în orice circumstanțe”³. La scurt timp, prin Înaltul Decret Regal nr. 3663 din 8 decembrie 1897, „România Militară” a devenit, de la 1 ianuarie 1898, „organul oficial de publicitate al Marelui Stat Major”.

C. Barozzi
(căpitan de geniu)

E. Pencovici
(căpitan de stat major)

E. Boteanu
(căpitan de stat major)

G. Borănescu
(căpitan de geniu)

G. Angheliescu
(căpitan de stat major)

G. Slăniceanu
(căpitan,
șeful Batalionului
de Geniu)

E. Arion
(căpitan
de artilerie)

A. Angheliescu
(căpitan
de artilerie)

¹ Din trecutul României Militare cu prilejul aniversării a 75 de ani de la apariția ei în viața armatei. 1864-1939, București, 1939, p. 31.

² Ibidem, p. 32.

³ România Militară, nr. 1, 1891, p. 6.

**Premiile revistei
GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ
se acordă în fiecare an,
de către Statul Major al Apărării,
celor mai valoroase lucrări din domeniul
științei militare, editate în anul precedent**

*Premiul
„General de brigadă
Constantin Hîrjeu”*

*Premiul
„General de divizie
Ștefan Fălcoianu”*

*Premiul
„Locotenent-colonel
Mircea Tomescu”*

*Premiul
„General de corp
de armată
Ioan Sichițiu”*

*Premiul
„Mareșal
„Alexandru Averescu”*

CUPRINS

EDITORIAL	Remus-Hadrian BONDOR	6	Către o nouă strategie transatlantică în regiunea Mării Negre
	Gheorghe MOCANU	14	Strategia Mării Negre – reproducere din România Militară, anul LXXX, nr. 3-5, martie-mai 1943
TEORIE ȘI ARTĂ MILITARĂ	Mario MARINOV	48	Interpretarea modului rusesc de a duce războiul – analiză comparativă între operațiunile militare sovietice și Faza I a operațiunilor rusești în Ucraina –
	Dan ȚIGĂNUȘ	82	Tehnologiile cloud și necesitatea implementării cloud-ului hibrid în mediul militar
INFORMAȚII ȘI SECURITATE	Teodora-Ioana MORARU	96	România și Polonia sub lupa intersecționalității – o analiză comparativă transnațională a strategiilor naționale de securitate –
	Mircea STAN	114	Ucraina și praxisul Federației Ruse în materie de cuceriri teritoriale
	Lucian GRIGORESCU	130	Importanța strategică a Dunării în contextul unei viitoare strategii de securitate maritimă românească la Marea Neagră
	Iulia-Alexandra COJOCARU	150	Comunicarea strategică în sprijinul integrării migranților în comunitățile-gazdă
MANAGEMENTUL RESURSELOR PENTRU APĂRARE	Gheorghe MINCULETE	172	Abordări acționale specifice Alianței Nord-Atlantice – particularități ale logisticii operaționale –
	Dragoș ILINCA	196	Dezvoltarea formațiunilor multinaționale în context european – determinări conceptuale și rațiuni practice de generare a capacităților de apărare prin inițiative de cooperare regională –
	Adina SEGAL	216	Reglementarea investițiilor imobiliare din patrimoniul Ministerului Apărării Naționale
	Andreea LOSEKAMM	238	DIGITAL MINDSET în educație – educația de securitate –
ISTORIE MILITARĂ	Dan-Dragoș SICHIGEA	250	Planul de înzestrare al Marinei Române în anul 1929
	George UNGUREANU	260	România, Bulgaria și declinul puterii militare germane la Marea Neagră (noiembrie 1942-septembrie 1944)

CĂTRE O NOUĂ STRATEGIE TRANSATLANTICĂ ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

General-maior Remus-Hadrian BONDOR

Şeful Direcţiei planificare strategică

Mediul strategic s-a transformat substanțial la nivel global în ultimii ani, în sensul apariției unui număr considerabil de noi provocări. Unul dintre factorii generatori de astfel de provocări l-a reprezentat continuarea politicii externe asertive a Federației Ruse, care a culminat cu invazia ilegală, nejustificată și neprovocată asupra Ucrainei. În acest context, comunicatul Summit-ului NATO de la Madrid, din iulie 2022, precizează că NATO „condamnă războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei în cei mai fermi termeni posibili. Acesta subminează grav securitatea și stabilitatea internațională. Este o încălcare flagrantă a dreptului internațional”¹.

Regiunea Mării Negre reprezintă o zonă de maxim interes strategic pentru România. În ultimii ani, a devenit un loc principal al activității militare ruse. Rusia a demonstrat în mod repetat dorința de a utiliza instrumentul militar pentru a proteja și promova interesele în regiune, atât prin incursiuni terestre în teritoriile suverane ale partenerilor NATO, cât și prin utilizarea flotei Mării Negre și a altor capacități pentru proiectarea puterii în operațiile din Siria și din Marea Mediterană.

Orice fel de tensiune în această zonă implică națiuni NATO și, prin urmare, interesele Alianței, având în vedere că trei state riverane Mării Negre au statut de membru, iar alte state din regiune pe cel de partener. Pe de altă parte, menținerea unui rol dominant în regiunea Mării Negre constituie un element important al strategiei Rusiei; cu toate acestea, factorii de decizie din Occident au avut rezerve în a acorda atenție strategică regiunii Mării Negre înainte de invazia Rusiei în Ucraina din 2022. Acest aspect trebuie să se schimbe într-un viitor cât mai apropiat, deoarece securitatea regiunii Mării Negre este o problemă complexă, cu multiple implicații euroatlantice și un impact global semnificativ, în special în ceea ce privește ordinea internațională bazată pe reguli care favorizează drepturile omului, intervenția umanitară și promovarea valorilor democratice

¹ Madrid Summit Declaration, Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Madrid 29 June 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm, accesat la 19 aprilie 2023.

Viziuni și abordări diferite în zona Mării Baltice și zona Mării Negre

Regiunea Mării Negre este una dintre zonele-cheie în care actorii ai scenei internaționale sunt implicați în configurarea noilor centre de putere. Națiunile NATO se învecinează cu foste state sovietice despre care Rusia pretinde că trebuie să se afle în zona sa de influență. Mai mult, suprafața și spațiul aerian al Mării Negre reprezentau, chiar și înaintea invaziei ruse în Ucraina din 2022, un mediu în care armata rusă și forțele NATO interacționau la limită. Pe lângă provocările militare și perturbările geopolitice, resursele energetice reprezintă un alt factor important în descrierea mediului strategic din regiune. Marea Neagră este o rută importantă de tranzit pentru respectivele resurse, în special gaze naturale. Rutele de tranzit implică Rusia, producători din Caucaz, cum ar fi Azerbaidjan, precum și piața europeană, în special pentru gaze naturale și hidrocarburi. Dependentele rezultate s-au confirmat drept vulnerabilități, fiind exploatate ca pârghie de constrângere de leadershipul de la Kremlin, deoarece energia reprezintă o problemă economică majoră pentru statele europene. Resursele energetice, precum și rutele existente și viitoare de distribuție a gazelor și petrolului reprezintă, probabil, cele mai importante probleme transnaționale, afectând, astfel, aproape toate relațiile bilaterale din regiune.

Cu privire la amenințarea rusească, chiar înainte de momentul 24 februarie 2022, se poate afirma că statele baltice și Polonia împărtășeau o percepție comună asupra acesteia, pe când statele din regiunea Mării Negre, membre ale NATO, au fost, în general, nesincrone în evaluarea prezenței tot mai mari a Rusiei în regiune. Astfel, la scurt timp după ocuparea Crimeii, România a decis să aloce două procente din PIB-ul său pentru apărare, a înființat Comandamentul Diviziei Multinaționale de Sud-Est și Unitatea de Integrare a Forțelor NATO, făcând totodată eforturi pentru desfășurarea de trupe americane și NATO pe teritoriul său. În schimb, Bulgaria a subliniat necesitatea cooperării economice. Ankara a preferat, potrivit unui model devenit tradițional, axat pe urmărirea propriilor interese, să oscileze între competiție și cooperare cu Moscova. Mai mult, absenței unei viziuni strategice unice pentru Marea Neagră în rândul statelor membre ale NATO i s-a adăugat o prezență relativ modestă a SUA

în regiune. Înainte de 2022, Statele Unite ale Americii au menținut în sistem rotațional între 500 și 1.000 de militari în România și Bulgaria, dar acest număr este mic în comparație cu prezența americană în regiunea baltică. În plus, amprenta maritimă a SUA în Marea Neagră a fost inconsecventă de-a lungul anilor. După ocuparea Crimeii, Washingtonul și-a intensificat prezența maritimă, prin trimiterea a 13 nave de război în zonă în 2014, dar, doi ani mai târziu, a redus drastic numărul de nave la 5, după care a crescut, din nou, numărul prezenței acestora la 13, în 2021. Prin urmare, chiar și după acapararea Crimeii, aliații euroatlantici nu au reușit să impună costuri suficiente expansionismului Rusiei în regiune.

Nu întâmplător, atunci când, la începutul anului 2022, Moscova a închis toată partea de nord-vest a Mării Negre, sub pretextul unor exerciții militare, cu câteva zile înainte de invazia Ucrainei, nicio navă de război a NATO aparținând aliaților non-costieri nu patrula în Marea Neagră. Însă, invazia Ucrainei de către Rusia a declanșat schimbări semnificative în peisajul strategic al regiunii. Pe măsură ce Marea Neagră a apărut ca linia de front majoră, în contextul agresiunii Kremlinului, au fost reevaluați factorii relevanți pentru importanța regiunii. Una dintre consecințele majore ale respectivei reevaluări a fost aceea că NATO a recunoscut dezechilibrele în postura sa de apărare împotriva Rusiei și a răspuns prin stabilirea unei prezențe unice aliate de-a lungul întregului flanc estic.

Răspunsul NATO ca urmare a invaziei Ucrainei de către Rusia

Imediat după invazia Ucrainei de către Federația Rusă, Consiliul Nord-Atlantic a decis, pentru prima dată, activarea planurilor de apărare aliate, fiind dislocate, astfel, pe flancul estic aliat, inclusiv în România, elemente ale Forței NATO cu nivel de reacție foarte ridicat (VJTF). În România a fost dislocat elementul terestru precursor al VJTF de nivel batalion, asigurat de Franța în calitate de națiune-cadru.

În cadrul Summit-ului extraordinar al NATO de la Bruxelles, din data de 24.03.2022, șefii de stat și de guvern au decis înființarea a patru noi grupuri de luptă în Bulgaria, România, Slovacia și Ungaria, pentru a întări securitatea aliaților, ca parte a unui set mai larg de măsuri pentru întărirea posturii aliate de descurajare și apărare pe termen mediu și lung.

În România, Franța a preluat rolul de națiune-cadru a grupului de luptă și, din iulie 2022, a trecut la dislocarea efectivelor din formatul Grupului de Luptă, care au crescut gradual, concomitent cu finalizarea lucrărilor de infrastructură din Centrul Național de Instruire Întrunită Cincu.

Măsurile de descurajare și apărare includ, de asemenea, prezența sistemelor de apărare aeriană, a mijloacelor de cercetare a spațiului aerian și a aeronavelor multirol destinate executării misiunilor de poliție aeriană și de vigilență întărită.

În același timp, SUA și-au concentrat atenția asupra Mării Negre. Washingtonul a decis să disloce un comandament de divizie și o brigadă cu aproximativ 3.000 de militari în România. Pe lângă aceste măsuri de reasigurare, parlamentarii americani au înaintat o propunere legislativă bipartită – Actul privind Securitatea Mării Negre –, care solicită Washingtonului să-și sporească angajamentele față de țările din regiune, să sporească asistența militară și să îmbunătățească coordonarea cu NATO și UE. Dacă va fi adoptat, proiectul de lege ar pune bazele unei strategii americane, prima de acest fel, pentru regiunea Mării Negre.

Este necesară asigurarea unei agende substanțiale a Summit-ului de la Vilnius din acest an, în avansarea și consolidarea obiectivelor privind adaptarea pe termen lung a posturii de descurajare și apărare.

Deciziile și acțiunile aliate viitoare pe linia consolidării acestei posturi, inclusiv în regiunea Mării Negre, vor fi integrate în cadrul mai larg al implementării noii Strategii Militare a NATO, pentru a sprijini obiectivele de descurajare și apărare a întregului spațiu aliat euroatlantic. Aceste decizii și acțiuni includ adaptarea întregului mecanism de răspuns aliat, proces la care România este parte împreună cu toți ceilalți aliați.

România pledează, de asemenea, pentru aprofundarea interacțiunii NATO-UE, bazată pe complementaritate, sprijin reciproc și arii concrete de cooperare, menținerea și aprofundarea formatelor existente de parteneriat, cu un accent sporit pe dialog politic și furnizarea de asistență pentru consolidarea rezilienței acestora.

Agresiunea Rusiei a revitalizat politicile de apărare ale statelor riverane Mării Negre membre ale NATO. În câteva luni de la invazia Rusiei, România s-a angajat să majoreze cheltuielile pentru apărare la 2,5% din PIB și a finalizat procedurile de achiziționare a avioanelor

de luptă F-16. De asemenea, există în derulare programe de înzestrare foarte importante: sisteme de rachete HIMARS, PATRIOT și sisteme de apărare aeriană cu rachete portabile – MANPAD, transportoare blindate Piranhia V, UAS-uri tactic-operative, tancuri, submarine etc. Totodată, contribuie cu tehnică și efective la grupul NATO din Polonia, condus de SUA, și, începând cu luna aprilie 2023, a dislocat un detașament de avioane F-16 pentru a asigura securitatea spațiului aerian din zona baltică.

În mod similar, Bulgaria și-a clarificat poziția cu privire la amenințarea rusă la adresa securității sale. În ianuarie 2022, vecinii de la sud de Dunăre nu erau convinși de necesitatea prezenței militare a NATO pe teritoriul lor național – poziție care a fost inversată doar câteva săptămâni mai târziu. Sofia a eliminat treptat importurile de gaze rusești, a încheiat acordul pentru modernizarea forțelor aeriene cu noi avioane F-16 și găzduiește Grupul de Luptă NATO, a cărui națiune-cadru este Italia. Turcia continuă să-și îndeplinească angajamentele ca stat membru al NATO. Agresiunea Rusiei a oferit Ankarei oportunitatea de a juca rolul de mediator în negocierea acordului care a ridicat blocada navală rusească asupra porturilor ucrainene de la Marea Neagră, folosite pentru exporturile de cereale. Ankara a închis strâmtoarea Bosfor pentru navele rusești, așa cum prevede Convenția de la Montreux, dar, totodată, a refuzat tranzitul pentru toate celelalte nave militare.

Ce urmează pentru NATO în Marea Neagră?

După ani de neglijare, războiul Rusiei împotriva Ucrainei a încurajat comunitatea transatlantică să-și schimbe politica privitoare la Marea Neagră. În timp ce NATO își consolidează prezența în sud-est, SUA acordă o mai mare valoare strategică regiunii, Aliații devenind mai sinergici și Ucraina dezvoltând slăbiciuni în capacitățile militare ale Rusiei.

Menținerea și consolidarea prezenței avansate a Aliaților în zonă este răspunsul așteptat de România și o oportunitate pentru Alianță de a respinge expansionismul Rusiei și de a susține securitatea regională, pe baza regulilor și principiilor dreptului internațional, inclusiv în domeniul libertății de navigație. După cum ar recunoaște orice aliat de pe flancul estic, nu există un mijloc de descurajare mai bun împotriva amenințării rusești decât forțele desfășurate ale NATO. Este necesar

să crească nivelul Grupului de luptă la o structură luptătoare de nivel brigadă, concomitent cu pre-poziționarea echipamentelor și stocurilor necesare și menținerea prezenței forțelor americane cel puțin la nivelul actual.

În timp ce componentele terestre și aeriene ale poziției de apărare a NATO în regiunea Mării Negre au fost îmbunătățite, elementul maritim este insuficient. Devine astfel o necesitate ca Bulgaria și România să își modernizeze actualele flote de nave de suprafață și să dezvolte noi capacități. Între timp, pe măsură ce programele de înzestrare sunt în desfășurare, statele membre ale NATO își pot intensifica prezența maritimă în Marea Neagră. Acest lucru ar transmite un semnal puternic de unitate transatlantică.

Concluzii

Regiunea Mării Negre a fost și rămâne o zonă cu disparități puternice și diferite nivele de dezvoltare politică, economică și socială, cu impact asupra nivelului de cooperare și integrare. Războiul deschis și neprovocat al Rusiei în Ucraina, conflictele înghețate din Abhazia, Osetia, Nagorno-Karabakh și Transnistria, alături de problemele economice, de mediu, precum și cele legate de migrație și trafic ilegal sunt obstacole care împiedică țările riverane și din vecinătatea imediată să valorifice potențialul în ceea ce privește cooperarea.

Ca organizație, NATO este, în mod inerent, interesată de suveranitatea și apărarea membrilor Alianței din regiunea Mării Negre. Aceasta este rațiunea fundamentală de a exista a Alianței, care trebuie luată în considerare în dezvoltarea unei strategii transatlantice pentru regiune. Războiul Rusia-Ucraina a scos la iveală un grad ridicat de coeziune în rândul statelor membre și parteneri ale NATO, ale căror viziuni despre ce este Alianța și cum ar trebui să răspundă la amenințări sunt, în mare măsură, comune. Pe termen mai lung, totuși, coeziunea NATO va depinde de succesul aliaților de a pune laolaltă diferențele lor culturale strategice și evaluări ale amenințărilor, în cadrul unei viziuni cu un grad și mai ridicat de coeziune, sinergie și interoperabilitate.

NATO, UE și comunitatea transatlantică extinsă au interes să descurajeze sau să rezolve cât mai rapid provocările de securitate care afectează drepturile suverane ale țărilor non-NATO din regiune. Pentru a se asigura că regiunea Mării Negre contribuie la obiectivul general al unei Europe libere, întregi și în pace, comunitatea

transatlantică ar trebui să aibă în vedere patru obiective foarte clar definite în dezvoltarea unei strategii de securitate pentru regiunea Mării Negre, anume:

- descurajare eficientă și apărare colectivă credibilă;
- reziliență;
- stabilitate și securitate în statele partenere NATO din regiune;
- securitate economică regională, astfel încât niciun stat să aibă puterea de a folosi resursele economice și energetice pentru a constrânge alte state.

În acest context, reziliența este de o importanță capitală pentru pregătirea sistemică a Alianței. Sunt necesare acțiuni care să conducă la îmbunătățirea rezilienței societale și regionale. În același timp, forțele noastre armate trebuie să se adapteze și modernizeze pentru a răspunde la amenințările complexe. Un alt element ce trebuie luat în considerare este conceptul de descurajare integrată, recent introdus în cea mai nouă strategie de securitate națională a SUA. La fel ca oponenții noștri, trebuie să folosim noi domenii și tehnologii emergente, să ne dezvoltăm capacitățile cibernetice și să introducem în dotarea forțelor noastre armate tehnologii de ultimă generație.

O strategie de securitate a regiunii Mării Negre va fi fezabilă dacă va aborda, în același cadru, inclusiv problemele de lungă durată din Balcanii de Est, Caucaz, precum și conflictul din Ucraina. Din punct de vedere conceptual, nicio strategie de securitate a regiunii Mării Negre nu ar trece testul de fezabilitate, cu excepția cazului în care integrează instrumentele de putere diplomatice, economice și de informații relevante, împreună cu multiplele aspecte ale instrumentului militar de putere. Aceasta trebuie să abordeze descurajarea, reziliența, combaterea amenințărilor hibride, securitatea energetică și să aibă la bază o solidă componentă economică și angajamente diplomatice bi- și multilaterale. Resursele necesare implementării trebuie asigurate de țările implicate, precum și prin implicarea instituțiilor internaționale.

ANUL LXXX, Nr. 3-5

Martie-Mai 1943

ROMÂNIA MILITARĂ

REVISTĂ GENERALĂ LUNARĂ

FONDATĂ ÎN ANUL

1864

CUPRINSUL:

	pag.
— Redacționale	2
— Destin istoric românesc	1
— Războiul din 1939, de General <i>Gr. Constan-</i> <i>dache</i> ,	5
— Strategia Mării Negre, de Lt. Comandor <i>Gh.</i> <i>Mocanu</i> ,	38
— Noile reguli pentru întrebuințarea artileriei pe câmpul de luptă, de Lt. Colonel <i>C.</i> <i>Ștefănescu</i> ,	71
— O companie de care pe frontul Odessa	134
— Bibliografie militară	137
— Administrative	4

BUCUREȘTI
1943

STRATEGIA MĂREI NEGRE

de Lt. Comandor **Gheorghe Mocanu**

I. — *Dece o strategie aparte?*

În domeniul naval, câmpul strategiei este mult mai vast decât în cel terestru. „Mișcarea”, element de bază în activitatea militară pe întinsul mărilor, deplasarea pieselor de joc în câmpul strategic, ca și în acel tactic, dacă la uscat este inerentă și necesară, la marină este tiranică și de o amplitudine echivalentă cu cele două componente ale ei: viteza și raza de acțiune. În istoria lumii, „mișcarea” navală a avut dimensiuni reduse numai pe timpul când propulsivitatea se lega de mușchii oamenilor, pe vremea navelor cu rame. Când însă vântul a fost supus voinei marinarilor sau vaporii l-au substituit, numai continentele și rotunjimea globului au mai putut limita „bătăia” mișcării. Deaceia, la marină, câmpul strategic a avut dimensiuni enorme odată cu descoperirea de noi pământuri și noi căi de navigație, atât din punct de vedere al mișcării, cât și al organizării elementelor strategice: baze, forțe, resurse.

Am reamintit toate acestea pentru a recunoaște că pare îndrăzneț să ne referim la o strategie a Mării Negre, o mare redusă cu proporții și posibilități, când strategia îmbrățișează separat spații și interese de talia Pacificului, Atlanticului, Indianului sau Mării Mediterane, ba uneori se poate vorbi de o strategie comună a două din aceste oceane și mări, grupate într-o strategie unică, de dimensiuni considerabile; iar într-o zi, poate, se va trata, — după cum am început să se arate unele semne, — despre o strategie unică, a tuturor mărilor globului!

Am fi inclinați să considerăm Marea Neagră înglobându-se în strategia Mediteranei, ca fiind o mare periferică a spațiului maritim mediteranean, sub influența aproape a aceleiași forțe exterioare — puterile învecinate —, întocmai ca Marea Adriatică, Marea Egee sau Marea Rorie.

În adevăr, după cum Adriatică este legată de Mediterana prin Otranto, Egeea prin strâmtorile din Estul și Vestul insulei Creta și Marea Roșie abia prin Canalul Suez și totuși, în mod neîndoios, fac parte din sistemul strategic mediteranean, la fel Marea Neagră, legată de spațiul mediteranean prin cele două strâmtori și la distanțe de focarul Mediteranei ce intră cu priso-

sință sub bătaia tuturor mijloacelor navale — în trecut, — și aero-navale — în prezent, — ar putea fi o componentă a strategiei mediteraniene.

Dar condițiile de naștere și de existență a unei strategii nu sunt determinate numai de factorii anorganici, neînsuflețiți, ca distanțele și strâmtorile, regimul vânturilor sau viteza, raza de acțiune sau claritatea apei!

Copil al politicii, strategia este sub jugul așezărilor omenesti, trăește ca un lucru viu, este însuflețită de interesele și pasiunile oamenilor, străbătută de fiorii vieții umane cu toate manifestările ei. Și atunci, când am voit să situăm Marea Neagră în spațiul strategic mediteranian, ne-am isbit de două piedici de netrecut, de două realități politice, formidabile, datând de multe secole, trăind intens astăzi și anunțându-și cu putere continuitatea și în viitor, pe baza determinismului istoric: Turcia și Rusia.

Cu aceste două piedici, pentru a putea crea o politică — deci și o strategie — unică, mediteraniană, orientală, în Marea Neagră, au luptat puterile europene secole de-a rândul.

Cu arme navale și terestre, cu diplomația, cu tratate, convenții și comisii, cu religia și cu jocul mișcărilor naționale și sociale, s'a încercat tot ce omeneste a fost posibil până în acest secol, și încă astăzi omenirea dă o luptă pentru a sfărâma zăgăzurile politice, economice și strategice, și a reda Marea Neagră, Mediteranei. Spunem „a o reda” fiindcă neîndoios înaintea creerei Bizanțului, pe vremea când cheile dela Marmara nu funcționau pentru că nu se ivise nici o putere capabilă să le întoarcă, și când nici un popor nu amenința pe țărmurile ei nordice, Marea Neagră aparținea Mediteranei. Ne stă mărturie comerțul grec și legenda lui Iason și a Medeei; dar cât de puțin important era pe acea vreme ca Marea Neagră să fie sau nu, un golf mediteranian!

Prezența la strâmtori a turcilor, care cu mâinile lor, fie puternice fie slabe, întorceau cu ușurință zăvorul și prezența rușilor pe coastele septentrionale, care în năzuința neputincioasă de a ieși la „marea cea largă”, s'au întărit pe țărm și pe mare și au căutat să stăpânească singuri, acest spațiu, au dat naștere deci unei probleme politice și strategice dintre cele mai grele și dintre cele mai specifice.

Oriental Europei a fost turburat, într'adevăr, secole de-a rândul de lupte pentru Marea Neagră.

Vom invoca unele și cele mai importante din ele, pentru a întări afirmațiunile noastre și a dovedi că nici prezența unor elemente strategice străine de acest spațiu, nu a reușit să-i schimbe specificul și să o înglobeze Mediteranei.

După apariția și dezvoltarea puterii turcești, Marea Neagră a devenit, pentru un interval de timp, turcească. Prin ce trăsătură comută s'ar mai fi putut asemana cu Mediterana când, tot ce plutea dela Giurgiu până la Bosfor purta pavilion turcesc sau tolerat de turci?

Petru cel Mare și apoi Caterina, au adus puterea rusească pe coastele Mării Negre. În tendința lor de a ajunge la mare liberă, rușii au ales și drumul spre strâmtori, cel mai atrăgător dar și cel mai greu de dobândit, după cum s'a văzut de secole. O luptă surdă, continuă și prin toate mijloacele, s'a încins, despre care în mod general putem spune că a fost câștigată, până acum, de turci. Toate operațiunile pe mare care în mod invariabil au servit pe cele de pe uscat într'un grad adeseori determinant, au avut specificul Mării Negre: nici o intervenție străină, operațiuni în legătură și de mare necesitate, cu trupele terestre pe litoral, meteorologie foarte dificilă, etc. Desigur că războiul Crimeii face excepție, dar numai din punctul de vedere al intervenției unor forțe neriverane, căci celelalte servituți specifice — au operațiunile de coastă, vremea rea, spațiile restrânse — au trebuit să fie acceptate de către strategia și tactica aliaților franco-englezi, până într'atât, încât, în loc ca Marea Neagră să devină în mod provizoriu un spațiu militar mediteranian, militarii oceanici au trebuit să se plece în fața acestui specific.

Mai târziu, 1877, strategia Mării Negre apare iarăși neinfluențabilă: turcii stăpânesc marea și îngreuiază considerabil operațiunile terestre cărora le impun servituți grele, datorită inferiorității navale a adversarilor ruși, fără ca nici o eventuală contribuție navală externă să fi fost în măsură să schimbe situația.

Iar în războaiele dela începutul secolului nostru, specificul Mării Negre se arată mai tiranic decât oricând:

— în 1904 (războiul ruso-japonez) flota rusă din Marea Neagră, destul de puternică, nu poate părăsi apele acestei mări pentru a se duce în Extremul Orient, iar rușii sunt obligați să organizeze caravana nefericită din Baltica, dela Kronstadt, care sucombă eroic și inutil la Tsushima; prezența turcilor la strâmtori, ermetismul acestora, a determinat factorii strategici tocmai în cealaltă parte a globului; titlu de glorie pentru Marea Neagră!

— în 1913 (războiul balcanic) flota turcă, singura care conta în Marea Neagră, a rămas închisă în Marmara sau a activat foarte puțin în Marea Egee, datorită carenței comandamentului turc; dar în nici un caz, nici un factor exterior Mării Negre nu a putut schimba elementele strategice ale acestei mări.

— în 1914—1918, prezența turcilor la strâmtori interzice complet orice legătură între aliați pe această cale, cea mai scurtă dintre toate. Specificul politic al Mării Negre a dat strategiei o astfel de culoare, încât toată superioritatea zdrobitoare a aliaților nu a putut influența cu nimic, iar colosul rusesc a căzut sub loviturile armatelor germane și bolșevismului, în vreme ce aliații puternici asistau neputincioși.

Niciodată Marea Neagră nu s'a dovedit mai ermetică decât în acel război. Uriașul efort și eșec aliat dela Dardanele este verificarea cea mai desăvârșită, că în actualele circumstanțe politice,

se poate vorbi despre o strategie a Mării Negre, oricare ar fi prețul sângelui vărsat pentru a o îngloba Mediteranei.

— în sfârșit, războiul actual izbucnit în 1939, până în prezent aduce o nouă verificare, deoarece prin neutralitatea ei strictă, Turcia a făcut ca Marea Neagră să nu poată fi influențată din punct de vedere naval de nici o altă putere exterioară, nici atunci când englezii erau puternici în Egee, nici când italo-germanii le-au luat locul. Iar operațiunile din cursul de până acum ale conflictului, decurg în acel specific pur al Mării Negre, care este determinat de forțele în prezență, de poziția bazelor, de resurse, de distanțe, de funduri, de acțiunile terestre, în fine de toate elementele ce compun strategia spațiului nostru maritim.

La acestea toate s'a adăugat un factor pozitiv, un „dar al Mării Negre”: *Dunărea*.

Drum spre orient paralel cu Mediterana, adevărată cale maritimă care dublează marea drum mediteranean, Dunărea se continuă la extremitatea ei răsăriteană prin Marea Neagră, legând centrul și chiar occidentul Europei, de orient. Nu ar fi fost cu puțință ca importanța acestui drum să nu contribuie a se naște probleme economice, apoi, din multiplicitatea de naționalități situate dealungul lui, probleme politice și din acestea, corolarul lor, problemele militare.

„Darul” Dunărei vine însă întovărașit de „darul poporului român”, binecuvântată prezență pentru Marea Neagră, factor de echilibru, civilizație și garanție internațională, manifestate dela începutul constituirii lui în Stat independent. Statul român, în care puterile occidentale și centrale ale Europei și-au pus speranțele atunci când s'a căutat o contrapondere atât tendințelor expansioniste rușești, cât și ermetismului turc, este acel element ponderator ce intră și el în specificul politic al Mării Negre, într'o proporție și importanță din ce în ce mai crescândă.

Iar strategia, în afară de acel specific anorganic atât de capricios, suferă deci influențele celor trei state pe care le-am arătat și al marelui drum dunărean spre orient, numindu-se cu bună dreptate, *strategia Mării Negre*.

Acestea sunt argumentele pentru care ne-am permis și credem că este de folos țării noastre, să considerăm această strategie separat și să o tratăm ca atare.

II. — Spații.

Marea Neagră este o mare redusă ca dimensiuni. Comparativ este cam cât Marea Caspică, Marea Roșie, mai mare decât Adriatica și mai mică decât Baltica și Marea Nordului.

Apendicele ei, Marea de Azov, nu intră în strategia Mării Negre și nici în vre-o altă strategie navală. Ar intra mai curând ca un lac important, în strategia terestră.

Marea Neagră, neavând o formă regulată sau apropiată geometrică, o vom măsur astfel:

— lungimea ei maximă, între Burgas și Batum este de 600 Mm*);

— distanța între intrarea Bosfor și Odessa este de 307 Mm. și poate fi numită lățimea maximă;

— lățimea ei minimă exact la jumătatea lungimei maxime, între Kerempeh Burnu și Cap Aia, este de 144 Mm.;

— radial, distanța între Cap Aia și Bosfor este de 275 mm., dela Cap Aia la Batum de 375 mm., dela Cap la Novorosisk este de 185 mm., dela Cap Aia la Odessa este de 110 mm.;

— distanțele în legătură cu bazele noastre sunt:

a. —	Constanța-Kaliacra	50 Mm.	—	Constanța-Novorosisk	400 Mm.
	Constanța-Varna	95 Mm.	—	Constanța-Sebastopol	210 Mm.
	Constanța-Burgas	177 Mm.	—	Constanța-Odessa	160 Mm.
	Constanța-Bosfor	170 Mm.	—	Constanța-Bugaz	177 Mm.
	Constanța-Batum	570 Mm.	—	Constanța-Sulina	88 Mm.

b. —	Sulina-Kaliacra	122 Mm.	—	Sulina-Novorosisk	390 Mm.
	Sulina-Varna	150 Mm.	—	Sulina-Sebastopol	175 Mm.
	Sulina-Burgas	205 Mm.	—	Sulina-Odessa	93 Mm.
	Sulina-Bosfor	240 Mm.	—	Sulina-Bugaz	72 Mm.
	Sulina-Batum	570 Mm.			

— alte distanțe ce interesează strategia Mării Negre sunt:

—	Bosfor-Batum	565 mm.
—	Bosfor-Novorosisk	434 mm.
—	Bosfor-Sebastopol	280 mm.
—	Odesa-Batum	600 mm.
—	Odesa-Novorosisk	395 mm.

Vom reaminti că pentru sectorul Mării Negre, navele acoperă distanțele citate, urmărind cu aproximație aceste norme;

— un transport acoperă într'o noapte de iarnă distanțe de maximum 140 mm.; același într'o noapte de vară acoperă maximum 70 mm.;

— o nave de linie, parcurge într'o noapte de iarnă maximum 210 mm. iar într'o noapte de vară 110 mm.;

— un crucișetor, sau distrugător, se încadrează în întunericul nopții de iarnă, parcurgând maximum 350 mm., iar noaptea de vară, 180 mm.;

— un submarin, în suprafață, parcurge circa 140 mm., într'o noapte de iarnă, și 70, în noapte de vară.

— nave auxiliare, maximum 150 mm., noaptea de iarnă și 80 noaptea de vară.

*) Mm. înseamnă milă marină = 1852 m.

Aceste date asupra distanțelor și parcurșurilor de noapte, ne permitem să le reamintim, pentru a se găsi în studiul de față elemente care demonstrează anumite posibilități și norme specifice strategiei Mării Negre.

* * *

Fundurile Mării Negre, care interesează foarte mult armele sub apă — submarinele și minele — urmăresc caracterul hidrografiei învecinate și anume: în regiunile unde se varsă cursuri mari de apă care depun aluviuni și formează delte, adâncimile sunt mici până departe, în largul mării; invers, în regiunile lipsite sau sărace în cursuri de apă, fundurile sunt mari. Se înțelege deci imediat, că pentru primul caz avem în general regiunea septentrională, iar pentru ultimul, cea meridională. Dunărea, Nistrul, Bugul și Niprul fac ca fundurile colțului de N. V. al Mării Negre, la Nord de linia ce pornește dela Gura Portiței, trece la o distanță de 15 mm. S. E. de Sf. Gheorghe, și se continuă până la Cap Tarkhan, să fie mai mici de 50 metri. Acelaș lucru vom putea spune despre strămoșia Kerchi, care este sub influența directă a vărsării Kubanului prin peninsula-delta Tarkhan, și sub influența mai îndepărtată a vărsării Donului și Donețului, reunite.

Restul litoralului Mării Negre, coastele Caucazului, Anatoliei, Balcanilor și Dobrogei până la Midia, precum și Crimeia între Cap Tarkhan și peninsula Kerchi, posedă funduri mari sau destul de mari, încă din apropierea coastei sau dela o mică depărtare.

Aceste caracteristici pun servituți în special submarinelor, care pentru a lucra și în regiunile cu funduri mici, nu pot depăși tonajul de circa 250 tone și în unele puncte, nici atât. Sunt deci locuri mari imune la atacul submarinelor, oricât de mici, în colțul de N. V. al Mării Negre.

În ceea ce privește minele, desigur va fi vorba de vaste posibilități în regiunile cu funduri mici, deși tehnica modernă a ancorării permite să se ajungă până la adâncimi impresionante; cu alte cuvinte în Marea Neagră, se poate face războiul de mine dealungul tuturor coastelor, cu intensitate deosebită pentru colțul de N. V. și regiunile de litoral ale Balcanilor și Dobrogei.

Meteorologia Mării Negre este renumită de capricioasă. Regimul neregulat al vânturilor, spontaneitatea și violența lor, furtunile frecvente din toate anotimpurile și mai ales la echinoxuri au dat acestei mari un renume pe care denumirea de Pontus Euxinus, înadins pentru a spulbela teama marinarilor din vechime, nu a reușit să-i micșoreze faima de „una din cele mai rele mări”.

Vom reaminti, deoarece influențează asupra laturei militare maritime, că deși vânturile cele mai violente sunt cele de Nord și Nord Est, nici Sudul nu lipsește în special vara și sub forme destul de puternice.

Din aceasta se deduce, după cum se știe din practica lucrurilor, că navele vor trebui să fie foarte apte pentru a ține marea, având calități nautice excelente și tonaje apreciabile, după tipul și întrebuințarea lor.

Operațiunile în legătură cu debarcări, acțiuni la flancul armatei etc., vor fi mai ușoare sub litoralul Nord orientat Est-Vest, decât dealungul litoralului de Sud și Vest, unde deseori nu va putea fi vorba de astfel de operațiuni. Aceste considerațiuni se aplică în special în ceea ce privește debarcările, pe care vânturile și valurile dela larg le poate împiedeca în bună parte; fazele dela începutul operațiunii, cele mai dificile deci, când transportarea la uscat a primului eșalon care se face pe ambarcațiuni echivalează cu momentul critic maxim, nu ar putea în nici un caz fi duse la bun sfârșit pe o coastă băntuită de furtuni și fără adăposturi.

În ceea ce privește adăposturile naturale sau prielnice organizațiilor de baze, litoralul Mării Negre se prezintă foarte variabil. Coasta de nord este cea mai bine înzestrată, începând dela Odessa, estuarul Bugului și Niprului, apoi Crimeia cu Eupatoria, Sevastopol, Ialta, Feodosia și Kerchi, litoralul oriental dealungul Caucazului. Mult mai puțin bine se prezintă litoralul sudic, în afară de câteva puncte: Trebizonda, Samsun, Sinope; Bosforul este un excelent adăpost, coasta balcanică deasemenea cu Burgaz și Varna, iar coasta dobrogeană din nefericire este dintre cele mai puțin prielnice, neavând în afară de Baia Balic și Capul Kaliacra, nici un adăpost natural până la vărsarea Dunărei; în ceea ce privește vărsarea Dunărei, se cunosc condițiunile atât de grele, în care abia se poate asigura cașalul Sulina, ca să mai putem vorbi de un adăpost natural. Coasta Basarabiei, cu seria de limanuri până la cel al Nistrului inclusiv, este complet neospitalieră în afară de baia Jibrieni, expusă dealtefel și ea vânturilor de N. E., E și S. E.

Salinitatea și claritatea apelor Mării Negre, reduse amândouă din cauza marelui debit de apă dulce adus de fluviile de Nord și Nord West, intervin și ele în întrebuințarea armelor sub apă, mai ales submarinelor. Această intervenție este favorabilă în ceea ce privește transparența redusă a apei, îngreunând găsirea submarinelor sau a câmpurilor de mine.

Fosforescența foarte mare a apelor, îngreunează atacurile de noapte și ușurează apărarea contra torpilelor.

Nu se poate conta pe o permanentă regularitate a bancurilor de ceață, din cauza regimului vânturilor. În timpul viscozelor de iarnă însă, vizibilitatea va fi întotdeauna foarte redusă.

Caracterul capricios și furtunos al Mării Negre va cere nu numai construcții robuste, după cum am mai spus-o, ci și marinari robusți. Condițiunile de luptă și de navigație sunt penibile și conduc la o uzură foarte rapidă a echipajelor. Acesta este un

element de prim ordin, de care trebuie ținut seama și — de parte de a fi lăsați în voia solidității și rezistenței lor naturale —, este imperios necesar să se creeze marinarilor cele mai bune condiții de viață sub raportul nutriției, îmbrăcăminte, repausului și refacerii.

* * *

III. — Nave.

După această examinare sumară a câtorva elemente specifice spațiului nostru maritim, care interesează operațiunile navale, vom încerca a trage unele concluzii cu privire la posibilitățile de întrebuințarea diferitelor tipuri de nave și arme navale, precum și caracterul acțiunilor ce ar putea fi îndeplinite de ele.

Nava de linie, sau crucișetorul greu, — după verificările făcute pe toate câmpurile de bătaie precum și în Marea Neagră, în trecut și actualul războiu —, se impune în compunerea forțelor navale, pentru acea putere care urmărește supremația Mării Negre, în scopul îndeplinirii misiunilor cerute marinei. Bine înțeles că această dotație va fi urmărită în funcție de existență în Marea Neagră, sau de posibilitatea de a intra în această mare (deci de politica sau de tăria navală a turcilor), a unor nave echivalente.

Nava de bătaie va fi suportul, temelia oricărei operațiuni navale sau aero-navale în Marea Neagră. Fie participând în câmpul tactic, fie rămânând în câmpul strategic ca un factor potențial, ea va impune adversarilor legea forței de suprafață superioare, fixând — prin distrugere, prin blocare sau prin angajare, — toate forțele navale inamice și dând forțelor navale proprii libertatea de acțiune cât mai completă.

În Marea Neagră nava de bătaie are avantajul că poate interveni sau amenința întreg spațiul maritim, că nu i se pot pune probleme de deplasare care s'o facă să părăsească acest teren de acțiune, ca în alte regiuni mult mai largi, oceanice.

Nava de bătaie, va fi pivotul tuturor operațiunilor de atac al căilor de comunicații inamice, fie direct, fie dela distanță. Va fi deasemenea garanția căilor de comunicații în aceleași moduri.

În sprijinul armatei de uscat, nava de bătaie va forma pilonul dela aripă a trupelor proprii și va sili pe inamic să fugă de litoral. Interesant pentru Marea Neagră este, că executând această misiune, nava de bătaie poate să nu se abată dela misiunea ei principală, distrugerea forțelor navale adverse.

Pentru realizarea surprizei, care în Marea Neagră nu poate fi decât de timp, — nu și de spațiu —, deoarece spațiile sunt prea mici și intra cu repeziune sub bătaia mijloacelor de informație, preconizăm ca nava de bătaie din Marea Neagră (vor fi evident, întotdeauna, foarte puține la număr), să posede viteza care se apropie de a crucișetorelor. În felul acesta, pe lângă

omogenitatea de viteză a grupărilor navale, o noapte de iarnă sau chiar de vară, va putea aduce surpriza deplasării forțelor dintr-o regiune în alta, cu efectele corespunzătoare asupra inamicului.

Crucișetorul ușor, îl socotim navă de predilecție în Marea Neagră. În lipsa navelor de linie la celelalte puteri riverane, crucișetorul ușor va fi suficient pentru a forma nucleul forțelor de suprafață și pivot al tuturor operațiunilor aero-navale pentru Marea Neagră. Caracteristicile sale ofensive, defensive și nautice îl fac apt pentru a realiza puterea și surpriza în acest spațiu restrâns, fie pentru executarea misiunilor independente navale, fie a celor în legătură cu armate.

Distrugătoarele, vor intra în compunerea grupărilor de luptă, vor proteja, vor escorta, vor face războiul ofensiv împotriva submarinelor, vor face războiul de cursă, vor face operațiuni la flancul armatei.

Întrebuințarea lor, în toate categoriile de misiuni, va fi tot atât de amplă, în Marea Neagră, ca și pe celelalte mări sau oceane. Admirabilele calități ale acestor nave, le fac de nelipsit în compunerea oricărei marine riverane.

Deoarece am terminat cu navele ce intră în compunerea grupărilor tactice navale, vom adăuga că foarte dese ori, dacă nu chiar în mod obișnuit, acestea vor fi chemate să coopereze direct la flancurile armatelor de uscat, uneori în totalitatea lor. Este o întrebuințare specifică Mării Negre, fiindcă nu cu aceeași ușurință, forțele navale de suprafață principale constituite în escadre sau alte grupări, pot fi puse în cooperare directă la flancul armatei de uscat, undeva pe litoralul Oceanului Atlantic, Pacific sau Indian! În Marea Mediterană, abia se poate vorbi de o astfel de cooperare, vremelnică și având mai mult ca scop, atacul spațelui inamic, pe căile de comunicații terestre care se întind deobicei dealungul litoralului.

Dar în Marea Neagră misiunile acestea vor fi frecvente și de un imens folos armatei de uscat. Forța navală care va trage la flanc, va fi sprijinul solid al aripei, va obliga pe inamic să fugă de litoral. Această forță va fi totodată aproape de misiunea principală, combaterea forței navale inamice, datorită spațiilor restrânse și importanței fronturilor terestre care protejează bazele: inamicul va fi determinat uneori, să vină la bătaie, căci va căuta să contribuie și el cu mijloacele lui navale alături de armată și anume tot pentru sprijinirea flancului. Acestea; flotele antagoniste, pentru a trăi și acționa, sunt obligate să sprijine armata din toate puterile, spre a o face capabilă să păstreze intacte, bazele înșirate în drumul înaintării terestre.

Puterea terestră a riveranilor Mării Negre, va face ca bătaia decisivă să se dea pe uscat, chemând în sprijinul ei toate forțele navale și aeriene disponibile. Dar dacă marina nu are posibili-

tatea să determine singura înclinarea balanței, în schimb va cauza întotdeauna celui ce nu o posedă, grijele și pierderile cele mai dureroase și mai regretabile, pentru că prin prevedere puteau fi evitate. Cu atât mai dureroase și mai regretabile cu cât ele pot varia între numai sacrificiul sângelui, sau înfrângerea totală.

Navele port-avion, nu se dovedesc necesare în Marea Neagră. Spațiul restrâns și performanțele aviației sunt cele două motive, cu prisosință suficiente. Dacă litoralul este împărțit în mod proporțional între adversari, „bătăia” celor două aviații este suficientă ca să nu rămână nici un punct naval neatins. Dacă unul din adversari ar fi înghesuit într-un colț îndepărtat, într-o extremitate a mării, obiectivul aviației sale nu ar putea fi în nici un caz, tocmai în cealaltă extremitate.

Navele torpiloare de suprafață vor fi acelea a căror viteză, armament și calități nautice sunt apte pentru un spațiu restrâns și furtuos. Ne vom opri la torpilorul mic, vedeta torpiloare între 40—100 tone, capabilă să parcurgă distanțe dintr-o regiune într-alta în prima jumătate de noapte, să atace acolo prin surpriză și să-și recâștige baza în a doua jumătate a nopții, fără a putea fi ajunsă de nici o navă superioară de suprafață, nici aruncată la coastă sau inecată de vremea rea.

Submarinul, nu este arma cu randament maxim în Marea Neagră deși lipsa de claritate a apei și majoritatea fundurilor, permit întrebuințarea lui. Dat fiind că această navă este prin excelență a surprizei, că nu se poate deplasa cu repeziciune și că odată descoperită devine extrem de vulnerabilă, are nevoie de spațiu vast care singur îi permite să apară tocmai unde nu este așteptat, să-și schimbe câmpul de acțiune și să găsească regiuni unde reacțiunea este slabă. Acest spațiu îi lipsește în Marea Neagră. Submarinul va fi așteptat pretutindeni fiindcă regiunile sunt legate și apropiate una de alta; nu va putea să-și schimbe câmpurile de acțiune fiindcă toate se învecinează strâns; nu va găsi nicăieri reacțiune slabă, fiindcă navigația transporturilor nu va fi niciodată prea intensă, nefiind absolut vitală (afară de cazurile capetelor de pod) și în orice caz, foarte bine protejată prin nave ușoare de suprafață de toate categoriile și de aviație; distanțele de parcurs sunt mici iar misiunile tuturor mijloacelor vor fi totodată și antisubmarine.

Ne referim desigur la războiul de cursă, misiunile independente prin care submarinele atacă traficul și care, din timpul corсарelor cu vele, au cerut întotdeauna *spațiu vast* pentru a realiza *surpriza geografică*. Poate că o colaborare mai strânsă cu aviația, precum și o întrebuințare masivă de submarine împotriva comerțului, cu acceptarea de riscuri mari, ar da rezultate mai bune. În cece privește întrebuințarea submarinului în misiuni de informare și în legătură cu forțele de suprafață, lucrând prin supraveghere sau prin baraje, este posibil ca rezultatele să fie mult mai bune.

Aceste considerațiuni, oarecum defavorabile submarinului în Marea Neagră, pot fi amendate printr-o adaptare la condițiunile de luptă speciale din spațiul nostru maritim. Rezultatele de până acum, obținute de submarine în Marea Neagră, nu infirmă însă afirmațiile noastre, deoarece atunci când s'au produs scufundări de nave comerciale, aceasta s'a datorat, în majoritatea cazurilor, slăbilor escorte sau lipsei de vigilență. Este lesne de înțeles că noi am privit chestiunea submarinelor printr'o optică teoretică și în acest caz am presupus că transporturile sunt perfect escortate și că navele ușoare antisubmarine se găsesc din abundență și sunt bine înzestrate, așa cum ar fi normal într'un spațiu atât de restrâns și cu state atât de importante.

Desigur submarinul ar putea avea succese nelimitate în Marea Neagră, dacă reacțiunea antisubmarină, mai cu seamă cea activă, *căutarea* cu nave ușoare și aviație, *ofensiva antisubmarină*, ar lipsi cu deșăvârșire, sau ar avea grave lacune.

Aviația, este pentru Marea Neagră, în elementul ei. O grea servitute o pune factorul *vreme*, atât de important în acest spațiu. Dar dacă tehnica rezolvă inconvenientul, — după cum dealtfel l'a rezolvat pe alte teatre tot atât de bănuite de vreme neprielnică, spațiul restrâns al Mării Negre este ideal pentru lucrul de informație și de luptă al aviației.

Această aviație *trebuie să fie neapărat maritimă*, nu în cece privește materialul, ci organizarea, personalul și instrucția.

Ea va aparține din timp de pace, marinei, în toate ramurile ei: aviația de recunoaștere îndepărtată și apropiată, bombardamentul și chiar vânătoarea, vor avea un comandament de marină, personal de marină și o instrucție dirijată numai în legătură cu misiunile ce urmează să se execute în spațiul maritim. Numai în aceste condițiuni se va putea vorbi de o stare de eficiență a aviației ce are de îndeplinit un rol în Marea Neagră. Operațiunile pe mare se produc atât de repede, încât nu ar da timp marinei să ceară și să obțină lucrul aviației terestre în folosul ei, fără să piardă absolut toate momentele tactice, presupunând că aviația terestră este aptă prin amplasarea ei să îndeplinească misiunile aeromaritime. Dar nici nu ar putea fi vorba de o asemenea presupunere, căci lucrul aviației pe mare cere o instrucție și un antrenament cu totul specific ce nu se pot forma decât prin „*viața trăită*” a aviatorilor în interiorul marinei.

Dealtfel evenimentele din războiul actual, succesele aviației maritime atunci când s'a încadrat acestor imperative și gravele defecțiuni cu repercursiuni catastrofale atunci când nu le-au ținut în seamă, pe toate fronturile cât și în Marea Neagră, formează un puternic pedestal celor reamintite mai sus și le dau putere de lege, sub sancțiunea grea și neiertătoare a eșecului, pentru cine nu le-ar respecta.

IV. — Zone strategice.

Deși Marea Neagră este redusă ca proporții și are o formă destul de rotunjită, împărțirea ei în mai multe bazine e inevitabilă din cauza Crimeei și mai ales din cauza situației politice. Vom observa că peninsula Crimeei sugrumă Marea Neagră exact la jumătatea ei, iar „cocoșa” Anatoliei are partea cea mai proeminentă în regiunea Sinope—Kerempek, adică pe longitudinea Crimeei.

Deci, dintr'odată Marea Neagră este împărțită într'un bazin oriental, un bazin central și un bazin vestic, fiecare având caracteristicile naturale arătate la capitolul precedent. Se adaugă constatarea că sistemul costier Crimeia—Kerempek, formează un bazin central, un fel de canal, și controlează, desigur foarte larg și aproximativ, trecerile din bazinul de vest, în cel de est. Acest control este însă important dacă îl raportăm la posibilitățile de astăzi ale aviației și navelor rapide.

Vom spune deci *bazin estic*, regiunii dintre coastele Caucazului limitată la vest de linia Feodosia—Samsun, *bazin central*, de aici și până la linia Cap Tarkhan—Zunguldag, și *bazin occidental* pentru rest.

O altă împărțire ar fi aceea a influențelor politice, și anume o regiune meridională între Cap Inada și Batum, cu *predominație turcă*, o altă septentrională și răsăriteană sub *controlul Rusiei* și o a treia, *apuseană*, cu gurile Dunării, coasta Dobrogei și Balcanilor sub *influența României și Bulgariei*, cu oarecare garanții și sprijin din partea statelor europene.

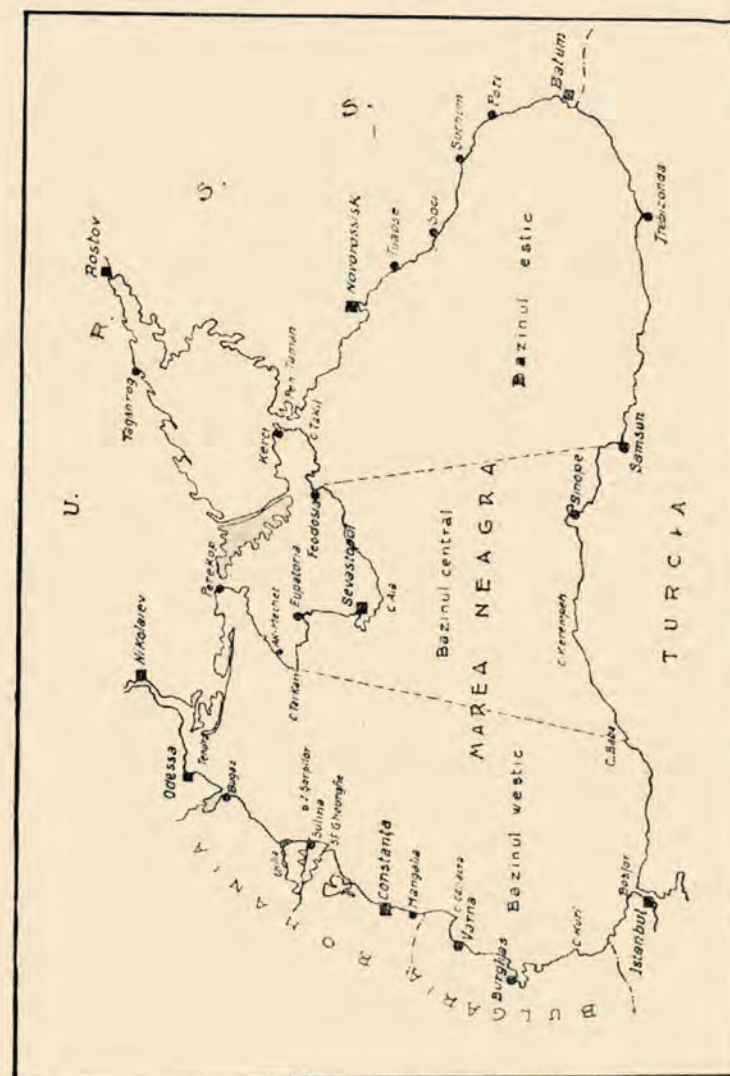
Dar această împărțire nu se imbină cu cea precedentă, care din decursul evenimentelor istoriei, s'a dovedit mult mai determinantă. Vom studia deci în continuare, pe baza acelei împărțiri, adăugând că în bazinul de est și central influența se împarte între ruși și turci, cu o preponderență categorică rusească iar în bazinul occidental, sunt interesante în mod egal, fără a se putea manifesta o predominanță, rușii, românii, bulgarii și turcii, fiecare în măsură de a exercita un control foarte ușor asupra porțiunii care-i revine și suficient de scoase, prin distanțe, de sub controlul tiranic al Crimeei.

V. — State — Mijloace — Poziții Strategice.

Vom examina forțele navale ale fiecărei puteri riverane, precum și bazele respective, înainte de a arăta pe scurt cum au decurs operațiunile dela începutul conflictului actual și până în clipa de față, în Marea Neagră.

U. R. S. S.

Forțele navale ale statului dela nord, nu au fost cele cunoscute din anuare, decât în parte. Unele nave existente nu se găsesc trecute în aceste cărți, altele erau în plus. Lipsa de infor-

mații asupra mijloacelor sovietice, sau mai exact condițiile perfecte în care s'a păstrat secretul, s'au înțeles și asupra marinei.

Abia după începutul ostilităților, din sursele pe care le pun la îndemână operațiunile, s'a putut afla, foarte aproape de adevăr, care sunt mijloacele navale sovietice.

Astfel U. R. S. S. ar fi avut în acest război, următoarele forțe navale:

1. — Un cuirasat: „Parijskaia Komuna”,
2. — Opt crucișetoare și anume:
 - două crucișetoare noui tip „Kirov”:
 - „Molotov și
 - Vorosilov”
 - două crucișetoare tip „Kirov” neterminate:
 - „Frunze” și „L. Kaganovici”
 - un crucișetor vechi, modificat:
 - „Krasnăi Kaukaz”
 - trei crucișetoare ușoare, vechi:
 - Komintern”
 - Krasnăi Krim” ex. „Profintern”
 - „Cervona Ukraina”

Aceste ultime crucișetoare au fost modificate, schimbând arderea din carbuni în păcură.

3. — Opt conducătoare de flotilă și anume: „Harkav, Tașkent, Moskova, Kiev, Erivan” și încă trei necunoscute.
4. — Două zeci de distrugătoare și anume:
 - opt distrugătoare de tipul „B”
 - cinci distrugătoare vechi.
 - șapte distrugătoare tip „S”
5. — Trei torpiloare tip „Storm”
6. — Patru putoare de mine.
7. — Circa 41 submarine.
8. — Circa 46 nave săutătoare de mine.
9. — Circa 40 vedete rapide.
10. — Circa 60 canoniere și ambarcațiuni ușoare de patrulare.
11. — Șase nave școlă.
12. — La aceste nave aparținând marinei de război, se adaugă circa 95 vase de comerț, care conform cu dreptul internațional, nu pot fi considerate „proprietate privată”, ci „proprietatea statului”, prima neexistând sub regimul sovietic.

Anticipând asupra expunerii cu privire la celelalte puteri riverane, putem afirma că superioritatea navală sovietică a fost categorică în toată perioada antebelică. Bine înțeles, ținem seama de dispersiunea obligată a forțelor navale turcești care, deși au așezarea excelentă a Mării Marmara pentru a manevra dintr'o

poziție centrală, atât în mările de sud și în cele de nord a republicii, sunt prea slabe a putea face față în forță pe toate teatrele maritime, foarte vaste și pretențioase cu riverani și eventual rivali foarte puternici.

Superioritatea rusă care conducea la o stăpânire aproape integrală a Mării Negre, cu toate consecințele ei, se constată atât la suprafață cât și sub apă.

Nu mai puțin superioară este aviația maritimă a sovieticilor, care cantitativ, covârșea pe ceilalți riverani și putea lucra pe toată întinderea Mării Negre.

Pozițiile strategice ale Rusiei Sovietice sunt dominante. Cu mult înaintea oricăreia, stă Crimeia cu Sebastopolul, cheia strategică a Mării Negre, pînten adânc înfipt în centrul spațiului maritim, destinat să monopolizeze toată autoritatea și inițiativa navală, în mâinile rușilor, dacă forțele navale vor fi dezvoltate urmărindu-se această idee.

În bazinul oriental, rușii posedă dealungul coastei Caucazului o serie de porturi-baze, de capacitate variabilă, pe care din punct de vedere militar, le vom considera astfel:

— *Batum*, punct de sprijin înaintat spre sud, ofensiv ca așezare față de coasta turcească și de Trebizonda. Foarte expus însă pe uscat, și din aer, deși într'o poziție naturală favorabilă, din cauza vecinătății imediate cu frontiera turcă.

— *Poti*, punct de sprijin destul de redus ca posibilități, ofensiv față de Trebizonda, dublând Batumul din acest punct de vedere. Față de west și de nord-west însă, face parte din sistemul strategic defensiv Tuapse—Sukum—Poti, aparând coasta Caucazului tocmai pe latitudinea munților și acoperind portul de mare importanță economică, Batum.

— *Sukum și Tuapse*, sunt cuprinse în sistemul defensiv despre care am vorbit.

— *Novorosisk*, este o bază navală importantă dotată cu instalațiunile și depozitele necesare unei escadre — nu și unei flote. Domina bazinul oriental al Mării Negre și este cheia strâmtoarei Kerchi, spre Sud. Împreună cu Sebastopolul, comanda centrul Mării Negre până pe coastele centrale ale Anadoliei. Se opune dela distanță punctelor de sprijin Samsun și Trebizonda. Împreună cu Feodosia, apără strâmtoarea Kerchi la intrare și spre Sud. În fine, în ipoteza căderii totale a Crimeii, este baza navală cea mai înaintată spre Nord West și acoperă întregul Caucaz de Nord. Poate fi însă cu ușurință întors pe valea Kubanului, pe la Krasnodar.

— *Anapa și Takil*, puncte de sprijin străjuind intrarea de Sud a strâmtoarei Kerchi, importante pentru stăpânirea acestei treceri spre Marea de Azov.

— *Feodosia*, important punct de sprijin, care pe mare apăra, după cum am spus, împreună cu Novorosiskul, intrarea de Sud

a Kerciului, iar pe uscat întoarce apărarea ismului peninsulei Kerci, atât spre West cât și spre Est.

În bazinul central al Mării Negre:

— *Sebastopol*, cea mai importantă și mai bine situată bază navală din Marea Neagră. La extremitatea de Sud a rombului Crimeei, această bază navală, înzestrată cu toate instalațiile și depozitele necesare unei flote, este admirabil protejată de elemente naturale dinspre uscat și la distanțe suficient de mari pentru a nu se găsi sub bătaia mijloacelor ușoare de atac naval și aerian, dinspre mare. Numai asediile strâns apropiate terestre au putut să-i micșoreze valoarea de bază navală și se pare că acesta este singurul mijloc de a-i reduce importanța sau de a o cucerii. Din poziția sa geografică rezultă o dominație și un control aproape desăvârșit asupra bazinului central și de departe, la egale distanțe, asupra tuturor punctelor din Westul și Estul Mării Negre, care sunt situate radial de Sebastopol.

Rolul puternicei baze dela Sebastopol s'a arătat covârșitor în majoritatea războaielor ce s'au purtat în spațiul Mării Negre.

— *Eupatoria*, punct de sprijin naval înaintat spre Nord West, face parte din sistemul Sebastopol—Eupatoria, ofensiv spre gurile Dunărei și coasta Dobrogeană, defensiv pentru latura Sud Westică a rombului Crimeei.

Insfârșit, bazinul oriental:

— *Golful Perekop*, o pătrundere foarte importantă a mării spre Est, care sugrumă la maximum legătura Crimeei cu continentul, făcând-o aproape insulară. Intervenția flotei pentru a coopera cu armatele în operațiuni ofensive și defensive din istmul Perekop, este aproape obligatorie.

— *Oceacov și Kimburn*, puncte de sprijin importante care străjuiesc limanul Niprului la intrare, și-l apără de atacurile pe mare.

— *Kerson și Nicolaev*, baze navale importante, în limanurile Niprului și Bugului, perfect apărate spre mare, nu au valoare ofensivă sau defensivă, dar au în schimb o extraordinară importanță logistică, prin hinterlandul unde sunt situate și instalațiile de care dispun.

— *Odessa*, punct terminus al litoralului sovietic spre Vest și bază navală cea mai importantă din colțul de nord-vest al Mării Negre.

Prin așezarea ei nu poate fi numită ofensivă, deși este foarte apropiată de litoralul românesc; dar lipsa de obiective apropiate, face ca mai mult ea să fie expusă atacurilor cu mijloace ușoare navale și aeriene, pornite din punctele românești, limanul Nistrului și chiar Sulina.

Valoarea Odesei este mai mult economică decât militară, servind neapărat fronturile terestre spre est sau spre vest (dacă nu sunt dincolo de porturile învecinate), prin transporturile masive

navale ce pot ambarca și debarca în cele mai bune condițiuni tehnice.

Bine apărat dinspre uscat, este totuși o bază navală expusă încă dela început, din cauza apropierei de frontieră, atacurilor terestre și aeriene, ceace-i micșorează enorm capacitatea de lucru. Dealtfel, rațiunea de a fi a acestui punct, port de export pentru cea mai bogată regiune din Rusia, a dispărut întotdeauna odată cu începutul războaielor care, toate, au făcut să se închidă Bosforul și celelalte debușeuri economice riverane.

România.

Forțele navale ale țării noastre au fost întotdeauna cunoscute datorită sincerității cu care statul român s'a încadrat în tradițiile și procedeele internaționale. Conform acestora, toate construcțiile noastre au fost anunțate guvernelor străine, pe bază de reciprocitate, în concertul statelor civilizate.

De bună seamă că schimbările în plus sau în minus, dela începutul războiului actual, nu au mai urmat aceste reguli, devenind secrete impuse de operațiuni și pe care nici nu vrem și nici nu este necesar să le arătăm într'o lucrare destinată publicității. Vom spune numai că la toate categoriile de nave, sovieticii ne-au fost superiori și că orice constituire de grupare tactică și-a întâlnit în tabăra adversă, grupări superioare.

Numai un efort al personalului a putut acoperi într'o oarecare măsură marea inferioritate de material naval și a permis lucrul operativ într'o măsură cu adevărat surprinzătoare, dacă nu de necrezut.

Pozițiile, bazele noastre navale — dacă le putem numi astfel, — se găsesc în aceeași stare de inferioritate față de cele rusești ca și forțele navale, atât ca așezare, cât și ca număr și instalațiuni. Le vom arăta valoarea și rolul, amintind că toate se găsesc în bazinul oriental al Mării Negre.

— *Sulina*, punct de sprijin de o deosebită importanță datorită așezării la gurile Dunărei.

Are o poziție centrală pe litoralul românesc (socotind, evident și coasta basarabeană) și oarecum ofensivă față de Odessa și golful rusesc din Nord Vestul Mării Negre. Putem spune că face împreună cu toate vărsările Dunărei, gura Chilia, și gura Sf. Gheorghe, un sistem ofensiv către Nord-Est pentru anumite categorii de mijloace de atac apte să-și găsească adăpost și bază de plecare, în furnicularul de canale și de guri.

Sulina posedă o foarte puternică apărare spre uscat, găsindu-se ca o cetate înconjurată de mari șanțuri de apă, obstacole absolute pentru trupele terestre. Este însă vulnerabilă pe mare, nu atât pentru a fi cucerită, ceea ce nu ar avea nici un rost și nici o urmărire gravă, ci pentru a fi anihilată, ambuteiată, fie prin încercarea unor vase pe canal, fie prin împiedicarea

dragajului, echivalentă cu o înămolire. Aceste inconveniente grave impun crearea la Sulina și în general la gurile Dunărei, a unui câmp defensiv bine organizat și puternic întreținut, compus din arme sub apă, artilerie de coastă, nave ușoare de supraveghere, reacțiune antiaeriană și aviație de vânătoare, toate capabile să oprească inabuşirea singurului drum de trafic fluvial din centrul și apusul Europei, la marea largă.

— *Constanța*, baza navală cea mai importantă a României și desigur tot cea mai importantă de pe litoralul de Vest al Mării Negre. Utilă și capabilă să primească o forță navală ușoară, posedă mai multe calități logistice decât tactice. Pe lângă defectele ei naturale, expusă vânturilor de sud și chiar de nord-est, fără o baie sau o radă vastă, — este mult prea mică pentru a asigura dispersiunea necesară împotriva acțiunii aviației. De aceea va face obiectul unei deosebite atențiuni din punctul de vedere al apărării A.A. și aviației de vânătoare.

Ca și Sulina, Constanța fiind vulnerabilă și la atacul eventual al unor forțe navale, trebuie organizată ca un câmp defensiv puternic, cu baraje de mine, baterii de coastă, nave de supraveghere, precum și toate mijloacele pentru a o asigura împotriva atacului și mișcărilor ofensive inamice.

Pentru a nu încheia cu aceste două baze, care sunt de fapt singurele capabile să primească nave de război pe litoralul românesc, vom adăuga câteva puncte navale, desigur de mică importanță, însă în stare și ele să fie întrebuințate de către anumite mijloace:

— *Bugaz*, intrarea în limanul Nistrului, un punct ofensiv înaintat și îndreptat împotriva Odesei și Limanului Niprului;

— *Tasaul*, care poate fi și el întrebuințat în condițiuni rudimentare.

Este evident că la inferioritatea de forțe navale a României, se adaugă și săracioasa înzestrare a litoralului, cu adăposturi naturale sau cu baze organizate.

Aceste elemente nefavorabile au trebuit să fie întotdeauna compensate și mai cu deosebire în războiul actual, prin perseverența, îndârnicia și geniul unui personal dintre cele mai bine instruite între marinele de frunte.

Bulgaria.

Forțele sale navale sunt inferioare celor românești. Anuarele cele mai recente, dau pentru vecinul dela sud, următoarele mijloace navale în Marea Neagră:

— torpiloare 4, cu tonaj de 97 tone, intrate în serviciu în anul 1908, construcție franceză; viteza pe care o luau la construcție, — 27 noduri¹⁾ — ating astăzi abia 17 noduri; raza

¹⁾ 27 noduri — 27 Mm. pe oră.

de acțiune 1800 Mm; armamentul constă în două piese de 4,7, una mitralieră și două torpile.

— patru nave 4, din care două construite în 1939, de câte 60 tone cu 38 noduri viteză și celelalte două, construite în 1917, de câte 80 tone, cu 16 noduri viteză; armate cu câte o mitralieră și torpile, primele au 1680 Mm. și ultimele 900 Mm. rază de acțiune.

— nave auxiliare, 2.

Aceste forțe navale cuprinse în anuarul din 1941—42, este probabil să fie modificate în plus, dela începerea războiului în Est. Bazele navale Bulgare sunt:

— *Varna*, portul dela nord al Bulgariei, posedând instalațiuni și depozite suficiente pentru forțele navale bulgare; spațiu suficient pentru forțe navale importante și o poziție naturală și strategică superioară porturilor românești. Prezintă o mare importanță ca punct de afluire al mijloacelor în legătură cu eventuale operațiuni terestre spre Nord.

— *Burgas*, în golful cu același nume, un punct de sprijin naval foarte bine adăpostit și cu o așezare strategică deosebit de favorabilă, având controlul asupra tuturor drumurilor occidentale maritime, spre Bosfor.

Port important pentru transporturile în legătură cu eventuale operațiuni terestre spre Sud.

Bazele navale și poziția maritimă a Bulgariei în Marea Neagră, prezintă o importanță deosebită din două puncte de vedere:

— aparținând unui popor de rasă și tradiții slave, litoralul bulgar poate fi considerat oricând ca o sucursală a sistemului strategic rus, posibil să se integreze în acesta, cu multe probabilități.

În prezent acest sistem însă nu funcționează, după cum de altfel nu a funcționat nici în războiul trecut, datorită jocului politic și intereselor care au alipit Bulgaria, la politica germană, în 1915, iar în 1941 la politica Axei.

— așezarea coastei bulgare cu sistemul ei de baze, în Sud Westul Mării Negre, îi dă o poziție de control asupra celui mai important punct strategic din spațiul nostru maritim, Bosforul. Într'adevăr, Burgas se găsește numai la 121 Mm. de Bosfor, iar Cap Inada la jumătate. Vom menționa că acest control, care în cazul că Bulgaria ar poseda o flotă importantă s'ar exercita în mod tiranic, se manifestă în situația actuală mai mult prin apropierea periculoasă a frontului terestru, ce pune Istanbulul și Bosforul la discreția unei armate terestre puternice, trecând prin Turcia Orientală.

De aceea, deși coasta dela Bosfor până la Kaliakra este jumătate a Turciei, jumătate a Bulgariei, vom spune că străntările și Istanbulul sunt strâns legate din punct de vedere militar cu litoralul bulgăresc și mai ales cu frontul terestru dela Sud de Burgas.

Turcia.

Forțele navale cunoscute oficial și foarte apropiate de realitate, datorită politicii navale foarte sinceră pe care au făcut-o turcii, sunt:

— o navă de luptă, moștenită din războiul trecut de la Germani, marele *Yavuz*, ex. *Goeben*; crucișetor de bătaie de 23100 tone, 25–27 noduri viteză, puternic cuirasat, 10 piese de 280 mm, 10 de 150 mm, altă artilerie ușoară și anteriană, 2 tuburi lansat torpile; deși lansat în 1912, nava a fost modernizată în 1930, și poate fi socotită în stare de eficiență;

— două crucișetoare, de câte circa 3500 tone, construcții vechi — 1904 — care iau câte 18-19 noduri și sunt armate cu piese de 120-150 mm, fiind amenajate și cu puutoare de mine.

— distrugătoare 4, de construcție 1931, cu 1200 tone, 36-38 noduri; câte 4 piese de 120 mm, armament ușor a. a. și câte șase tuburi lanstorpile; au o rază de acțiune de 3500 Mm;

— în construcție în Anglia alte 4 distrugătoare având tonaj 1360 tone, și cam aceleași caracteristice; două dintre acestea, au intrat în serviciu de curând.

— două torpiloare vechi, construcție 1907, de câte 840 tone, cu 22 noduri viteză.

— 9 submarine de tonaj mijlociu (600–900 la suprafață) construite între 1931–1939, și alte opt în construcție la englezi.

— un puitor de mine, de 360 tone și alte 4 în construcție (în Anglia și Turcia).

— 3 dragoare.

— 3 vedete torpiloare de câte 30–40 tone, cu 44 noduri viteză.

— câteva nave patrulare, auxiliare, transport, navă bază.

Este remarcabil că războiul actual — în care de altfel nu participă până acum —, a găsit Turcia într-o perioadă de modernizare și construcții pentru flota.

La acest capitol trebuie să facem mențiunea că Turcia, stat riveran la 4 mari, din care una interioară și excelent plasată, o bază navală imensă în perfectă siguranță dinspre apă și dinspre răsărit (nu același lucru dinspre Europa), trebuie să-și satisfacă nevoile ei maritime cu ajutorul acestei flote destul de modeste. Alăta vreme cât posedă însă Marea de Marmara, va avea avantajul de a putea manevra în cele mai bune condiții, pe linii interioare, între Marea Neagră și Egeea.

Cu aceste considerații am intrat deja în studiul pozițiilor și bazelor navale turcești. Litoralul Turciei, paralel și ușor convergent spre răsărit cu al Rusiei, se împarte între cele 3 bazine ale Mării Negre.

— Bazinul occidental cu marele nod de comunicații, poarta de acces în Marea Neagră, argumentul care face din aceasta o mare deschisă, plămânil flotelor riverane, *Bosforul*.

Puternică bază navală având instalațiuni și hinterland pentru o flota mare și posedând un spațiu și posibilități de apro-

vizionare, din spate (Marea Marmara) pentru toate flotele lumii adunate la un loc!

Este cheia strategică a Mării Negre, care poate determina, după cum se închide sau rămâne deschisă, soarta războaielor și popoarelor din acest spațiu maritim.

Strâmtoare invulnerabilă pe mare, indiferent dacă stăpânitorul ei posedă sau nu o flotă, se găsește în schimb la discreția oricărei ofensive terestre puternice, venită din Balcani. Acest lucru l-au exploatat secolele de rândul rușii în războaiele lor împotriva turcilor și au fost una din cauza slăbiciunii Imperiului Otoman, care se încapățina să graviteze în Europa, făcând din Constantinopol centrul politic și militar al Turciei.

Abia geniul lui Kemal Atatürk, a înțeles această slăbiciune și a înlăturat-o alegând Ankara și Asia Mică. În acest mod, Istanbulul poate sau nu să fie, împreună cu Bosforul, al Turciei; acest lucru se va rezolva cu ajutorul politicii și armatei. Dar Turcia nu moare fără el. S'ar mai fi putut însă vorbi despre o putere turcească înainte de 1920, dacă Constantinopolul și Bosforul, cadeau în mâini străine?

Pot fi considerate în bazinul occidental și *Zonguldak*, port de cărbuni situat pe coasta Anatoliei de West, precum și *Eregli*.

— În bazinul central;

Litoralul Anatoliei, având cocoșa proeminentă spre nord, capul Kerempeh Burnu, care formează, împreună cu Cap Aia din Crimeia, canalul central al Mării Negre. Se poate spune că deși distanța e mare, aceste două capuri constituiesc un sistem de supraveghere, cu atât mai complet cu cât mijloacele aeriene vor fi mai numeroase.

Tot în bazinul central se găsesc cele două puncte de sprijin naval, *Sinope* și *Samsun*, dintre care primul posedă suficient spațiu pentru adăpostul unei flote navale importante. Cele două puncte de sprijin, destul de depărtate de alte porturi, pot fi considerate ca un sistem defensiv al coastei Anatoliei de centru.

Trebizonda, important punct de sprijin naval aparținând Turciei, în bazinul de răsărit al Mării Negre. Poate adăposti forțe navale, mai ales din cele ușoare, destinate operațiunilor spre spre Caucaz. Se opune sistemului de puncte navale sovietice din Caucaz și în special Batumului, față de care se bucură de avantajul că este mai puțin expus pe uscat, având un spațiu defensiv suficient și importante obstacole până la frontiera rusescă.

* * *

Acest studiu sumar al forțelor și pozițiilor navale în Marea Neagră, ne permite să observăm că, în cele trei bazine, preponderența unor puteri este diferită și că urmează o anumită regulă: se poate spune că depărtându-se spre Răsărit și spre Nord, puterea rusească este în creștere. Chiar în spațiul dintre

Trebizonda și Kerempeh, această preponderență aparține tot rușilor datorită poziției excentrice a celei mai importante și singura bază navală turcească în Marea Neagră Bosforul.

Numai bazinul occidental și anume cel între Sulina și Kerempeh, se bucură, de o libertate unde se poate exercita preponderența unuia sau mai multora din statele celelalte dela Marea Neagră.

Bine înțeles aceste zone de influențe și dominațiuni sunt deduse din situația din'nainte de războiul din Răsărit, care a schimbat într-o bună măsură pozițiile strategice, în Nord Vestul și centrul Mării Negre, în defavoarea rușilor. Și cu toate acestea, lipsa superiorității de forțe navale, împiedică manifestarea unei preponderențe aliate, deși pozițiile strategice navale sunt mult ameliorate.

VI. — Războiul Actual.

Cele două puteri angajate în Marea Neagră, U.R.S.S. și România, s'au prezentat față în față, în condițiuni de neegalitate categorică. Superioritatea forțelor și pozițiilor strategice sovietice, a fost covârșitoare și a apăsător tot timpul, nu atât asupra Marinei Române și operațiunilor ce trebuia să execute aceasta, ci cu deosebire armatelor terestre și acțiunilor necesare în strânsă vecinătate și legătură cu litoralul.

Pentru studiul operațiunilor navale din Marea Neagră, în ceea ce privește latura strategică, vom împărți perioada de timp de până acum în funcție de evenimentele dela uscat, astfel:

1. — Dela începutul războiului, până la sediul Odesei.
2. — Asediul Odesei și primele operațiuni din Crimeia.
3. — Ocuparea Odesei.
4. — Ofensiva rusă din Crimeia — ocuparea peninsulei Kerchi, asediul Sebastopolului și celelalte acțiuni ofensive sovietice în Crimeia.
5. — Stabilizarea de iarnă a frontului.
6. — Ofensiva germană și reocuparea peninsulei Kerchi.
7. — Căderea Sevastopolului.
8. — Atacul și ocuparea coastei Septentrionale din bazinul răsăritean, Anapa și Novorosisk.

U. R. S. S.

Războiul nu a surprins forțele navale rusești din Marea Neagră decât în ceea ce privea ora declarării lui. Navele se găseau în general în stare de eficiență, echipajele foarte bine antrenate, materialul la punct. Dislocarea lor, corespundea ideilor de întrebunțare a acestor forțe navale.

Din toate manifestările, rezultă că atitudinea marinei sovietice a fost subordonată „a fortiori” evenimentelor de pe uscat. Greaua situație a armatelor, a pus dela început marinei sovietice servituți care i-au răpit libertatea de acțiune; dar *in ea armatele*

terestre inamice și-au găsit pivotul defensivei lor, un sprijinitor neprețuit și continuu care nu numai că le-a salvat uneori de o soartă catastrofală, dar le-a creat și multe situații favorabile.

Ideia de manevră a Comandamentului Naval Sovietic, nu putea fi decât obținerea stăpânirii absolute a mării prin distrugerea forțelor navale și bazelor române.

Nu numai că este o ipoteză foarte plauzibilă, dar activitatea marinei și aviației roșii a fost dirijată în acest sens, este drept foarte vremelnic și incomplet, însă destul ca să demaște intențiunea primordială a amiralității inamice și să arate cât de intens ar fi fost ea urmărită dacă aceste grele servituți ale situației generale nu ar fi împiedicat-o.

Intr'adevăr, faza întâia a operațiunilor, începe printr'o ofensivă navală și aeriană rusească, indubitabilă, în scopul de a nimici forțele noastre.

O acțiune având caracter de sondă puternică, cu nave rapide, combinată cu activitatea de bombardament aerian, se deslanșue asupra bazei principale românești, Constanța, la câteva zile după izbucnirea conflictului după ce, în prealabil, aviația sovietică atacase și se informase asupra forțelor noastre existente acolo. Paralel cu acestea, baza Sulina a suferit atacuri aeriene similare, cu aceleași intenții de a distruge navele și instalațiile existente.

Nu se poate mai împede ideie de atac, derivată dintr'o atitudine categoric ofensivă, urmând să se lichideze forțele noastre navale dela începutul operațiunilor și să se obțină stăpânirea absolută a Mării Negre.

Deși acțiunea aero-navală dela Constanța a fost foarte bine combinată, ea se termină printr'un eșec care, adăogat la dezastroasa situație a frontului terestru, determină o schimbare evidentă în atitudinea și concepția inamică, trecându-se dela ofensivă, la defensivă activă.

Intr'adevăr, frontul de Sud rusesc este sdruncinat. În Polonia de Sud, Bucovina, Basarabia de Nord, apoi de Sud, lucrurile merg foarte greu.

Armata Rusă are nevoie de întăriri și de combustibil, iar retragerea impune evacuări. Este aleasă, evident, calea cea mai rapidă și cea mai sigură, calea mării. Nu se poate amâna nimic fără a se risca un dezastru rapid.

Pe de altă parte, pierderea splendidului distrugător Moscova din cauza energicei reacțiuni a navelor române și a coastei, a dovedit că litoralul și bazele românești sunt puternic organizate defensiv. Și atunci Marina Rusă ia asupra-și, asigurarea căilor de comunicație și sprijinul flancului armatei, renunțând în bună parte și în orice caz cu totul în ceea ce privește navele de suprafață. —, la ofensiva riscantă și infructuoasă împotriva unui

litoral, pe care trupele terestre sovietice erau foarte departe de a-l amenința. Natural, se rămâne în ofensivă cu acele mijloace posibile, *aviația și submarinele*, sperându-se a se obține prin ele o interdicere a comunicațiilor noastre și o distrugere sistematică, mai lentă dar fără sacrificiu, a mijloacelor noastre navale și bazelor.

Deci s'a pus pe dată o problemă a comunicațiilor, inerentă în războiul naval, pe care comandamentul rus a fost obligat să o rezolve prin defensivă cu majoritatea forțelor, pentru protecția drumurilor proprii, și prin ofensivă dusă cu un minim de mijloace, pentru interdicerea drumurilor românești. Desigur că dacă prima misiune era firesc să reușească, a doua nu avea șanse din cauza reacției românești și a slăbiciunii cantitative și calitative sovietice.

În această primă perioadă, nevoile de transport rusești erau maxime în bazinul de N.-V. al Mării Negre. Nevoile frontului de Sud, retragerea din Basarabia și încercarea de rezistență pe linia Stalin au făcut ca grosul flotei sovietice să graviteze între Sevastopol, Nicolaev, Odessa și Brațul Chilia, pentru asigurarea întregului trafic de transporturi, în special evacuări, din Dunăre prin Chilia și din Ucraina prin Odessa.

Trebuie să relevăm că măsurile defensive, și siguranța transporturilor pentru aducerea de întăriri și evacuările din Dunăre spre Est, au fost exagerate și că rușii puteau să facă tici o mare economie de forțe de suprafață și întrebuințarea lor eventuală, în scopuri ofensive.

Dealtfel acest cusur a fost generalizat de ruși, în ceea ce privește activitatea pe mare, tot timpul acestui război: o constituire de forțe, egale pretutindeni, *in cordon*, mergând uneori până la risipire enormă de mijloace de apărare în punctele și momentele când nu ar fi putut fi vorba de un atac adversar. Dacă grija este o calitate, exagerarea ei devine o eroare gravă care conduce la călcarea altor principii, mai ales ofensive, mult mai fructuoase.

Oricum, transporturile de care pomenim au fost executate prompt, iar evacuarea, ca și aducerea de mijloace pentru frontul de Sud, a decurs în condițiuni optime.

Tot Marina Sovietică a făcut siguranța litoralului Basarabiei și regiunii Odessa, împotriva eventualelor atacuri navale și de aviație româno-germane, prin vase mici de supraveghere, care, fie patrulau, fie staționau la intervale egale, de-alungul coastei la distanțe de vizibilitate. Pe măsură ce armatele aliate înaintau, acest dispozitiv de supraveghere se strângea spre Odessa, unde apoi a rămas până la evacuarea definitivă.

Prima perioadă se încheie în sensul intensificării serviciilor defensive care apasă asupra flotei, provocate de retragerea armatelor sovietice. Abia submarinele și aviația se manifestă ofensiv, fără rezultate serioase însă — deoarece pe de o parte, la

acea dată nevoile de transporturi maritime ale aliaților nu erau mari, iar pe de altă parte, reacțiunea a fost promptă și stănenitoare —; în schimb pierderile în avioane și submarine rusești sunt foarte mari și în plină creștere.

— *Asediul Odesei*, mărește nuanța defensivă a atitudinii forțelor navale sovietice, deoarece serviciile impuse de către armata terestră, cresc considerabil. Marina Rusă devine prizoniera Capului de Pod Odessa, activitatea ei este cu totul monopolizată de trupele asediate.

Dar dacă acesta este un adevăr dăunător marinei, care se pare că a fost abătută dela misiunea ei principală, putem în schimb afirma fără posibilitate de a fi desmințiți, că *episodul Odessa, neașteptata rezistență cu întreg cortegiul de consecințe rezultate din ea, este opera exclusivă a marinei ruse, care stăpânind marea, a întărit, a alimentat, a sprijinit direct și indirect, a rămas trează și atentă în tot timpul acționând la larg și la flancuri, în spatele liniilor aliate, prin transporturi, bombardamente și debarcări.*

Caracterul rezistenței dela Odessa, este opera superiorității navale sovietice. Dacă acest lucru nu va fi perfect recunoscut de toate cercurile militare românești, ar însemna că nu se trage concluzia cea adevărată, *îndreptar pentru viitorul militar al României.*

Este cu atât mai important să înțelegem limpede cum s'au petrecut evenimentele navale, cu cât *asediul și cucerirea Odesei este o acțiune pur românească* și se pare, cea mai importantă din câte au întreprins vreodată forțele armate române.

După învestirea spațiului Odessa, litoralul rămas în stăpânirea rusească se întindea la început, între Limanul Nistrului — peninsula Carolina — și Limanul Tiligulski, — localitatea Alexandrovka. Această întindere a fost redusă prin acțiunea armatei noastre, în decursul celor aproape trei luni cât a durat asediul, rămânând, în ajutorul ocupării orașului, între Limanul Suhoi și Limanul Kujalnik.

Acesta a fost deci accesul la mare al Capului de Pod, folosit de ruși în mod variat, după nevoi și posibilități.

Rezistența organizată de ruși, în speranța de a reedita un „Tobruk”, *frână* a înaintării germano-române și bază de plecare în viitor, pentru un atac conjugat cu altul dela Est, a cerut o continuă improspătare a mijloacelor, oameni, material și aprovizionări, precum și un curent de evacuări, răniți, material inutil și utilaj din regiunile de luptă. La nevoile armatei s'au adăugat într-o proporție fabuloasă nevoile populației civile, cifrată la mai bine de 600.000 locuitori pentru hrănirea cărora nu mai există bogata Ucraină și Basarabie, iar depozitele nu puteau fi suficiente.

Această uriașă sarcină, care a fost *determinantă* în regiunea Capului de Pod, a îndeplinit-o Marina Sovietică fără să poată fi împiedicată de cea Românească, inferioară numeric.

O contribuție mult mai puțin importantă, a fost adusa de către forțele navale sovietice, în acțiunile de sprijin ale flancurilor prin trageri executate cu artileria navelor. Dar tirul naval nu poate realiza densitățile cerute de misiunile artileriei terestre și în afara de efectul moral dela început și unele trageri speciale, nu se poate spune ca s'a realizat prea mult.

Debarcarile executate (Cebanca) au dat de lucru trupelor noastre și au reușit pentru un timp să lărgescă spațiul asediat care ajunsese complet sub bataia artileriei grele terestre; nu a reușit însă să atraga forțe și să ușureze presiunea asupra Capului de Pod, căci s'au trimis foarte puține trupe pentru a face față.

Însa toate aceste operațiuni de flanc, chiar dacă nu au avut mai mult succes, au reușit să facă pe români să se simtă în nesiguranță la litoral și să-și ferească tot timpul flancul, în loc să se sprijine pe el, iar pe ruși, dimpotrivă, să-și rezeme aripa pe mare, față de care erau perfect situați și în siguranță.

Dacă Marina Română ar fi fost în măsura să împiedice activitatea navală sovietică, ba mai mult, să desăvârșească și din spre mare împresurarea, interzicând orice transport spijiniând flancul nostru prin trageri și atacând spatele inamic prin debarcări, *asediul Odesei ar fi fost o chestie de zile!*

Cât timp, câte sacrificii, cât eroism nu ar fi fost cruțați!?

Nicăieri nu vom găsi în istoria militară română, un exemplu mai concludent, mai colorat, despre ce a putut să însemne lipsa marinei noastre și prezența celei inamice.

Asediul Sebastopolului a fost desigur foarte asemănător dar acolo nu avem o bătălie pur românească, nici atât de aproape de interesele și frontierele noastre, ca epocala Odessa.

Evacuarea și pierderea Odesei s'a petrecut sub aceiași egidă a Marinei Sovietice, mereu prezentă fiindcă era mereu superioară. O masă de nave de transport au reușit să evacueze ultimul eșalon și masive cantități de armament, care ar fi rămas cu totul ale noastre, dacă Marina Română ar fi reușit ca să le împiedice.

Totuși, atacul aviației germano-română a reușit să pricinuească unele scufundări, suplinind, este drept destul de palid, lipsa forțelor noastre navale.

Din aceasta cauza, evacuarea și pierderea Odesei nu a putut fi un dezastru din punct de vedere al pierderilor, pentru adversarii noștri, în afara de cele pricinuite prin luptă, de către armată, căci marina, forțele noastre navale nu au putut interveni, *pentru a adăuga victoriei pe uscat, una pe mare, de proporții la fel de considerabile.*

Înainte ca Odessa să fi fost ocupată, armatele aliate au forțat trecerile spre Crimeea. În această primă fază a bătăliei pentru Crimeea, care a dus până la ocuparea ei totală — mai puțin Capul de Pod Sebastopol — Marina Sovietică și-a continuat mi-

siunea ei ingrată, mereu în serviciul transporturilor pentru întărirea și evacuarea, mereu la flancul armatelor pentru sprijinul lor. Intervenția dela Perekop însă, când Marina Sovietică a încercat să contribuie la interzicerea istmului pentru germani, executând trageri din baia Karkinit, a dat greș, iar poarta principală a peninsulei a fost deschisă. De atunci și până la atingerea strâmtoarei Kerci, Marina Rusă a conturat coasta Crimeei ajutând armata bătută și în retragere, cum a putut. Am văzut-o astfel la Ak Mesket, la Eupatoria, la Yalta, la Feodosia și la Kerci, dar mai cu seamă la Sebastopol, Capul de Pod unde marina a reeditat o nouă Odessa.

Aici, transporturile de pe coasta de West a Caucazului, s'au intensificat după nevoile frontului. Marina Sovietică a fost prezentă, datorită superiorității care o făcea stăpână în bazinul central, iar Sebastopolul a folosit calea mării larg deschisă, pentru a rezista primului șoc — ca și celor următoare, — înainte de caderea lui.

Un nou exemplu, ca și la Odessa, de importanța stăpânirii mării pentru operațiunile terestre, de piedicele grave pe care le întâmpină o armată victorioasă atunci când nu posedă marina pentru desăvârșirea succesului. Fără Marina Sovietică, Sebastopolul ar fi fost mult mai repede lichidat.

Dar cea mai ilustrativă dovadă despre importanța factorului naval în Marea Neagră o constituie ofensiva rusă în Estul Crimeei, terminată cu ocuparea peninsulei Kerci.

Primejdia pentru Caucaz devenise gravă și iminentă, căci o trecere a strâmtoarei, ocuparea peninsulei Taman și pătrunderea pe valea Kubanului, ar fi întors întreaga apărare sovietică din curba Donului. În această situație, Comandamentul Sovietic a decis să folosească superioritatea navală pentru a reocupa peninsula și eventual întreaga Crimeea, printr'o dublă ofensivă dela Sebastopol și dela Kerci.

Șirul de operațiuni, micile succese din Estul peninsulei care au condus la ocuparea Kerciului, debarcarea dela Feodosia, atacurile disperate de a lărgi capul de pod Sebastopol, toate s'au produs datorită Marinei Sovietice, care a executat transporturi, debarcări, bombardamente și incursiuni asupra coastei de Sud-Est și Sud-West a Crimeei, pe întreaga ei lungime între Eupatoria și Kerci.

Reocuparea peninsulei Kerci și întărirea capului de pod Sebastopol — opera Marinei Sovietice — s'au adăugat vremii rele și deciziunii de a rămâne în defensivă a Comandamentului German, și astfel atacul Caucazului a trebuit să se amâne din toamna anului 1941, pentru anul următor.

Este cu neputință să se treacă peste acest capitol, care verifică până la evidență ce înseamnă stăpânirea unui spațiu maritim în apropierea câmpului de bătălie al armatei, și ce s'ar fi

c. 5-a „R. M.” Martie-Mai 1943

intâmplat cu Crimeea și Caucazul, încă din toamna anului trecut, dacă Marina Română ar fi putut împiedeca lucrul celei sovietice.

— Iarna 1941—42 a înghețat frontul din Crimeea, datorită vremii rele pentru ofensiva aliată și rezistenței neclintită a româno-germanilor pentru ofensiva sângeroasă a rușilor.

Dar această ofensivă sovietică, zdrobită în fața liniilor noastre, grație eroismului și spiritului de sacrificiu a unor armate care au înțeles să păstreze ceace era necesar pentru viitoarele operațiuni, a fost alimentată întreaga iarnă de Marina Sovietică, mereu prezentă și mereu activă.

De buna seamă ca centrul de gravitate al forțelor navale sovietice, s'a mutat spre răsărit, spre bazinul oriental, iar bazinul de vest unde flota roșie putea totuși să acționeze datorită categorice superiorității pe care o păstrase, a fost abandonat de navele de suprafață și frecventat numai de submarine și de avioane, care au continuat ofensiva lor insidioasă și fără succes împotriva coastelor și forțelor navale române.

O fază prin care se începe campania anului 1942 o reprezintă ofensiva aliată de primăvară în răsăritul Crimeei, soldată cu reocuparea peninsulei Kerci și a întregului litoral de Vest al strâmtorei.

Poate să pară bizar, dar *grava defecțiune rusească se datorește în bună parte tot marinei, de data aceasta română*, adevăr pe care îl vom lămuri la capitolul următor.

Dar marina rusă a fost cu ocaziunea ofensivei din Kerci, într'o stare de completă carență. Este posibil ca pierderile pricinuite de aviația germană cât și uzura ei, să-i fi scăzut considerabil eficiența. Destul ca nici o intervenție a marinei inamice nu s'a schițat în cele opt zile a bătăliei dela Kerci. Nu au putut fi împiedecate nici măcar acțiunile de flanc și spate ale ambarcațiunilor speciale germane, executate pe litoralul peninsulei Kerci.

— *Sevastopolul*, asediat încă din toamna anului 1941, a fost asaltat în primăvara lui 1942, ca o operație preliminară înaintea mării ofensive ce trebuia să înceapă în vara aceluiși an, în sudul frontului răsăritean.

Vom face două mențiuni doveditoare a importanței marinei, cu prilejul operațiunilor dela Sevastopol:

— Această formidabilă bază navală, pe care ne permitem să o situăm, împreună cu Malta și Singapore în fruntea pozițiilor navele strategice ale lumii, nu a putut fi neglijată de ofensiva terestră germano-română, fără ca această ofensivă să se fi simțit în absolută nesiguranță cu Sevastopolul în spate! Comandamentul a hotărât să lichideze cu orice preț această poziție navală, care ar fi putut compromite întreaga operațiune ofensivă dela sud!

— Datorită superiorității marinei sovietice, bătălia de cucerire a Sevastopolului a trebuit să fie grea, să dureze mult

și să ceară mari sacrificii de oameni și material. Într'adevăr marina sovietică a putut alimenta capul de pod luni de-arândul, atât în timpul asediului cât și în timpul asaltului, iar la retragere, a isbutit și oarecare evacuări.

Aceste două mențiuni, aceste două adevăruri, fapte ale războiului din Marea Neagră, demonstrează până la evidență, cât de importante sunt pentru mersul războiului, pozițiile strategice navale și forțele navale la care le dau viață, în spațiul nostru maritim.

— Ocuparea de către Româno-Germani a peninsulei Taman, Anapei și Novorosiskului, au fost consecințe a ofensivei aliate de pe Don. Toate aceste trei cuceriri au avut o caracteristică: au fost întoarceri dinspre uscat prin care porturile și poziții navale s'au găsit întâi tăiate de restul armatelor sovietice din interior și apoi lichidate.

Flota roșie nu a putut, sau Comandamentul Sovietic nu a fost în măsură să reediteze pentru fiecare din aceste trei cazuri, rezistențe și capete de pod ca la Odessa și Sevastopol. Evacuările însă au fost executate sub protecția marinei, mereu prezentă la flancul armatei terestre.

Este foarte criticabilă lipsa de rezistență sovietică la Novorosisk, ultima bază navală capabilă să satisfacă exigențele de viață și de luptă ale puternicei flote sovietice.

După pierderea Novorosiskului, rușii au rămas cu litoralul cuprins între Tuapse și Batum — bine protejat de munții Caucazului spre Nord Est, dar într'o poziție strategică din cele mai ingrate. Un adevărat fund de sac, unde flota roșie, lipsită de baze navale încăpătoare, adăpostite și bine protejate, este redusă la inactivitate și la o dispariție lentă, sub energica presiune a aviației, submarinelor și vedetelor româno-germano-italiene. Această poziție îngăduie, pe de altă parte, o ermetică supraveghere aviației de informație și nicio mișcare a flotei roșii nu este cu putință fără cunoștința și reacțiunea aliaților.

Aceasta a fost activitatea marinei sovietice în primele optsprezece luni de războiu. Dacă servituțiile grele impuse de dezastruasa situație a frontului terestru, i-au pus o pecete de paralizie a ofensivei, în schimb lucrul ei în jolozul fronturilor terestre a jost excelent și salvator, pricinuind mari greutăți și întârzieri aliaților și constituind pivotul întregii rezistențe rusești dela Sud.

România.

Marina românească, cu materialul existent, nu a fost nici ea surprinsă de evenimente. Încercarea dureroasă din 1940, când am pierdut Basarabia, stăpânirea litoralului până la Bugaz și stăpânirea brațului Chilia, iar Delta Dunărei cu Sulina au rămas sub amenințarea imediată a eficienței ei, a fost pentru Marina

Române, pe de o parte o verificare a eficienței ei, datorită valorii netăgăduite a personalului, o experiență grea dar plină de învățăminte, cu operațiuni perfecte reușite deși pentru prima oară executate de români, iar pe de altă parte o îndârjire hotărâtă în așteptarea zilelor de luptă liberatoare.

Reamintim că în tristele zile ale lui Iunie 1940, războiul mocnea în aer și că Marina se găsea la larg gata de luptă și de sacrificiu, se găsea de-alungul litoralului pentru apărarea lui hotărâtă în lungi zile și nopți de navigație, manipulând — cu mijloace rudimentare — un material pretențios și periculos, și încordând laolaltă puterea mașinilor și nervii oamenilor, în așteptarea dela moment la moment a unui inamic zdrobitor superior.

Războiul, incins un an mai târziu, a găsit Marina în această poziție de așteptare.

Vom menționa că, dela început, acțiunea noastră pe mare a fost ajutată de germani prin consiliile unor ofițeri cu experiență și prin completarea unor materiale și unor utilaje prețioase.

Aceste ajutoare au fost extinse mai târziu prin aduceri de nave ușoare și submarine, atât din partea germanilor cât și italienilor.

Atitudinea forțelor noastre navale nu putea să fie decât defensivă.

Planul de război provenit din examinarea tuturor elementelor, ținea Marina Română într-o stare de așteptare defensivă, cu misiunea de apărare a litoralului și bazelor.

Organizarea acestei defensive active precum și funcționarea ei, au fost atât de desăvârșite, încât vremelnica ofensivă navală rusa și continuu activitate aeriană și submarină a inamicului nu au putut-o străpunge, nicăeri.

În toate acele perioade ale retragerii ruse, arătate la capitolul precedent, Marina Română nu a putut activa ofensiv împotriva comunicațiilor din colțul de N.-V. al Mării Negre, pentru a paraliza frontul de Sud sovietic, Odessa și mai târziu Sebastopolul, din cauza categorice ei inferiorități.

Singurele acțiuni ofensive cu mijloacele rapide apte în spațiul vestic și cu mijloacele submarine, în bazinul central și răsăritean, au întâmpinat protecția fără fisuri a forțelor navale rusești, dar au reușit totuși să scufunde un tonaj impresionant dacă-l raportăm la posibilități.

Defensiva navală română însă, a pricinuit grave pierderi forțelor submarine și aeriene sovietice, iar acțiunea ofensivă a mijloacelor noastre submarine, a condus la o fixare a forțelor de suprafață inamice, pe tot întinsul Mării Negre.

Nici nu se putea atinge în mod mai perfect scopul unei marine de proporții similare. Putem vorbi de un plafon maxim pe care nici un fel de marinari nu ar fi reușit să-l depășească.

După ce această activitate, precum și grelele servituți ale dezastrelor terestre au paralizat Flota Sovietică într-o defensivă

infructuoasă, Marina Română a început să-și exercite, cu îndrăzneală și progresiv, stăpânirea în bazinul de Vest și să-și manifeste prezența în bazinul central.

Transporturile și comunicațiile maritime cu țările riverane au fost restabilite și asigurate de forțele navale române.

Iar mai târziu, când frontul terestru s'a depărtat spre răsărit într'atât încât transporturile pe mare au devenit imperios necesare, Marina Română a luat în stăpânire întreg spațiul apusean al Mării Negre, asigurând comunicațiile maritime atât de importante pentru armata de uscat, din acea parte.

Precizăm în acest capitol ceea ce reaminteam vag în cel precedent: datorită, în mare măsură, comunicațiilor restabilite și asigurate din bazinul de Vest, au fost posibile ofensivele aliate dela Kerçi, Harchow și Sevastopol, și rezultatele lor. Sunt cunoscute viteza și capacitatea transporturilor pe mare precum și nevoile materiale ale unei armate și aviații în ofensivă, ca să mai adăugăm alte date. Putem adăuga că întreaga ofensivă din porțiunile de Sud a frontului oriental, ale cărei efecte au condus până pe crestele Caucazului și până pe malurile Volgei, a primit o importantă contribuție și impulsione, prin transporturile executate și asigurate de Marina Română.

În concluzie, Marina Română, în afară de garantarea integrității fruntariilor maritime, a urmărit retragerea navală sovietică spre Răsărit și a adus armatelor terestre servicii imense în ofensiva lor, dar nu a putut nimici puterea navală sovietică din cauza inferiorității și nu a putut deci aduce forțelor de uscat aportul considerabil de a le scuti de mari eforturi și de a precipita dezastrul rusesc, la câteva săptămâni!

VII. — Puternici la Marea Neagră, numai prin marină puternică.

Fără recunoașterea și dobândirea acestei marine nu se poate vorbi ca un stat riveran să fie stăpân pe litoralul său, pe comerțul său și pe politica sa!

S'a constatat, o perioadă îndelungată, pe posibilitatea unor intervențiuni aliate în cazul unui război în Marea Neagră. S'a considerat că strămtorile au devenit în urma tratatelor, libere ca și marea liberă. S'a cotat în fine pe jocul diplomației și combinațiilor politice, pentru a menține în Marea Neagră un echilibru naval. Greșala nu a fost numai a noastră. Popoare cu vechi tradiții navale și politice, au crezut la fel și repetă greșeala de secole.

Elementele specifice pe care le-am analizat — state, geografie, climă, — și care au dovedit că Marea Neagră are o strategie a ei, duc implicit la concluzia că pe această mare, în cadrul oricărui război, se va duce o bătălie a ei, între ma-

rinele existente aici, și pe care numai marina cea mai puternică va reuși să o câștige.

Am putea vorbi de un joc al alianțelor care să ne pună la dispoziție ajutorul naval, numai dacă noi am fi deținătorii strâmtorilor, cărora să le garantăm invulnerabilitatea!

Acestea sunt însă fantezii, noi nu țintim și nu putem ocupa strâmtorile, iar străinul care va fi acolo, oricare, își va impune legea sa.

Nu se poate lăsa soarta unui spațiu maritim vital pentru o țară, la discreția numai conjuncturei politice, care în orice caz ar avea nevoie de instrumentul de forță.

Nici nu s'ar putea spune: neavând marină, ne vom bate pe uscat pentru apărarea litoralului. La aceasta, venim cu toată istoria spațiului Mării Negre și — ca elemente recente — cu Odessa, Sebastopolul, Kerciul. Dacă victoria poate fi câștigată totuși, dar *ce desăsurare uriașe de forțe, câte sacrificii și câte întârzieri!*

Dacă pacea victorioasă este scopul războiului, de ce să nu avem marina care să accelereze victoria? În ce scop să se aleagă *calea cea mai sângeroasă, cea mai grea și — este necesar să o spunem — cea mai nesigură și primejdioasă?* Numai pentru motive de sgarcenie și de neglijență? Prețuște aurul cât sângele sau uneori cât înfrângerea?

Armata de uscat va avea nevoie de marină în Marea Neagră, unde se aplică „strategia spațiului restrâns” nu numai pentru asigurarea transporturilor, dar și pentru lupta „cot la cot”.

După cum această armată nu poate să stea în hibernare și să se aștepte la ajutor străin într'o țară liberă, la fel se întâmplă cu marina, care se consideră pe picior de egalitate în drepturi și îndatoriri, cere să i se dea totul, ca să i se ceară totul!

Căci parafrazând o frază celebră din altă țară, vom răspunde celor care au grija banilor și se mai indoesc încă de aceste adevăruri: *dacă vom avea o marină și nu va fi nevoie de ea, am pierde numai bani; dacă însă nu vom avea marină și vom avea nevoie de ea, am putea pierde țara.*

INTERPRETAREA MODULUI RUSESC DE A DUCE RĂZBOIUL – ANALIZĂ COMPARATIVĂ ÎNTRE OPERAȚIUNILE MILITARE SOVIETICE ȘI FAZA I A OPERAȚIUNILOR RUSEȘTI ÎN UCRAINA –

Drd. Mario MARINOV

Universitatea de Biblioteconomie și Tehnologii Informaționale, Sofia, Bulgaria
10.55535/GMR.2023.2.1

Articolul de față este o analiză comparativă între operațiunile militare sovietice din Cehoslovacia și Afganistan și Faza I a operațiunilor rusești în Ucraina. Scopul principal al analizei este folosirea forței militare în cadrul artei operaționale militare sovietice și, mai apoi, rusești, dincolo de războiul convențional doctrinar la scară largă. Teza principală a acestei lucrări gravitează în jurul furnizării de suficiente dovezi în sprijinul a două postulate esențiale – în mod tradițional, în cazul escaladării și în cel al folosirii forței militare convenționale, armatele sovietică și, mai apoi, rusă s-au bazat pe „operațiunea militară” ca metodă de a utiliza sus-numita forță militară într-o abordare non-cinetică, de joasă intensitate, în care forțe terestre convenționale la scară largă, în combinație cu trupe aerportate și speciale, să copleșească rapid capacitățile militare și civile ale adversarului de a opune rezistență; prima fază a operațiunilor rusești din Ucraina din 2022 a urmat modelul istoric consacrat, incluzând toate elementele și metodele folosite anterior, dar fără a repeta succesele sovietice, eșecul său fiind cauzat de o varietate de factori, care anterior acționaseră în favoarea armatei sovietice, dar care, de data aceasta, nu au fost suficient de prezenți sau de contracarați. Lucrarea realizează o analiză comparativă, prin sintetizarea elementelor cheie ale matricei unei „operațiuni militare” tipice – scopuri politice, obiective militare, pregătire și executare, pe care le aplică în fiecare dintre cele trei cazuri studiate – Cehoslovacia, Afganistan și Ucraina. Prin analizarea fiecăruia dintre aceste elemente, articolul demonstrează abordările identice folosite de către armata sovietică/rusă și argumentează concluziile ulterioare referitoare la incapacitatea armatei ruse de a obține succesul în Ucraina.

Cuvinte-cheie: Rusia, Uniunea Sovietică, doctrină, operațiune militară, Cehoslovacia.

Traducere și adaptare: Iulia SINGER.

Numărul 2/2023

48

Interpretarea modului rusesc de a duce războiul

– analiză comparativă între operațiunile militare sovietice și Faza I a operațiunilor rusești în Ucraina –

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

INTRODUCERE

Implementarea directă a forței militare este instrumentul principal de proiectare a puterii din cadrul setului de instrumente aflat la dispoziția unui stat național modern în scopul îndeplinirii sarcinii primare a asigurării securității acestuia, ca principiu de bază al existenței sale neconținute. Metodele prin care este implementată această putere variază semnificativ de la un actor statal la altul și depind de o serie de factori ce definesc și caracterizează orice stat-națiune – geografia, istoria, economia, populația, elitele conducătoare și, cel mai important și combinându-le pe toate celelalte, percepția, dezvoltată în mod tradițional, a statului, conducerii și populației în legătură cu conceptul de „securitate” și furnizarea acesteia prin aplicarea puterii militare.

Obiectul principal al analizei prezentate în articolul de față reprezintă implementarea forței militare în cadrul artei operaționale militare sovietice și, mai apoi, ruse. În perioada contemporană, se pot distinge trei abordări și concepte metodologice în ceea ce privește folosirea forței militare pentru atingerea obiectivelor politice ale statului sovietic și, mai apoi, rus. Prima abordare conține activarea pe scară largă a tuturor forțelor militare aflate la dispoziția statului în cazul unui război total împotriva unui adversar cu o putere egală sau mai mare. În cadrul gândirii militare ruse, aceasta se poate numi abordarea războiului „doctrinar” și implică utilizarea tuturor mijloacelor disponibile, atât convenționale, cât și neconvenționale, cum ar fi utilizarea mijloacelor nucleare tactice și strategice. De asemenea, implică mobilizarea la scară largă a populației și a economiei în vederea ducerii războiului pe mai multe fronturi și teatre. În al doilea rând, avem conceptul de „operațiune militară” limitată, care înseamnă utilizarea resurselor militare disponibile limitate și a grupărilor militare operaționale, înlocuite de forțele de operațiuni speciale și serviciile

În perioada contemporană, se pot distinge trei abordări și concepte metodologice în ceea ce privește folosirea forței militare pentru atingerea obiectivelor politice ale statului sovietic și, mai apoi, rus: războiul „doctrinar”; „operațiunea militară” și utilizarea resurselor militare.

49

TEORIE ȘI ARTĂ MILITARĂ

Faza I a operațiunilor rusești din Ucraina oglindește abordările sovietice tradiționale; cu toate acestea, în timp ce operațiunile sovietice au avut succes, operațiunile rusești din Ucraina din februarie-martie 2022 nu au reușit să îndeplinească scopurile și obiectivele desemnate.

de securitate, împotriva adversarilor din imediata vecinătate a teritoriului Rusiei (sfera de influență, așa cum este ea percepută de către Rusia). Astfel de „operațiuni militare” încearcă să utilizeze resursele disponibile într-un scenariu de tip risc mare/beneficiu mare, în care forțele militare sunt desfășurate împotriva adversarilor unici cu scopul de a oferi un rezultat politic rapid prin mijloace militare convenționale, fără a se implica într-un război cinetic la scară largă. Accentul este plasat pe manevrele militare rapide pe teritoriul adversarului, blocarea structurilor civile, militare și politice în vederea obținerii unui stat ineficient și care să nu depună rezistență și impunerea unui rezultat politic favorabil înainte ca rezistența și sprijinul să poată fi obținute pentru cauza adversarului, atât din interior, cât și din exterior. A treia este utilizarea resurselor militare în misiunile de asistență militară dincolo de orbita din imediata apropiere a Rusiei. Astfel de misiuni includ furnizarea de echipament militar, consilieri militari sau unități de luptă limitate.

Subiectul analizei din acest articol provine din anterioara deconstrucție a obiectului analizei și din cei trei vectori principali ai implementării forței militare în arta militară rusească și se concentrează pe categoria specifică reprezentată de „operațiunea militară”.

Teza principală a acestei lucrări este împărțită în două postulate de bază:

În istoria Uniunii Sovietice și, mai târziu, a Federației Ruse (a Rusiei), arta operațională militară a fost perfecționată și centrată pe „operațiunea militară” ca principală metodă și opțiune de angajare a forțelor armate și speciale împotriva amenințărilor percepute în vederea atingerii obiectivelor politice.

Faza I a operațiunilor rusești din Ucraina oglindește abordările sovietice tradiționale; cu toate acestea, în timp ce operațiunile sovietice au avut succes, operațiunile rusești din Ucraina din februarie-martie 2022 nu au reușit să îndeplinească scopurile și obiectivele desemnate.

Articolul de față caută să demonstreze teza de mai sus prin realizarea unei analize comparative care, mai întâi, va examina două studii de caz istorice ale „operațiunii militare” – Cehoslovacia (1968) și Afganistan (1979). Studiile de caz cuprind operațiunile militare

desfășurate de Uniunea Sovietică și arată abordarea specifică și unică adoptată în încercarea de a atinge obiective politice prin folosirea mijloacelor militare fără angajare într-un război „doctrinar” direct. Pentru a defini și a înțelege mai bine caracterul și rolul „operațiunii militare”, baza analizei și comparațiilor ulterioare va fi reprezentată de următoarele: *scopuri politice*, *scopuri militare*, *pregătire* și *executare*. Aceste patru elemente constituie matricea „operațiunii militare”, în conformitate cu obiectivul principal al statului, acela de a-și satisface nevoile de securitate (figura 1).

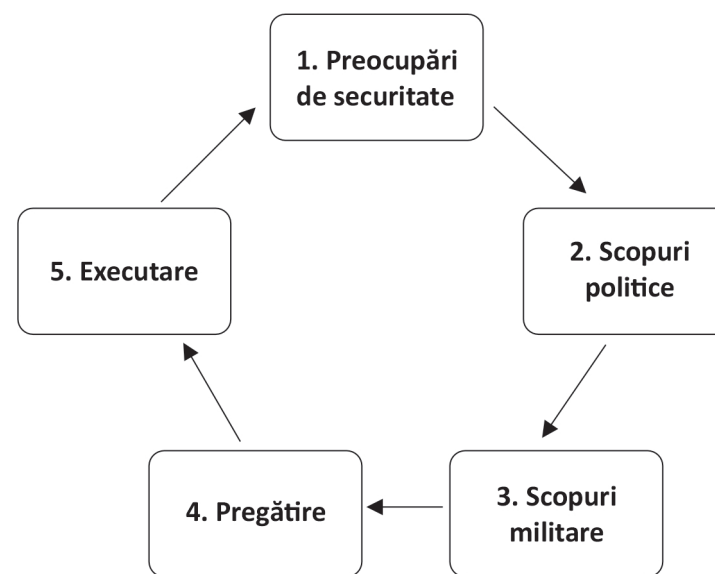

Figura 1: Matricea „operațiunii militare”.

1. Preocupările de securitate ale statului determină elitele politice de la putere să ia decizii despre cum să le transforme în rezultate politice favorabile. **2.** În schimb, **scopurile politice** manifestate pot alege un instrumentar în cadrul căruia este preferat un *hard-power* care vine sub forma implementării forței militare. **3.** Aplicarea forței militare este definită de un set de **scopuri militare**, în conformitate cu rezultatele politice dorite. **4.** Pentru îndeplinirea atât a obiectivelor militare propuse, cât și a scopurilor politice din spatele lor, se fac anumite **pregătiri**, în vederea obținerii concentrării necesare de resurse, militare sau de orice alt fel, a ducerii de activități de modelare

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Preocupările de securitate ale statului determină elitele politice de la putere să ia decizii despre cum să le transforme în rezultate politice favorabile.

Aplicarea forței militare este definită de un set de scopuri militare, în conformitate cu rezultatele politice dorite.

Articolul caută atât să sporească înțelegerea referitoare la arta operațională militară în termeni istorici, cât și să furnizeze, plecând de la interpretările istorice, un instrument informațional adecvat și valoros pentru înțelegerea și analizarea pe mai departe a mediului contemporan de securitate, mai ales pe continentul european, în conflictul din Ucraina și în abordările ruse legate de folosirea forței militare.

pentru degradarea abilității adversarului de a răspunde într-un așa fel, încât acumularea lor să nu dea ocazia unui răspuns preemptiv.

5. Apoi, în conformitate cu obiectivele militare, puterea acumulată este trecută în faza de **execuție**. Execuția caută să atingă obiectivele și scopurile propuse, în vederea obținerii unui rezultat politic favorabil și a remedierii preocupărilor de securitate.

Pe baza celor patru straturi specifice ale operațiunii militare date, lucrarea va folosi ulterior structura acestora pentru înțelegerea obiectivelor, conducerii și a rezultatelor Primei Faze (Faza I) a ostilităților din Ucraina în 2022, care acoperă perioada cuprinsă între 24 februarie și sfârșitul lunii martie. În cele din urmă, la capitolul Concluzii, lucrarea va furniza un tabel comparativ combinat al analizei, care va prezenta, pe de o parte, similitudinile în privința caracteristicilor celor trei operațiuni militare și, pe de altă parte, cum, în ciuda faptului că a urmat un model aproape identic cu cel al exemplurilor istorice, operațiunea rusească din Ucraina a avut de suferit în mod semnificativ, în faza sa de început, din cauza factorilor calitativi și cantitativi.

Articolul caută atât să sporească înțelegerea referitoare la arta operațională militară în termeni istorici, cât și să furnizeze, plecând de la interpretările istorice, un instrument informațional adecvat și valoros pentru înțelegerea și analizarea pe mai departe a mediului contemporan de securitate, mai ales pe continentul european, în conflictul din Ucraina și în abordările ruse legate de folosirea forței militare.

În examinarea studiilor de caz, am folosit un set divers de resurse care să ducă la obiectivitatea maximă a analizei. În legătură cu exemplele istorice ale Ungariei, Cehoslovaciei și Afganistanului, de-a lungul anilor, au apărut ample cercetări academice, materiale de clasificate și analize de specialitate, care pot fi aplicate direct, în scopul definirii celor patru etape ale fiecărei operațiuni militare. Resursele utilizate urmăresc să cuprindă cea mai largă gamă posibilă, prin includerea materialelor în mai multe limbi din statele în cauză și analize externe din surse atât din Vest, cât și din Est. Pentru exemplul Ucrainei și a Fazei I a operațiunii ruse și luând în considerare în mod corespunzător conflictul încă în desfășurare de la începutul anului 2023, precum și ceața

războiului, perspectivele politice diferite asupra evenimentelor și rolul propagandei într-un conflict în desfășurare, setul de resurse include utilizarea de materiale de cercetare mai recente, declarații oficiale, analize ale unor experți, date și observații de tipul *open-source* adunate personal în primele luni ale conflictului. Evoluția conceptului de operațiuni militare de acest tip poate fi extinsă și mai mult și consolidată, prin includerea altor angajări militare ale Uniunii Sovietice și, mai târziu, ale Rusiei, inclusiv în suprimarea revoltelor din Germania de Est, din 1953, în Cecenia în 1994/1995, în Georgia, în 2008, și în Crimeea, în 2014, dar acestea depășesc sfera și limitele lucrării de față.

OPERAȚIUNILE MILITARE ALE UNIUNII SOVIETICE

În perioada dintre 1945 și 1991, Uniunea Sovietică s-a angajat într-o multitudine de operațiuni militare, de la misiuni de asistență militară de mici și mari proporții, în conflicte *proxy* cu Statele Unite în străinătatea îndepărtată, la intervenții militare la scară largă, cu folosirea forțelor convenționale în străinătatea apropiată și în apropierea sferei sale de influență, așa cum era ea percepută de către sovietici. A doua clasă de activități militare a inclus atât operațiuni de stabilizare a guvernelor socialiste aliate și de suprimare a disidenței populare în teatrul european, cât și de extindere a influenței sovietice în regiuni cu o semnificație geografică deosebită. Exemple de astfel de operațiuni includ, printre altele, înăbușirea revoltelor est-germane din 1953, suprimarea Revoluției maghiare din 1956, intervenția din Cehoslovacia, în 1968, și invadarea de către sovietici și războiul care a urmat acesteia în Afganistan, din 1979 până în 1989. În secțiunea următoare, lucrarea va examina ultimele două operațiuni, centrate pe definirea și analizarea celor patru componente-cheie predefinite, care alcătuiesc matricea oricărei operațiuni militare – *scopuri politice, obiective militare, pregătire și execuție*. Alegerea studiilor de caz se bazează pe mai mulți factori, care se corelează cel mai strâns cu obiectivele lucrării și cu scopul interpretării abordărilor rusești istorice și contemporane cu privire la implementarea forței militare în „*operațiunea militară*” definită doctrinar și la contextul fazei incipiente a operațiunilor din Ucraina din 2022. Factorii includ caracteristicile

În perioada dintre 1945 și 1991, Uniunea Sovietică s-a angajat într-o multitudine de operațiuni militare, de la misiuni de asistență militară de mici și mari proporții, în conflicte *proxy* cu Statele Unite în străinătatea îndepărtată, la intervenții militare la scară largă, cu folosirea forțelor convenționale în străinătatea apropiată și în apropierea sferei sale de influență, așa cum era ea percepută de către sovietici.

cantitative și calitative ale celor două operațiuni, care diferă de alte exemple posibile, întrucât reprezintă angajarea de mari proporții și complexă a forțelor convenționale și speciale; asemănările în privința obiectivelor finale politice și militare; și gradul în care ambele operațiuni contribuie la demonstrarea rafinamentului artei operaționale militare, ulterior altor angajări ale forțelor sovietice. De asemenea, în ceea ce privește rezultatul lor, cele două studii de caz contrastează foarte clar cu rezultatele operațiunilor rusești din Ucraina în februarie-martie 2022.

Utilizarea forțelor militare în suprimarea tulburărilor populare în statele socialiste aliate aparent independente a prezentat provocări și abordări radical diferite pentru armata sovietică, în comparație atât cu poziția doctrinară a forțelor sovietice din Europa, dispuse împotriva NATO, cât și cu operațiunile istorice din cel de-Al Doilea Război Mondial din Europa și cu operațiunile din perioada interbelică.

Cehoslovacia. 1968. Operațiunea „Dunărea”

Intervenția Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia, în 1968, a fost o consecință a altor operațiuni efectuate de către forțele armate sovietice în sfera de influență sovietică din Europa. În contextul delimitării continentului european de după cel de-Al Doilea Război Mondial, Germania de Est, Ungaria și Polonia au trecut prin episoade de tulburări semnificative împotriva guvernelor socialiste în curs de dezvoltare, în anii de început ai instituirii sistemului de echilibru de putere a Războiului Rece, în legătură cu care conducerea sovietică a considerat că era necesară folosirea forțelor militare sovietice pentru a asigura poziția Uniunii Sovietice față de Statele Unite și aliații occidentali. Utilizarea forțelor militare în suprimarea tulburărilor populare în statele socialiste aliate aparent independente a prezentat provocări și abordări radical diferite pentru armata sovietică, în comparație atât cu poziția doctrinară a forțelor sovietice din Europa, dispuse împotriva NATO, cât și cu operațiunile istorice din cel de-Al Doilea Război Mondial din Europa și cu operațiunile din perioada interbelică. Suprimarea Revoluției din Ungaria din 1956 a fost un exemplu pentru dificultățile de a desfășura astfel de operațiuni militare bazate pe contingente limitate de forțe disponibile, care se angajează în activități asimetrice de intensitate scăzută de suprimare și stabilizare. Astfel de operațiuni militare, deși nepopulare atât în rândul statelor din blocul estic, cât și în cadrul comunității internaționale mai largi, și-au îndeplinit în toate cazurile obiectivele de conservare a sferei sovietice și de limitare a revendicărilor populare și a sentimentelor antisovietice la niveluri gestionabile, care să nu constituie o amenințare. Mai mult,

au oferit forțelor armate sovietice capacitatea de a-și perfecționa metodologia într-un set unic de sarcini militare operaționale, bazate pe scopuri politice similare, chiar aproape identice. În 1968, peisajul politic și situația în desfășurare din Cehoslovacia vor fi considerate din nou de către conducerea sovietică o necesitate pentru intrarea forțelor militare în țară, pe baza experienței dobândite în intervențiile precedente.

Obiectivele politice ale conducerii sovietice în Cehoslovacia

s-au unit în jurul preocupărilor și obiectivelor finale similare cu cele din timpul revoltelor est-germane din 1953 și ale Revoluției maghiare din 1956, dar au conținut și lecțiile învățate din suprimarea acestora, în cele din urmă. În mare, până în 1967, Uniunea Sovietică a fost martora unei pierderi semnificative a credibilității Partidului Comunist din Cehoslovacia, luptelor politice interne și solicitărilor publice larg răspândite pentru liberalizare. Înălțurarea prim-secretarului Antonín Novotný și înlocuirea cu Alexander Dubček, la sfârșitul anului 1967, nu au reușit să stopeze procesele menționate mai sus, având un efect opus, acela de creștere a presiunii publice asupra noii conduceri cehoslovace din jurul lui Dubček pentru continuarea reformelor liberale, care au dus la „Primăvara de la Praga” din 1968. O astfel de întorsătură a evenimentelor, dincolo de reformele convenite la înlocuirea lui Novotný, a fost privită cu dispreț de către sovietici și ca un semnal periculos și o amenințare serioasă pentru stabilitatea altor guverne din Blocul de Est și pentru arhitectura de securitate mai largă a Tratatului de la Varșovia. Drept urmare, conducerea sovietică din jurul lui Brejnev și-a stabilit obiectivul de a inversa procesele de liberalizare din Cehoslovacia dincolo de mijloacele negocierilor bilaterale, care aveau loc până în vara anului 1968, și de a aduce la putere mai multe elite conservatoare ale partidului comunist din Republica Socialistă Cehoslovacia, condusă de Gustáv Husák. Cu toate acestea și ținând cont de consecințele politice negative ale intervenției din Ungaria, intervenția din Cehoslovacia urma să includă mai largul Tratat de la Varșovia. În mod similar, intervenția trebuia să rezolve problemele survenite în Ungaria în privința rezistenței populației și a unităților militare naționale. Rezistența politică și populară trebuia să fie anihilată

Obiectivele politice ale conducerii sovietice în Cehoslovacia s-au unit în jurul preocupărilor și obiectivelor finale similare cu cele din timpul revoltelor est-germane din 1953 și ale Revoluției maghiare din 1956, dar au conținut și lecțiile învățate din suprimarea acestora.

În cea mai mare măsură posibilă pentru a evita o angajare militară prelungită împotriva unei țări socialiste „prietenoase” și strigătele internaționale mai ample. Operațiunea trebuia, așadar, să fie bruscă și rapidă pentru a-și atinge scopurile, pentru a împiedica mobilizarea sprijinului politic și militar atât din interiorul Cehoslovaciei, cât și din partea altor puteri externe, în special din partea NATO. Succesul operațiunii însemna o consolidare atât a regimurilor politice din Blocul de Est, cât și a armatelor Tratatului de la Varșovia. Până în aprilie 1968, în vederea situației din Cehoslovacia, „Primăvara de la Praga”, conducerea sovietică a luat decizia să desfășoare o intervenție militară.

Praga reprezenta ținta principală, unde erau concentrate centrele de greutate pentru potențiala rezistență la operațiunea militară, conducerea politică a lui Dubček, aparatul de comandă militară și cea mai solidă concentrare a sentimentului antisovietic în rândul populației.

Obiectivele militare ale forțelor armate ale Tratatului de la Varșovia și, în principal, cele ale Uniunii Sovietice au urmărit îndeaproape obiectivele politice atribuite, cu o planificare militară care presupunea comanda atât a forțelor de securitate convenționale, cât și a celor speciale, în vederea asigurării unei victorii politice rapide prin intermediul mijloacelor militare. În perioada premergătoare operațiunii militare, obiectivul principal a fost adunarea unei mari grupări militare de forțe convenționale în interiorul și în imediata vecinătate a Cehoslovaciei, cu mascarea, în același timp, a scopului propus. Obiectivul principal al forțelor din operațiune era capturarea rapidă a capitalei Praga și a orașului Brno, prin avansul rapid al forțelor terestre și aeriene. Praga reprezenta ținta principală, unde erau concentrate centrele de greutate pentru potențiala rezistență la operațiunea militară, conducerea politică a lui Dubček, aparatul de comandă militară și cea mai solidă concentrare a sentimentului antisovietic în rândul populației. Forțele militare aveau sarcina suplimentară de a ocupa locații-cheie din întreaga țară, cu accent pe aeroporturile din jurul orașelor Praga și Brno, care să permită desantul direct al forțelor în deschiderea operațiunii. Forțele sovietice urmau să blocheze și marile centre urbane și să imobilizeze țara, capturând intrările în oraș, intersecțiile rutiere majore, podurile, gările și mutându-se pentru a captura locații importante, cum ar fi centrele de radio și televiziune, locurile de adunare, precum și posturile de comandă militară și blocarea unităților militare, bazându-se pe mișcarea rapidă a forțelor

și valoarea de șoc a tancurilor și a formațiunilor mecanizate. În ceea ce privește conduita față de Armata Populară Cehoslovacă (ČSLA), în cazurile în care aveau să fie întâmpinați cu ostilitate, obiectivele erau „localizarea” forțelor cehoslovace și, dacă nu era posibil, „dezarmarea” acestora (Вартанов, 2004, pp. 58-62). Rezistența populară în mediul urban era văzută ca fiind piedica cea mai probabilă în calea finalizării rapide a operațiunii, cu accent pe suprimarea revoltelor civile. În plus, aveau să fie luate măsuri pentru minimizarea posibilității implicării NATO, prin blocarea frontierei vest-germane la începutul invaziei și, în cazul în care forțele NATO erau prezente, abținerea de la orice acțiuni agresive. Operațiunea prevedea pătrunderea a 20 de divizii în primele trei zile, alte 10 divizii urmându-le în următoarele două zile. În cazul în care operațiunea militară nu reușea să ofere un rezultat rapid și ducea la o deteriorare a situației pe continentul european, alte 85-100 de divizii sovietice și 70-80 de divizii poloneze, est-germane, maghiare și bulgare erau preconizate să ia parte la ostilitățile viitoare imediate. Forțele sovietice de descurajare strategică erau, de asemenea, plasate în stare de alertă superioară, ca un semnal suplimentar al intervenției externe (Вартанов, 2004, pp. 58-62) .

Perioada de pregătire era esențială pentru rezultatul final al operațiunii militare din Cehoslovacia. Etapa de pregătire a inclus eforturi politice, militare și de informații pe scară largă din partea Uniunii Sovietice, care să asigure rezultatul pozitiv al operațiunii. Planificarea și organizarea inițială a unei operațiuni militare a început în perioada februarie-aprilie 1968, înainte de decizia finală a conducerii sovietice (Burgess III, Merritt, 1990, pp. 183-185; Вартанов, lb.). Mobilizarea forțelor convenționale ale Tratatului de la Varșovia a fost mascată sub forma organizării de exerciții militare atât în interiorul Cehoslovaciei, cât și în jurul acesteia. Începând din mai 1968, s-a desfășurat marele exercițiu militar „Shumava”, cu 16.000 de soldați sovietici plasați chiar în Cehoslovacia (Вартанов, lb.; Povolný, 2008, pp. 21-28, 31-35). Comandamentul sovietic și cel al Tratatului de la Varșovia au lucrat intens la rezolvarea problemelor în conformitate cu obiectivele militare stabilite, concentrându-se pe coordonarea armatelor naționale, războiul urban, operațiunile

Rezistența populară în mediul urban era văzută ca fiind piedica cea mai probabilă în calea finalizării rapide a operațiunii, cu accent pe suprimarea revoltelor civile. În plus, aveau să fie luate măsuri pentru minimizarea posibilității implicării NATO, prin blocarea frontierei vest-germane la începutul invaziei și, în cazul în care forțele NATO erau prezente, abținerea de la orice acțiuni agresive.

În total, forțele Tratatului de la Varșovia includeau 250.000 de soldați în primul eșalon și încă 250.000 în al doilea eșalon împotriva celor aproximativ 200-250.000 de soldați nemobilizați ai Armatei Populare Cehoslovace (un avantaj de 2:1). După încheierea seriei de exerciții, trupele Tratatului de la Varșovia aveau să se mute pe poziții pentru intervenția de la sfârșitul lunii iulie 1968.

de blocaj și înăbușirea tulburărilor civile (Баев, 2008, p. 200). Când exercițiul s-a încheiat, pe 3 iulie, retragerea sovietică a fost intenționat lentă. În perioada 23 iulie-10 august, s-a desfășurat exercițiul „Neman”. La 11 august, au început exercițiile de apărare aeriană „Sky Shield” (Вартанов, lb.). Astfel, până în ziua deciziei finale pentru operațiunea militară din 16 august, forțele Tratatului de la Varșovia s-au pregătit intens la toate nivelurile pentru a sprijini și a desfășura o operațiune militară de amploare. În total, forțele Tratatului de la Varșovia includeau 250.000 de soldați în primul eșalon și încă 250.000 în al doilea eșalon împotriva celor aproximativ 200-250.000 de soldați nemobilizați ai Armatei Populare Cehoslovace (un avantaj de 2:1). După încheierea seriei de exerciții, trupele Tratatului de la Varșovia aveau să se mute pe poziții pentru intervenția de la sfârșitul lunii iulie 1968. În faza de pregătire, forțele aeriene și ofițerii trupelor aeropurtate (VDV) au fost încorporați atât la Praga, cât și la Brno pentru a aduna informații în vederea pregătirii operațiunilor de aterizare pe aerodromurile cehoslovace, în timp ce ofițerii sovietici încorporați în cadrul Armatei Populare Cehoslovace urmau să evalueze și să monitorizeze situația în desfășurare și să incomodeze situația logistică și organizațională a ČSLA. Concomitent, în Boemia de Vest au fost organizate exerciții militare separate ale ČSLA, pentru a îndepărta forțele de principalele puncte de trecere pentru forțele Tratatului de la Varșovia (Burgess III, Merritt, 1990, pp. 184-185). În lunile premergătoare operațiunii militare, elemente-cheie din nou-numita conducere politică și militară din Cehoslovacia, reprezentată de președintele Ludvík Svoboda și, respectiv, ministrul apărării Martin Dzúr, au fost descurajate să se amestece în eventuala desfășurare a forțelor Tratatului de la Varșovia în țară și aveau să fie folosite pentru formarea, împreună cu alții, a unui nou guvern după înlăturarea lui Dubček.

După două încercări de introducere a forțelor în Cehoslovacia, în mai și august 1968, prin exercițiile militare de amploare „Shumava” (Povolný, 2008, pp. 28-55), a fost inițiată executarea intervenției militare la scară largă a Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia,

cu numele de cod Operațiunea „Dunărea”, la ora 22:15 pe 20 august 1968, la semnalul „Valtava-666”. Forțele terestre ale Tratatului de la Varșovia au intrat în țară simultan din Germania de Est, Polonia, Uniunea Sovietică și Ungaria, în patru direcții principale de-a lungul a douăzeci de puncte de trecere (Вартанов). Forțele principale s-au îndreptat către orașele cele mai importante – Praga, Plzen, Brno și Bratislava. De asemenea, forțele terestre s-au deplasat rapid de-a lungul granițelor vest-germane și austriece pentru a le securiza (Povolný, 2008, pp. 150-160). Chiar înainte ca elementele terestre să fie activate, VDV-ul sovietic și unitățile de operațiuni speciale întreprinseseră deja misiuni pe teritoriul Cehoslovaciei în conformitate cu obiectivele militare stabilite, în șapte operațiuni de desant aerian. Cea mai vitală, pe aeroportul Ruzyne din Praga, a început la ora 20:30, cu aterizarea a două aeronave An-24 neplanificate, vopsite cu marcajul Aeroflot, din care, cu ajutorul personalului din Ministerul de Interne cehoslovac, au fost descărcate trupele care aveau să formeze capul de pod pentru lovitura de decapitare a conducerii cehoslovace. În orele care au urmat, între orele 23:00 și 04:00, pe 21 august, aeroportul Ruzyne a fost complet securizat și utilizat pentru aterizarea în masă a forțelor VDV și Spetsnaz cu ajutorul aeronavelor, cu angajarea ulterioară a acestora în capturarea rapidă a clădirilor guvernamentale cheie și arestarea conducerii politice cehoslovace la Praga (Burgess III, Merritt, pp. 185-187; Zaloga, 1985, pp. 12-13; Suvorov, 1988, p. 150). Dimineata devreme, pe 21 august, la aproximativ 5 ore de la trecerea graniței, elementele înaintate ale Armatei a 20-a de Gardă au ajuns la Praga și au sprijinit forțele Diviziei a 7-a VDV sovietice și ale Armatei a 22-a Motorizate bulgare în securizarea orașului (Вартанов, p. 60). Operațiunea militară s-a încheiat la 36 de ore de la începere, fără rezistență din partea celor aproape 200.000 de efectivele ale ČSLA. Cea mai mare rezistență a avut loc la Praga, unde civilii au ridicat numeroase baricade și au protestat în masă față de sosirea forțelor sovietice în oraș, ceea ce a dus la numeroase victime civile atunci când protestele au fost înăbușite prin folosirea tancurilor pentru doborârea barierelor ridicate (Баев, 2008, pp. 202-203). Forțele Tratatului de la Varșovia au suferit victime și în urma focurilor de armă trase împotriva

Forțele Tratatului de la Varșovia au suferit victime și în urma focurilor de armă trase împotriva propriilor forțe, în special în timpul capturării Pragăi, când forțele terestre s-au întâlnit cu forțele VDV deja prezente, unele neavând marcate de identificare plasate pe vehicule.

propriilor forțe, în special în timpul capturării Pragăi, când forțele terestre s-au întâlnit cu forțele VDV deja prezente, unele neavând marcaje de identificare plasate pe vehicule.

Figura 2: Operațiunea „Danube”.

Sursă: autor original necunoscut, hartă (în limba rusă) disponibilă la: iohotnik.ru

În ansamblu, operațiunea militară și-a atins toate obiectivele, demonstrând cu succes o abordare bine planificată a executării unei operațiuni militare de amploare, care a combinat numeroase părți mobile. Anterior, faza de pregătire a îndeplinit cu succes sarcinile de a disimula concentrarea și scopul forțelor Tratatului de la Varșovia, iar când intenția a devenit cunoscută conducerii militare cehoslovace, măsurile adecvate au împiedicat mobilizarea și acțiunea ČSLA. Contribuțiile de specialitate din țară au accelerat și mai mult îndeplinirea efectivă a obiectivelor atribuite odată cu începerea operațiunii, suprimând efectiv atât conducerea militară, cât și pe cea civilă cehoslovacă. Cu toate acestea, rezultatul operațiunii a fost considerat ca fiind dezastruos de către conducerea țărilor din Tratatul de la Varșovia, din punct de vedere politic, economic și internațional. Operațiunea militară a fost privită ca o represiune brutală a solicitărilor politice și civile din Cehoslovacia de liberalizare și democratizare. Spre Europa de Vest s-a declanșat

un val de imigrație extinsă a populației cehoslovace. Operațiunea a fost condamnată pe scară largă pe scena internațională și în adunările ONU. A fost afectată și structura de securitate a Blocului de Est, mai ales în ceea ce privește reacția României și Iugoslaviei, situația devenind deja tensionată după intervenția militară în Ungaria, cu un deceniu înainte.

Intervenția de succes din Cehoslovacia a servit la consolidarea în continuare a încrederii conducerii sovietice în metodele și capacitățile Forțelor Armate și a Serviciilor Speciale.

Afganistan. 1979. Operațiunea „Baikal-79”

În afara teatrului european, vastele granițe ale Uniunii Sovietice au avut și alte regiuni adiacente drept zone de interes deosebit și considerații de securitate pentru conducerea sovietică. Amplasarea și rolul Afganistanului sunt esențiale pentru arhitectura de securitate a regiunii Asiei Centrale și au fost recunoscute ca atare încă din secolul al XIX-lea, de la „Marele Joc” dintre Imperiul Britanic și cel Rus. În secolul al XX-lea și în special în contextul epocii Războiului Rece, Afganistanul și-a recăpătat rolul de o importanță esențială pentru cele două superputeri globale în extinderea influenței în Asia și în special pentru Uniunea Sovietică, ale cărei republici sovietice socialiste, instabile prin tradiție, se învecinau cu această țară. În 1973, o lovitură de stat a răsturnat monarhia afgană a dinastiei Barakzai, înlocuind-o cu un guvern republican, care a stabilit bune relații cu Uniunea Sovietică sub președintele Mohammed Daud. Acest guvern a fost el însuși răsturnat în 1978 de forțe cu tendințe comuniste, ceea ce a dus la o cooperare și mai strânsă cu Uniunea Sovietică, sub Nur Muhammad Taraki și Hafizullah Amin (Арунова, 1981, стр. 48-56), care a însemnat intrarea consilierilor militari sovietici și a sprijinului tehnic militar substanțial în Afganistan. Un astfel de rezultat a fost foarte pozitiv pentru Uniunea Sovietică, mai ales luând în considerare adversarii din regiune, precum Iran, Pakistan și China. Cu toate acestea, până în vara lui 1979, situația a devenit rapid controversată pentru interesele sovietice, date fiind luptele politice interne, rezistența populară la guvern și, în cele din urmă, întreprinderea de către Amin și fracțiunea Khalqist a unei epurări împotriva facțiunii Parcham a lui Taraki (Антонов, 2018),

Amplasarea și rolul Afganistanului sunt esențiale pentru arhitectura de securitate a regiunii Asiei Centrale și au fost recunoscute ca atare încă din secolul al XIX-lea, de la „Marele Joc” dintre Imperiul Britanic și cel Rus.

Obiectivele militare ale intervenției sovietice în Afganistan au fost centrate pe îndepărtarea fizică a lui Hafizullah Amin și introducerea în Afganistan a unui mare contingent militar sovietic din Districtul Militar Turkestan, care ar fi asigurat instalarea la putere a lui Babrak Karmal. În acest scop, a trebuit să se realizeze o acumulare suficientă de forțe.

cea ce a determinat Kremlinul să caute o soluție pentru întărirea puterii sovietice în Afganistan și pentru un control mai direct asupra unui nou pivot crucial în sfera sovietică. Astfel, **Kremlinul a stabilit obiectivele politice ale înlăturării lui Hafizullah Amin** și a susținătorilor săi, înlocuirea lui Amin cu Babrak Karmal, care a fost exilat în Blocul de Est, și stabilizarea insurecției crescânde din țară împotriva guvernului central (Galeotti, 2021, pp. 21-22). Decizia politică pentru o operațiune militară a fost luată la 10 decembrie 1979 (Никитенко, 2004, pp. 60-61), primind numele de cod „Baikal-79”, denumire discretă, mai apropiată de cea dată exercițiilor militare regionale anuale.

Obiectivele militare ale intervenției sovietice în Afganistan au fost centrate pe îndepărtarea fizică a lui Hafizullah Amin și introducerea în Afganistan a unui mare contingent militar sovietic din Districtul Militar Turkestan, care ar fi asigurat instalarea la putere a lui Babrak Karmal. În acest scop, a trebuit să se realizeze o acumulare suficientă de forțe. Operațiunea urma să fie susținută de contingentele militare și ale forțelor speciale aflate deja pe teritoriul Afganistanului. Capacitățile militare afgane urmau să fie degradate atât de mult, încât să nu poată rezista incursiunii sovietice și să devină loiale noului regim. Ulterior, forțele sovietice aveau să își asume sarcina de a suprima diversele grupuri de opoziție care se formau în întreaga țară. Ca și în cazul precedent, al Cehoslovaciei, rolul forțelor armate sovietice era să blocheze și să suprimă armata afgană prin mijloace necinetice, avansând rapid și securizând Kabulul, precum și alte centre urbane majore și infrastructuri-cheie, cum ar fi aeroporturile, pentru a permite introducerea rapidă a forțelor suplimentare prin operațiuni de desant aerian. În etapa de planificare, s-a prevăzut necesitatea de a-l îndepărta fizic pe Amin, împreună cu cercul său de apropiați. Atunci când încercarea inițială de otrăvire a eșuat, mutarea lui Amin la palatul puternic fortificat Tajbeg de la periferia Kabulului, la sfârșitul lui decembrie 1979, a necesitat regândirea asasinării sale, de la o operațiune pur secretă la una agresivă, care avea să angajeze în mod direct numărul mare de forțe afgane care înconjurau Palatul.

Faza de pregătire a operațiunii a fost scurtă, dar complicată și se baza pe resursele disponibile pe teritoriul Afganistanului și pe

cele nou adunate de cealaltă parte a graniței. Când a cerut sprijinul Uniunii Sovietice, Amin a permis intrarea consilierilor și specialiștilor militari sovietici și le-a oferit acces total la multe dintre structurile politice și militare ale Afganistanului (Burgess III, Merritt, pp. 203-204). Contingentul militar limitat din Afganistan includea forțe VDV și detașamente limitate din KGB și GRU, inclusiv „Batalionul musulman” cu un efectiv de 3.000 de soldați (Антонов, 2018). Forțele introduse inițial în Afganistan în timpul operațiunii militare se bazau pe formațiuni din Districtul militar Turkestan. La 16 decembrie 1979, s-a înființat în District Armata a 40-a de Arme Combinate, sub comanda generalului-locotenent Yu. Tukharinov (Волков, 2011). S-a dezbătut componența forțelor, pe baza priorităților înaintate de cele două ramuri implicate și a obiectivelor corespunzătoare acestora – armata era în favoarea unui contingent militar mai mare, de peste 100.000, pe baza experienței din Cehoslovacia și a necesității de a prelua și controla teritoriul extins al Afganistanului; serviciile de informații doreau un contingent de 30-40.000, necesar pentru a asigura înlăturarea lui Amin (Galeotti, pp. 21-23). Până la 25 decembrie 1979, o decizie de compromis stabilise compunerea finală a forțelor la 75-80.000, incluzând aproximativ 100 de formațiuni în total (Никитенко, 2004, p. 61), constând în 8 divizii motorizate, 2 divizii VDV, 2 divizii de tancuri, 2 de aviație, 2 brigăzi separate VDV și brigăzi logistice de sprijin, precum și 3 divizii motorizate de rezervă, în afara forței principale (Котев, 2001, pp. 114-119; Волков, 2011). Forțele Armate ale Republicii Democratice Afganistan (RDA) erau numeroase, cu efective de aproape 150.000 de soldați pe hârtie, constând din 11 divizii de infanterie, 3 de tancuri și 2 divizii motorizate (Котев, 2001, pp. 114-119), dar practic erau nesemnificative, de 45.000 (Galeotti, pp. 26-27), majoritatea forțelor fiind puternic subîncadrate și împărțite între loialități politice, ideologice și tribale. Capacitățile lor vor fi îngreunate și mai mult înainte de începerea operațiunii militare de către forțele sovietice deja prezente, ceea ce va conduce la sabotaj, dezinformare și acțiuni de diversiune.

Executarea lui „Baikal-79” a fost o operațiune în două părți, cuprinzând operațiunea militară mai mare și intrarea forțelor sovietice

Până la 25 decembrie 1979, o decizie de compromis stabilise compunerea finală a forțelor la 75-80.000, incluzând aproximativ 100 de formațiuni în total, constând în 8 divizii motorizate, 2 divizii VDV, 2 divizii de tancuri, 2 de aviație, 2 brigăzi separate VDV și brigăzi logistice de sprijin, precum și 3 divizii motorizate de rezervă, în afara forței principale.

Operațiunea forțelor speciale „Storm-333” a început pe 27 decembrie 1979 la ora 19:30, cu asaltul asupra Palatului Tajbeg. Simultan, centrele-cheie de putere au fost atacate în Kabul, ducând la lupte sporadice la scară mică între forțele sovietice și susținătorii lui Amin în tot orașul.

În Afganistan și operațiunea de eliminare a Amin și de ocupare a Kabulului, operațiunea forțelor speciale „Storm-333”. Pe 25 decembrie 1979, la ora 15:00, unități ale Armatei a 40-a Sovietice au trecut granița de stat a Republicii Democratice Afganistan, demarând operațiunea „Baikal-79”. În plus, 3.000 de soldați VDV și de la operațiuni speciale ale KGB și GRU au aterizat pe aeroportul din Kabul (Антонов, 2018). Această intrare inițială a forțelor sovietice avea să fie văzută de Amin ca un răspuns pozitiv al autorităților sovietice la cererile sale repetate de asistență militară în asigurarea situației în deteriorare a guvernului său. Forțele terestre sovietice s-au deplasat rapid de-a lungul arterelor rutiere cheie pe două axe principale – din Republica Sovietică Socialistă Turkmenistan la sud, spre Herat și Farah, pivotând spre est, spre Kandahar; din RSS Uzbekistan la sud, spre Mazar-I Sharif, Kunduz, Kabul și convergând cu cealaltă în Kandahar (Galeotti, p. 25; Burgess III, Merritt, p. 194). Operațiunea forțelor speciale „Storm-333” a început pe 27 decembrie 1979 la ora 19:30 (Антонов, 2018), cu asaltul asupra Palatului Tajbeg. Simultan, centrele-cheie de putere au fost atacate în Kabul (Galeotti, p. 54), ducând la lupte sporadice la scară mică între forțele sovietice și susținătorii lui Amin în tot orașul. În cele din urmă, asaltul VDV și al forțelor speciale a decapitat cu succes armata afgană și capacitatea acestora de a se coordona. Grupul de operațiuni speciale al „Batalionului Musulman”, detașamentele VDV, agenții GRU și KGB s-au angajat într-un asalt brutal asupra palatului puternic fortificat și a pozițiilor DRA din jur. Luând cu asalt palatul, gruparea I-a neutralizat cu succes pe Amin (Козлов et al., 2013, pp. 34-40). Până la ora 24:00, pe 27 decembrie 1979, confruntările din Kabul s-au domolit. Până în dimineața zilei de 28 decembrie 1979, forțele motorizate din elementul terestru s-au conectat cu forțele VDV din nord-estul Kabulului. Folosind aerodromurile din Kabul și Bagram, un total de 343 de avioane de transport au aterizat și au descărcat personal și echipament suplimentar (Никитенко, 2004, p. 66). Operațiunea „Baikal-79” a fost finalizată cu succes, la două zile după intrarea inițială în Afganistan și la trei ore după începerea acțiunilor deschise. Pe 28 decembrie, la ora 02:00, Babrak Karmal, care fusese transportat în țară în prealabil împreună cu Contingentul sovietic VDV,

a făcut un apel către poporul din Afganistan, asumându-și puterea și prezentând rolul forțelor sovietice în țară (Антонов, 2018).

Succesul primei faze a intrării sovietice în Afganistan în 1979 doar din punct de vedere militar nu poate fi subestimat. Operațiunea „Baikal-79” a urmat linii aproape identice de planificare, pregătire și implementare cu „Operațiunea Dunărea” discutată anterior și, la rândul său, a dat rezultatele cerute – intențiile conducerii sovietice, concentrarea militară și scopul forțelor au fost mascate cu succes; conducerea afgană a fost înlăturată printr-o decapitare dură, dar reușită, prin angajarea forțelor speciale, capacitățile armatei Afganistanului fiind suprimate cu succes în fazele de pregătire și de început ale execuției; forțele sovietice au intrat rapid și au ocupat toate obiectivele atribuite în perioada de timp limitată, întâmpinând doar rezistență simbolică, pentru depășirea căreia forțele adunate au fost suficiente.

Figura 3: Operațiunea „Baikal-79”.

Sursa: Rodina, 1999.

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Operațiunea „Baikal-79” a urmat linii aproape identice de planificare, pregătire și implementare cu „Operațiunea Dunărea” și, la rândul său, a dat rezultatele cerute – intențiile conducerii sovietice, concentrarea militară și scopul forțelor au fost mascate cu succes; conducerea afgană a fost înlăturată printr-o decapitare dură, dar reușită, prin angajarea forțelor speciale, capacitățile armatei Afganistanului fiind suprimate cu succes în fazele de pregătire și de început ale execuției.

Operațiunea „Baikal-79” și „Operațiunea Dunăre”, precum și operațiunile din Ungaria – „Volna” și „Vikhr” au precipitat evoluția și consolidarea unei abordări specifice și unice în gândirea militară sovietică pentru angajarea pe scară largă a forțelor militare în afara războiului cinetic convențional, într-un tip de „operațiune militară” specializată complexă.

Cu toate acestea, obiectivele politice finale, care au dat naștere deciziei de a începe o „*operațiune militară*”, și anume instalarea la putere a unui guvern stabil aliniat sovietic, se dovedeau un obiectiv final slab, deoarece opoziția s-a organizat rapid în mediul rural, având în vedere incapacitatea armatei afgane afectate de a-și putea menține controlul. În cele din urmă, intrarea forțelor sovietice în Afganistan se va dovedi a fi un dezastru, din cauza unui deceniu de operațiuni de contrainsurgență costisitoare împotriva mujahedinilor, care a generat presiuni sociale și economice crescânde în Uniunea Sovietică, ducând la prăbușirea acesteia. Invazia avea să fie condamnată de alți actori internaționali, ducând la sfârșitul perioadei de detență cu Occidentul și la creșterea izolării sovietice.

La doi ani de la ieșirea forțelor sovietice din conflictul de un deceniu din Afganistan, Uniunea Sovietică avea să se prăbușească, în 1991. Operațiunea „*Baikal-79*” a fost ultima „*operațiune militară*” majoră condusă de armata sovietică de tipul specific discutat în această lucrare. Putem concluziona că operațiunea „*Baikal-79*” și „*Operațiunea Dunăre*”, precum și operațiunile din Ungaria – „*Volna*” și „*Vikhr*” au precipitat evoluția și consolidarea unei abordări specifice și unice în gândirea militară sovietică pentru angajarea pe scară largă a forțelor militare în afara războiului cinetic convențional, într-un tip de „*operațiune militară*” specializată complexă, care să valorifice valoarea copleșitoare de șoc reprezentată de desfășurarea rapidă a grupărilor militare operaționale-strategice permanente, cu abilitățile forțelor aeroperutate și forțe speciale pentru a oferi rezultate în sfera imediată a influenței sovietice percepute și împotriva adversarilor mai puțin capabili. Ambele operațiuni sovietice discutate în această lucrare și bazate pe cele patru componente principale de analiză și comparație prezentate demonstrează că fazele de planificare militară, pregătire și execuție au dat rezultate favorabile; cu toate acestea, obiectivele politice stabilite, deși și-au atins parametrii stabiliți, au ignorat efectele pe termen mai lung în afara domeniului și intervalului de timp al operațiunii militare în sine.

OPERAȚIUNILE MILITARE ALE FEDERAȚIEI RUSE

Federația Rusă a moștenit o mare parte din abordările și soluțiile dezvoltate în perioada sovietică, deși cu capacități cantitative și calitative sever limitate de a le implementa. Cu toate acestea, Forțele Armate ale Federației Ruse au recurs la aplicarea forței militare atât în interiorul, cât și în afara granițelor sale, în mai multe rânduri, cu rezultate contrastante. Operațiunile din Cecenia, din 1994-1996 și 1999-2000, în special în primul caz, au demonstrat capacitatea limitată de a repeta succesele sovietice în tipul definit de „*operațiune militară*”. Operațiunile rusești în secolul al XXI-lea, în Georgia în 2008 și în Ucraina în 2014, au evidențiat acumularea capacităților militare ruse și implementarea ulterioară a „*operațiunii militare*” în parametrii istorici deja evidențiați, în special cu cel din urmă exemplu, unde armata rusă și forțele speciale au reușit să cucerească Peninsula Crimeea într-o operațiune rapidă, de intensitate scăzută și necinetică. La începutul anului 2022, Federația Rusă a încercat din nou să impună rezultate politice prin folosirea forței militare odată cu intrarea forțelor sale în Ucraina. Faza de început a acestui conflict, care acoperă perioada de la 24 februarie până la mijlocul lunii martie, va fi discutată în paragraful următor, demonstrând aderența la abordările deja subliniate dezvoltate și puse în practică în timpul erei sovietice, stabilind în același timp o cronologie a evenimentelor și un tablou operațional general.

Ucraina. 2022

Interpretarea obiectivelor politice și militare ale Rusiei în Ucraina este un subiect ambițios și ambiguu, având în vedere caracterul recent al evenimentelor. Cu toate acestea, pe baza unei combinații de declarații oficiale, analize de experți și, cel mai important, prin următoarea desfășurare a ostilităților, pot fi extrapolate concluzii generale. **Scopul politic declarat al conducerii ruse** a fost „*demilitarizarea*” și „*denazificarea*” statului ucrainean. Pe baza pozițiilor oficiale ulterioare prezentate de Rusia, obiectivele politice pe termen lung pentru soluționarea conflictului includ și distanțarea Ucrainei și oprirea ambițiilor sale de a deveni parte a Uniunii Europene sau a arhitecturii

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Operațiunile din Cecenia, din 1994-1996 și 1999-2000, în special în primul caz, au demonstrat capacitatea limitată de a repeta succesele sovietice în tipul definit de „operațiune militară”.

La începutul anului 2022, Federația Rusă a încercat din nou să impună rezultate politice prin folosirea forței militare odată cu intrarea forțelor sale în Ucraina.

Ținta principală a forțelor ruse este reprezentată de Kiev, facilitând argumentul cel mai predominant, potrivit căruia înlăturarea guvernului și a rolului central al capitalei, Kiev, ca centru al puterii politice și militare, era un obiectiv politic și militar cheie al Rusiei.

de securitate a NATO. Niciuna dintre aceste ambiții declarate ale Rusiei nu ar putea fi îndeplinită fără **înlăturarea guvernului Ucrainei, a centrelor sale de putere și a capacității sale de a apăra țara.** După cum vom concluziona mai târziu, ținta principală a forțelor ruse este reprezentată de Kiev, facilitând argumentul cel mai predominant, că înlăturarea guvernului și a rolului central al capitalei, Kiev, ca centru al puterii politice și militare, era un obiectiv politic și militar cheie al Rusiei. În plus, un element-cheie în planificarea a fost presupusul sprijin popular de care operațiunea s-ar bucura în interiorul Ucrainei, care ar fi fost și mai mult facilitat de prăbușirea rapidă a guvernului ucrainean. Pe termen lung, operațiunea, la fel ca în cazurile anterioare, așa cum am scris deja, a fost concepută ca o operațiune militară rapidă, care să forțeze prăbușirea guvernului ucrainean, înlocuirea acestuia și, mai târziu, suprimarea oricărei rezistențe civile sau militare limitate care poate apărea.

În ceea ce privește **obiectivele militare**, prima directivă era de a aduna gruparea necesară de forțe, dar de a păstra secretul asupra dimensiunii, compoziției, direcției și scopului atacului lor. Odată intrate în Ucraina, trupele rusești urmau să acționeze rapid pentru a face ca răspunsul comunității internaționale să fie nerelevant. Centrele esențiale ale puterii politice și economice aveau să fie ocupate și securizate, creând în același timp confuzie în rândul armatei ucrainene, nevoită să răspundă în consecință, de-a lungul unui front enorm. Capturarea Kievului era elementul central, ceea ce ar fi facilitat atât o ofensivă terestră din mai multe direcții, cât și operațiuni de aterizare aeriană pentru a ocupa capetele de pod din suburbiile Kievului și, mai precis, aeroportul Hostomel, din nord-vestul Kievului. Pentru a sprijini parcursul forțelor terestre, urmau să fie efectuate lovituri menite să degradeze capacitatea Ucrainei de a interzice libertatea operațională a Rusiei prin distrugerea forțelor sale aeriene, maritime și de apărare aeriană. Rolul Forțelor Armate ale Ucrainei ar fi fost în continuare anulat prin fixarea lor în Donbas și blocarea oricăror formațiuni militare de-a lungul axei principale de atac (Zabrodskyi, Watling, Danylyuk și Reynolds, 2023).

Faza de pregătire pentru eventuala incursiune în Ucraina a fost una extinsă, care a durat de la începutul anului 2021 până la mijlocul lunii februarie 2022. Gruparea inițială a forțelor în jurul granițelor Ucrainei a început cu o concentrare de unități militare în jurul regiunii Donbas, în scopul declarat al unor exerciții militare la scară largă, numărul de forțe crescând la 100.000 până la jumătatea lunii aprilie 2021 (Гончаренко, 2021). Încheiate în aprilie, la exercițiile militare participaseră 300.000 de cadre militare combinate din Districtele Militare de Vest și de Sud ale Forțelor Armate Ruse (Интерфакс, 2021), unitățile revenind la bazele lor principale. Totuși, dislocările din iarnă-primăvară au fost preludivul unei concentrări de forțe mult mai mare, începând din vara anului 2021, pentru exercițiul militar „Zapad-2021”. Exercițiul „Zapad-2021”, desfășurat în perioada 10-16 septembrie 2021, a însemnat participarea a aproximativ 150-200.000 de militari, atât pe teritoriul Rusiei, cât și al Belarusului, și a fost cel mai mare exercițiu militar din Europa din perioada Războiului Rece (Congressional Research Service, 2021, p. 2; The Economist, 2021). Agențiile de informații occidentale și, în special, cele ale Statelor Unite au interpretat consolidarea militară ca un preludiv al acțiunii militare iminente din partea Moscovei împotriva Ucrainei (Deni, 2021). Faza de pregătire s-a extins dincolo de exercițiile de toamnă și a continuat cu exercițiul „Union Resolve 2022”, între Belarus și Rusia, pe 10 februarie 2022. Manevrele militare au adus forțe suplimentare din Districtul Militar de Est al Rusiei în Belarus, precum și mișcări ale aviației de luptă ruse către aerodromurile din Belarus (Interfax, 2022). Pe 21 februarie 2022, legislativul rus a recunoscut independența Republicilor Lugansk și Donețk și a aprobat rapid posibila desfășurare a Forțelor Armate Ruse în străinătate (BBC, 2022). Intrarea forțelor ruse în regiunea Donbass a început în aceeași zi (Child, 2022). În ansamblu, forțele ruse dislocate în ajunul operațiunii au fost considerate a fi în jur de 150.000, completate de 40.000 de trupe neconvenționale din Lugansk și Donețk, precum și de forțe subordonate Ministerului de Interne și Gărzii Naționale ruse (Jones, 2022, p. 2; Zabrodskyi et al., pp. 7-13). Raliate împotriva acestora, forțele combinate ale Forțelor

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Exercițiul „Zapad-2021”, desfășurat în perioada 10-16 septembrie 2021, a însemnat participarea a aproximativ 150-200.000 de militari, atât pe teritoriul Rusiei, cât și al Belarusului, și a fost cel mai mare exercițiu militar din Europa din perioada Războiului Rece.

Pe 21 februarie 2022, legislativul rus a recunoscut independența Republicilor Lugansk și Donețk și a aprobat rapid posibila desfășurare a Forțelor Armate Ruse în străinătate.

Rachete rusești de pe platforme aeriene, navale și terestre au încercat să lovească mijloacele aviatice ucrainene pe aerodromurile militare, precum și să suprime capacitatea ucraineană de apărare aeriană, alături de atacuri asupra altor instalații militare. În același timp, războiul electronic rus a încercat să degradeze în mod extins capacitățile rețelelor ucrainene de apărare aeriană și de comandă și control.

Armata ale Ucrainei (Збройні сили України/ZSU) numărau 196.000 de soldați, cu încă 102.000 de jandarmi și personal paramilitar (The International Institute for Strategic Studies, 2022, pp. 221-222).

Execuția operațiunii militare rusești în Ucraina a început devreme pe 24 februarie 2022, și a urmat linia similară cazurilor deja prezentate, dar cu diferența-cheie că forța militară era aplicată direct, în încercarea de a degrada capacitatea de luptă a Forțelor Armate ale Ucrainei în faza de început a conflictului, dar nu în măsura în care s-ar aplica războiul „doctrinar” rusesc. Rachete rusești de pe platforme aeriene, navale și terestre au încercat să lovească mijloacele aviatice ucrainene pe aerodromurile militare, precum și să suprime capacitatea ucraineană de apărare aeriană, alături de atacuri asupra altor instalații militare. În același timp, războiul electronic rus a încercat să degradeze în mod extins capacitățile rețelelor ucrainene de apărare aeriană și de comandă și control (Zabrodskyi, et al., p. 24). În zorii zilei de 24 februarie, forțele VDV rusești au efectuat o operațiune de aterizare aeriană pe aeroportul Antonov de la Hostomel, în suburbiile de nord-vest a Kievului, ocupând aeroportul. Acest lucru a arătat că o mare parte a umbrelei de apărare aeriană a Kievului a fost suprimată, chiar dacă nu prin mijloace cinetice. În dimineața zilei de 26 februarie, forțele ruse au încercat, de asemenea, fără succes, să ocupe baza aeriană Vasylykiv, la sud-vest de Kiev, dar componența și caracterul forțelor ruse implicate, aflate în spatele liniilor ucrainene, nu au fost stabilite public. Elementele terestre ale operațiunii au străpuns granița cu Ucraina de-a lungul mai multor axe (Neue Zürcher Zeitung, 2023). Principala axă nordică a înaintat din Belarus, din regiunea orașelor Mazyr și Gomel, de-a lungul ambelor maluri ale râului Nipru, cu scopul aparent de a ajunge la Kiev, făcând legătura cu capetele de pod deja stabilite de pe aeroportul Hostomel și efectuând o blocadă asupra capitalei ucrainene atât din est, cât și din vest (Zabrodskyi, Watling, et al., pp. 26-27). Din Kiev au apărut informații și înregistrări cu focuri sporadice în mai multe puncte, indicând prezența fie a detașamentelor avansate de recunoaștere, fie a unor elemente rusești infiltrate anterior din forțele speciale și serviciile de securitate. Forțele care se deplasau dinspre nord-est aveau misiunea

de a bloca orașul Cernihiv, unde era staționată Brigada 1 de Tancuri a ZSU, și să continue să sprijine blocada Kievului dinspre est. Axa nordică era sprijinită suplimentar de un avans în regiunea Sumy din Ucraina (figura 4), de-a lungul arterelor de transport E101 și H07, orașul Konotop fiind ocupat, iar orașul Sumy fiind ocolit și blocat la primele ore ale operațiunii. Aceste pătrunderi blindate care avansau de-a lungul

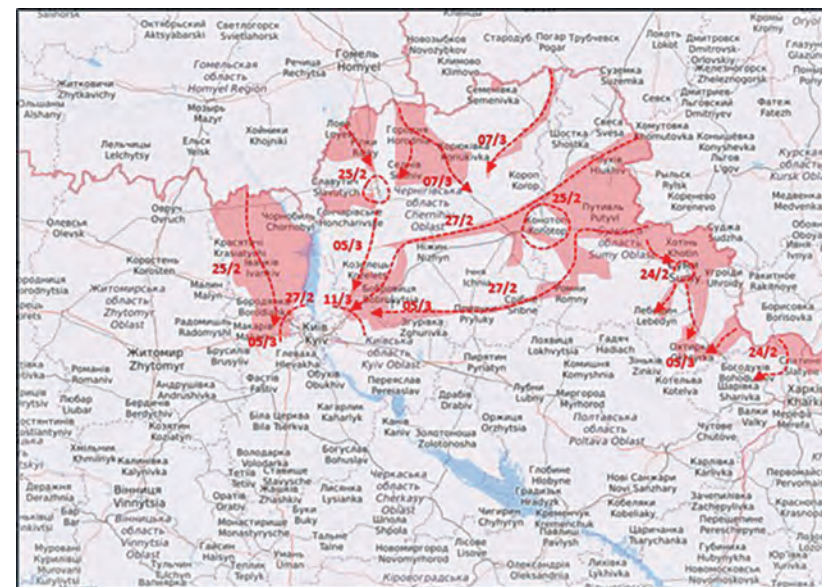

Figura 4: Operațiunile rusești din nordul și estul Ucrainei până la 11 martie 2022.
Surse: hartă de bază de la Liveuamap; suprapunere făcută de autor, pe baza informațiilor de la Liveuamap, Neue Zürcher Zeitung și a celor adunate personal din surse deschise.

rutelor cheie au ajuns la 12 martie în apropierea de Kiev, în partea de est a acestuia, la Brovary (Zabrodskyi et al., pp. 32-38; Neue Zürcher Zeitung, 2023). Axa de est (figura 5) s-a mutat, blocând orașul principal Harkov și ocupând teritoriul la nord de râul Seversky Doneț, spre centrele urbane Izyum și Severodonetsk, în încercarea de a asigura flancurile atât ale blocadei Harkovului, cât și ale regiunii Donbas. Axa de sud a avansat dinspre Crimeea, deplasându-se în două direcții principale – spre nord, în direcția Hersonului, și spre nord-est, în direcția regiunii Zaporozhie. Până la sfârșitul zilei de 25 februarie, aceste străpungeri au ajuns și au traversat râul Nipru, la Herson, înaintând până în importantul oraș Melitopol.

Axa de sud a avansat dinspre Crimeea, deplasându-se în două direcții principale – spre nord, în direcția Hersonului, și spre nord-est, în direcția regiunii Zaporozhie. Până la sfârșitul zilei de 25 februarie, aceste străpungeri au ajuns și au traversat râul Nipru, la Herson, înaintând până în importantul oraș Melitopol.

În cele aproximativ trei săptămâni de operațiune militară, de la 24 februarie și până la sfârșitul lunii martie 2022, Rusia a angajat toate forțele alocate pentru operațiune, dar nu a putut să-și atingă obiectivele militare și, prin urmare, nu a fost în măsură să impună finalizarea principalului obiectiv politic al unei rezolvări rapide în Ucraina, prin prăbușirea statului ucrainean, înlăturarea conducerii sale politice și militare și aducerea forțelor armate într-o stare efectivă de non-combat.

Până la sfârșitul lunii, Herson, Melitopol și Berdiansk au fost asigurate cu rezistență redusă, iar forțele ruse au continuat să avanseze. Până la 10 martie, această axă de înaintare ajunsese, blocase parțial și ocolise orașul Nikolaev, deplasându-se mai spre nord, spre Nova Odessa, iar spre est pusesese sub asediu orașul Mariupol, stabilind în același timp poziții la nord în Zaporojie, alergând de la Nipru până la liniile rusești în Donbas (Neue Zürcher Zeitung, 2023). În acest moment, 10 martie – 20 martie, forțele ruse atinseseră nivelul maxim de înaintare (Clark et al., 2022).

Figura 5: Operațiunile rusești din nordul și estul Ucrainei până la 11 martie 2022.
Surse: harta de bază de la Liveuamap; suprapunere făcută de autor, pe baza informațiilor de la Liveuamap, Neue Zürcher Zeitung și a celor adunate personal din surse deschise.

Faza I a operațiunii rusești în Ucraina.

Motive ale eșecului și comparații cu trecutul

În cele aproximativ trei săptămâni de operațiune militară, de la 24 februarie și până la sfârșitul lunii martie 2022, Rusia a angajat toate forțele alocate pentru operațiune (Congressional Research Service, 2022, p. 10), dar nu a putut să-și atingă obiectivele militare și, prin urmare, nu a fost în măsură să impună finalizarea principalului obiectiv politic al unei rezolvări rapide în Ucraina, prin prăbușirea statului ucrainean, înlăturarea conducerii sale politice și militare și aducerea

forțelor armate într-o stare efectivă de non-combat. Înaintarea nordică a întâmpinat o rezistență puternică în suburbiile Kievului și, prin urmare, nu a putut să încercuiască orașul și nici să pună mâna pe centrele vitale de putere din interior. Aerodromul capturat de la Hostomel nu și-a putut îndeplini misiunea de a asigura aterizarea contingentelor mai mari de trupe suplimentare sau de aprovizionare, din cauza faptului că în apropierea sa se desfășurau lupte. Forțele ucrainene de la Cernihiv au reușit să organizeze și să mențină rezistența în fața blocajului forțelor ruse, împiedicând stabilirea unor linii suplimentare de aprovizionare către Kiev. Coloanele care înaintau din direcția Sumy și Konotop au fost hărțuite constant de atacuri de-a lungul rutelor de înaintare și în zonele din spate, ceea ce a dus la imposibilitatea consolidării câștigurilor în vederea unității finale concentrate spre Kiev. Astfel, situația operațională din nord, care nu a servit niciunui scop util, dincolo de a ține pe loc forțelor ucrainene și de a le împiedica să se redistribuie către est și sud, a necesitat conservarea și retragerea forțelor ruse până la sfârșitul lunii martie, punând capăt amenințării asupra Kievului și graniței de nord a Ucrainei. În direcția Harkov, forțele ruse nu au putut să blocheze complet orașul și nici să-l ocolească, din cauza rezistenței ucrainene eficiente. Înaintarea către râul Seversky Doneț s-a bucurat de mai mult succes, contribuind la consolidarea pozițiilor de-a lungul malului de nord al râului. Axa de sud a reputat un succes mai mare prin capturarea Hersonului și legătura stabilită cu forțele ruse din Donbas, întâmpinând rezistență limitată. Înaintarea ulterioară către Nicolaev și dincolo a fost în cele din urmă împiedicată de rezistența ucraineană din ce în ce mai organizată și, prin urmare, nu a reușit să-și extindă rezultatele favorabile dincolo de capul de pod Herson.

În general, operațiunile din Faza I din Ucraina au urmat obiective politice și militare similare cu cele ale operațiunilor militare rusești din trecut – faza de pregătire a fost extinsă și s-a bazat pe ascunderea scopului, timpului și direcției atacului; forțele militare au intrat în țară din mai multe direcții, cu accent pe centrele de luare a deciziilor, blocând în același timp orașele mari și confiscând locații-cheie; operațiunile la sol erau susținute de desanturi aeriene, care asigurau aerodromurile

Aerodromul capturat de la Hostomel nu și-a putut îndeplini misiunea de a asigura aterizarea contingentelor mai mari de trupe suplimentare sau de aprovizionare, din cauza faptului că în apropierea sa se desfășurau lupte. Forțele ucrainene de la Cernihiv au reușit să organizeze și să mențină rezistența în fața blocajului forțelor ruse, împiedicând stabilirea unor linii suplimentare de aprovizionare către Kiev.

În conformitate cu obiectivul militar de a masca intenția forțelor armate adunate și de a preveni scurgerea informațiilor, ofițerilor și trupelor de grad inferior le-au fost furnizate informații limitate cu privire la obiectivele misiunii lor, precum și la rezistența așteptată. În cele din urmă, acest fapt a reușit să ducă la surprinderea părții ucrainene, care nu a reușit să se mobilizeze în prealabil și nici să anticipeze concentrarea forțelor către Kiev.

pentru suplimentarea personalului și a materialelor; șocul reprezentat de unitățile blindate și mecanizate reprezenta principala forță de descurajare atât împotriva populației civile, cât și a dorinței armatei adverse de a se angaja în ostilități. Cu toate acestea, operațiunea s-a soldat cu un eșec din cauza unei varietăți de factori, care au fost în favoarea Uniunii Sovietice în trecut, dar nu au funcționat în Ucraina sau nu au fost estinși până la limita permisă pentru un posibil succes. În conformitate cu obiectivul militar de a masca intenția forțelor armate adunate și de a preveni scurgerea informațiilor, ofițerilor și trupelor de grad inferior le-au fost furnizate informații limitate cu privire la obiectivele misiunii lor, precum și la rezistența așteptată. În cele din urmă, acest fapt a reușit să ducă la surprinderea părții ucrainene, care nu a reușit să se mobilizeze în prealabil și nici să anticipeze concentrarea forțelor către Kiev (Zabrodskiy, et al., 2023), dar a împiedicat în mod semnificativ desfășurarea operațiunii militare chiar în fața unei rezistențe ucrainene limitate, atât cât a existat. Forțele folosite pentru operațiune nu i-au permis Rusiei să aibă superioritate numerică în fața Armatei Ucrainene, a Gărzii Naționale și a Forțelor de Operațiuni Speciale nemobilizate combinate, fapt care a favorizat partea ucraineană, pe măsură ce aceasta desfășura procesul de mobilizare a forțelor. Spre deosebire de cazurile anterioare de operațiuni militare de succes, de data aceasta nu au existat elite politice sau militare ucrainene eficiente în vederea sprijinirii obiectivelor rusești și împiedicării capacității de a rezista a armatei și a populației ucrainene. Teritoriul Ucrainei și extinderea obiectivelor atribuite au fost mult mai mari în comparație cu operațiunile anterioare, facilitând dispersarea forțelor ruse limitate. De-a lungul principalelor axe de avans din nord au survenit probleme acute de logistică, din cauza lipsei unor legături rutiere sau feroviare adecvate (Jones, 2022, p. 2). De asemenea, forțele ruse nu au întreprins operațiuni de blocare a granițelor Ucrainei, facilitând eventualul aflus de sprijin militar pentru Ucraina. Cel mai semnificativ aspect a fost că forțele ruse nu au planificat în mod eficient desfășurarea unei operațiuni militare în situația unei rezistențe ucrainene semnificative și nu erau pregătite pentru tactica și tehnologia folosită de ZSU. Acest ultim factor a marcat

sfârșitul operațiunii militare rapide preconizate în Ucraina, schimbând caracterul acesteia, în lunile care au urmat, către un război la scară mare, de mare intensitate și către doctrina mai tradițională, „centrată pe puterea de foc” a Forțelor Armate Ruse, constrânse, totuși, de efectivele și capacitățile de mobilizare limitate.

CONCLUZII

Mai multe concluzii pot fi extrapolate pe baza studiilor de caz furnizate și a comparării acestora. În istoria militară a Uniunii Sovietice și, mai târziu, a Federației Ruse, crizele politice precipitate de o degradare percepută a securității statului escaladează în conflicte militare, în baza deciziei de a impune obiective politice prin mijloace militare. Elementele constitutive ale unor astfel de acțiuni militare prezintă caracteristici ce diferă semnificativ de alte angajări preconizate ale puterii militare sovietice/ruse, și anume de războiul „doctrinar” la scară largă sau de misiunile de asistență militară în străinătate. Indicatorii calitativi din studiile de caz definesc operațiunile militare ca fiind conflicte de intensitate redusă bazate pe utilizarea puterii militare convenționale în vederea consolidării sistemului ideologic și a cadrului de securitate centrat pe Rusia. Acțiunile militare, pe baza indicatorilor cantitativi, cuprind resurse militare limitate ale grupărilor militare operațional-strategice și durează o perioadă limitată de timp. În toate exemplele oferite, desfășurarea unor astfel de operațiuni militare se învârtă în jurul introducerii rapide a forțelor militare convenționale într-un stat, cu sprijinul muncii active a forțelor speciale și a susținătorilor din rândul elitelor politice indigene, în efortul de a lansa o lovitură de decapitare a aparatului politic și militar din țara țintă. Scopul final este de a genera o înfrângere și de a impune un rezultat favorabil fără a angaja forțele militare în ostilități cinetice la scară largă sau chiar limitate.

După cum arată tabelul de mai jos (*tabelul 1*), operațiunile analizate aderă la același model și caracteristici de bază stabilite ca reprezentând matricea de tip „*operațiune militară*” în arta militară rusă și generală.

În istoria militară a Uniunii Sovietice și, mai târziu, a Federației Ruse, crizele politice precipitate de o degradare percepută a securității statului escaladează în conflicte militare, în baza deciziei de a impune obiective politice prin mijloace militare. Elementele constitutive ale unor astfel de acțiuni militare prezintă caracteristici ce diferă semnificativ de alte angajări preconizate ale puterii militare sovietice/ruse, și anume de războiul „doctrinar” la scară largă sau de misiunile de asistență militară în străinătate.

Tabelul 1: Tabel comparativ al matricei predefinite de tip „operațiune militară” în ceea ce privește scopurile politice, obiectivele militare, pregătirea și execuția în cele trei operațiuni analizate din Cehoslovacia, Afganistan și Ucraina.

	Cehoslovacia, 1968	Afganistan, 1979	Ucraina, 2022
Obiective politice	Înlăturarea guvernului liberal Dubček; limitarea sentimentelor populare liberale și democratice; consolidarea statelor membre și a armatelor blocului estic.	Îndepărtarea lui Amin și a cercului său politic și militar apropiat; instalarea unui guvern condus de Karmal; limitarea unui curs pro-occidental stabilit de Amin; securizarea flancului sudic sovietic;	Prăbușirea guvernului de la Kiev; limitarea poziției ucrainene pro-NATO și pro-UE; securizarea regiunilor populate de ruși din estul țării;
Obiective militare	Introducerea rapidă a unui contingent militar puternic de 250.000 în Cehoslovacia; blocarea și confiscarea principalelor centre militare, politice, de comunicații și de transport din jurul orașelor Praga și Brno; prevenirea unei rezistențe militare și civile organizate de la operațiune.	Intrarea unei forțe cu efective de 80.000 în Afganistan; securizarea tuturor centrelor urbane cheie și blocarea formațiunilor militare afgane; eliminarea fizică a lui Amin într-o operațiune de deschidere desfășurată de forțele speciale; capturarea aeroportului din Kabul și a principalelor centre de putere din oraș;	Intrarea unor efective de 150.000 de oameni în Ucraina; blocarea marilor orașe Kiev și Harkov; sechestrarea aeroportului Hostomel din afara Kievului, ca parte a unei operațiuni de desant aerian; prăbușirea armatei ucrainene prin șocul unui avans rapid mecanizat pe mai multe direcții în întreaga țară;

	Cehoslovacia, 1968	Afganistan, 1979	Ucraina, 2022
Pregătire	Forțele militare adunate sub pretextul exercițiului „Shumava” și al exercițiilor ulterioare; alternative politice favorabile găsite și cooptate pentru operațiune; forțele speciale și elemente ale serviciilor s-au infiltrat pentru a degrada capacitățile militare și de comandă ale ČSLA.	Forțe militare adunate la granița cu Afganistanul sub pretextul exercițiilor militare „Baikal”; alternative politice favorabile găsite și cooptate pentru operațiune; contingente militare și de forțe speciale introduse în țară sub forma misiunilor de sprijin, consiliere și stabilizare.	Forțe militare adunate sub pretextul mai multor exerciții militare pe întregul an 2021; forțele ruse intră în regiunile Lugansk și Donețk cu două zile înainte de operațiunea la scară largă;
Execuție	Forțele Tratatului de la Varșovia intră în țară de-a lungul a cinci axe și ajung în capitala Praga în cinci ore, intrând în oraș și stabilind operațiuni de blocare în altă parte; forțele aterizate, cu ajutorul elementelor infiltrate și cooptate, sprijină și confiscă aeroporturile cheie, ducând la introducerea de forțe în centrele cheie de putere înainte de avansul	Forțele sovietice intră în țară de-a lungul a două axe principale și converg spre Kabul și Kandahar, după două zile; forțele speciale ocupă aeroportul din Kabul și încep o operațiune de aterizare aeriană; centrele cheie de putere din Kabul sunt atacate și capturate; forțele speciale atacă și ocupă Palatul Tajbeg, eliminându-l, în timpul misiunii, pe Amin.	Forțele ruse înaintează de-a lungul a patru axe majore centrate pe Kiev în nord, pe Harkov în est și merg în două direcții, spre Nikolaev și Mariupol în sud; operațiunea de aterizare aeriană ocupă aeroportul din Hostomel din afara Kievului în orele de început ale operațiunii; se confruntă cu rezistență majoră în toate direcțiile cu excepția sudului; la patru zile de la operațiune,

Exemplele analizate demonstrează o rafinare a comportamentului și a rezultatelor în timpul erei sovietice, care au oferit rezultate favorabile imediate, fără a anticipa ramificațiile politice pe termen lung și reacțiile internaționale.

	Cehoslovacia, 1968	Afganistan, 1979	Ucraina, 2022
	principal al forțelor Tratatului de la Varșovia; granițele vestice ale Cehoslovaciei sunt blocate în faza inițială a operațiunii; forțele ČSLA sunt blocate și împiedicate, prin mijloace non-cinetice, să se implice în operațiune.		forțele ruse nu au atins obiectivele atribuite și nu a avut loc niciun colaps politic și militar, atât Kievul, cât și Harkovul rămânând neblocate; înaintarea reînnoită a Rusiei atinge extinderea sa maximă până la 8-11 martie de-a lungul tuturor axelor; după eșecul de a îndeplini obiectivele, forțele ruse încep retragerea organizată în jurul localităților Kiev, Sumy, Harkov și Nikolaev.

În termeni istorici, astfel de operațiuni au fost preferate de conducerea sovietică și, mai târziu, de cea a Rusiei în atingerea unor obiective politice specifice, atunci când au vizat statele de la periferia lor și din ceea ce ei consideră sfera lor de influență. Exemplele analizate demonstrează o rafinare a comportamentului și a rezultatelor în timpul erei sovietice, care au oferit rezultate favorabile imediate, fără a anticipa ramificațiile politice pe termen lung și reacțiile internaționale. În cazul Ucrainei, în 2022, acțiunile militare s-au învățit din nou în jurul modelului stabilit în Cehoslovacia, Afganistan și în alte părți, dar nu au reușit să atingă obiectivele stabilite, din cauza unei varietăți de factori centrați pe subestimarea fatală a capacităților militare și politice și a coeziunii ucrainene, a puterii militare a Rusiei în conducerea unui astfel de tip de operațiune militară și a aplicabilității generale a tipului de operațiune militară descris asupra cazului specific al Ucrainei, acolo unde factorii majori care au contribuit la succesele sovietice în trecut

fie nu erau prezenți în cantitate suficientă, fie lipseau cu desăvârșire. În cele din urmă, incapacitatea de a atinge pe deplin obiectivele specifice și ambițioase ale unor astfel de operațiuni militare face posibil ca acestea să degeneze de la termenul proverbial „*operațiune militară specială*” la ceea ce în mod convențional poartă numele de „*război*” îndelungat și desfășurat la scară largă, așa cum se întâmplă acum în cazul Ucrainei.

BIBLIOGRAFIE:

1. Антонов, В. (2018). *Операция «Байкал-79»*, military.wikireading.ru: <https://military.wikireading.ru/hB9baVyHxj>, accesat la 14 ianuarie 2023.
2. Арунова, М. (1981). *Демократическая Республика Афганистан*. Москва, СССР: Издательство „Наука”.
3. Баев, Ы. (2008). Пражката пролет. *Военен журнал*, pp. 192-210.
4. Burgess III, W.H., Merritt, J.H. (1990). *Inside Spetznaz. Soviet Special Operations. A Critical Analysis*. Presidio Press.
5. Child, D. (2022). *Putin Orders Russian Forces to Ukraine Rebel Regions*, <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/21/us-warns-of-possible-targeted-killings-by-russia-live-news>, accesat la 12 ianuarie 2023.
6. Clark, M. et al. (2022). *Russian Offensive Campaign Assessment, April 2*. Washington: Institute for the Study of War.
7. Deni, J. (2021). *What's Russia Doing in Ukraine? Its Latest Military Drills Provide Critical Clues*. (The Atlantic Council), <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/whats-russia-doing-in-ukraine-its-latest-military-drills-provide-critical-clues>, accesat la 12 ianuarie 2023.
8. Galeotti, M. (2021). *Storm 333. KGB and Spetsnaz Seize Kabul. Soviet-Afghan War 1979*. London: Osprey Publishing Ltd.
9. Гончаренко, Р. (2021). *Отвод войск РФ - для отвода глаз? Угроза войны сохраняется*. <https://www.dw.com/ru/otvod-vojsk-dlja-otvoda-glaz-ugroza-vojny-rf-i-ukrainy-sohranjaetsja/a-57454119>, accesat la 12 ianuarie 2023.
10. Jones, S. (2022). *Russia's Ill-Fated Invasion of Ukraine. Lessons in Modern Warfare*. Washington: CSIS.
11. Котев, Н. (2001). Особенности на бойните действия в Афганистан през 1979-1989. *Военен журнал*(4), pp. 114-119.

12. Козлов, С. et al. (2013). Афганистан - Звездный час Спецназа 1979-1989 гг. Спецназ ГРУ, pp. 34-58.
13. Никитенко, Е. (2004). Афганистан от войны 80-х до прогноза новой войны. Астрель.
14. Povolný, A. (2008). *Vojenské řešení pražského jara*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky.
15. Suvorov, V. (1988). *Spetsnaz. The Story Behind the Soviet SAS*. London: W. W. Norton & Company.
16. Вартанов, В. (2004). Съветския съюз и събитията в Чехословакия през 1968 г. Военнополитически и военни аспекти. *Военноисторически сборник, 1*, pp. 58-62.
17. Волков, А. (2011). *40-я Армия: история создания, состав, изменение структуры*, https://web.archive.org/web/20120106101702/http://www.69-vzvod.ru/news/%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F_40-%D0%B9_%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B8%D0%B8_%D0%B2_%D0%B0%D1%84%D0%B3%D, accesat la 14 ianuarie 2023.
18. Zabrodskiy, M., Watling, J., Danylyuk, O. V. & Reynolds, N. (2023). *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*. London: Royal United Services Institute for Defence and Security Studies.
19. Zaloga, S. (1985). *Soviet Bloc Elite Forces*. London: Osprey Publishing.
20. Congressional Research Service. (2021). *Russian Military Exercises*. Washington: US Congress.
21. Congressional Research Service. (2022). *Russia's War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects*. Washington: US Congress.
22. Совет Федерации разрешил Путину использовать армию за рубежом, <https://www.bbc.com/russian/news-60480511>, accesat la 12 ianuarie 2023.
23. Интерфакс. (2021). Шойгу объявил о завершении проверки войск Южного и Западного округов. Военные начнут возвращаться в пункты дислокации с 23 апреля, <https://www.interfax.ru/russia/762700>, accesat la 10 ianuarie 2023.
24. The Economist. (2021). *Russia Holds the Largest Military Exercise in Europe for 40 Years*, <https://www.economist.com/europe/2021/09/13/russia-holds-the-largest-military-exercise-in-europe-for-40-years>, accesat la 12 ianuarie 2023.

25. Interfax. (2022). *Russia and Belarus Kick Off Union Resolve 2022 Joint Exercise - Russian Defense Ministry*. <https://interfax.com/newsroom/top-stories/73824/>, accesat la 13 ianuarie 2023.
26. The International Institute for Strategic Studies. (2022). *The Military Balance 2022*. London: Routledge.
27. Neue Zürcher Zeitung. (2023). *Interactive Map: How the Ukraine War is Developing, Day by Day*. <https://www.nzz.ch/english/interactive-map-how-the-ukraine-war-is-developing-day-by-day-ld.1688087>, accesat la 12 ianuarie 2023.

TEHNOLOGIILE CLOUD ȘI NECESITATEA IMPLEMENTĂRII CLOUD-ULUI HIBRID ÎN MEDIUL MILITAR

Colonel dr. Dan ȚIGĂNUȘ

Locțiitorul șefului Direcției comunicații și tehnologia informației
10.55535/GMR.2023.2.2

Cloud computing-ul a fost adoptat pe scară largă ca model de digitalizare de ultimă generație pentru transformarea organizației într-o entitate care stimulează dezvoltarea și inovarea. În zilele noastre, beneficiarii sistemelor de calcul urmăresc obținerea accesului rapid la ecosistemul virtual și o experiență nouă în spațiul cibernetic, care să se integreze perfect cu serviciile existente utilizate în mod curent. Din perspectiva organizației militare/Military Enterprise, cloud-ul oferă servicii pentru utilizatori și structuri într-un mod scalabil, extrem de fiabil și de maximă disponibilitate, având ca specific niveluri de securitate diferite asociate profilului individual și rolurilor funcționale în organizație. Din perspectiva utilizatorului final, cloud-ul oferă un model simplu pentru accesarea serviciilor de tehnologia informației/IT fără a fi nevoie ca factorul uman să înțeleagă pe deplin infrastructura de transport/transmisuni și tehnologia utilizată.

Acest articol explorează modul în care pot fi asigurate infrastructurile native moderne în cloud-ul clasificat și neclasificat militar și gestionate într-un mediu cibernetic național, privat militar sau mixt, cu implementare hibridă, împreună cu diverse cerințe și considerații de adaptare a aplicațiilor native în cloud pentru sisteme militare. În context, articolul oferă o introducere simplă, dar cuprinzătoare pentru imaginea de ansamblu a cloudului nativ și asupra tehnologiilor majore pe care dezvoltatorii le folosesc pentru a construi astfel de medii fiabile în spațiul cibernetic care ar putea face obiectul unei analize de fezabilitate pentru implementarea conceptului de cloud hibrid în spațiul cibernetic cu utilizare militară. Materialul se adresează experților IT, inginerilor DevOps, arhitecților de infrastructuri și sisteme CIS (sisteme de comunicații și tehnologia informației), entuziaștilor tehnologiilor cloud, experților în securitatea acestor sisteme și oricărui profesionist militar implicat în dezvoltarea, migrarea, implementarea și managementul serviciilor și operațiunilor curente ale unui sistem nativ în cloud.

Cuvinte-cheie: cloud computing, reziliență, organizație militară, tehnologia informației, spațiu cibernetic.

Motto: „Armata nu își poate optimiza strategia de modernizare fără cloud, care reprezintă coloana vertebrală a inteligenței artificiale.”

Ryan D. McCarthy,
fost secretar al armatei americane

INTRODUCERE

Pentru a profita din plin de viteza și agilitatea serviciilor cloud, multe dintre serviciile și aplicațiile existente au fost transformate în aplicații native în cloud, iar soluțiile noi sunt dezvoltate astfel încât să fie aplicabile în primul rând pentru cloud. Aplicațiile în cloud sunt construite chiar de la început pentru a permite și încorpora schimbările ulterioare la scară largă, cu efort minim și în timp scurt, dar și pentru a asigura disponibilitatea și reziliența sistemelor în funcțiune.

În mod implicit, infrastructura pentru aplicații native în cloud joacă un rol esențial în satisfacerea cu eficiență a nevoilor unei organizații militare și nu numai, dar această infrastructură trebuie să fie proiectată sau adaptabilă la cerințele de transfer informațional la distanțe cerute de mobilitatea și, uneori, caracterul expediționar al activităților și operațiilor militare. În cazul în care infrastructura de transmisuni (care asigură servicii de transmitere/*transmission services*) nu este proiectată astfel încât să asigure disponibilitate maximă și să ofere implicit reziliență, bazată pe redundanță, cu un management distribuit care aplică practicile și la standardele corecte, chiar și cele mai bune aplicații native în cloud vor eșua în spațiul cibernetic cu utilizare militară.

Chiar dacă utilizarea cloud-ului oferă o modalitate facilă de a rezolva problemele cu scalabilitatea, disponibilitatea și fiabilitatea serviciilor IT sub forma unor aplicații de bază și specializate (*FAS – Functional Area Services*)¹, această tehnologie nu reprezintă o soluție magică

¹ *Functional area services/FAS* – aplicații informatice specializate dedicate unor funcțiuni și servicii specializate în cadrul unei entități organizatorice militare; ex. LOGFAS – pachet de aplicații specializate pentru domeniul logistic care asigură accesul la date și informații, unele dintre acestea georeferențiate pe hărți digitale, despre existența bunurilor materiale, mobilitate, transport, destinație, furnizor, beneficiar, stare operațională etc.

Infrastructura pentru aplicații native în cloud joacă un rol esențial în satisfacerea cu eficiență a nevoilor unei organizații militare și nu numai, dar această infrastructură trebuie să fie proiectată sau adaptabilă la cerințele de transfer informațional la distanțe cerute de mobilitatea și, uneori, caracterul expediționar al activităților și operațiilor militare.

Structurile de sprijin CIS, la cererea echipelor IT, au fost nevoite să cumpere fizic serverele și să le configureze local, să le instaleze sisteme de operare customizate pentru servere, să pregătească mediile de instalare pentru aplicații, apoi să implementeze aplicații de bază și specializate pentru utilizatori, instalate pe aceste servere fizice.

la toate provocările din domeniul comunicații, tehnologia informației și apărare cibernetică în mediul militar. Nu putem proiecta aplicații în cloud și să așteptăm ca acestea să fie în funcțiune pentru totdeauna și nici nu putem cere ca aplicațiile necesare pentru sistemele militare statice și dislocabile să fie livrate în containere ca servicii furnizate la distanță care să poată rula în cloud la nesfârșit și fără întreruperi. Pentru a profita din plin de ceea ce are de oferit cloudul, se impune, în primul rând, identificarea acelor servicii și aplicații de avangardă care să fie furnizate cu precădere prin infrastructuri cloud. De aceea, pentru înțelegerea importanței și avantajelor oferite de cloudul nativ ca proces, este nevoie să trecem în revistă ceea ce oferă astăzi infrastructura de comunicații și IT pornind de la serviciile dezvoltate pe parcursul evoluției internetului și preluării tehnologiilor comerciale în mediul militar și pentru utilizare militară.

Ulterior, după o analiză pertinentă a cloud-ului ca proces și tehnologie cu aplicabilitate militară, trebuie să identificăm metode de eficientizare și oportunități de utilizare a unor capacități de cloud în comun cu alte organizații guvernamentale și/sau private, astfel încât să se obțină avantaje maxime pentru instituția militară din utilizarea partajată a ceea ce se numește, în termeni de specialitate, *cloud hibrid*.

DRUMUL CĂTRE CLOUD

Analizând primele soluții de asigurare a serviciilor IT în etapa de început a internetului, valabile și pentru infrastructurile private de date, aplicațiile erau găzduite pe *servere fizice* care trebuiau achiziționate și pregătite înainte ca acestea să le poată utiliza. Structurile de sprijin CIS, la cererea echipelor IT, au fost nevoite să cumpere fizic serverele și să le configureze local, să le instaleze sisteme de operare customizate pentru servere, să pregătească mediile de instalare pentru aplicații, apoi să implementeze aplicații de bază și specializate pentru utilizatori, instalate pe aceste servere fizice. Au fost multe probleme și continuă, din păcate, în mediul militar să se întâmpine greutăți cu această abordare: sunt servere subutilizate, deoarece nu se ajunge niciodată să fie utilizate pe deplin ca resursă, este dificilă rularea simultană a mai multor aplicații, iar costurile de instalare și întreținere sunt ridicate în condițiile unui sistem al achizițiilor publice suficient de rigid, astfel încât să creeze dificultăți majore pentru asigurarea mentenanței pe tot ciclul de viață al acestor sisteme și echipamente fizice.

Plecând de la aceste limitări, a fost dezvoltată și preluată, inclusiv în mediul militar, *virtualizarea* pentru a permite utilizarea mai eficientă a serverelor fizice. Virtualizarea creează un strat logic peste echipamentele hardware fizice, care permite resurse subiacente, cum ar fi procesoare, memorie și stocare, care sunt împărțite, utilizate în comun și partajate. Virtualizarea a rezolvat multe probleme legate de utilizarea resurselor și găzduirea multiplă a aplicațiilor, dar structurile specializate de sprijin CIS încă mai au nevoie să dețină echipamentele hardware pentru a implementa aplicațiile și, de asemenea, să suporte toate costurile generale de funcționare a centrului de date. Acest lucru a dat naștere la necesitatea de a furniza și rula infrastructura ca serviciu (IaaS²), în cazul în care serverele sunt deținute de terți care sunt responsabili pentru infrastructura de bază pe care rulează aplicațiile utilizate de beneficiar. Astfel, a început era cloud computing-ului, care a permis companiilor comerciale și instituțiilor publice să se concentreze asupra aplicațiilor și mediilor subiacente acelor aplicații, resursele de personal care să-l mențină în funcțiune sau la problemele de configurare. IaaS a fost urmată de platforma ca serviciu (PaaS/Platform-as-a-Service), care s-a concentrat pe reducerea în continuare a efortului beneficiarilor prin separarea utilizării software-ului în raport cu timpul de utilizare efectivă. Acest lucru a însemnat că dezvoltatorii de aplicații soft s-au concentrat pe scrierea programelor de aplicații și definirea dependențelor de infrastructură, în condițiile în care platforma de servicii ar fi complet responsabilă pentru găzduirea, rularea, gestionarea și accesul la aplicații. PaaS a deschis calea către servicii cloud complet gestionate odată cu apariția

² În cazul unui model IaaS tipic, o companie, indiferent de dimensiuni, consumă servicii precum calcul, stocare și acces la baze de date de la un furnizor de cloud. Furnizorul de cloud oferă aceste servicii prin găzduirea de hardware și software în facilitățile fizice proprii sau într-o constelație arhitecturală integrată, cu guvernanta, management și reguli de utilizare bine definite. Compania nu mai trebuie să își achiziționeze și să își gestioneze propriile echipamente sau spații pentru găzduirea echipamentului, iar costurile trec la un model de tip plată în funcție de utilizare. Când compania are nevoie de resurse mai puține, plătește mai puțin. Atunci când se dezvoltă, compania își poate asigura accesul la resurse de calcul suplimentare și la alte tehnologii în câteva minute. În cadrul unui scenariu tradițional, cu resurse locale, compania își gestionează și își întreține propriul centru de date. Compania/organizația trebuie să investească în servere, capacități de stocare, software, interfețe și alte tehnologii; de asemenea, trebuie să angajeze personal IT sau contractori pentru a achiziționa, gestiona și moderniza toate echipamentele și licențele. Centrul de date trebuie să fie construit pentru a satisface cerințe de vârf, chiar dacă uneori volumul de lucru scade și aceste resurse rămân inactive. Invers, în cazul unei dezvoltări rapide a companiei, departamentul IT poate avea dificultăți în a ține pasul. Text adaptat după sursa: <https://www.oracle.com/ro/cloud/what-is-iaas/>, accesat la 9 decembrie 2022.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Virtualizarea creează un strat logic peste echipamentele hardware fizice, care permite resurse subiacente, cum ar fi procesoare, memorie și stocare, care sunt împărțite, utilizate în comun și partajate. Virtualizarea a rezolvat multe probleme legate de utilizarea resurselor și găzduirea multiplă a aplicațiilor, dar structurile specializate de sprijin CIS încă mai au nevoie să dețină echipamentele hardware pentru a implementa aplicațiile și, de asemenea, să suporte toate costurile generale de funcționare a centrului de date.

Infrastructura nativă în cloud creează o abstractizare a infrastructurii furnizorului de cloud și pune la dispoziție infrastructura cu API-uri, în scopul interconectării acestei infrastructuri cu altele, similare, aparținând beneficiarilor, ca și componente sistemice de rețea. Această filozofie de gestionare a resurselor de infrastructură și aplicații software permite cu ușurință scalabilitatea și reducerea complexității infrastructurii, îmbunătățind indirect disponibilitatea, reziliența și mentenanța pe ciclul de viață.

software-ului ca serviciu (SaaS), popular cunoscut sub numele de „software la cerere”, care oferă beneficiarilor accesul la o anumită aplicație ca serviciu, contra cost. Pe măsură ce cloud computing-ul a câștigat în popularitate, a apărut și ideea de a beneficia de tehnologii adaptate cloud-ului nativ care ar utiliza cloud-ul mai eficient, valorificând în același timp întreg potențialul infrastructurii cloud și diferitele sale resurse. Acest lucru a dat naștere dezvoltării *infrastructurii native în cloud* și creării de aplicații native în cloud. Infrastructura nativă în cloud creează o abstractizare a infrastructurii furnizorului de cloud și pune la dispoziție infrastructura cu API-uri, în scopul interconectării acestei infrastructuri cu altele, similare, aparținând beneficiarilor, ca și componente sistemice de rețea. Această filozofie de gestionare a resurselor de infrastructură și aplicații software permite cu ușurință scalabilitatea și reducerea complexității infrastructurii, îmbunătățind indirect disponibilitatea, reziliența și mentenanța pe ciclul de viață. În mod similar, aplicațiile în cloud nativ cresc legătura dintre aplicație și infrastructură prin încorporarea unor funcții, cum ar fi monitorizarea stării de funcționare, telemetrie și măsurători, reziliență, microservicii de mediu de rețea sau autoreparare.

ADOPTAREA TEHNOLOGIEI CLOUD ÎN MEDIUL MILITAR

Apare de netăgăduit faptul că tehnologia cloud computing a schimbat modul în care se derulează activitățile unei entități organizaționale, inclusiv de tip militar, și, implicit, schimbul informațional între aceasta și cele cu care cooperează la nivel interinstituțional, corporatist sau global, în sprijinul obținerii eficienței operaționale în activitățile proprii, fie ele de natură economică, administrativ-guvernamentală sau militară. Cu ajutorul cloud-ului, organizațiile sunt acum în măsură să își eficientizeze activitatea, să implementeze rapid servicii IT și să își digitalizeze procesele.

Totul, de la resursele umane, raportarea financiară, lanțurile de aprovizionare până la simple aplicații mobile, a beneficiat

³ API-ul este un mijloc puternic și versatil de a conecta aplicații software diverse și disparate. API-urile permit unei game largi de produse software fără legătură să se integreze și să interopereze cu alte produse software și date. De asemenea, API-urile permit dezvoltatorilor să adauge caracteristici și funcționalități software-ului, folosind o gamă bogată de API-uri ale altor dezvoltatori. Sursa: <https://www.techtarget.com/searchapparchitecture/tip/What-are-the-types-of-APIs-and-their-differences>, accesat la 6 decembrie 2022.

de implementări în cloud. Pe lângă considerațiile privind modelul de implementare adecvat, cum ar fi cloud public, hibrid sau privat, organizațiile se confruntă, de asemenea, cu o decizie privind modelele de servicii. Cele trei modele comune de cloud computing au fiecare caracteristici unice și ajută la rezolvarea unor necesități specifice în moduri adecvate nevoilor proprii.

Organizațiile, inclusiv cele din sectorul public, implementează în mod obișnuit diferite soluții cloud și utilizează diverse modele de servicii. Devine esențial să reținem că, indiferent de modelul de servicii pe care îl implementăm, apare întrebarea dacă putem, de asemenea, să valorificăm pentru instituția militară, pe lângă cloud-ul propriu privat, și cloud public sau mediile cloud hibride? În situația unui răspuns afirmativ, va fi nevoie de furnizori strategici pentru instituția militară, care garantează pe termen lung opțiuni de cloud public sau hibrid și care oferă continuitate în operarea și mentenanța acestora pe ciclul de viață pentru toate instrumentele și tehnologiile de cloud oferite. Prin intermediul serviciilor furnizate din cloud, se poate oferi acces la aplicații oriunde, oricând și pe orice dispozitiv, contribuind la obținerea de noi beneficii în materie de eficiență operațională și administrativă în cadrul organizației militare. Atunci când se gândesc la modelul de servicii potrivit, structurile militare ar trebui să înceapă prin a-și pune întrebarea: *Care este soluția pentru a obține cel mai bun randament general, cu resursele la dispoziție, pentru activitatea proprie, în condiții de eficiență economică și operațională, la pace, criză sau război?* Se pare că partenerul american a găsit răspunsul la această întrebare, având în vedere intențiile recent publicate ale Pentagonului de a lansa o competiție pe piața de profil de aproximativ 9 mld. USD printr-un contract semnat în data de 7 decembrie 2022 pentru așa-numitul proiect multianual *Joint Warfighting Cloud*, competiție în care Amazon, Google, Microsoft și Oracle se vor lupta să obțină cât mai mult din drepturile de realizare a acestei capabilități strategice pentru apărare până în anul 2028 (Demarest).

Limitele de demarcație dintre IaaS și PaaS s-au estompat în ultima perioadă, deoarece marii furnizori de cloud computing le oferă pe ambele în același mediu. IaaS poate ajuta organizațiile să obțină rezultate eficiente în ceea ce privește costurile cu hardware-ul și infrastructura, dar PaaS poate reduce și mai mult cheltuielile administrative și poate extinde utilizarea la beneficiarii mai puțin obișnuiți, cu instrumente

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Organizațiile, inclusiv cele din sectorul public, implementează în mod obișnuit diferite soluții cloud și utilizează diverse modele de servicii. Devine esențial să reținem că, indiferent de modelul de servicii pe care îl implementăm, apare întrebarea dacă putem, de asemenea, să valorificăm pentru instituția militară, pe lângă cloud-ul propriu privat, și cloud public sau mediile cloud hibride?

Cu Infrastructure as a Service (IaaS), organizațiile militare pot beneficia de resursele puse la dispoziție de un furnizor de cloud pentru a face economii de costuri în ceea ce privește capacitățile de procesare și de stocare, precum și pentru a obține posibilitatea de a mări sau micșora rapid capacitățile dislocabile proprii, scalabile în funcție de designul operațional și misiunile atribuite structurilor de sprijin CIS.

de înaltă tehnologie. Odată definită o problemă a cărei rezolvare se poate aborda cu o soluție de cloud computing, structurile militare pot trece la elaborarea tipului potrivit de soluție cloud, ceea ce necesită o înțelegere a Platform-as-a-Service, Infrastructure-as-a-Service și a aplicațiilor native în cloud, pe care le explorăm în cadrul acestui articol.

Cu *Infrastructure as a Service (IaaS)*, organizațiile militare pot beneficia de resursele puse la dispoziție de un furnizor de cloud pentru a face economii de costuri în ceea ce privește capacitățile de procesare și de stocare, precum și pentru a obține posibilitatea de a mări sau micșora rapid capacitățile dislocabile proprii, scalabile în funcție de designul operațional și misiunile atribuite structurilor de sprijin CIS. Cu IaaS, beneficiarii pot accesa instantaneu capacități de procesare și trafic sporite, fără a face investiții costisitoare în hardware. Prin adoptarea IaaS în mediul militar, se rezolvă, în principal, două seturi de probleme.

Primul dintre acestea este legat de cheltuielile de capital și bugetarea investițiilor. Având în vedere nevoile urgente, de cele mai multe ori, pentru asigurarea cu celeritate a infrastructurii extinse în mediul de execuție al misiunii și de proiectare a serviciilor CIS scalabile și modulare, adaptate la dinamica mediului militar, este necesară existența unui buget operațional la dispoziție, așa cum beneficiază, de exemplu, organizațiile multinaționale de securitate și apărare pentru misiunile în desfășurare, precum și anumite entități specializate pentru intervenție rapidă la nivel național, ca și cheltuieli pentru servicii (operare și mentenanță/O&M), care să permită accesarea unor capacități, pe baza unor aranjamente contractuale predefinite, în funcție de caracterul de urgență și de nevoile beneficiarilor participanți la misiune, fără a mai fi nevoie de apelarea la ciclul bugetar pentru investiții.

Al doilea set de beneficii pe care IaaS le poate aduce sistemului militar este managementul infrastructurii proprii. Menținerea, modernizarea continuă, intervenția pentru remedierea deranjamentelor și mentenanța infrastructurii IT reprezintă activități consumatoare de resurse, care pot fi transferate unui furnizor extern de cloud computing, cu menținerea, evident, a acelor servicii care privesc în mod deosebit securitatea cibernetică și managementul resurselor informaționale critice pentru organizația militară. Pentru a determina strategia de definire a nivelului de implementare a externalizării acestor servicii de infrastructură

pe baza modelului IaaS, agențiile și factorii de decizie militari vor stabili care este pragul critic pentru a obține beneficii maxime în condiții de eficacitate operațională și eficiență economică maximă. Din perspectivă tehnică, cu IaaS, structurile militare CIS se pot aștepta la beneficii pe următoarele paliere de efort care vizează capacitățile de colectare, procesare, analiză și diseminare a informațiilor, stocarea datelor și asigurarea accesului partajat la informații/date, în funcție de profilul utilizatorilor, precum și asigurarea redundanței/backup-ului și recuperării datelor în caz de dezastre, astfel:

- soluții scalabile pentru procesare și capacități extinse de stocare a datelor;
- controlul costurilor cu infrastructura IT, bazat pe timpul și capacitățile utilizate;
- optimizarea resurselor de rețea prin automatizare;
- reducerea costurilor cu achiziția și mentenanța pe ciclul de viață al echipamentelor hardware;
- reducerea presiunii pe resursa de personal înalt calificată, care necesită timp îndelungat de formare și specializare și a cărei retenție în organizația militară este din ce în ce mai dificilă;
- acces rapid la servicii pentru operativitate în condiții de mobilitate maximă a entităților organizaționale beneficiare ale acestor servicii în mediul static, dar mai ales dislocabil.

Dar, IaaS nu este singurul model de servicii în cloud, ci ar trebui să facă parte dintr-o strategie cloud mai amplă, care să includă PaaS, care oferă beneficii suplimentare într-o soluție cloud completă. Prin implementarea PaaS în spațiul cibernetic cu utilizare inclusiv militară, se atribuie furnizorului de servicii extern o responsabilitate mai mare pentru a gestiona și optimiza mediul cloud, ceea ce poate duce la reducerea cheltuielilor de administrare IT și la creșterea performanței asigurării acestor servicii. Simultan cu adoptarea și aplicarea modelului de securitate „Zero Trust”⁴ în infrastructurile și sistemele militare, PaaS poate asigura o evoluție esențială pentru organizația militară prin potențialul oferit de valorificarea nivelurilor

Simultan cu adoptarea și aplicarea modelului de securitate „Zero Trust” în infrastructurile și sistemele militare, PaaS poate asigura o evoluție esențială pentru organizația militară prin potențialul oferit de valorificarea nivelurilor de management externalizat al aplicațiilor, inclusiv furnizare SaaS și a datelor care constituie resurse informaționale, aplicații analitice și aplicații pentru sisteme mobile și dislocabile.

⁴ Abordare inovatoare a conceptului de protecție informatică introdusă de John Kindervag cu aproape un deceniu în urmă, analist la Forester Research în acea vreme, care face din *susceptibilitate* elementul central al unei strategii de securitate cibernetică intitulată *Zero Trust*, adică nimic nu este de încredere, întotdeauna trebuie verificate identitatea și autenticitatea unei interogări în rețea – articolul *Modelul de securitate Zero trust, beneficii și posibilități de implementare*, Datanet System Integration, <https://datanets.ro>, accesat la 9 decembrie 2022.

Întotdeauna va fi nevoie de resursă tech-savvy în armată, întrucât rolul acestor experți se va concentra acum pe adaptarea calitativă a utilizării aplicațiilor la nevoile utilizatorilor militari, pe asigurarea sprijinului tehnic adecvat pentru management informațional, implementarea modelului arhitectural de securitate adecvat tipului de activitate pe bază de design operațional și de arhitectură de acces și partajare orientată pe profilul și rolurile deținute în organizație.

de management externalizat al aplicațiilor, inclusiv furnizare SaaS și a datelor care constituie resurse informaționale, aplicații analitice și aplicații pentru sisteme mobile și dislocabile. În mod particular, PaaS poate să aducă beneficii structurilor militare prin:

- eficiență mai mare în utilizarea resurselor de personal în domeniul dezvoltării de programe IT;
- securitate CIS sporită prin automatizarea proceselor în cloud, protecția și actualizările pentru managementul infrastructurii fără intervenție umană;
- performanță crescută în asigurarea serviciilor, având în vedere accesul limitat în timp și volum, în funcție de tipul și tempoul activităților militare;
- reziliență sporită bazată pe creșterea toleranței la erori și a disponibilității serviciilor în cloud.

În context, ar putea apărea, printre experți tehnici și analiști în domeniul resurselor, întrebarea sau chiar prejudecata că nu am mai avea nevoie de management sau expertiză IT, de arhitecți cloud sau de administratori de baze de date în mediul privat militar, în condițiile accesării resurselor cloud public guvernamental sau hibrid. Răspunsul este pe cât de simplu, pe atât de adevărat: întotdeauna va fi nevoie de resursă tech-savvy în armată, întrucât rolul acestor experți se va concentra acum pe adaptarea calitativă a utilizării aplicațiilor la nevoile utilizatorilor militari, pe asigurarea sprijinului tehnic adecvat pentru management informațional, implementarea modelului arhitectural de securitate adecvat tipului de activitate pe bază de design operațional și de arhitectură de acces și partajare orientată pe profilul și rolurile deținute în organizație. La fel de adevărat este că o parte din activitățile de administrare a infrastructurii și a serviciilor, în special a acelor servicii comune pentru întreaga entitate organizațională, se vor eficientiza prin eliminarea redundanței între administratori și prin reducerea costurilor de operare și mentenanță, nu fără a considera și resursele utilizate pentru proiectare arhitecturală, implementare sistemică și managementul configurației cu resurse proprii de expertiză și operare. Orientarea activității experților CIS în armată pe dezvoltarea aplicațiilor proprietar, pe baza resurselor software asigurate în cloud ca PaaS și/ sau SaaS, inclusiv cu utilizarea aplicațiilor native în cloud, va conduce la obținerea cu rapiditate, în beneficiul utilizatorilor, a sprijinului adecvat nevoilor proprii, plecând de la cerințele operaționale care, de cele

mai multe ori, sunt greu de interpretat fără un proces adecvat de management al cunoașterii/*knowledge management* care să conducă la identificarea cerințelor de resurse CIS și la alocarea eficientă a acestora în sprijinul celor care le utilizează, în special comunitățile de utilizatori în mediul operațional și al luptătorului. Explorarea rapidă a cerințelor de sprijin cu servicii în mediile dislocabile și mobile, identificarea fluxurilor informaționale și a nevoilor de acces la date și informații, pe baza matricelor cu cerințe de schimb informațional, managementul proceselor în activități și acțiuni militare cu caracter permanent sau temporar, crearea mediului virtual de gestiune centralizată și computerizată a datelor (*data lake*) cu rol de a permite identificarea oportună a informațiilor relevante pentru utilizatorul cu profil personalizat, sunt tot atâtea provocări care ne stau în față înaintea de a adopta o anumită arhitectură pentru accesul la resurse disponibile într-un cloud privat, hibrid sau public.

PROVOCĂRI ÎN CLOUD ȘI REZISTENȚA LA SCHIMBARE

Furnizorii comerciali de cloud au devenit o soluție dominantă pentru aplicațiile enterprise⁵ pe măsură ce au crescut cererile de piață și nevoile operaționale din spațiul public și guvernamental. Această abordare oferă avantaje precum disponibilitate și scalabilitate mai mari, împreună cu flexibilitatea de a proiecta aplicațiile într-un mod care indică de la început utilizarea serviciilor cloud.

Cu toate acestea, când soluțiile cloud au fost introduse pentru prima dată, numeroase provocări au fost luate în calcul de potențialii beneficiari, inclusiv de securitate, management eficient al costurilor, conformitate sau performanță. Se apreciază, în literatura de specialitate (Singh, Kehoe, 2022), că acele provocări inițiale sunt acum un lucru din trecut pentru majoritatea consumatorilor de cloud, deoarece au fost înregistrate progrese atât în tehnologiile aplicate de furnizorii de cloud, cât și în modul în care organizațiile consumatoare

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Furnizorii comerciali de cloud au devenit o soluție dominantă pentru aplicațiile enterprise pe măsură ce au crescut cererile de piață și nevoile operaționale din spațiul public și guvernamental. Această abordare oferă avantaje precum disponibilitate și scalabilitate mai mari, împreună cu flexibilitatea de a proiecta aplicațiile într-un mod care indică de la început utilizarea serviciilor cloud.

⁵ Soluție comprehensivă la scara organizației inclusiv de tip militar, a cărei implementare are rolul de a rezolva o problemă sau de a eficientiza un proces critic pentru modernizarea și dezvoltarea organizației sau de a crește performanțele sistemului de schimb informațional în interiorul sau exteriorul organizației. Gartner, companie cunoscută de cercetare și consultanță, definește aplicațiile enterprise ca fiind concepute pentru a „*integra soluțiile software într-un singur sistem cu ajutorul căruia să se desfășoare toate operațiile unei companii pentru a facilita cooperarea și coordonarea activității în întreaga organizație. Aplicațiile enterprise au, de asemenea, rolul de a conecta organizația cu furnizorii, partenerii de afaceri și clienții*”. <https://www.roweb.ro/ro/blog/ce-sunt-aplicatiile-enterprise>, accesat la 7 ianuarie 2023.

Prin natura evoluției în procesul de transformare digitală la nivel național, interinstituțional, european sau al Alianței Nord-Atlantice și cu extindere și interdependențe la scară globală, spațiul virtual cu utilizare militară este deja expus fenomenului integrării și federalizării în mediul virtual.

implementează soluțiile cloud, ținând cont de particularitățile și nevoile proprii. Evident, deși s-a parcurs un drum lung, aceasta nu înseamnă că tehnologiile cloud sunt perfecte. Ceea ce contează pentru o eventuală concepție de aplicare a modelului hibrid de implementare în mediul militar a cloud-ului este că s-a ajuns la o maturitate suficientă pe piața de profil, încât devine nu numai oportună, ci și obligatorie analiza dacă sau nu este nevoie de externalizarea unor servicii de cloud pentru sistemul informațional în spațiul cibernetic cu utilizare militară. Prin natura evoluției în procesul de transformare digitală la nivel național, interinstituțional, european sau al Alianței Nord-Atlantice și cu extindere și interdependențe la scară globală, spațiul virtual cu utilizare militară este deja expus fenomenului integrării și federalizării în mediul virtual. Dacă vom continua să întoarcem spatele soluțiilor cloud de tip hibrid (cloud propriu privat, completat cu acces la infrastructuri și servicii externalizate), există riscul de a întârzia în implementarea și operaționalizarea spațiului cibernetic cu utilizare militară cu costuri ridicate și cu efort suplimentar greu de justificat.

Cu siguranță, deciziile privind adoptarea unor soluții de cloud hibrid trebuie să țină cont de particularitățile sistemului militar, pe linia securității și apărării cibernetice în general, respectiv de cerințele de pregătire a platformelor și interfețelor de acces în special, a profilului utilizatorilor cu drepturi specifice pentru utilizarea unor resurse informaționale în funcție de rolul și funcțiile îndeplinite prin aplicarea modelului „Zero Trust”, dar, considerăm noi, de cea mai dificilă componentă în implementarea unui astfel de construct – relația contractuală și de cooperare pe termen nedeterminat cu furnizorul/furnizorii strategici de servicii și aplicații în cloud, potențial utilizabile în organizația militară.

Rămân, în continuare, în analiză o serie de provocări în adoptarea unei soluții adecvate mediului cloud militar, cum ar fi:

❖ *prea multe alegeri:* există o mulțime de furnizori de cloud cu o gamă largă de servicii și acest lucru atrage după sine nevoia de a dispune de arhitecți și ingineri experți, care să constituie echipe apte să opereze serviciile și să le folosească în funcție de cerințele tehnice și operaționale în organizația militară. Numai că pregătirea, timpul de formare, specializarea pe domenii funcționale și retenția acestor ingineri sunt dificile, din păcate, așa cum realitatea care ne înconjoară o demonstrează;

❖ *dezvoltarea rapidă a serviciilor și tehnologiilor cloud:* un număr mare de noi servicii cloud sunt lansate de gigantii furnizorilor de cloud, cum ar fi Amazon, Microsoft sau Google. Acest lucru duce la o nevoie mai mare de a forma ingineri militari capabili să preia aceste noi servicii și o nevoie mai mare de cunoaștere pentru a menține aceste servicii pe măsură ce aplicațiile se actualizează prin versiunile noi;

❖ *generații succesive de soluții tehnologice:* pe măsură ce se realizează tranziția către era cloudului, se complică arhitectura de aplicații care provin din diverse generații de soluții de infrastructură, de la centre de date bazate pe servere fizice la mașini virtuale, la containere, respectiv la tehnologii fără server. Migrarea aplicațiilor necesită un efort semnificativ pentru a înțelege elementele tehnologice avansate și modul de utilizare a acestora la capacitate maximă pe baza performanțelor operaționale și tehnice;

❖ *complexitate sistemică în continuă creștere:* aceste tehnologii în creștere rapidă, combinate cu migrarea accelerată a sarcinilor de lucru în cloud, au dat naștere la complexitate în operare și mentenanță (O&M) pe ciclul de viață prin creșterea, printre altele, a pachetului de indicatori de urmărit, cum ar fi sistemele de stocare, modelele de securitate, modelele de guvernare și/sau platformele de management;

❖ *evoluția domeniilor operaționale și, implicit, a celor informaționale în mediul militar multinațional și interinstituțional:* serviciile funcționale în continuă dezvoltare pe domenii operaționale (terestru, aerian, naval, cibernetic și spațial) unde activează forțele armate, generate la nivel interinstituțional de Sistemul Național de Securitate, precum și amplexarea activităților militare desfășurate de entități operaționale multinaționale pe teritoriul țării (corp, divizie, brigadă, grupuri de luptă etc.) sau în afara acestuia în teatrele de operații, creează dificultăți din perspectiva utilizării pe principiile federalizării în mediul de execuție al misiunii sau operației militare; coroborat cu domeniile de aplicare specifice fiecărui utilizator în punctele de comandă și comandamente și cu multitudinea de furnizori de soluții software proprietare, se impune aplicarea unui pachet de standarde bine definit în domeniul cloud-ului militar și, de aici, soluții interoperabile de interfață între diferite sisteme și soluții aplicate;

❖ *managementul datelor și modele de inteligență artificială:* formele de organizare, stocare, acces și diseminare a datelor, instrumentele tehnologice la dispoziție pentru dezvoltările arhitecturale

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Pe măsură ce se realizează tranziția către era cloudului, se complică arhitectura de aplicații care provin din diverse generații de soluții de infrastructură, de la centre de date bazate pe servere fizice la mașini virtuale, la containere, respectiv la tehnologii fără server. Migrarea aplicațiilor necesită un efort semnificativ pentru a înțelege elementele tehnologice avansate și modul de utilizare a acestora la capacitate maximă pe baza performanțelor operaționale și tehnice.

Formele de organizare, stocare, acces și diseminare a datelor, instrumentele tehnologice la dispoziție pentru dezvoltările arhitecturale în IT, soluțiile inteligente de analiză rapidă, apariția culturii DevOps ca model arhitectural ce permite ca o aplicație ce altădată dura timp foarte mult pentru dezvoltare poate fi lansată acum în câteva minute, constituie tot atâtea provocări în fața celor care au responsabilitatea de a identifica și aplica cele mai adecvate soluții pentru implementarea cloud-ului în mediul militar.

În IT, soluțiile inteligente de analiză rapidă pentru identificare și furnizare a datelor, respectiv transformarea acestora în informații pentru utilizator, mașini inteligente care procesează prin cunoaștere, apariția culturii DevOps ca model arhitectural ce permite ca o aplicație ce altădată dura timp foarte mult pentru dezvoltare poate fi lansată acum în câteva minute, constituie tot atâtea provocări în fața celor care au responsabilitatea de a identifica și aplica cele mai adecvate soluții pentru implementarea cloud-ului în mediul militar.

Deci, în ciuda avantajelor multiple pe care la introduce cloud-ul ca model arhitectural pentru managementul și utilizarea serviciilor de tehnologia informației în sistemul militar, există o serie de complexități care determină amploarea, viteza de adoptare și identificarea potențialilor furnizori de modele hibride, instituții guvernamentale și operatori comerciali, dar niciuna dintre aceste complexități și posibile limitări nu reprezintă obstacole de netrecut și, mai mult, nu diminuează nevoia de analiză pertinentă pentru adoptarea soluțiilor cloud hibride în mediul militar.

CONCLUZII

În acest articol, am încercat să prezint, cu ajutorul referințelor bibliografice și pe baza eforturilor curente în domeniul dezvoltării capabilităților militare naționale axate pe cloud computing, modul în care tehnologiile native în cloud pot influența adoptarea unor soluții fezabile, oportune și eficiente pentru sistemele militare de comunicații și tehnologia informației.

Plecând de la înțelegerea parcursului tehnologic prin care cloud-ul a devenit popular și a modului în care a evoluat rapid în spațiul public și comercial, de la echipamente fizice hardware trecând prin virtualizare și până la mediul de lucru fără servere în gestiunea proprie, utilizând aplicații software native în cloud, îmi doresc să aduc în atenția celor implicați în proiectarea și implementarea capabilităților militare în spațiul cibernetic destinate sprijinului operațiilor de tip întrunit în domenii operaționale multiple (*multi/all-domain operations: land, sea, air, space and cyberspace*) necesitatea de a aplica bunele practici, standardele tehnice și modelele de securitate CIS pentru implementarea și extinderea utilizării celor mai noi tehnologii pentru mediul militar.

Înțeleg, totodată, provocările pe care adoptarea evolutivă a cloud-ului în mediul de rețea clasificat multinivel le implică și, mai ales, dificultățile generate de rezistența la schimbările introduse de utilizarea tehnologiilor și aplicațiilor cloud native în spațiul cibernetic controlat de instituțiile din sistemul național de securitate. Soluțiile tehnice pentru adoptarea cloud computing-ului și a tehnologiilor aferente, native pentru acest model de furnizare a serviciilor, sunt în permanentă evoluție, dar adoptarea lor și utilizarea în beneficiul entităților organizaționale militare țin numai de capacitatea de înțelegere, de voința și, în ultimă instanță, de decizia noastră de ne adapta proceselor de transformare digitală și de a păși peste barierele nu atât tehnologice, dar mai ales cultural-organizaționale din prezent.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Demarest, C., <https://www.c4isrnet.com/author/colin-demarest>, accesat la 8 decembrie 2022.
2. Singh, N., Kehoe, M. (2022). *Cloud native infrastructure with Azure, Building and managing cloud native applications*. Editura O'Reilly Media.
3. <https://azure.microsoft.com/pt-br/blog/azure-application-architecture-guide>, accesat la 22 februarie 2023.
4. <https://docs.microsoft.com/en-us/azure/architecture>,
5. <https://datanets.ro>, accesat la 17 februarie 2023.
6. <https://www.oracle.com/ro/cloud/what-is-iaas/>, accesat la 21 ianuarie 2023.
7. <https://www.techtarget.com/searchapparchitecture/tip/What-are-the-types-of-APIs-and-their-differences>, accesat la 17 februarie 2023.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Soluțiile tehnice pentru adoptarea cloud computing-ului și a tehnologiilor aferente, native pentru acest model de furnizare a serviciilor, sunt în permanentă evoluție, dar adoptarea lor și utilizarea în beneficiul entităților organizaționale militare țin numai de capacitatea de înțelegere, de voința și, în ultimă instanță, de decizia noastră de ne adapta proceselor de transformare digitală și de a păși peste barierele nu atât tehnologice, dar mai ales cultural-organizaționale din prezent.

ROMÂNIA ȘI POLONIA SUB LUPA INTERSECȚIONALITĂȚII – O ANALIZĂ COMPARATIVĂ TRANȘAȚIONALĂ A STRATEGIILOR NAȚIONALE DE SECURITATE –

Teodora-Ioana MORARU

Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu
10.55535/GMR.2023.2.3

Cercetarea de față explorează rolul intersecționalității în definirea strategiilor de securitate națională ale României și Poloniei dintr-o perspectivă constructivistă. Cercetarea utilizează analiza de documente pentru a identifica gradul în care intersecționalitatea este încorporată în abordările strategiilor de securitate. Deși ambele țări recunosc importanța intersecționalității în securitatea națională, strategiile lor diferă în ceea ce privește implementarea și eficacitatea ei. Studiul evidențiază nevoia unei abordări mai incluzive și diverse în perceperea securității naționale, care recunoaște natura complexă a amenințărilor la adresa securității.

Prin acest articol, este subliniată importanța unei abordări critice a securității naționale, care depășește perspectiva tradițională, centrată pe stat, și recunoaște rolul actorilor nonstatali și al provocărilor transnaționale în modelarea dinamicii de securitate. Studiul poate oferi perspective valoroase pentru decidenții politici și practicienii care doresc să promoveze politici și practici de securitate incluzive și eficiente într-un peisaj global în schimbare.

Cuvinte-cheie: intersecționalitate, securitate națională, Polonia, constructivism, România.

INTRODUCERE

Societatea internațională actuală se confruntă cu multiple amenințări la adresa securității europene, care pot destabiliza regiunea și pot avea efecte la nivel global. Schimbările politice, economice și sociale din ultimele decenii au adus în prim-plan importanța securității naționale și a politicilor de securitate, care trebuie să fie adaptate la noile provocări și să reflecte noile tendințe în evoluția stării de securitate. În acest context, studiul intersecționalității în documente strategice naționale precum strategiile de securitate reprezintă o abordare inovativă și relevantă pentru dezvoltarea și adaptarea politicilor de securitate promovate la nivel internațional.

Prezentul articol analizează strategiile de securitate naționale ale României și Poloniei, cu referire la rolul intersecționalității în prevenirea riscurilor și amenințărilor pentru securitatea europeană, raportate la documente strategice relevante. Prin urmare, articolul își propune să ofere o analiză comparativă transnațională a acestor două state, sub lupa intersecționalității, privită ca o perspectivă duală cultural-feministă, care poate contribui la promovarea schimbării de mentalitate la nivel strategic relativ la implementarea unor măsuri și direcții de acțiune adaptate contextului geopolitic în mod eficient și incluziv.

Studiul realizat își găsește fundamentul în perspectiva constructivistă a securității, conform căreia amenințările la adresa securității sunt construcții sociale, bazate pe identități și relații de putere. În acest sens, studiul intersecționalității în strategiile de securitate naționale poate oferi o viziune mai complexă asupra factorilor care contribuie la instabilitatea și insecuritatea în regiune, în termeni de manipulare a maselor prin promovarea de elemente discriminatorii și de inechitate socială din partea actorilor statali și non-statali ostili, sub auspiciul subversiv de influențare a opiniei publice a societății europene.

Schimbările politice, economice și sociale din ultimele decenii au adus în prim-plan importanța securității naționale și a politicilor de securitate, care trebuie să fie adaptate la noile provocări și să reflecte noile tendințe în evoluția stării de securitate.

STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII ÎN DOMENIU

Intersecționalitatea este un cadru teoretic care recunoaște cum diferitele identități și categorii sociale interacționează pentru a genera forme unice și intersectate de opresiune și privilegiu (Crenshaw, 1989, p. 139; McCall, 2005, p. 1772). Conceptul de intersecționalitate a apărut pentru prima oară în studiile aferente mișcărilor feministe din Statele Unite ale Americii, în perioada 1980-1990, ca o modalitate de abordare multiaxială a limitărilor politicii identitare și de recunoaștere a complexității și diversității identităților sociale (Collins, 2000, p. 222; Hankivsky, 2014, p. 13). Termenul a fost adus în atenția mediului academic de către cercetătoarea Kimberlé Crenshaw (1989), pentru a descrie provocările unice cu care se confruntau femeile de culoare în sistemul juridic din Statele Unite, unde discriminarea bazată pe rasă sau gen era adesea considerată un element separat, fără a fi recunoscute efectele corelate.

Intersecționalitatea susține că identitățile sociale nu sunt aditive sau separate, ci se influențează reciproc în moduri complexe și specifice contextului (McCall, p. 1775). Conform lui Cho (2019), „intersecționalitatea recunoaște faptul că identitățile sociale sunt interconectate și influențează reciproc modul în care indivizii navighează prin lume” (Cho, 2019, p. 45). Această perspectivă subliniază faptul că discriminarea și marginalizarea nu au loc având la bază o singură identitate, ci se pot manifesta ca urmare a combinării și recombinației diferitelor identități percepute la nivel social. De exemplu, experiența discriminatorie a unei persoane, bazată pe orientarea sexuală, poate fi diferită în funcție de rasă, clasă sau alte identități (Bowleg, 2012, p. 1268).

Intersecționalitatea a fost aplicată într-o gamă largă de domenii academice, inclusiv sociologie, științe politice, antropologie și sănătate publică, printre altele (Hankivsky, 2012, p. 3). În contextul securității naționale, o abordare intersecțională ar urmări să analizeze provocările de securitate unice și intersectate cu care se confruntă comunitățile diverse și să promoveze politici și practici de securitate mai incluzive și eficiente (Wibben, 2014, p. 10). Această abordare reiterează că securitatea națională nu se referă doar la protejarea statului de amenințări externe, ci și la eliminarea cauzelor profunde ale insecurității și conflictelor din cadrul societăților (Tickner, 2013,

p. 9). Prin examinarea intersecției diversității culturale și a egalității de gen, se pot dezvolta abordări mai nuanțate și eficiente în domeniul securității naționale, care recunosc natura intersectată a provocărilor de securitate și promovează justiția socială și drepturile omului (Shepherd, 2016, p. 41).

În cercetările recente, se constată o creștere a interesului pentru aplicarea intersecționalității în contextul securității naționale. În cartea sa, MacLeod (2018) explorează abordarea intersecțională și gradul în care este în măsură să ajute la înțelegerea mai bună a cauzelor insecurității în țările din Asia, Africa și America Latină, precum și la găsirea de soluții mai eficiente și incluzive pentru aceste probleme. MacLeod subliniază, de asemenea, importanța unei abordări intersecționale a securității în contextul politicilor globale migraționiste (MacLeod, 2018). Autorul a inclus în cercetarea sa explicații cu privire la cauzele violențelor sexuale în contextul conflictelor interetnice și a stabilit importanța unor studii mai amănunțite la nivel guvernamental cu privire la posibile măsuri de protejare a comunităților minoritare.

Un alt exemplu de abordare intersecțională aplicată domeniului securității naționale este cercetarea efectuată de Hagen (2019), care analizează rolul identităților de gen mixte în crearea unui climat de insecuritate interioară la nivel statal și în cadrul alianțelor internaționale de securitate. Hagen susține că o abordare intersecțională poate ajuta la identificarea vulnerabilităților generate de comunități precum LGBTQ+ și la determinarea nevoilor acestora, în vederea eliminării și prevenirii evoluțiilor în amenințări sau riscuri de securitate națională. Autorul sugerează că aceste „sensibilități interne” ale statului pot fi gestionate exclusiv prin implementarea unor măsuri incluzive de integrare a membrilor acestor comunități în societate, întrucât neraportarea la realitățile sociale generează evoluții inevitabile ale vulnerabilităților deja existente. De asemenea, Hagen argumentează că o perspectivă intersecțională poate ajuta la dezvoltarea unor politici mai cuprinzătoare și mai eficiente de securitate pentru refugiați în state dezvoltate precum Norvegia.

O altă lucrare relevantă în domeniu este studiul elaborat de Nyhagen și Dawes (2020) privind modul în care perspectivele intersecționale și decoloniale pot fi integrate în studiul securității umane și al dezvoltării statelor. Autorii argumentează că integrarea celor două concepte

MacLeod subliniază importanța unei abordări intersecționale a securității în contextul politicilor globale migraționiste. Autorul a inclus în cercetarea sa explicații cu privire la cauzele violențelor sexuale în contextul conflictelor interetnice și a stabilit importanța unor studii mai amănunțite la nivel guvernamental cu privire la posibile măsuri de protejare a comunităților minoritare.

Conceptul de intersecționalitate a apărut pentru prima oară în studiile aferente mișcărilor feministe din Statele Unite ale Americii, în perioada 1980-1990, ca o modalitate de abordare multiaxială a limitărilor politicii identitare și de recunoaștere a complexității și diversității identităților sociale.

Cohn pledează pentru o abordare feministă și intersecțională a securității, care ia forma unui produs armonios de conjugare interconectată a diferitelor forme de opresiune împotriva comunităților minoritare sau neacceptate de societate, și propune o serie de măsuri pentru eliminarea discrepanței dintre starea de securitate scontată și starea de securitate care se dezvoltă în realitatea socială.

În politicile naționale poate contribui la înlăturarea amenințărilor generate de inechitatea relațiilor de putere la nivel interstatal și la dezvoltarea de politici și practici de securitate mai incluzive.

Alte studii recente au examinat modul în care perspectivele intersecționale și decoloniale pot fi aplicate în domenii specifice ale securității naționale, cum ar fi securitatea cibernetică (Zhang, 2020) sau combaterea terorismului (Pyszczynski, Neumann, Clemens, 2020). De exemplu, Zhang (2020) argumentează că o astfel de abordare poate ajuta la dezvoltarea de politici și practici mai eficiente în domeniul securității cibernetică, care să abordeze intersecția dintre gen, rasă, clasă și alte identități sociale. În același timp, Pyszczynski et al. argumentează că perspectivele intersecționale și decoloniale pot elimina complet vulnerabilitățile asociate discriminării și marginalizării comunităților musulmane în state care s-au declarat parte în lupta împotriva terorismului. Potrivit cercetătoarei Taneja (2020), o abordare intersecțională în ceea ce privește contraterorismul ar conduce la acceptarea și legitimarea ipotezei că diferite grupuri sunt vulnerabile la forme diferite de terorism, în funcție de identitățile sociale asumate, și că politicile trebuie adaptate pentru a aborda aceste vulnerabilități de securitate socială (Taneja, p. 183).

O altă zonă de cercetare a examinat intersecțiile între gen, rasă și securitate. În cartea sa, Cohn (2018) susține că viziunea tradițional-realistă asociată securității a ignorat în mare parte aspectele de gen și rasă cu referire la securitate umană, ceea ce a dus la formarea unor politici de securitate națională care perpetuează violența și opresiunea față de minoritățile comunitare (Cohn, p. 7). Cohn pledează pentru o abordare feministă și intersecțională a securității, care ia forma unui produs armonios de conjugare interconectată a diferitelor forme de opresiune împotriva comunităților minoritare sau neacceptate de societate, și propune o serie de măsuri pentru eliminarea discrepanței dintre starea de securitate scontată și starea de securitate care se dezvoltă în realitatea socială.

Cercetătorii au explorat, de asemenea, relația dintre dizabilitățile individuale și conceptul de securitate. În articolul lor, Shah și Embrick (2020) susțin că dizabilitatea este adesea ignorată în discuțiile privind securitatea umană, în ciuda faptului că persoanele cu dizabilități sunt afectate în mod disproporționat de insecuritate și violență (Shah, Embrick, 2020, p. 60). Aceștia oferă o perspectivă intersecțională

dizabilității, raportând disfuncțiile fizice și psihice ale indivizilor din societate la măsurile și direcțiile de acțiune propuse de strategiile naționale de securitate cu privire la securitatea umană. Conform acestora, vulnerabilitățile se prezintă sub formă de provocări unice, dar iau forme asemănătoare, astfel că dispunerea unor măsuri pentru eliminarea pericolelor sociale la adresa persoanelor cu dizabilități nu va solicita expertiză, ci doar implicare în problemele concrete ale indivizilor.

Au fost identificate, totodată, articole științifice care analizează în paralel gradul în care rasa și genul s-au transformat în vulnerabilități de securitate umană în contextul pandemiei COVID-19. În studiul său, Allen (2020) susține că pandemia a expus și a exacerbă inegalitățile existente pe bază rasială și de gen, conducând la resimțirea unui impact disproporționat al amenințării produse de virusul SARS-CoV-2 din partea comunităților marginalizate (Allen, p. 81). Allen evidențiază necesitatea unei abordări intersecționale a domeniului sănătății publice și a sectorului securității sociale, care este în măsură să identifice cauzele intensificării inechităților resimțite de diferitele comunități sociale și să le categorizeze drept vulnerabilități sau riscuri la adresa securității naționale în cadrul dimensiunii sociale.

În plus față de cercetările academice, există și exemple de aplicare a abordării intersecționale în practica instituțională. În anul 2019, Departamentul de Apărare al SUA a anunțat că va examina mai atent modul în care identitățile intersectează și afectează securitatea națională, în vederea implementării unor măsuri de integrare și acceptare socială pentru comunitățile marginalizate (Cho, 2019). Această decizie a fost influențată, în parte, de cercetările din domeniu, care au demonstrat gradul în care identitățile pot influența modul în care indivizii percep amenințările la adresa securității naționale și cum pot fi afectați în mod distinct de politicile de securitate aferente dimensiunii sociale.

Așadar, intersecționalitatea este un concept crucial în înțelegerea complexității identităților și experiențelor sociale, precum și a modului în care acestea se intersectează și se influențează reciproc în diferite contexte. Aplicarea unei perspective intersecționale asupra securității naționale poate ajuta la abordarea provocărilor unice și complexe de securitate cu care se confruntă comunitățile multietnice, precum și la promovarea politicilor și practicilor de securitate mai eficiente.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Allen evidențiază necesitatea unei abordări intersecționale a domeniului sănătății publice și a sectorului securității sociale, care este în măsură să identifice cauzele intensificării inechităților resimțite de diferitele comunități sociale și să le categorizeze drept vulnerabilități sau riscuri la adresa securității naționale în cadrul dimensiunii sociale.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Cercetarea pornește de la ideea că un cadru teoretic bazat pe intersecționalitate poate aduce o perspectivă nouă și relevantă asupra modului în care statele abordează securitatea națională. Astfel, această cercetare are ca postulat următoarea teză: o abordare intersecțională a securității naționale ar putea aduce plusvaloare în înțelegerea complexității și a diversității amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților de securitate națională aferente dimensiunii sociale și, astfel, pot fi stabilite modalități optime de abordare a disfuncțiilor.

Pornind de la interesul acordat în ultimul deceniu abordării securității bazate pe identitate (Identity-Based Security/IBS), conceptul de intersecționalitate a devenit din ce în ce mai utilizat în discursurile și politicile de securitate promovate de statele europene. Această cercetare își propune să exploreze impactul acestei abordări asupra securității naționale.

În acest sens, obiectivul general al cercetării este de a analiza modul în care abordarea intersecțională a securității naționale poate fi utilă în eliminarea vulnerabilităților sociale europene.

Obiectivele secundare urmăresc:

- Identificarea gradului de implementare a abordării intersecționale la nivelul documentelor strategice de securitate națională a statului român și polonez.
- Evaluarea asemănarilor și diferențelor vulnerabilităților identificate, în conformitate cu realitatea socială semnalată prin mișcări de amploare.

Pornind de la aceste obiective, cercetarea va formula și testa următoarele ipoteze specifice:

- Abordarea intersecțională a securității naționale în România și în Polonia este eficientă în gestionarea și limitarea manifestării unor riscuri sociale specifice securității europene.
- Strategia de securitate națională a României nu este dezvoltată suficient pentru implementarea în mod optim a abordării intersecționale.
- Există limitări în implementarea unei abordări intersecționale mai largi în strategia de securitate națională a României.

Pentru a testa aceste ipoteze, conform direcțiilor de cercetare stabilite, vor fi utilizate metode calitative de cercetare: analiza de documente și analiza de conținut, coroborate cu o analiză comparativă. Analiza de documente va fi realizată pentru identificarea și analiza aspectelor cheie ale abordării intersecționale în strategia de securitate națională a României și în cea a Poloniei, iar analiza de conținut va examina gradul de implementare a acestei abordări la nivel declarativ și practic, identificând în acest proces și eficacitatea acesteia în eliminarea vulnerabilităților sociale de referință.

Analiza de documente este o metodă de cercetare non-reactivă, utilizată după ce evenimentele sociale au avut loc, astfel încât dezvoltarea lor să nu fie influențată de cercetător sau de prezența acestuia în viața socială (Chelcea, Mărginean, Cauc, 1998, p. 333). Studii recente definesc analiza de documente drept „o metodă de cercetare care se bazează pe colectarea și analiza documentelor care au fost produse în trecut, fie într-un mod intenționat sau nu, și care sunt relevante pentru subiectul de cercetare” (Krippendorff, 2019, p. 10). Alți autori descriu analiza de documente ca implicând „examinarea atentă a documentelor scrise, imprimate sau electronice, pentru a identifica modele, teme sau tendințe relevante pentru subiectul de cercetare” (Bazeley, 2018, p. 137). Această abordare presupune analizarea informațiilor existente în ceea ce privește posibilele bias-uri ale sursei (Somekh, Lewin, 2005, p. 1). În studiu, analiza de documente va fi utilizată pentru a extrage informații cu elemente cheie ale abordării intersecționale în strategiile de securitate națională ale României și Poloniei.

Analiza de conținut este o metodă de cercetare calitativă utilizată pentru a examina conținutul textului sau al altor materiale de comunicare, cum ar fi imagini, sunete sau videoclipuri. Această metodă implică identificarea și codificarea unităților de conținut relevante, urmată de analiza lor, pentru a stabili modele, teme și tendințe. Metodă poate fi aplicată la niveluri diferite de analiză, de la nivelul individual până la nivelul organizațional sau societal (Hesse-Biber, Leavy, 2019, p. 278). Potrivit lui Krippendorff (2019), analiza de conținut este „o metodă de cercetare care poate fi folosită pentru a face inferențe fiabile și valide despre sensurile comunicate prin mesaje.

Analiza de conținut este o metodă de cercetare calitativă utilizată pentru a examina conținutul textului sau al altor materiale de comunicare, cum ar fi imagini, sunete sau videoclipuri. Această metodă implică identificarea și codificarea unităților de conținut relevante, urmată de analiza lor, pentru a stabili modele, teme și tendințe.

Pornind de la interesul acordat în ultimul deceniu abordării securității bazate pe identitate (Identity-Based Security/IBS), conceptul de intersecționalitate a devenit din ce în ce mai utilizat în discursurile și politicile de securitate promovate de statele europene.

Este un proces sistematic și riguros de identificare, codare și validare a modelelor și temelor din datele de comunicare, indiferent de tipul de media în care acestea apar, inclusiv în texte, imagini și sunete” (Krippendorff, 2019, p. 21). Utilizarea analizei de conținut poate ajuta cercetătorii să înțeleagă semnificația mesajelor transmise prin diferite forme de comunicare, precum și să identifice reprezentări culturale și sociale în acestea (Ib., p. 12). Această metodă poate fi utilizată în cercetări din domenii variate, cum ar fi psihologia, sociologia, științele politice sau ale comunicării (Bazeley, p. 142).

Charles Ragin afirmă că diviziunea dintre cercetarea calitativă și cea cantitativă în științele sociale este esențială, în special în ceea ce privește cercetările comparative. Analiza comparativă reprezintă o alternativă a analizei statistice multivariate, care poate fi folosită atât în abordarea cauzal-analitică, precum și în cea holistică sau interpretativ-istorică, tratând fiecare caz în parte ca o entitate separată, permițând, astfel, generalizarea.

Charles Ragin (1989, p. 300) afirmă că diviziunea dintre cercetarea calitativă și cea cantitativă în științele sociale este esențială, în special în ceea ce privește cercetările comparative. Analiza comparativă reprezintă o alternativă a analizei statistice multivariate, care poate fi folosită atât în abordarea cauzal-analitică, precum și în cea holistică sau interpretativ-istorică, tratând fiecare caz în parte ca o entitate separată, permițând, astfel, generalizarea (Ragin, ib.). Analiza comparativă conține „*compararea a două sau mai multe elemente ale unui set de date sau al unor cazuri separate pentru a identifica diferențele și asemănările între ele*” (Hesse-Biber, Leavy, 2019, p. 278). Metoda de cercetare poate fi folosită pe diverse niveluri de analiză, începând de la indivizi și până la organizații, comunități sau state. În cadrul analizei comparative, cercetătorii au la dispoziție diverse surse de informații, cum ar fi simboluri, studii de caz, grupuri sociale și comparații între politici și practici internaționale. În cazul studiilor care implică strategii narrative, analize de discurs și de conținut, metoda de cercetare ia forma unei comparații de contraste și similitudini (Given, 2008, p. 100).

Limitările acestei cercetări includ factori subiectivi precum bias-ul cognitiv în privința realității sociale românești (în acest sens fiind evaluate inițiativele și acțiunile cetățenilor pentru obiectivizarea cercetării), necunoașterea limbii poloneze (însă strategia de securitate națională a Poloniei este redactată în limba engleză), precum și cunoașterea în mică măsură a contextelor sociale care au fundamentat la momentul respectiv stabilirea amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților de securitate națională din domeniul social în cele două state vizate. De asemenea, există posibilitatea ca unele țări să nu adopte o abordare formală intersecțională a securității naționale, dar să aplice practici informale care să reflecte această abordare.

STRATEGIILE NAȚIONALE DE SECURITATE ALE ROMÂNIEI ȘI POLONIEI: ANALIZĂ COMPARATIVĂ DIN PERSPECTIVĂ INTERSECȚIONALĂ

Întrucât cercetarea analizează modul în care abordarea intersecțională a securității naționale poate fi utilă în eliminarea vulnerabilităților sociale identificate la nivel european, compararea strategiilor naționale de securitate ale României și Poloniei din perspectiva intersecționalității este crucială pentru testarea ipotezelor specifice.

Pe baza Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 (2020, pp. 30-40), România își propune să răspundă amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților la adresa securității naționale prin următoarele direcții de acțiune:

- ❖ Dimensiunea politică:
 - Consolidarea capacității instituționale și a sistemului de securitate națională.
 - Dezvoltarea unui cadru juridic coerent pentru securitatea națională.
 - Creșterea gradului de implicație a societății civile în procesul decizional și în implementarea politicilor de securitate națională.
- ❖ Dimensiunea militară:
 - Îmbunătățirea capacității de apărare și de reacție rapidă la eventuale agresii.
 - Dezvoltarea capacității de cooperare și interoperabilitate cu partenerii internaționali în domeniul securității și apărării.
 - Îmbunătățirea capacității de protecție a frontierelor terestre, maritime și aeriene.
- ❖ Dimensiunea socială:
 - Combaterea și prevenirea radicalizării și a extremismului violent, precum și promovarea diversității și a incluziunii sociale.
 - Protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.
 - Îmbunătățirea securității cibernetice și a protecției datelor personale.
- ❖ Dimensiunea culturală:
 - Promovarea și protejarea valorilor și patrimoniului cultural național.
 - Îmbunătățirea capacității de monitorizare și prevenire a amenințărilor la adresa patrimoniului cultural.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Pe baza Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024, România își propune să răspundă amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților la adresa securității naționale prin următoarele direcții de acțiune: dimensiunea politică, militară, socială, culturală, ecologică și economică.

România acordă o importanță deosebită dezvoltării capacității de apărare și de cooperare cu partenerii internaționali în domeniul securității și apărării, precum și combaterii și prevenirii extremismului violent și a amenințărilor cibernetice. În același timp, se acordă o atenție sporită protejării mediului înconjurător și promovării valorilor culturale și patrimoniului național.

- ❖ Dimensiunea ecologică:
 - Protejarea și conservarea resurselor naturale și a mediului înconjurător.
 - Prevenirea și gestionarea dezastrelor naturale și tehnologice.
 - Dezvoltarea durabilă a infrastructurii critice și a resurselor energetice.
- ❖ Dimensiunea economică:
 - Protejarea infrastructurii critice și a resurselor economice.
 - Dezvoltarea unui mediu de afaceri sigur și competitiv.
 - Protejarea împotriva amenințărilor economice și a spionajului economic.

În ansamblu, se poate observa că România acordă o importanță deosebită dezvoltării capacității de apărare și de cooperare cu partenerii internaționali în domeniul securității și apărării, precum și combaterii și prevenirii extremismului violent și a amenințărilor cibernetice. În același timp, se acordă o atenție sporită protejării mediului înconjurător și promovării valorilor culturale și patrimoniului național.

În Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024, termenul „*intersecționalitate*” nu este amintit sau recunoscut ca fiind un concept care poate explica vulnerabilități la nivelul dimensiunii sociale. În termeni de direcții de acțiune, vulnerabilități asociate perspectivei intersecționale sunt abordate în mod generic, prin formulări precum „*aplicarea strictă și nediscriminatorie a legii [...] și cultivarea toleranței la nivelul societății civile*” (Ib., p. 16), „*promovarea simultană a valorilor democratice, precum pluralismul, participarea civică, toleranța și non-discriminarea și cooperarea în context multicultural*” (Ib., p. 37).

Această abordare generală a perspectivei intersecționale poate fi explicată de existența riscului de slăbire a imaginii instituțiilor publice în fața societății, deoarece, la nivelul practicii sociale, au fost observate mișcări care se opun deschiderii culturale, cu accent pe acceptarea socială a anumitor acțiuni legale din partea genurilor deviate (vezi impactul discuției despre căsătoria persoanelor cu orientări sexuale diferite în spațiul public). Astfel, raportat la realitatea socială, există limitări în implementarea unei abordări intersecționale mai largi în Strategia Națională de Apărare a Țării și din perspectiva evitării manifestării riscului de perpetuare a diviziunilor și tensiunilor identitare culturale deja existente.

Analiza celui de al doilea document strategic propus, Strategia Națională de Securitate a Poloniei (President of the Republic of Poland, 2020, pp. 13-36), relevă următoarele direcții principale de acțiune:

- ❖ Dimensiunea politică:
 - Consolidarea demnității și suveranității Poloniei.
 - Promovarea libertăților civile și a drepturilor omului.
 - Promovarea democrației și a statului de drept în interiorul Poloniei și în lume.
 - Consolidarea cooperării regionale și internaționale pentru a spori securitatea Poloniei.
- ❖ Dimensiunea militară:
 - Consolidarea apărării Poloniei și a capacităților militare.
 - Promovarea cooperării și solidarității în cadrul NATO și al altor parteneri militari.
 - Consolidarea capacităților de contracarare a acțiunilor agresive și a amenințărilor militare.
- ❖ Dimensiunea socială:
 - Consolidarea coeziunii sociale și a integrării socio-economice.
 - Promovarea egalității de gen și a drepturilor femeilor.
 - Combaterea discriminării și a extremismului.
- ❖ Dimensiunea culturală:
 - Promovarea culturii poloneze și a identității naționale.
 - Protejarea patrimoniului cultural și istoric al Poloniei.
- ❖ Dimensiunea ecologică:
 - Consolidarea securității energetice și reducerea dependenței de importurile de energie.
 - Protejarea mediului și a resurselor naturale ale Poloniei.
 - Promovarea dezvoltării durabile și a schimbărilor climatice.
- ❖ Dimensiunea economică:
 - Promovarea creșterii economice și a competitivității Poloniei.
 - Consolidarea securității economice prin diversificarea piețelor și a produselor.
 - Protejarea infrastructurii critice și a datelor economice importante pentru securitatea Poloniei.

În ansamblu, Polonia acordă o importanță deosebită consolidării suveranității, demnității și capacităților militare, precum și protejării securității energetice și economice. De asemenea, există o preocupare

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Strategia Națională de Securitate a Poloniei relevă următoarele direcții principale de acțiune: dimensiunea politică, militară, socială, culturală, ecologică și economică.

„Formarea și dezvoltarea atitudinilor patriotice ca factori indispensabili în construirea unei comunități și identități naționale fundamentate în moștenirea creștină și valorile universale”, „[...] promovarea dezvoltării și protejarea valorilor tradiționale ale familiei, identității naționale poloneze, culturii și tradiției” reprezintă obiective fundamentale ale intersecționalității securității.

importantă pentru promovarea drepturilor omului, egalității de gen și a coeziunii sociale. Polonia dorește să consolideze cooperarea regională și internațională pentru a spori securitatea țării, precum și să protejeze patrimoniul cultural și istoric al țării.

Similar cu strategia de securitate a României, în documentul strategic de referință polonez, termenul „*intersecționalitate*” nu este amintit sau pus în contextul unor vulnerabilități sau riscuri sociale sau de altă natură, iar direcțiile de acțiune nu implică în mod clar și specific această abordare. Poziția Poloniei în ceea ce privește abordarea intersecțională a securității este evidențiată în următoarele obiective: „*Formarea și dezvoltarea atitudinilor patriotice ca factori indispensabili în construirea unei comunități și identități naționale fundamentate în moștenirea creștină și valorile universale*”, „[...] *promovarea dezvoltării și protejarea valorilor tradiționale ale familiei, identității naționale poloneze, culturii și tradiției*” (Ib., p. 28). Astfel, se poate trage concluzia că statul polonez nu manifestă intenții de implementare a unei astfel de abordări sociale a securității, în ciuda mișcărilor și protestelor împotriva guvernului. În anul 2019, guvernul polonez a emis „*Legea împotriva propagandei homosexuale*”, care interzicea exprimarea publică a orientării sexuale, dacă aceasta nu era conformă cu viziunea tradițională creștină. Ca urmare a protestelor masive din partea comunității LGBTQ+ în mai multe orașe din Polonia, în octombrie 2020, Tribunalul Constituțional din Polonia a emis o decizie prin care a invalidat această lege. De asemenea, în urma interzicerii avorturilor începând cu luna aprilie 2021, s-au organizat proteste masive din partea cetățenilor de gen feminin, care, în prezent, se manifestă în mediul online, prin mișcarea #StrajkKobiet, care se traduce ca „*Greva Femeilor*”.

REZULTATELE CERCETĂRII

Pentru o viziune mai clară asupra implementării perspectivei intersecționale a securității din partea statului român și polonez, a fost întocmit un tabel în care sunt incluse rezultatele cercetării (Tabelul 1).

Prima ipoteză afirmă că abordarea intersecțională a securității naționale în România și Polonia este eficientă în gestionarea și limitarea manifestării unor riscuri sociale specifice securității europene, pentru aceasta fiind analizate comparativ cele două documente strategice.

Tabelul 1: Rezultatele cercetării

Documentul de referință	Strategia Națională de Securitate a României	Strategia Națională de Securitate a Poloniei
Criteriile de analiză comparativă		
Implementarea abordării intersecționale a securității	DA (Parțial)	NU
Existența unor vulnerabilități/riscuri sociale asociate perspectivei intersecționale	DA	DA
Existența unor discordanțe între măsurile propuse și vulnerabilitățile/riscurile asociate realității sociale	NU	DA
Existența unor discordanțe în implementarea viziunii intersecționale a securității	Nu se poate determina	

Ipoteza specifică numărul 1 este confirmată parțial, fiind stabilit faptul că ulterior implementării abordării intersecționale a securității în Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 a României, discuțiile din spațiul public cu privire la drepturile comunităților de orientare sexuală diferită nu au mai avut amploarea anterioară. În cazul Strategiei Naționale de Securitate a Poloniei, în cadrul acesteia sunt stabilite clar valorile sociale și culturale promovate, tradiționale creștine, alături de o politică de non-negociere a devianțelor.

Ipoteza specifică numărul 2 susține că strategia de securitate națională a României nu este dezvoltată suficient pentru implementarea în mod optim a abordării intersecționale. În urma analizei de documente întreprinsă, a fost constatată o implementare parțială a abordării intersecționale, deficiențele fiind observabile în termeni de generalitate a măsurilor propuse și de o lipsă a identificării concrete a riscurilor sociale indicate de perspectiva europeană a intersecționalității.

Ipoteza specifică numărul 3 susține că există limitări în implementarea unei abordări intersecționale mai largi în strategia

Ipoteza specifică numărul 1 este confirmată parțial, fiind stabilit faptul că ulterior implementării abordării intersecționale a securității în Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 a României, discuțiile din spațiul public cu privire la drepturile comunităților de orientare sexuală diferită nu au mai avut amploarea anterioară.

de securitate națională a României. Pentru a testa această ipoteză, au fost examinate cauzele limitărilor și comparate cu politica de non-negociere a Poloniei. În cazul statului român, limitările în implementarea unei abordări deschise a perspectivei intersecționale a securității sunt datorate evitării manifestării riscului de perpetuare a diviziunilor și tensiunilor identitare culturale deja existente, precum și existenței riscului de slăbire a imaginii instituțiilor publice în fața societății, date fiind mișcările sociale care se opun deschiderii culturale din România.

CONCLUZII

Pe baza cercetării efectuate, s-au confirmat ipotezele specifice în mod parțial și în întregime, iar obiectivele acestora au fost îndeplinite. Astfel, a fost confirmat faptul că implementarea abordării intersecționale în cadrul strategiilor de securitate naționale ale României și Poloniei este limitată în ambele țări, iar vulnerabilitățile sociale identificate sunt similare în ceea ce privește problemele de gen, migrație, diversitate culturală-religioasă și discriminare.

De asemenea, trebuie menționat faptul că, în timpul cercetării, a devenit evident că strategia de securitate națională a României nu este dezvoltată suficient pentru a implementa în mod optim abordarea intersecțională. În plus, această strategie nu identifică toate vulnerabilitățile sociale, ceea ce poate duce la riscuri semnificative pentru societatea românească. Deși implementarea unei perspective intersecționale poate fi utilă în abordarea acestor vulnerabilități, există o nevoie evidentă de dezvoltare și îmbunătățire a documentului de referință, pentru a fi asigurată capabilitatea de răspuns în mod eficient la nevoile sociale ale statului român.

La polul opus, politica de non-negociere a Poloniei în ceea ce privește perspectiva intersecțională a securității și valorile tradiționale creștine ale familiei generează riscuri semnificative. Ignorarea vulnerabilităților sociale identificate și refuzul de a le aborda și gestiona pot duce la apariția unor manifestări violente împotriva guvernului și pot crea premisele de manifestare a unor riscuri cu impact major și probabilitate redusă la nivel statal și regional.

În concluzie, cercetarea de față a demonstrat utilitatea abordării intersecționale în eliminarea vulnerabilităților sociale europene. Cu toate acestea, trebuie să existe o abordare mai robustă și dezvoltată

a strategiilor de securitate națională ale statelor analizate din perspectivă socială, pentru evitarea surprinderii strategice ca urmare a unor evoluții bruște a vulnerabilităților sociale existente, elemente care pot lua forma haosului social regional, coroborat cu instabilitatea deja existentă în societatea europeană. Prin urmare, apreciez că este necesară o dezbatere continuă și o atenție permanentă asupra modului în care statele europene abordează vulnerabilitățile sociale în mod eficient în cadrul strategiilor de securitate națională și al altor documente de referință.

BIBLIOGRAFIE:

1. Adams, M. (2016). „*The Intersection of Identity and Security*”. În *Perspectives on Politics*, nr. 2, vol. 14, pp. 408-422.
2. Ahmed, S. (2017). *Living a feminist life*. Durham: Duke University Press.
3. Allen, S.A. (2020). „*Gender, race and COVID-19: The intersectional virus*”. În *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, nr. 2, vol. 9, pp. 80-93.
4. Anderlini, S.N. (2007). „*What Is Security Sector Reform?*”. În *Security Sector Reform: Institutions, Society and Good Governance*. New York: Palgrave Macmillan, pp. 1-18.
5. Bazeley, P. (2018). *Qualitative Data Analysis: Practical Strategies*. Thousand Oaks: Sage Publications.
6. Bilge, S. (2018). *Intersectionality*. Oxford: Oxford Bibliographies.
7. Bowleg, L. (2012). „*The problem with the phrase women and minorities: Intersectionality – an important theoretical framework for public health*”. În *American Journal of Public Health*, nr. 7, vol. 102, pp. 1267-1273.
8. Chelcea, S., Mărginean, I., Cauc, I. (1998). *Cercetarea Sociologică. Metode și Tehnici*. Deva: Editura Destin.
9. Cho, S. (2019). „*Intersectionality and securitization: An analysis of the US women, peace and security agenda*”. În *Journal of International Women's Studies*, nr. 3, vol. 20, pp.1-17.
10. Cohn, C. (2018). *Gender, race, and national security: A feminist perspective*. New York: Columbia University Press.
11. Collins, P.H. (2000). *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. SUA: Routledge.
12. Crenshaw, K.W. (1989). „*Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics*”. În *University of Chicago Legal Forum Journal*. Chicago, pp. 139-167.
13. Davis, A. (2019). *Freedom is a constant struggle: Ferguson, Palestine, and the foundations of a movement*. Chicago: Haymarket Books.

14. Given, L.M. (2008). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*, vol. 1 și 2, SUA: Sage Publications.
15. Hagen, I. (2019). „*The Intersectionality of Gender, Race, and National Security: Challenges and Opportunities*”. În *Journal of Global Security Studies*, nr. 2, vol. 4, pp.179-195.
16. Hankivsky, O. (2012). *Report: Intersectionality 101. Institute for Intersectionality Research and Policy*. Burnaby: Simon Fraser University.
17. Hankivsky, O. (2014). „*Intersectionality and public policy: Some lessons from existing models*”. În *Political Research Quarterly*, nr. 1, vol. 67, pp. 11-22.
18. Hesse-Biber, S.N., Leavy, P. (2019). *The practice of qualitative research*. SUA: Sage Publications.
19. Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology*, ediția a 4-a. Thousand Oaks: Sage Publications.
20. MacLeod, C. (2018). *Intersectionality*. În Riggins, S.H. (editor). *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Nationalism*. Oxford: Wiley Blackwell, pp. 1-6.
21. McCall, L. (2005). „*The complexity of intersectionality. Signs*”. În *Journal of Women in Culture and Society*, nr. 3, vol. 30, pp. 1771-1800.
22. Nyhagen, L., Dawes, A. (2020). „*Gender and the security-development nexus: A feminist intersectional approach*”. În *The Geographical Journal*, nr. 2, vol. 186, pp. 137-148.
23. Pyszczynski, A., Neumann, C., Clemens, W. (2020). „*How an Intersectional Lens Can Improve Cybersecurity and Privacy for Marginalized Communities*”. În *IEEE Security & Privacy*, nr. 3, vol. 18, pp. 20-30.
24. Ragin, C.C. (1989) *The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Berkeley: University of California Press.
25. Shah, S., Embrick, D.G. (2020). „*Security, disability and intersectionality: A blind spot in the emerging field of disability and security*”. În *International Journal of Disability, Development and Education*, nr. 1, vol. 67, pp.59-73.
26. Shepherd, L.J. (2016). *Gender matters in global politics: A feminist introduction to international relations*. SUA: Routledge.
27. Somekh, B., Lewin, C. (2005). *Research Methods in the Social Sciences*. SUA: Sage Publications.
28. Taneja, T. (2020). „*Intersectionality and counterterrorism: Problems and possibilities*”. În *Journal of International Women's Studies*, nr. 3, vol. 21, pp. 182-195.
29. Tickner, J.A. (2013). *Gender in international relations*. În Wright, J. (editor). *International encyclopedia of the social & behavioral sciences*. Amsterdam: Elsevier, pp. 365-371.

30. Wibben, A.T. (2014). *Feminist security studies: A narrative approach*. SUA: Routledge.
31. Zhang, X. (2020). *Intersectionality and Global Politics*. Oxford: Oxford Research Encyclopedia of Politics.
32. Administrația Prezidențială. (2020). *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*. București.
33. President of the Republic of Poland. (2020). *National Security Strategy of The Republic of Poland*. Warsaw.

UCRAINA ȘI PRAXISUL FEDERAȚIEI RUSE ÎN MATERIE DE CUCERIRI TERITORIALE

Mircea STAN

Universitatea din București
10.55535/GMR.2023.2.4

Ipozeza articolului este că Federația Rusă a dezvoltat un praxis în materie de cuceriri teritoriale, constituit pe reminiscențe istorice, și nu va renunța la acesta, mai ales în cazul Ucrainei. Prin imersiunea în istorie, fără a face din aceasta un determinant al prezentului și fără a da dovadă de psitacism, considerăm că asertivitatea Federației Ruse în proximitatea sa nu se justifică decât din punctul său de vedere. Intervenția brutală și complet ilegală în Ucraina este un exemplu de siluire a realității.

Sfârșitul comunismului și destrămarea URSS au generat în rândul rușilor resentimente care denotă capitulare. Probabil că rușii s-au bucurat o vreme pentru pierderea totalitarismului, dar au regretat, constant, pierderea imperiului. „Lumea rusă” nu reprezintă, în fapt, decât o formă de restaurare virtuală a imperiului sovietic, o capcană a trecutului, în sufletele și mințile rușilor, un ferment a cărui menire este distrugerea din interior a statelor apărute după destrămarea URSS, împiedicându-le, prin injectarea sentimentelor de confuzie și nostalgie, să depășească stadiul de postsovietic.

Cuvinte-cheie: Federația Rusă, praxis, Ucraina, război, sistem internațional.

REEVALUAREA SISTEMULUI INTERNAȚIONAL DIN PERSPECTIVA FEDERAȚIEI RUSE

Războiul din Ucraina: un epifenomen al conceptualizării sistemului internațional după model *westphalic*

Toate teoriile dominante ale relațiilor internaționale sunt o emanație a sistemului internațional stabilit după Pacea de la Westphalia, din 1648. Acest lucru a dus la o încremenire a conceptualizării sistemelor internaționale în logica *westphalică*, iar aceasta, la rândul său, a creat premisele îngustării capacității de a înțelege sistemele internaționale premoderne. Viziunea pe care o promovează vizavi de perspectiva istorică determină neputința de a răspunde la întrebările sistemului internațional modern. Logica *westphalică* acționează ca o cămașă de forță procustiană asupra celorlalte teorii mai permisive despre sistemele internaționale. Dincolo de această problemă, este un adevăr peremptoriu că inovația structurală a Păcii de la Westphalia a fost emergența unui nou tip de actor politic, ca unitate a sistemului internațional, statul suveran/statul național, care se aplică și astăzi, cu unele ajustări. Însă, neînțelegerea sistemului internațional decât din perspectiva raționamentelor *westphalice*, cu suveranitatea ca atribut al său de bază, generează propensiunea proceselor istorice către conflicte. Totuși, suntem de părere că perspectiva istorică identifică momentele de transformare critică ale sistemelor internaționale. În acest sens, războiul din Ucraina este un epifenomen al conceptualizării sistemului internațional după model *westphalic*.

Metodologia folosită în cadrul acestui demers este cea a cercetării istorice, care are la bază rigoarea științifică, iar aceasta din urmă, aplicată în studierea unor conflicte – în cazul nostru, cel din Ucraina, analizat ca parte a praxisului Federației Ruse în materie de cuceriri teritoriale –, nu poate fi obținută decât prin introducerea unor criterii și reguli care să diferențieze falsul de adevăr.

Departea de a intra în procesul profund al gnoseologiei istorice, menționăm că efortul documentării articolului s-a axat în jurul stabilirii unor adevăruri relative, deoarece procesul de cunoaștere istorică este

Inovația structurală a Păcii de la Westphalia a fost emergența unui nou tip de actor politic, ca unitate a sistemului internațional, statul suveran/statul național, care se aplică și astăzi, cu unele ajustări. Însă, neînțelegerea sistemului internațional decât din perspectiva raționamentelor „westphalice”, cu suveranitatea ca atribut al său de bază, generează propensiunea proceselor istorice către conflicte.

Sistemul internațional actual are o formă închisă, în care interacțiunea, procesul și structura relevă un agregat de tipul centru-periferie, demonstrându-și durabilitatea în timp. Din acest punct de vedere, sistemul internațional pare împărțit în două lumi: o „zonă de pace” și o „zonă de război”.

inepuizabil. Istoria este o știință ideografică (conform Școlii neokantiene de la Baden, n.a.), pentru că nu formulează legi experimentale care pot fi verificate în laboratoare științifice, chiar dacă materialismul istoric a încercat asta, ci se constituie ca un demers cognitiv care gravitează în jurul a două întrebări: „Cum?” și „De ce?”. „Cum?” se referă la reconstituirea unor lucruri, fapte, evenimente, iar „De ce?” la interpretarea lor. Determinarea relației dintre „Cum?” și „De ce?” va duce la stabilirea raportului de cauzalitate. „Relația” dintre „Cum?” și „De ce?” este alterată de motive antagonice: dacă răspunsul la prima întrebare este datorat, în mare parte, capacităților persoanei de a se documenta, a face conexiuni, a analiza, precum și spiritului critic, la cea de-a doua întrebare răspunsurile țin de influențele mediului social, politic, intelectual etc. În acest sens, reconstituirea adevărului pe osatura obiectivității este un deziderat la care trebuie să aspirăm.

Ucraina: locul unde se întâlnesc „zona de pace” cu „zona de război”

Într-o manieră reduționistă, sistemul internațional actual are o formă închisă, în care interacțiunea, procesul și structura relevă un agregat de tipul centru-periferie, demonstrându-și durabilitatea în timp. Din acest punct de vedere, sistemul internațional pare împărțit în două lumi: prima, zona de pace, dominată de actori politici internaționali care nu iau în calcul folosirea războiului pentru rezolvarea diferendelor dintre ei, cu relații politico-economico-sociale-militare interdependente. Acest lucru este posibil pentru că din această zonă fac parte și majoritatea actorilor politici internaționali puternici; a doua, zona de conflict, pentru care suveranitatea rămâne sacră, într-o logică strict *westphalică*, și în care statele încă folosesc războiul ca instrument al politicii. În această zonă, statele sunt dominate de sentimentul că există posibilitatea ca tensiunile să escaladeze între ele și, în consecință, se pregătesc de război. Acest lucru este posibil și accelerat de gradul slab de interdependențe la toate nivelurile.

De-a lungul istoriei, sistemele internaționale au avut structuri diferite: mai întâi, au existat structuri de control imperiale sau hegemonice, în care o singură entitate domina sistemul; apoi, a apărut structura bipolară, în care două entități dominau sistemul; ultima structură este cea a balanței de putere, în care trei sau mai multe state controlează sistemul. Nu trebuie omis faptul că statul modern a luat naștere într-un context internațional care a cuprins o diversitate

de unități sociale, între care amintim orașele-state, statele-națiuni și imperiile (Mann, 2017, passim).

Chiar dacă, în general, se urmărește anticiparea schimbărilor care se petrec într-un sistem internațional sau, cel puțin, indentificarea unor elemente comune ori complementare ale acestora (schimbări, n.a.), ce se poate spune despre ele este că sunt închise sau deschise. Pentru a clarifica acest aspect, este nevoie să ne întoarcem în timp, la teoria geopolitică a lui John Halford Mackinder, conform căruia geografia a avut un impact considerabil asupra mobilității umane. În esență, ceea ce ne spune Mackinder este că puterea este delimitată de geografie. Din perspectiva geopoliticianului britanic, lumea este împărțită în trei mari regiuni: un *heartland* euroasiatic, de jur-împrejurul căruia se afla un semicerc interior, iar dincolo de acesta, un semicerc exterior. Conform lui, *heartlandul* a fost punctul de plecare al istoriei universale, o „*insulă-lume*” care era un sistem internațional închis. Obstacolele geografice – Oceanele Atlantic, Pacific, Indian, deșertul Sahara etc. – au făcut imposibilă comunicarea cu „*lumea exterioară*”. Dar, această perioadă, „*precolumbiană*”, avea să se schimbe după 1492, atunci când navigația transoceanică a transformat „*insula-lume*” dintr-un sistem închis într-unul deschis. Astfel, puterile din semicercul exterior – Marea Britanie, Japonia, SUA – au început să exercite presiune asupra *heartlandului*. Epoca „*columbiană*” a durat până în 1900, când, nemaexistând „*pretenții de revendicare a dreptului de proprietate*” (Mackinder, 1904, p. 421), expansiunea a luat sfârșit. Astfel, epoca „*postcolumbiană*” „*închidea*”, din nou, sistemul internațional, de această dată global. Ceea ce este important la aceste tipuri de sisteme internaționale, cu impact asupra relațiilor internaționale și în prezent, este modul în care operează. În timp ce, într-un sistem deschis, șocul schimbărilor majore poate fi transferat și disipat în „*zone necunoscute*”, într-un sistem închis, schimbările trebuie fie să se reflecte, fie să se „*reverbereze*” în tot sistemul (Ib., p. 422). În consecință, războiul din Ucraina va reverbera în întregime sistemul internațional, în ansamblul său, și, implicit, sistemul internațional de securitate.

Viziunea Federației Ruse asupra suveranității în contextul războiului din Ucraina

Federația Rusă are o mare problemă cu înțelegerea termenului de suveranitate. Stephen D. Krasner, unul dintre teoreticienii relațiilor internaționale recunoscuți la nivel mondial, susține că termenul

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În timp ce, într-un sistem deschis, șocul schimbărilor majore poate fi transferat și disipat în „zone necunoscute”, într-un sistem închis, schimbările trebuie fie să se reflecte, fie să se „reverbereze” în tot sistemul. În consecință, războiul din Ucraina va reverbera în întregime sistemul internațional, în ansamblul său, și, implicit, sistemul internațional de securitate.

Cu cât autoritățile dețin mai multă putere, cu atât țara are mai puțină suveranitate. Suveranitatea nu înseamnă numai, sau nu înseamnă deloc, etalarea unui arsenal nuclear sau desfășurarea de trupe speciale în teatrele de război; suveranitatea înseamnă, mai ales, eforturi asidue pentru a dezvolta o țară, a o integra în sistemul internațional și a-i face pe ceilalți să recunoască asta. Federația Rusă demonstrează contrariul: un actor politic indisciplinat la nivel internațional.

de „suveranitate” are patru înțelesuri: suveranitate legală internațională (recunoașterea internațională a unui stat în interiorul propriilor granițe), suveranitate *westphalică* (excluziunea amestecului extern în acțiunile autorităților unui stat), suveranitate internă (capacitatea autorităților de a exercita control în interiorul propriilor granițe) și suveranitatea interdependentă (capacitatea de a desfășura politici privind fluxul de informații, persoane, idei, bunuri și amenințări) (Krasner, 1999, passim). Analizând politica internă și externă a Federației Ruse, putem realiza că poate îndeplini, parțial, doar primele două cerințe ale suveranității. Fiind mai mult nostalgică după trecut, clasa decidenților nu poate înțelege că lalta (4-11 februarie 1945), Congresul de la Viena (1814-1815), Pacea de la Westphalia (1648) au trecut și că statul trebuie să împartă autoritatea și suveranitatea absolută în cadrul organizațiilor internaționale. Așa se dă curs unei povești rusești de succes: oricât de mult te-ai lupta pentru suveranitate, sfârșești prin întărirea și mai mult a autorităților. Cu cât autoritățile dețin mai multă putere, cu atât țara are mai puțină suveranitate. Suveranitatea nu înseamnă numai, sau nu înseamnă deloc, etalarea unui arsenal nuclear sau desfășurarea de trupe speciale în teatrele de război; suveranitatea înseamnă, mai ales, eforturi asidue pentru a dezvolta o țară, a o integra în sistemul internațional și a-i face pe ceilalți să recunoască asta. Federația Rusă demonstrează contrariul: un actor politic indisciplinat la nivel internațional.

De pildă, rachetele sunt un element simbolic esențial al mentalității ruse. Racheta este un obiect fizic învăluit în misticism, altoiul vastității teritoriului și, în același timp, răspunsul statului la provocarea reprezentată de această vastitate. Simbol, deopotrivă, al fricii și puterii, rachetele sunt principalul atribut al suveranității Federației Ruse. Rușii resimt frica, dar sunt, concomitent, „producători” de frică și capabili s-o exploateze, transformând-o în resursă politico-economico-militară. Modul în care Vladimir Putin a transformat Federația Rusă servește lumii hobessiene, în care un „război al tuturor împotriva tuturor” are ca resursă principală frica, iar ca remediu, măsurile de securitate. Astfel, se creează amenințările Kremlinului, care, apoi, ne oferă soluția la un preț deloc neglijabil. Rachetele sunt personificarea statului, a cetățeanului, a mândriei lui falnice.

NATURA „BINARĂ” A GÂNDIRII RUSEȘTI

Spiritualismul rus ca reflectare în politica externă și de securitate

Principiul care definește profilul gândirii rusești este legat de ideea sfârșitului lumii. Tribulațiile fiecărei generații au fost generate de căutarea acestui sfârșit, aflat sub semnul instaurării împărăției dreptății. Spiritualismul rus are un punct de pornire eshatologic, un element care ne ajută să înțelegem, credem noi, atitudinea dualistă a rușilor în perceperea lumii: tot ceea ce se află pe pământ aparține forțelor răului și trebuie să se încheie prin transformarea lumii în spiritul adevărului creștin. Astfel, dezinteresul rușilor față de tot ceea ce înseamnă planul material al existenței și organizarea vieții civile se explică prin dezvoltarea „conștiinței sfârșitului”. Concomitent, conștiința instaurării împărăției lui Dumnezeu este unul dintre motivele apariției unor forme nereligioase ale ideii eshatologice: imperiul țarist sau comunismul ateu.

O privire retrospectivă asupra istoriei Rusiei, sub diferitele ei denumiri, relevă existența unui conflict intern, constant, care își pune amprenta asupra comportamentului său până în prezent. La originea evenimentelor stă o forță creatoare care dă naștere unei paradigme culturale, o evoluție care este deviată brusc de anumite evenimente disruptive majore, care fac loc altor evoluții, la scară mai largă, dar nu neapărat și cu un sentiment al legitimității. Din acest proces au rezultat: Rusia kieveană, a absolutismului moscovit, imperială, sovietică, cu faze tranzitorii de violență, anarhie și voluntarism. Evoluția istorică sinuoasă a Rusiei este surprinsă de Alexandr Soljenițin în bilanțul său făcut la sfârșitul secolului XX: „Având la dispoziție spații imense, poporul rus a cunoscut o rapidă și lesnicioasă dezvoltare, dar, din același motiv, n-a crescut pe verticală; <capetele înfierbântate>, <cusurgii din naștere>, mergeau să-și cheltuiască energia făcându-se cazaci. Conducătorii ruși sufereau de mania <colonizării> printr-o irepresibilă dispersie, vocația concentrării fiindu-le cu desăvârșire străină” (Soljenițin, 1995, p. 59).

Fără să aparțină niciuneia dintre lumi, Europa sau Asia, Federația Rusă este un „enorm Occident-Orient” (Berdiaev, 1969, p. 10). Este primul aspect care polarizează sufletul slav, simțindu-se stingherit de tot ceea ce l-ar putea limita. Nikolai Berdiaev scoate în evidență relația dintre geografia fizică și cea spirituală a rușilor: „Ca și stepa

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Evoluția istorică sinuoasă a Rusiei este surprinsă de Alexandr Soljenițin în bilanțul său făcut la sfârșitul secolului XX: „Având la dispoziție spații imense, poporul rus a cunoscut o rapidă și lesnicioasă dezvoltare, dar, din același motiv, n-a crescut pe verticală; <capetele înfierbântate>, <cusurgii din naștere>, mergeau să-și cheltuiască energia făcându-se cazaci. Conducătorii ruși sufereau de mania <colonizării> printr-o irepresibilă dispersie, vocația concentrării fiindu-le cu desăvârșire străină”.

În cazul rușilor, dimensiunea elementară a spațialității vine cu o formă de neîncredere. Aceasta, deoarece Orientul a transmis, pe de o parte, învățătura despre formă mai mult ca miraj/iluzie, pe de altă parte, Occidentul a așezat totul în forme și categorii durabile. Astfel, rusul a simțit o nesiguranță și incertitudine în fața formei, o posibilă explicație și pentru eșecurile, repetate, de instaurare și consolidare a oricăror forme democratice de statalitate.

rusă, sufletul rus este o aceeași întindere fără borne, incomensurabilă, cu același elan spre infinit” (Ib., p. 29). Peisajul geografic are ca și corespondent unul psihic. De pildă, același Berdiaev spune despre Europa că „parcelarea strictă a pământurilor, compartimentate în categorii restrânse, a favorizat ivirea unei civilizații, determinând cu totul altfel atât aspectul întinderilor, cât și caracterul oamenilor. S-ar putea spune deci că poporul rus este victima imensității întinderilor patriei” (Berdiaev, 1994, p. 29). Altfel spus, formele de conducere autocratice din Rusia sunt reflexul vastității sale teritoriale.

În cazul rușilor, dimensiunea elementară a spațialității vine cu o formă de neîncredere. Aceasta, deoarece Orientul a transmis, pe de o parte, învățătura despre formă mai mult ca miraj/iluzie, pe de altă parte, Occidentul a așezat totul în forme și categorii durabile. Astfel, rusul a simțit o nesiguranță și incertitudine în fața formei, o posibilă explicație și pentru eșecurile, repetate, de instaurare și consolidare a oricăror forme democratice de statalitate. Slăbiciunea formei își găsește explicația în sufletul rusului, în dimensiunea eshatologică și mesianică a sufletului, forma desăvârșită fiind Împărăția lui Dumnezeu sau Noul Ierusalim, iar până atunci, orice expansiune teritorială va fi posibilă și „legitimă” pentru clădirea „Cetății Viitorului”.

Obsesia cuceririlor teritoriale și eșecul instituirii unei *pax russica*

De la primele episoade ale expansiunii, conducătorii au fost obsedați de realizarea coeziunii și asigurarea securității frontierelor. A fost nevoie de o diversitate în elaborarea statutelor pentru componentele naționale și etnice ale Imperiului. Nereușind, privind prin propriile-i lentile, să primească o recunoaștere europeană prin cuceririle din Vest, Rusia a obținut-o prin cuceriri în Est, unde nu s-a oprit din expansiune decât atunci când s-a întâlnit cu alte imperii. Puterea ei s-a sedimentat pe moștenirea europeană, iar destinul a fost unul asiatic, întemeiat pe continuitatea Eurasiei.

Gândind din perspectiva dimensiunii, duratei și menținerii controlului asupra spațiului imperial pe o durată de timp determinată, observăm că Imperiul Rus a ocupat locul întâi în istoria mondială a imperiilor. O altă caracteristică aparte a acestui imperiu a fost aceea că, spre deosebire de imperiile maritime, în care populația metropolei era separată de cea a coloniilor, aici coabitarea populațiilor a fost constantă și a ridicat mereu problema raporturilor dintre dominanți și dominați, care, trăind în același spațiu, au fost nevoiți să învețe unul

de la celălalt, în ciuda diferențelor dintre ei. Alcătuirea imperiului din națiuni și popoare eterogene suscita probleme de organizare foarte dificile, în comparație cu alte imperii cu posesiuni și pe alte continente. Raporturile centru-periferie scot în evidență două trăsături antagonice: centralizarea ca linie directoare de organizare și diversitatea statului ca practică. Toți conducătorii au fost măcinați de aceeași întrebare: cum să trăiască în armonie popoare atât de eterogene pentru a făuri o *pax russica*? Poate că, în limitele sale rusești, Imperiul era caracterizat de un anumit grad de maturitate guvernat de ortodoxie, autocrație, spirit național, dar se puteau aplica aceleași principii și popoarelor neruse? Puterea rusă a încercat să aplice diverse soluții în vederea edificării unei *pax russica*. În toată această parte a istoriei lor, rușii au avut o constantă care se evidențiază și astăzi și este, în același timp, cea mai mare vulnerabilitate a sa: loialitatea supușilor, de toate originile, față de conducători și mai puțin față de stat. Din acest motiv, tendințele spre revolte, proteste, revoluții sunt vulnerabilități transformate în sensibilități cu rădăcini istorice la care clasa politică este foarte atentă. Este și una dintre explicațiile, în viziunea rusă, pentru care Ucraina, considerată parte a imperiului, nu trebuie să părăsească trupul rus. De asemenea, clasa conducătoare a avut grijă să asigure o flexibilitate a statutelor în spațiul colonial și să-și exercitate, în anumite zone și în diverse perioade, o autoritate indirectă.

Cultura rusă a violenței

Cultura rusă a violenței se întemeiază pe două principii: dreptul celor puternici și tăcerea celor slabi. Faptul că Federația Rusă nu a trecut printr-un proces adevărat de destalinizare – așa cum a trecut, de pildă, Germania prin denazificare – îi face pe cetățeni să se întoarcă periodic la anumite evenimente și personaje de tristă amintire ale istoriei, care sunt reevaluate, acest proces nefiind altceva decât o mărturie a unei condiții arhaice, prenaționale a conștiinței naționale. Nefiind obișnuit cu libertatea, după ce a primit-o în 1991 și s-a „bucurat” de ea o vreme, poporul a redat-o statului, care s-a folosit de ea tocmai pentru a-și exercita coerciția asupra poporului.

Natura binară a gândirii rusești, în alb și negru, va duce inevitabil la polarizare și ciocniri. Țara este caracterizată, la toate nivelurile, de resentimente, grefate pe căutarea alibiurilor externe. Persoana sau statul responsabile pentru eșecurile tale, cu alte cuvinte „dușmanul”, este rezultatul resentimentului, o extensie a complexului de inferioritate

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Faptul că Federația Rusă nu a trecut printr-un proces adevărat de destalinizare – așa cum a trecut, de pildă, Germania prin denazificare – îi face pe cetățeni să se întoarcă periodic la anumite evenimente și personaje de tristă amintire ale istoriei, care sunt reevaluate, acest proces nefiind altceva decât o mărturie a unei condiții arhaice, prenaționale a conștiinței naționale.

inculcată. Dușmanii sunt purtătorii vinei nereușitelor Federației Ruse. Ucraina a devenit „*dușmanul fascist*” – „*fascismul*” fiind caracteristica universală a „*celuilat*” –, acuzat de trădare și în spatele căruia se află Occidentul, cu a lui teorie *Dolchstoss im Rücken* („*înjungherii în spate*”). Astfel, se clădește o nouă „*identitate rusă*”, reînviată pe fundamentul ideologic al victoriei împotriva nazismului. Nimic mai fals!

De asemenea, schizofrenia este o trăsătură caracteristică a gândirii rusești. Rușinea amestecată cu mândria, dragostea cu ura dau naștere unei naturi binare a gândirii rusești, zugrăvind o imagine în alb și negru a lumii: „*Cine nu e cu noi e împotriva noastră*”, rușii împotriva tuturor.

Interpretarea geopoliticii în sens propriu

În Federația Rusă, geopolitica a devenit un fel de regina științelor, asupra căreia clasa conducătoare și-a pus amprenta prin inserarea miturilor mesianice și a clișeelelor de genul „*lupta pentru resurse*”, „*patrie*”, „*interes național*”. Geopolitica a fost deturnată de la teoriile și principiile sale fundamentale și transformată într-un instrument pentru a justifica spaimele clasei politice, devenind, astfel, o „*știință falsă*”. Corifeul acestui proces este Alekandr Dughin. Acest lucru se poate observa în războiul din Ucraina, unde frica de încercuire strategică, dacă Ucraina ar intra în UE sau în NATO, fără o analiză serioasă a riscurilor și amenințărilor, dar și a avantajelor, a împins Federația Rusă într-o capcană. Moscova și-a transformat temerile în profeții care se împlinesc singure, în sens invers. A „*reușit*” singură să-și smulgă și să împingă un popor (dând curs ideii de „*invadator prin drept de naștere*”), până deunăzi fratern, în brațele Occidentului, iar asta și pentru că și-a evaluat eronat interesele geopolitice.

UCRAINA: OBIECTIV AL „REIMPERIALIZĂRII” RUSEȘTI

„Socium-urile” lui E.F. Morozov

Văzut ca fenomen social, războiul trebuie analizat ca funcție a politicii de stat și a politicii societăților, exact așa cum ne sugerează polemologia, numai în cazul în care politica societăților este legată de politica statelor. Relația stat-societate este complicată, statul fiind o emanație a societății, iar societatea își realizează politica prin intermediul statului. Urmând logica, se poate afirma, într-o oarecare măsură, că statul a fost creat de societate pentru a putea purta războaie. Și, din acest motiv, la întrebarea ce înțelegem prin război,

definiția dată de Clausewitz, „*războiul este o continuare a politicii cu alte mijloace*”, este definitorie. Presupunând totuși că statul nu a fost creat, în primul rând, pentru ca societatea să poată purta războaie, cea din urmă i-a conferit și această funcție. În acest fel, societatea a deschis calea statului spre emanciparea față de ea, devenind un mecanism de coerciție.

Faptul că statele au ajuns, deseori, la concluzia demilitarizării parțiale, a intrat în contradicție cu militarizarea societală, responsabilă pentru amploarea acțiunilor de partizani/răsculați/insurgenți, care deseori intră în conflict cu propriile state, atunci când suveranitatea este slăbită sau dispăre ca atare. Chiar dacă impulsul războiului este înlăturat de la nivelul statului, „*se mută în anumite straturi și sectoare preferate ale socium-ului*”, așa cum le numește E.F. Morozov în prefața cărții lui E.E. Messner, „*Războiul răzvrătirii mondiale*”. Morozov ne spune că „*(...) socium-urile răspund prin creșterea nivelului de activitate militară la nivel social*” (Messner, 2015, p. 9).

Partizanii/răsculații/insurgenții beneficiază de „*depersonalizarea*” statului, profitând de „*mulțime*”/societate, intrând și ieșind din ea, obligând statul să-i facă pe plac. În „*războaiele viitorului*”, nu se va mai pune accent pe cucerirea teritoriului, ci a sufletelor. Astfel, partizanii/răsculații/insurgenții se vor transforma în „*soldați-cetățeni*”, care nu se vor supune vreunei reguli militare, asemenea soldaților obișnuiți, ci vor acționa într-o disciplină cetățenească îngăduitoare, care îi va uni, iar lupta se va duce pentru cucerirea sufletelor. „*Soldatul-cetățean*” nu va sta în front, ca la liturghie. Disciplina de fier, energia neobosită, curajul, vitejia, datorită față de țară, greutățile, lipsurile, pericolul vor depinde de starea sufletească schimbătoare a „*soldatului-cetățean*”, necontrolate de autodisciplină sau disciplină impusă, pentru că „*Războaiele viitorului*” nu vor fi guvernate de legile războaielor clasice.

Este unul dintre ingredientele folosite de ruși în războiul din Ucraina.

Partizanii/răsculații/insurgenții sunt legați psihologic de poporul căruia îi aparțin, „*preluând de la dispoziția sufletească a acestuia directivele strategice: să atace, să se retragă, să reziste în luptă, să lupte fără să reziste*” (Ib., p. 73). Strategia „*războaielor viitorului*” va fi aceea de a lua, din punct de vedere psihologic, „*prizonier*” poporul dușman, prin inducerea îndoielii și a confuziei, cu scopul de a-l convinge de victoria ideilor agresorului și a-l face să adere la acestea.

Partizanii/răsculații/insurgenții beneficiază de „depersonalizarea” statului, profitând de „mulțime”/societate, intrând și ieșind din ea, obligând statul să-i facă pe plac. În „războaiele viitorului”, nu se va mai pune accent pe cucerirea teritoriului, ci a sufletelor. Astfel, partizanii/răsculații/insurgenții se vor transforma în „soldați-cetățeni”, care nu se vor supune vreunei reguli militare, asemenea soldaților obișnuiți, ci vor acționa într-o disciplină cetățenească îngăduitoare, care îi va uni, iar lupta se va duce pentru cucerirea sufletelor.

Dezinformarea, manipularea, propaganda, subversiunea, persuasiunea au un rol important în tot acest proces. De exemplu, elita conducătoare rusă s-a folosit de efectele psihologice ale unor idei, sprijinite pe experimentele lui Pavlov despre „reflexele condiționate”, pentru a „dresa” poporul. Astfel se explică stările de extaz ale cetățenilor atunci când auzeau lozinci despre „măreția și geniul conducătorului” sau „construcția socialismului”.

„Compatrioții” lui Vladimir Putin

Când vorbim despre „compatrioți”, trebuie să ne referim la conceptul de națiune rusă. Astfel, în spațiul public rus au fost identificate cinci concepții despre ce înseamnă națiunea rusă: prima concepție scoate în evidență identitatea uniunii, amintind de o mai veche idee în care rușii au misiunea de a crea și menține un stat multinațional cu rolul de „învățător al altor popoare”; a doua concepție face referire la națiunea rusă, în care este inclusă întreaga comunitate a slavilor răsăriteni (ruși, ucraineni, belaruși), care vorbesc aceeași limbă, împărtășesc aceeași religie și cultură; a treia concepție este una integratoare și are în centrul ei toți vorbitorii de limbă rusă, în calitate de primă limbă vorbită, indiferent de etnie, aici intrând părți din Moldova, Ucraina, țările din Caucaz, Kazahstan etc.; a patra concepție se referă strict la rasă, aici fiind incluși doar cei cu sânge rusesc; cea de-a cincea concepție are o latură civică și cuprinde toți cetățenii Federației Ruse (Tolz, 2001, pp. 235-260). Federația Rusă a avut o viziune total opusă Israelului în ceea ce privește problema „compatrioților”, în sensul că a marșat pe ajutorarea acestora de a se stabili și dezvolta acolo unde erau, în afara granițelor țării, dezvoltând politici care să nu îi defavorizeze în raport cu populațiile băștinașe, ci să se bucure de aceleași drepturi și libertăți. Timpul a demonstrat că Federația Rusă a transformat „compatrioții” în *primus inter pares* între populațiile băștinașe. Boris Elțin a fost cel care, prin politicile promovate pentru ajutorarea „compatrioților”, a sădit sămânța politicilor dezvoltate de Vladimir Putin de a-i transforma pe aceștia într-un vehicul prin care se exercită influența Moscovei în fostele republici sovietice. Trebuie menționat că Federația Rusă nu a vrut niciun moment să-i transforme pe „compatrioți” în repatriați. A fost, mai degrabă, o politică gândită și dezvoltată în sensul exercitării influenței ruse în exterior. De asemenea, prin măsuri neocoercitive, Moscova a dat politicii sale externe o latură „umanitară”.

Premisa de la care se pornește în unele analize potrivit căreia Federația Rusă ar avea un drept natural inerent la interese privilegiate în unele state – care au făcut parte din defunctul Imperiu Rus și, mai târziu, din URSS – este total greșită. Abordările teoretice realiste sau constructiviste ale relațiilor internaționale promovează ideea statutului de mare putere al Federației Ruse în regiunea ei, iar politicile agresive ale acesteia sunt o reacție la desconsiderarea intereselor Moscovei de către NATO și UE. Aceste abordări, emenate, deopotrivă, de analiștii aflați în slujba Kremlinului și de cei occidentali, pornesc de la ideea greșită a unui dezacord, totodată și sursă a conflictului, între interesele Federației Ruse și cele ale Occidentului în fostul spațiu sovietic, cu accent pe afectarea intereselor Federației Ruse în acea zonă, ambele tabere considerând fostele republici socialiste sovietice ca actori pasivi. Această desconsiderare nu ține cont, uneori chiar neagă, punctele de vedere și interesele de securitate ale acelor state în regiune. Politicile neocoercitive ale Kremlinului s-au transformat în acțiuni de *hard power* atunci când unele state din zona, considerată a sa, de influență au îndrăznit, măcar, să aducă în discuție aderearea la NATO sau la UE.

„Reimperializarea”: vehiculul de război al Federației Ruse în Ucraina

Reimperializarea înseamnă resuscitarea sau reconstituirea imperiului (Motyl, 2001, p. 5) sau, după alte surse, imperiul este definit ca „o relație, oficială sau neoficială, în care un stat controlează suveranitatea politică efectivă a unei alte societăți politice. Acest control poate fi dobândit prin forță, cooperare în plan politic, dependență economică, socială sau culturală” (Doyle, 1986, p. 45). Pentru Motyl, imperiul este „un sistem politic organizat ierarhic, având o structură radială – ca o roată cu spițe –, în cadrul căruia o elită și un stat central domină elitele și societățile periferice, acționând ca intermediari în principalele interacțiuni ale acestora și canalizând fluxurile de resurse de la periferie spre centru și înapoi spre periferie” (Motyl, ib., p. 4).

Federația Rusă se consideră mai mult un stat național decât unul civic, iar dorința de reimperializare reiese clar din discursul lui Vladimir Putin din 18 martie 2014, după anexarea Crimeii: „milioane de oameni s-au dus la culcare într-o țară pentru a se trezi în alta, devenind peste noapte minorități etnice în fostele republici ale Uniunii, în timp ce poporul rus a devenit unul dintre cele mai mari, dacă nu chiar cel mai mare grup etnic din lume despărțit de granițe” (Putin, 2004).

Federația Rusă se consideră mai mult un stat național decât unul civic, iar dorința de reimperializare reiese clar din discursul lui Vladimir Putin din 18 martie 2014, după anexarea Crimeii: „milioane de oameni s-au dus la culcare într-o țară pentru a se trezi în alta, devenind peste noapte minorități etnice în fostele republici ale Uniunii, în timp ce poporul rus a devenit unul dintre cele mai mari, dacă nu chiar cel mai mare grup etnic din lume despărțit de granițe”.

„Compatrioții” sunt o populație resentimentară, care trăiește în altă realitate, cea impusă și promovată de Moscova, și refuză să se supună și adapteze legilor și normelor de conviețuire socială din statele nou apărute. „Compatrioții” trebuie reintroduși, se poate înțelege și folosiți, în/ de Ruski Mir. Aceasta este teza, dar și alibiul Kremlinului, unde trebuie căutate explicațiile pentru acțiunile revanșarde ale Moscovei.

De asemenea, Dmitri Medvedev, președinte al Federației Ruse la acea dată, declara, după războiul ruso-georgian, că, „(...) la fel ca în cazul altor țări, există unele regiuni unde Rusia are interese privilegiate” (Friedman, 2008).

Motyl observă că, „Păstrându-și importanța ca realitate istorică, categorie conceptuală și instrument analitic, imperiile refuză să dispară” (Motyl, ib., p. 3). În cazul Federației Ruse, compatrioții devin un pretext și un motor de transmitere a ideologiei fabricate la Kremlin pentru a unifica populațiile rămase în afara granițelor.

Vehiculul reimprializării Federației Ruse este populația defunctei URSS rămasă în afara granițelor țării, și aici nu ne referim numai la etnicii ruși/diaspora rusă/minoritatea rusă, ci și la rusofili, rusofoni (vorbitori de limbă rusă), nostalgici, agenți de influență etc., pe scurt „compatrioți”, care se consideră parte a *Ruski Mir*. Aceasta este și funcția strategică a etno-reimprializării. Retragerea carcabei imperiale a URSS a lăsat în urmă, printre altele, cetățenii „imperiali”, deveniți acum minorități în statele apărute după colapsul comunismului, o categorie socială dedicată metropolei, disprețuitoare față de băștinași, caracterizată de superioritate și îngâmfare. „Compatrioții” sunt o populație resentimentară, care trăiește în altă realitate, cea impusă și promovată de Moscova, și refuză să se supună și adapteze legilor și normelor de conviețuire socială din statele nou apărute. „Compatrioții” trebuie reintroduși, se poate înțelege și folosiți, în/de *Ruski Mir*. Aceasta este teza, dar și alibiul Kremlinului, unde trebuie căutate explicațiile pentru acțiunile revanșarde ale Moscovei. Teza a fost enunțată încă din 1992, de Serghei Karaganov, devenită apoi „doctrina Karaganov”, prin care autorul enunța faptul că Federația Rusă ar trebui să își asume o politică proactivă, în calitate de fostă putere imperială, și să le ofere protecție și sprijin cetățenilor din afara granițelor distribuiți în rolul de „compatrioți”. Problema Kremlinului este că acești „compatrioți” nu mai sunt doar o masă de manevră la dispoziția lui Vladimir Putin, ci au învățat se distingă ceea ce este mai bine pentru ei. La rândul lor, „compatrioții” vor, mai degrabă, o negociere a statutului, până la a fi folosiți ca instrumente pentru punerea în aplicare a unor lucruri sofisticate, cum ar fi, de pildă, conflictele înghețate. Astfel, extinderea unor entități ca NATO și UE la frontiera estică a amândurora este îngreunată de problemele nesoluționate legate de relativizarea granițelor unor țări limitrofe frontierei. În disputa Occidentului (NATO, UE) cu Federația Rusă, diferența majoră este că prima este incomparabil

mai puternică, dar mai nemotivată, în timp ce cea de-a doua este mai slabă, dar mai motivată.

Agnia Grigas identifică șapte pași în politica de „reimprializare”: 1) măsurile necoercitive; 2) politicile umanitare; 3) politicile propriu-zise privind compatrioții; 4) pașaportizarea; 5) războiul informațional; 6) măsurile de protecție; 7) controlul informal sau anexarea oficială a teritoriilor locuite de „compatrioți” (Grigas, 2022, passim).

De exemplu, Ucraina n-a știut mult timp „Cine este”. Ca să se lămurească, peste Ucraina a venit războiul început de Federația Rusă, iar un rol major l-au avut și elitele, care au plutit în derivă, când cu Estul, când cu Vestul. În aceste două țări, nu „compatrioții” sunt puternici, ci statalitatea este slabă. Eșecul țării după prăbușirea URSS este eșecul neasumării identitare.

Desigur, trebuie făcută o analiză pe marginea ideii dacă Federația Rusă dorește reimprializarea sau doar limitarea fostelor republici sovietice în ceea ce privește politica lor externă, în special aderarea la NATO și la UE, cea din urmă variantă garantând și „relațiile de bună vecinătate” (Menkiszak, 2014, p. 4). În orice caz, Kremlinul încearcă să creeze o ordine alternativă în spațiul postsovietic, mai ales prin crearea Uniunii Economice Eurasiatice. Motivarea politicilor de reimprializare o constituie asigurarea securității țării.

Federația Rusă nutrește convingerea că are un drept imprescriptibil asupra propriei sfere de influență. Reimprializarea este o chestiune care ține de *soft power*. Luând în calcul etapele propuse de Agnia Grigas, măsurile necoercitive vin în sprijinul diplomației și au rolul de a crește capacitatea statului rus de a-și exercita influența pe baza politicii, culturii și valorilor sale, percepute ca fiind legitime (Nye Jr., 2004, pp. 11-15). Întrebarea care se naște, în mod legitim, este dacă Federația Rusă practică *soft power*. Răspunsul creionat de unul dintre specialiștii în domeniu este că Moscova își demonstrează influența printr-o „diplomație dură” și pe o „constrângere blândă” (Sherr, 2013, p. 2).

CONCLUZII

Creșterile și descreșterile popularității lui Vladimir Putin în sondajele din Federația Rusă duc la modificări ale termenilor contractului social dintre el și societate. Chiar dacă unul dintre „secretele” putinismului constă în capacitatea de a cuceri, rând pe rând, fiecare redută, lăsând

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Federația Rusă nutrește convingerea că are un drept imprescriptibil asupra propriei sfere de influență. Reimprializarea este o chestiune care ține de *soft power*. Luând în calcul etapele propuse de Agnia Grigas, măsurile necoercitive vin în sprijinul diplomației și au rolul de a crește capacitatea statului rus de a-și exercita influența pe baza politicii, culturii și valorilor sale, percepute ca fiind legitime.

Pornind de la premisa că scopul diplomației este acela de a evita războiul, în cazul Federației Ruse este exact invers: se folosește de război pentru a obține rezultate diplomatice. În acest sens, cele trei scenarii ale războiului din Ucraina ar fi: *most likely* – război de uzură, de lungă durată, *worst case* – războiul din Ucraina ar putea evolua favorabil pentru Federația Rusă, sens în care va cucerii toată Ucraina, și *best case scenario* – încetarea ostilităților.

impresia societății civile că totul este o „*afacere personală*”, astfel încât, când acestea se termină, să fie târziu pentru o împotrivire eficientă, prin războiul declanșat împotriva Ucrainei, Vladimir Putin nu face decât să accelereze procesul de descompunere intelectuală, politică și instituțională a Federației Ruse.

Pornind de la premisa că scopul diplomației este acela de a evita războiul, în cazul Federației Ruse este exact invers: se folosește de război pentru a obține rezultate diplomatice. În acest sens, cele trei scenarii ale războiului din Ucraina ar fi: *most likely* – război de uzură, de lungă durată, cu faze intermitente de înghețare, în care ucrainenii vor continua rezistența, vor fi milioane de refugiați, iar Federația Rusă va fi nevoită să cheltuiască sume enorme ca să susțină efortul de război, ceea ce va duce la colapsul economiei naționale, cu specificația că, în eventualitatea în care Moscova nu va mai obține victorii notabile, regimul lui Vladimir Putin ar putea să scârțâie; *worst case* – războiul din Ucraina ar putea evolua favorabil pentru Federația Rusă, sens în care va cucerii toată Ucraina. Din punct de vedere etno-politic, rușii au fost mult timp un imperiu capabil să „*găzduiască*” diverse națiuni și capabil să le facă să-i slujească; *best case scenario* – încetarea ostilităților, semnarea unui Acord de Pace, retragerea trupelor ruse, toate acestea fiind posibile numai în eventualitatea demisiei sau înlocuirii, prin lovitură de stat sau revoluție, a lui Vladimir Putin. Regimul creat de Vladimir Putin nu poate supraviețui unei înfrângerii.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berdiaev, N. (1969). *L'Idée Russe*. Paris: Maison MAME.
2. Idem (1994). *Originile și sensul comunismului rus*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
3. Doyle, M.W. (1986). *Empires*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
4. Friedman, G. (2008). „*The Medvedev Doctrine and American Strategy*”, în *Stratfor Global Intelligence*.
5. Grigas, A. (2022). *Crimeea și Noul Imperiu Rus*, traducere din limba engleză de Cristina Ispas. București, ediția a II-a, Editura Corint.
6. Krasner, S.D. (1999). *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton: Princeton University Press, NJ.
7. Mackinder, J.H. (1904). „*The Geopolitical Pivot of History*”, în *Geographical Journal*, 13.
8. Mann, M. (1993). *The Sources of Social Power*, vol. I-III. Cambridge: Cambridge University Press.

9. Menkiszak, M. (2014). „*The Putin Doctrine: The formation of a Conceptual Framework for Russian Dominance in the Post-Soviet Area*”, în *OSW Commentary*, nr. 131.
10. Messner, E.E. (2015). *Războiul răzvrătirii mondiale*, traducere din limba rusă de Anca Irina Ionescu. București: Editura Antet XX Press.
11. Motyl, A. (2001). *Imperial Ends*. New York: Columbia University Press.
12. Nye Jr., J.S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
13. Putin, V. (2004). „*Full Text of Putin's Speech on Crimea*”. Prague: Prague Post.
14. Sherr, J. (2013). *Hard Diplomacy and Soft Coercion: Russia's Influence Abroad*. London: Chatham House.
15. Soljenițin, A. (1995). *Chestiunea rusă de la sfârșit de secol XX*. București: Editura Anastasia.
16. Tolz, V. (2001). *Russia*. New York: Oxford University Press.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

IMPORTANȚA STRATEGICĂ A DUNĂRII ÎN CONTEXTUL UNEI VIITOARE STRATEGII DE SECURITATE MARITIMĂ ROMÂNEASCĂ LA MAREA NEAGRĂ

Comandor Lucian GRIGORESCU

*Reprezentantul militar al șefului Statului Major al Apărării
la Comandamentul Aliat pentru Transformare, Norfolk, Virginia, SUA
10.55535/GMR.2023.2.5*

Prezentul articol pledează pentru dezvoltarea unei strategii de securitate a României care să țină cont de importanța Dunării și a Mării Negre pentru securitatea regiunii. Este, în principal, un tip de cercetare descriptivă, care urmărește identificarea caracteristicilor și categoriilor relaționate cu subiectul, pe baza studiului datelor reale și a observației. Mai mult, articolul evidențiază faptul că dezvoltarea unei strategii la Marea Neagră, care să includă fluviul Dunărea și Delta, reprezintă de multă vreme o preocupare constantă pentru factorii de decizie români. În plus, se arată că, în contextul actual, o astfel de strategie ar putea fi integrată în orice strategie privitoare la Marea Neagră dezvoltată în NATO sau în UE, ghidând viitoarea modernizare integrată a Forțelor Navale Române.

Cuvinte-cheie: Comisia Dunării, Marea Neagră, strategie maritimă, Forțele Navale Române, conflictul ruso-ucrainean.

INTRODUCERE

Astăzi, Dunărea este unul dintre principalele cursuri de apă ale Europei nu numai datorită lungimii sale, ci, mai ales, datorită capacității de transport, având în vedere că străbate continentul european de la vest la est, prin regiuni de o mare diversitate din punct de vedere natural, social și economic. Prin traseul său, Dunărea schițează o „diagonală” a Europei, iar prin conexiunile pe care le formează între țările continentului, poate fi considerată „o arteră” a traficului fluvial comercial. Astfel, „bătrânul fluviu” are o importanță economică deosebită pentru majoritatea țărilor din bazinul său hidrografic, fapt evidențiat de strategia macro-regională adoptată de Comisia Europeană în decembrie 2010 și aprobată de Consiliul European în 2011. Urmărind să creeze sinergii și coordonare între politicile și inițiativele existente în regiune, Strategia UE pentru Regiunea Dunării/EUSDR a fost dezvoltată în plenul Comisiei, împreună cu țările din regiunea Dunării și cu părțile interesate, pentru a aborda împreună provocările comune (EUSDR, 2011).

În acest context, dependența considerabilă a României de mare și de Dunăre impune asigurarea siguranței comunicațiilor fluvio-maritime. Dacă securitatea pe căile de comunicație fluviu-mare este asigurată sine die pe timp de pace, cu atât mai mult, aceasta devine vitală în situații de criză sau conflict. Dunărea și brațele sale au o puternică însemnătate geopolitică și geostrategică; prin urmare, regiunea spațiului dunărean, pe lângă avantajele sale, este afectată de riscuri evidente, necesitând apărare și securitate corespunzătoare.

Prezentul articol pledează pentru dezvoltarea unei strategii de securitate a României care să țină cont de importanța Dunării și a Mării Negre pentru securitatea regiunii. Este, în principal, un tip de cercetare descriptivă, care urmărește identificarea caracteristicilor și categoriilor relaționate cu subiectul, pe baza studiului datelor reale și a observației. Mai mult, articolul evidențiază faptul că dezvoltarea unei strategii la Marea Neagră, care să includă fluviul Dunărea și Delta, reprezintă de multă vreme o preocupare constantă pentru factorii

Dunărea este unul dintre principalele cursuri de apă ale Europei nu numai datorită lungimii sale, ci, mai ales, datorită capacității de transport, având în vedere că străbate continentul european de la vest la est, prin regiuni de o mare diversitate din punct de vedere natural, social și economic. Prin traseul său, Dunărea schițează o „diagonală” a Europei, iar prin conexiunile pe care le formează între țările continentului, poate fi considerată „o arteră” a traficului fluvial comercial.

de decizie din România. În plus, se arată că, în contextul actual, o astfel de strategie ar putea fi integrată în orice strategie privitoare la Marea Neagră dezvoltată în NATO sau în UE, ghidând viitoarea modernizare integrată a Forțelor Navale Române.

RELEVANȚA GEOGRAFICĂ A DUNĂRII

Dunărea, al doilea fluviu ca mărime din Europa, a fost întotdeauna un catalizator economic și cultural, o axă a prosperității, în timp și spațiu, pentru statele care s-au constituit și s-au dezvoltat de-a lungul istoriei pe malurile sale, România fiind unul dintre ele.

Formând granița de nord-est a Imperiului Roman pentru o lungă perioadă de timp și fiind folosit ca linie de apărare, precum și pentru transport, fluviul Dunărea traversează teritoriul a 10 țări, inclusiv șapte state membre ale UE și șase state membre ale NATO, fiind fluviul cu cel mai mare grad de internaționalism din lume. Cu o lungime de 2.857 km, din care 2.588 km navigabili (între Ulm și Sulina), și un debit mediu multianual de 6.855 m³/s, Dunărea se află pe locul 21 între fluviile planetei.

Bazinul fluvial al Dunării are o suprafață de 805.500 km² și este format din 120 de afluenți (34 navigabili). Zona hidrografică a bazinului Dunării reprezintă 8,35% din suprafața continentului european, pe toată lungimea sa fluviul traversând teritoriile Germaniei, Austriei, Slovaciei, Ungariei, Croației, Serbiei, Bulgariei, Moldovei, Ucrainei și României, precum și patru capitale – Viena, Bratislava, Budapesta și Belgrad (*Encyclopaedia Britannica*).

În mod convențional, Dunărea este formată prin unirea a două râuri mici de munte – Breg și Brigach. Cursul fluviului merge inițial spre nord-est, spre Ulm și Regensburg, după care se întoarce spre sud-est, pentru a intra în Austria, la Passau. Apoi, își continuă cursul spre sud-est prin Austria Superioară și Inferioară, traversând Linz și Viena. Între Bratislava și Szob, formează granița dintre Slovacia și Ungaria. La Szob, Dunărea se îndreaptă spre sud și trece prin marea câmpie Alföld din centrul Ungariei, traversând Budapesta. După ce formează aproape două treimi din granița dintre Croația și Serbia, intră în Serbia, traversează Belgradul, se întoarce spre sud-est, apoi spre est și intră pe teritoriul României (Ib.)

Un bazin hidrografic așa de vast ca cel al Dunării necesită separarea lui în trei sectoare distincte: un sector superior, cu caracter alpin pronunțat; un sector mijlociu, remarcabil pentru cea mai întinsă câmpie a Europei Centrale, și un sector inferior, unde râul adună apele de pe versanții Carpaților și Balcanilor.

Dunărea este foarte importantă pentru România, deoarece țara se află situată, aproape în întregime, în bazinul fluviului. Sectorul românesc acoperă aproape o treime din suprafața bazinului, iar peste o treime din lungimea râului trece prin țară, inclusiv frontiera de sud a țării. În mod esențial, Dunărea românească (și cea ucraineană) este purtătoarea finală a tuturor deversărilor de ape uzate în Marea Neagră (ICDPR, *Danube Facts and Figures*, online). Sectorul românesc cuprinde cursul apei de la Moldova Veche până în Delta Dunării și vărsarea în mare, brațele Dunării de la Balta Ialomiței și Balta Mare la Brăila (aproximativ 300 km, în funcție de nivelul apei), brațele Dunării și canalele navigabile din deltă (aprox. 700 km, în funcție de nivelul apei) și Canalul Dunăre-Marea Neagră cu brațul Poarta Albă-Midia (91 km).

Apele Dunării sunt utilizate pentru producerea de energie electrică, pentru sistemele de irigații, pentru alimentarea cu apă potabilă și industrială a orașelor port. Apele oferă posibilitatea pescuitului și un potențial economic remarcabil, transportul de mărfuri fiind dominant. Având în vedere importanța fluviului pentru statele riverane, inclusiv România, Consiliul Uniunii Europene a adoptat, în 2011, Strategia UE pentru Regiunea Dunării, invitând entitățile naționale de contact și coordonatorii zonelor prioritare, în strânsă colaborare cu Comisia și cu implicarea corespunzătoare a țărilor terțe participante, să identifice părțile interesate care să dezvolte proiecte pentru dezvoltarea și conservarea zonei (Consiliul UE, *EU Strategy for the Danube Region*, Bruxelles, 2011, pp. 2-3).

Mai mult, ținând cont de valoarea economică a regiunii Dunării, care cuprinde 14 țări, însumând peste 100 de milioane de locuitori, respectiv o cincime din populația UE, în special în ceea ce privește transportul de mărfuri, potențialul de interconectare a țărilor riverane a făcut obiectul diferitelor strategii europene. Dintre acestea, le putem aminti pe cele axate pe coridoarele europene de transport, Rin-Main-Dunăre, reprezentând o axă transcontinentală (*figura 1*).

Dunărea este foarte importantă pentru România, deoarece țara se află situată, aproape în întregime, în bazinul fluviului. Sectorul românesc acoperă aproape o treime din suprafața bazinului, iar peste o treime din lungimea râului trece prin țară, inclusiv frontiera de sud a țării. În mod esențial, Dunărea românească (și cea ucraineană) este purtătoarea finală a tuturor deversărilor de ape uzate în Marea Neagră.

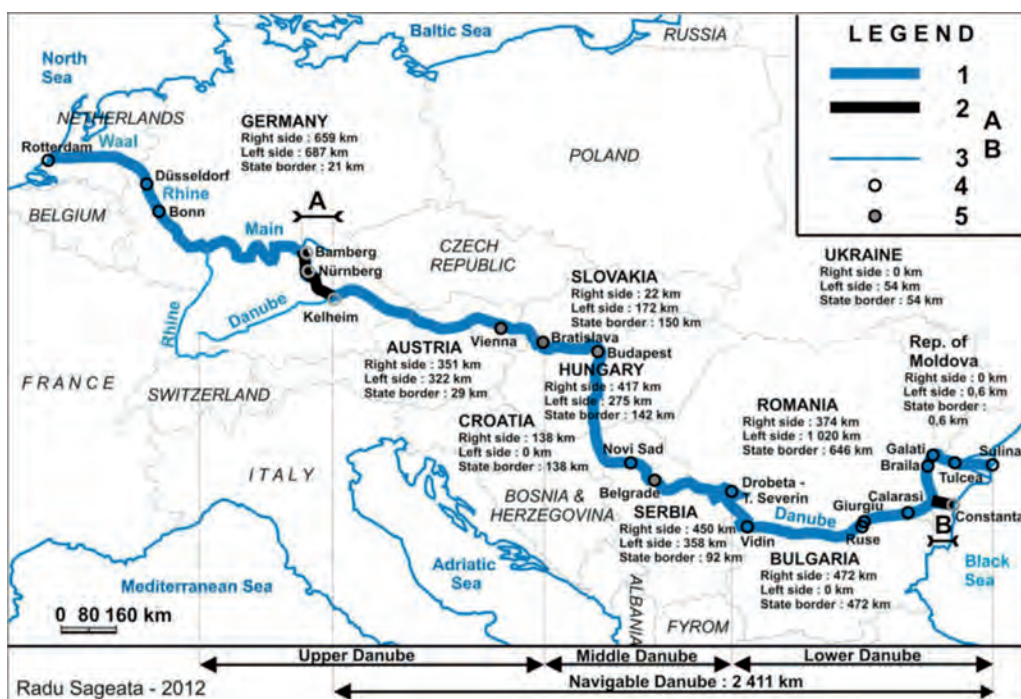

Figura 1: Axa transcontinentală Rin-Main-Dunăre
[Rechnitzer, J. (edit.) (2009), p. 11, în Săgeată, 2012].

Legendă

1. Râuri navigabile
2. Canale navigabile:
 - A. Canalul Dunăre-Main-Rin
 - B. Canalul Dunăre-Marea Neagră
3. Alte râuri/țarmuri
4. Orașe
5. Capitale.

DUNĂREA – CA ELEMENT NATURAL AL INFLUENȚEI ISTORICE ȘI STRATEGICE

Dunărea este o miză vitală pentru statele din Europa Centrală și de Est, a căror istorie a fost strâns legată de destinul geopolitic al acestui fluviu. Mai mult, acesta reprezintă principala zonă de contact între marile puteri. Prin urmare, bazinul Dunării are o istorie bogată, generând o moștenire culturală importantă, fapt dovedit și de numărul mare de grupuri etnice și limbile încă vorbite, numărul acestora fiind apreciat la cel puțin 17 limbi oficiale (ICDPR, 2004, p. 27.).

Importanța strategică a Dunării în contextul unei viitoare strategii de securitate maritimă românească la Marea Neagră

Pentru români, Dunărea este o graniță, separând Europa Balcanică de Europa Central-Estică, precum și un canal de comunicații între țările riverane. În acest context, navigația liberă la gurile Dunării a reprezentat o mare preocupare pentru puterile navale din regiune și nu numai, făcând România deosebit de atractivă în acest sens, mai ales având în vedere proximitatea față de Rusia și relațiile acesteia cu Turcia, de-a lungul istoriei.

Interesele Marilor Puteri în controlul gurilor Dunării sunt demonstrate fără echivoc prin înființarea Comisiei Europene a Dunării/CED, aspect discutat în timpul Conferinței de la Paris, din 1856, cu scopul de a media eventualele conflicte de interese dintre puterile vremii. Atunci, țări ne-riverane Dunării, precum Franța și Marea Britanie, s-au proclamat garanți ai intereselor Europei la Dunăre. Pentru a sublinia importanța acestei comisii, Grigore Gafencu¹ afirmă că „*unul dintre motivele existenței Comisiei Europene (a Dunării, n.a.) a fost întotdeauna acela de a împiedica ambițiile rusești să aibă o cale deschisă pe Dunăre chiar spre centrul Europei*” (Tuluș, 2007). Deși a fost menită să fie o instituție provizorie, cu scopul de a înlătura obstacolele care împiedicau navigația de-a lungul Dunării Maritime, a reușit să supraviețuiască și și-a extins treptat raza de acțiune, fiind astfel un experiment de succes în administrația internațională, având birocrație autonomă și independență financiară totală (Krehbiel, 1918).

Ca urmare a Convenției Dunării, încheiată la Paris în 1921, Comisia Europeană a Dunării, formată din patru state – Marea Britanie, Franța, Italia și România –, urma să-și păstreze competențele pe care le deținea înainte de război (Convenția, 1921, art. 5). În 1938, după Acordul de la Sinaia², suveranitatea României asupra Dunării Maritime a fost recunoscută de Anglia și Franța, dar, la 12 septembrie 1940, în urma Conferinței Dunării de la Viena, a fost consemnat controlul total al Germaniei asupra Dunării.

După cel de-Al Doilea Război Mondial, în timpul Conferinței de la Belgrad, din 1948, dominată de Uniunea Sovietică, aceasta a reușit să impună decizii care au dus la anularea convenției din 1921, excluderea țărilor occidentale din Comisia Dunării și desființarea „zonelor libere”.

¹ Diplomat român, ministru al Afacerilor Externe între 1939 și 1940.

² Acordul de la Sinaia a fost încheiat la 18 august 1938 între România, Franța și Marea Britanie. A intrat în vigoare la 13 mai 1939, punând capăt autorității Comisiei asupra Dunării de Jos. Aceasta a continuat să existe, având doar un rol consultativ.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Ca urmare a Convenției Dunării, încheiată la Paris în 1921, Comisia Europeană a Dunării, formată din patru state – Marea Britanie, Franța, Italia și România –, urma să-și păstreze competențele pe care le deținea înainte de război (Convenția, 1921, art. 5). În 1938, după Acordul de la Sinaia, suveranitatea României asupra Dunării Maritime a fost recunoscută de Anglia și Franța, dar, la 12 septembrie 1940, în urma Conferinței Dunării de la Viena, a fost consemnat controlul total al Germaniei asupra Dunării.

Sfârșitul Războiului Rece, destrămarea Uniunii Sovietice, noua expansiune geopolitică a Rusiei, precum și evoluțiile politico-militare din zona Mării Negre au repus pe agendă importanța Dunării. În acest context, trebuie subliniată, încă o dată, importanța strategică a Dunării și a Gurilor sale în legătură cu Marea Neagră, Marea Adriatică și Marea Mediterană, prin strâmtorile Bosfor și Dardanele, și, astfel, accesul liber la mările planetei și la comerțul mondial.

(*Convention regarding the Regime of Navigation on the Danube*, Belgrad, 1948). Convenția Dunării din 1948 a fost elaborată la Moscova și acceptată fără modificări de guvernele comuniste ale statelor dunărene semnatare – Uniunea Sovietică, Bulgaria, Ungaria, România, Republica Sovietică Socialistă Ucraineană, Cehoslovacia și Iugoslavia. Astfel, după aproape un secol de „ordine occidentală”, făcând uz de ideea de a stabili suveranitatea asupra râului, Uniunea Sovietică și-a implementat tendințele expansioniste. Cele trei puteri occidentale – SUA, Marea Britanie și Franța – nu au avut nicio influență asupra deciziilor Conferinței. Din cauza evoluției negocierilor de la Belgrad, puterile occidentale nu au semnat noua convenție (Campbell, 1949, pp. 315-320).

Sfârșitul Războiului Rece, destrămarea Uniunii Sovietice, noua expansiune geopolitică a Rusiei, precum și evoluțiile politico-militare din zona Mării Negre au repus pe agendă importanța Dunării. În acest context, trebuie subliniată, încă o dată, importanța strategică a Dunării și a Gurilor sale în legătură cu Marea Neagră, Marea Adriatică și Marea Mediterană, prin strâmtorile Bosfor și Dardanele, și, astfel, accesul liber la mările planetei și la comerțul mondial. Aceasta este o problemă îndelung dezbătută de istorici, diplomați, politicieni și strategii.

Astăzi, Comisia Dunării (CD) are sediul la Budapesta. Aceasta asigură, pe baza unor forme adecvate de parteneriat și cooperare, libertatea de navigație civilă pe întregul fluviu, fără discriminare între țările riverane și alte state. (danubecommission.org).

IMPORTANȚA ECONOMICĂ ȘI STRATEGICĂ A DUNĂRII ÎN PREZENT

Cea mai importantă dimensiune economică a Dunării rămâne, fără îndoială, sectorul de transport. Din punct de vedere economic, Dunărea reprezintă o infrastructură uriașă de transport ieftin și rapid, raportat la cantitățile purtate de unitățile de transport, conectată la rețeaua feroviară și rutieră care se intersectează cu fluviul. Analiza economică a traficului fluvial pe Dunăre arată o capacitate totală de 80 de milioane de tone pe an. În condițiile traficului naval de tip RO-RO și trecerii inter-nodale la trafic rutier și feroviar, capacitatea de transport pe acest fluviu poate crește cu încă 10 milioane de tone pe an. Astfel, Dunărea poate fi considerată „coloana vertebrală” a sistemului de comunicații din sud-estul Europei.

Construcția Canalului Rin-Main-Dunăre, dat în folosință în 1992, a permis unirea celor două mari căi de comunicații interioare europene, Rinul și Dunărea. Astfel, Coridorul VII pan-european (figura 2), singurul coridor de transport important pe apă din cele 10 existente în Europa,

Figura 2: Harta celor 10 coridoare de transport pan-europene (https://en.wikipedia.org/wiki/Pan-European_corridors, accesat la 17 martie 2023)

leagă Marea Nordului de Marea Neagră și are ca principal element de legătură Dunărea. În aceste condiții, a fost posibilă conectarea celor două mari porturi europene (Rotterdam, la Marea Nordului,

Canalul Rin-Main-Dunăre permite țărilor din Europa Centrală să aibă acces direct la Marea Neagră și, de aici, la Canalul Suez. Astfel, a apărut o nouă rută comercială, care leagă Canalul Suez de Europa Centrală prin Constanța, care, comparativ cu cea veche (traversând Marea Mediterană și ocolind Peninsula Iberică), are avantajul de a scurta călătoria cu opt zile, inclusiv costurile aferente.

și Constanța, la Marea Neagră), asigurând o rută de comunicație sigură și ieftină, care străbate toată Europa pe o lungime de 3.540 km. Datorită multitudinii de porturi situate pe fluviul Rin, pe Canalul Rin-Main-Dunăre, precum și pe Dunăre (există 47 de porturi fluviale situate de-a lungul fluviului Dunărea, patru porturi fluvio-maritime și cinci porturi pe Canalul Dunăre-Marea Neagră), se poate asigura o fluentă deosebită a traficului de mărfuri pentru orice zonă a Europei, cu atât mai mult, cu cât, prin sistemul de canale vest-europene, se poate face transportul de mărfuri către țările din vestul și nordul Europei.

România este țara pe al cărei teritoriu Dunărea are traseul cel mai lung (aproximativ 38% din vastul bazin). Mai mult, găzduiește atât gurile de vărsare ale râului, cât și canalul care leagă fluviul de portul Constanța. Prin urmare, are un interes deosebit în utilizarea acestui mod principal de comunicație, ca mijloc de efectuare a transportului de mărfuri atât pentru trafic intern, cât și pentru trafic internațional – export sau tranzit. Acest fapt generează un avantaj evident, precum și o responsabilitate majoră, care trebuie onorată printr-o corectă evaluare geopolitică și geostrategică a acestui element.

Canalul Rin-Main-Dunăre permite țărilor din Europa Centrală să aibă acces direct la Marea Neagră și, de aici, la Canalul Suez. Astfel, a apărut o nouă rută comercială, care leagă Canalul Suez de Europa Centrală prin Constanța, care, comparativ cu cea veche (traversând Marea Mediterană și ocolind Peninsula Iberică), are avantajul de a scurta călătoria cu opt zile, inclusiv costurile aferente. Un alt avantaj este faptul că porturile Mării Negre și cele din estul Mării Mediterane au cea mai favorabilă poziție față de Canalul Suez pentru rutele din Oceanul Indian și Orientul Îndepărtat. Odată cu înființarea axei fluviale Rotterdam-Constanța, noi valori geopolitice sunt propulsate în prim-plan și conferă României o nouă imagine pentru Europa.

Importanța acestei rute este covârșitoare, atât din punct de vedere economic (s-a dovedit că este extrem de eficientă și generează avantaje pentru toate țările care o utilizează), cât și, mai ales, din punct de vedere geostrategic, unde există o serie de vulnerabilități care, în cazul în care nu sunt evaluate și gestionate corect, pot avea consecințe deosebit de grave. Principalele vulnerabilități sunt legate de asigurarea viabilității depline a rutei și de amenințările teroriste.

În contextul asigurării deplinei viabilități a traseului, dar mai ales a tronsonului danubian, este de menționat că aceasta depinde de acțiunile țărilor riverane. Poziționarea uneia sau a mai multor state în stare de conflict poate genera consecințe destul de grave. Un exemplu în acest sens, în istoria recentă, este situația din fosta Iugoslavie, când bombardarea celor trei poduri din Novi Sad a blocat, pentru o vreme, nu doar transportul de pe coridorul VII, ci și pe cel de pe coridorul X pan-european. Așadar, pentru a preveni astfel de evenimente, ar fi important ca toate țările limitrofe Dunării să facă parte dintr-o alianță comună, atât economică, precum și politică (Hâldan, 2014, p. 2).

În ceea ce privește amenințările teroriste, acestea pot afecta atât traficul pe Dunăre, cât și siguranța populației așezate pe malul fluviului. Oricând, mai ales în cursul său inferior, Dunărea poate face obiectul unor acțiuni teroriste, pentru a opri navigația pe această importantă arteră europeană sau a produce inundații cu efecte catastrofale. Canalul Dunăre-Marea Neagră, sistemele energetice Porțile de Fier (cele mai mare de pe Dunăre), centralele nucleare de la Kozlodui și Cernavodă, precum și trecerile permanente, drumurile și podurile de cale ferată pot fi atacate de teroriști. În acest sens, este important de remarcat faptul că nu toate țările limitrofe Dunării au forțe navale specializate în lupta împotriva eventualelor acțiuni teroriste și chiar a atacurilor cibernetice, majoritatea fiind limitate la navele poliției sau ale poliției de frontieră cu capacități limitate, în special în combaterea criminalității transfrontaliere și a poluării (Hanganu, 2006).

În ceea ce privește forțele specializate, putem menționa că nu există astfel de unități în Germania, Austria, Slovacia, Croația sau Moldova. Ungaria are 5 nave rapide de dragaj și 3 SOC-R (Special Operations Craft-Riverine americane), Serbia are o navă mică de flotilă/HQ, nave rapide de dragaj și patrulare. România este singura țară care dispune de o forță navală fluvială, formată din 3 monitoare, 5 canoniere blindate și 12 puitoare de mine (navy.ro), fiind, practic, cea mai puternică forță navală fluvială de pe Dunăre; aceasta este completată de ambarcațiunile poliției de frontieră, realizând, astfel, o supraveghere foarte eficientă a Dunării pe sectorul românesc.

Din punct de vedere geostrategic, România se află la răscrucea marilor zone geografice ale lumii, precum și a intereselor majore

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

România este singura țară care dispune de o forță navală fluvială, formată din 3 monitoare, 5 canoniere blindate și 12 puitoare de mine, fiind, practic, cea mai puternică forță navală fluvială de pe Dunăre; aceasta este completată de ambarcațiunile poliției de frontieră, realizând, astfel, o supraveghere foarte eficientă a Dunării pe sectorul românesc.

Din punct de vedere geostrategic, România se află la răscrucea marilor zone geografice ale lumii, precum și a intereselor majore europene și chiar asiatice. Aria de responsabilitate din România, având în vedere poziția sa geografică, este influențată direct, atât operațional, cât și strategic, de fluviul Dunărea și de Marea Neagră, fapt care necesită o atenție deosebită și chiar vitală.

europene și chiar asiatice. Aria de responsabilitate din România, având în vedere poziția sa geografică, este influențată direct, atât operațional, cât și strategic, de fluviul Dunărea și de Marea Neagră, fapt care necesită o atenție deosebită și chiar vitală.

Se poate observa că România și zona în care aceasta se află trec, treptat, de la statutul de „periferie” la cel de „centru”, în funcție de extinderea Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene. România, ca țară de contact între spațiul euroatlantic și cel asiatic, beneficiază de intersecția unor axe geopolitice și geostrategice importante, astfel: **axa NV-SE**, reprezentată de Canalul Rin-Main-Dunăre, o axă importantă a Europei; **axa N-S**, care poate asigura accesul din zona scandinavă și Marea Baltică la Marea Neagră, rutier sau fluvial; **axa E-V**, care permite țărilor din Caucaz să aibă acces maritim și aerian în Europa, prin Marea Neagră, Constanța devenind, astfel, o poartă către Europa Centrală și de Vest, sau, prin extindere, către celelalte porturi de pe mările și oceanele lumii (un segment al vechiului „drum al mătăsii”); **axa SE-NV**, care prezintă interes pentru Turcia, precum și pentru celelalte țări din zonă (Siria, Iran, Irak), având în vedere facilitățile de acces prin „poarta românească” în spațiul european, folosind formule de transport rutier, feroviar, maritim, fluvial sau tipul de transport combinat RO-RO; **axa Orientul Îndepărtat-estul Europei**, care transformă „poarta românească” în a patra poartă a Japoniei către Europa (după Rotterdam, Hamburg și Trieste); **axa NE-SV**, care asigură în principal accesul Rusiei și Ucrainei în portul Constanța, cel mai important port din Marea Neagră; **axa Marea Caspică-Marea Neagră-Marea Mediterană**, care poate avea potențialul de multiplicare a dialogului și a cooperării pe mai multe niveluri (Marinescu, 2009).

Toate axele amintite, chiar dacă unele sunt mai puțin evidențiate în acest moment, intersectează Dunărea și litoralul românesc, prin gurile Dunării și Marea Neagră. Prin urmare, păstrarea statutului de suveran al gurilor Dunării este fundamentală pentru dezvoltarea României, precum și pentru păstrarea securității sale naționale.

SPRIJINUL ACORDAT DE FORȚELE NAVALE ROMÂNE PENTRU TRANSPORTUL CEREALELOR UCRAINENE PE DUNĂRE

În urma izbucnirii conflictului din Ucraina, cu toate consecințele acestuia, Secretariatul Comisiei Dunării, cu sediul la Budapesta, contribuie activ la inițiativa Uniunii Europene privind înființarea Coridoarelor Solidarității pentru a asigura continuitatea comerțului și, important, a exportului de produse agricole din Ucraina. În acest scop, Secretariatul Comisiei Dunării a înființat și operează un birou de informare și coordonare, care sprijină înființarea de noi lanțuri logistice prin porturile dunărene din regiune (danubecommission.org).

Conflictul ruso-ucrainean și blocada navală rusă a porturilor ucrainene de la Marea Neagră au perturbat semnificativ transporturile de cereale ucrainene către Europa, Africa și Orientul Mijlociu. Ucraina este al patrulea cel mai mare exportator de cereale din lume, având peste 25 de milioane de tone stocate pentru export. Înainte de război, porturile ucrainene de la Marea Neagră – Odessa, Pivdennyi, Mykolayiv și Chornomorsk – au servit drept terminale pentru aproximativ 5 milioane de tone pe lună, ceea ce reprezenta 80% din totalul de cereale exportat lunar. Restul de 20% au fost exportate pe calea ferată sau rutieră (Păvălașc, 2022).

Distrugerea infrastructurilor portuare, pericolul minelor din Marea Neagră și acțiunile ostile ale navelor militare rusești au determinat guvernul ucrainean să găsească alte soluții pentru exportul de cereale. Dacă transportul rutier este limitat de capacități de transport și are costuri extrem de mari, iar transportul feroviar presupune schimbarea ecartamentului mijloacelor de transport feroviar, diferit în Uniunea Europeană față de cel ucrainean (România a schimbat ecartamentul de la granița cu Republica Moldova în portul Galați, o linie veche pe o distanță de aproximativ 5 km), singura modalitate de transport cu costuri mai mici este transportul pe Dunăre până la Constanța și, de acolo, pe mare către Europa și Africa sau Austria și Germania. Aceasta ar permite exportul a aproximativ 2 milioane de tone pe lună. În acest sens, România a pus la dispoziție porturile Constanța, Galați și Brăila pentru transportul cerealelor ucrainene.

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Conflictul ruso-ucrainean și blocada navală rusă a porturilor ucrainene de la Marea Neagră au perturbat semnificativ transporturile de cereale ucrainene către Europa, Africa și Orientul Mijlociu. Ucraina este al patrulea cel mai mare exportator de cereale din lume, având peste 25 de milioane de tone stocate pentru export.

Dar, ca orice infrastructură, porturile nu pot trece brusc de la un nivel normal de activitate la unul mult mai intens, necesitând personal sau spații de depozitare suplimentare, aspecte care au nevoie de timp și investiții. Mai mult, niciun operator nu ar fi interesat să investească într-o infrastructură care poate deveni redundantă odată cu sfârșitul războiului.

În plus, transportul pe Dunăre poate asigura deplasarea cerealelor în Austria și Germania, iar de acolo în Africa și Orientul Mijlociu. Aceasta atrage după sine o ocolire semnificativă și, implicit, costuri suplimentare pentru cantitățile relativ mici de cereale care pot fi transportate în amonte. Nu înseamnă însă că ar trebui evitată opțiunea transportului pe Dunăre, dar este necesară revizuirea de către UE a strategiei pentru regiunea Dunării, cu un accent deosebit pe lucrările de dragare, pentru a permite navigarea navelor comerciale, inclusiv în perioadele secetoase. Chiar dacă Dunărea este o opțiune mai puțin avantajoasă decât pare la prima vedere, cea mai sustenabilă modalitate de a aduce suficiente cereale în țările care au nevoie urgentă de ele este reluarea transportului prin Marea Neagră, transportul fluvial jucând, astfel, un rol extrem de important, care poate fi valorificat în viitor.

Este evident că războiul ruso-ucrainean a intrat într-o fază de uzură, iar încheierea unui armistițiu sau chiar a unei păci fragile este încă departe. Acest aspect, cuplat cu sancțiunile impuse Federației Ruse, va amplifica și mai mult criza cerealelor, în special pentru țările africane și asiatice. Ucraina este în urmă cu exportul cerealelor recoltate, care nu pot fi depozitate pe termen lung.

Forțele Navale Române pot sprijini transportul pe fluviu cu personalul și mijloacele de care dispune. Astfel, prin calificarea personalului în navigația Dunării, în urma unui curs minim de pregătire, se poate suplimenta numărul de piloți din sectorul românesc al Dunării. Remorcherele militare fluviale pot transporta, în configurația actuală, un șlep încărcat cu cereale, iar prin modificarea și adaptarea provei navelor, precum și prin creșterea puterii de propulsie, pot transporta până la patru șlepuri de cereale. Un alt sprijin pe care Forțele Navale Române îl pot oferi pe întreg sectorul românesc al Dunării este sprijinul logistic, deoarece navele fluviale pot opera atât pe sectorul fluvial-maritim, cât și în amonte.

ROLUL ESENȚIAL AL DUNĂRII ȘI CREȘTEREA IMPORTANȚEI ACESTEIA ÎN ACTUALUL CONTEXT GEOPOLITIC

Contextul geopolitic regional actual este puternic marcat de conflictul ruso-ucrainean care a început la 24 februarie 2022, prin agresiunea Federației Ruse, extinzându-se, de la cele două regiuni separatiste din estul Ucrainei (Donețk și Lugansk) pe întreg teritoriul ucrainean. În acest context, forțele ruse au lovit ținte militare și civile situate în orașul Ivano-Frankivsk, la doar 124 km nord de granița româno-ucraineană, precum și în orașul-port Odessa, la 207 km distanță de Tulcea. Mai mult, Insula Șerpilor, aflată la doar 45 km de malul românesc al Mării Negre și de gurile Dunării, a fost ocupată timp de aproximativ trei luni de forțele ruse, ceea ce înseamnă că Moscova a avut și are ca obiectiv să controleze tranzitul naval în Marea Neagră și, implicit, să supravegheze flancul estic al NATO.

„Operația militară specială pentru demilitarizarea și denazificarea Ucrainei”, așa cum a numit Vladimir Putin invadarea Ucrainei, a dus la o blocare a părții de nord a Mării Negre și la transformarea Mării Azov într-un „lac rusesc”. Mai mult, liniile de navigație dintre sudul și nordul Mării Negre au fost redesenat, atât din cauza conflictului și a pericolului minelor, cât și din cauza embargoului impus Rusiei. În asemenea condiții, portul Constanța de la Marea Neagră a devenit mult mai important din punct de vedere al traficului naval. Având în vedere infrastructura portuară limitată, acesta trebuie să se adapteze situației, ceea ce necesită investiții, precum și un volum de muncă ridicat.

Situația tensionată din nordul Mării Negre a avut consecințe inevitabile și pentru fluviul Dunărea. În acest sens, putem aminti că, în primele săptămâni ale invaziei ruse, punctul de trecere a frontierei româno-ucrainene Isaccea-Orlovka a fost luat cu asalt de rezidenții ucraineni îngroziți de război. Pe lângă feribotul fluvial ucrainean, care și-a dublat numărul de pasageri în tranzit, a crescut și numărul ambarcațiunilor private care efectuau transporturi între țărmurile ucrainene și românești (Atanasiu, 2022).

Traficul comercial a crescut considerabil și a depășit cu mult posibilitățile comerciale ale porturilor fluviale, atât în sectorul ucrainean, cât și în cel românesc. Seceta severă din 2022-2023 (care

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

„Operația militară specială pentru demilitarizarea și denazificarea Ucrainei”, așa cum a numit Vladimir Putin invadarea Ucrainei, a dus la o blocare a părții de nord a Mării Negre și la transformarea Mării Azov într-un „lac rusesc”. Mai mult, liniile de navigație dintre sudul și nordul Mării Negre au fost redesenat, atât din cauza conflictului și a pericolului minelor, cât și din cauza embargoului impus Rusiei. În asemenea condiții, portul Constanța de la Marea Neagră a devenit mult mai important din punct de vedere al traficului naval.

Unul dintre scenariile conflictului ruso-ucrainean vizează cucerirea de către Federația Rusă a întregii părți de sud a Ucrainei care se învecinează cu Marea Neagră și, în acest fel, realizarea joncțiunii dintre regiunile separatiste Donețk și Lugansk, Crimeea și Transnistria, un teritoriu separatist pro-rus situat de jure în componența Republicii Moldova.

a dus la cele mai scăzute cote ale Dunării din ultimii 30 de ani) și lipsa personalului specializat în navigație fluvială au condus la blocarea brațului Sulina de către o mulțime de nave fluviale. Mai mult, dacă, în amonte de Galați, Dunărea oferă un pilon de stabilitate, având în vedere apartenența țărilor riverane din bazinul său superior și mijlociu la organizații euroatlantice (Serbia fiind singura țară care nu face parte nici din NATO, nici din UE), în aval de Galați, până la Ceatal Ismail și de-a lungul întregului braț Chilia, sectorul Dunării tinde să devină o axă de instabilitate, pe fondul tendințelor Kremlinului de a schimba granițele prin forța armelor și de a recăpăta controlul asupra gurilor fluviului.

În acest context, unul dintre scenariile conflictului ruso-ucrainean vizează cucerirea de către Federația Rusă a întregii părți de sud a Ucrainei care se învecinează cu Marea Neagră și, în acest fel, realizarea joncțiunii dintre regiunile separatiste Donețk și Lugansk, Crimeea și Transnistria, un teritoriu separatist pro-rus situat *de jure* în componența Republicii Moldova.

Din păcate, fluviul nu poate asigura deplasarea vaselor maritime decât până în Brăila (sector fluvial-maritim al Dunării). Principala companie de transport maritim a Ucrainei, de exemplu, operează nave de marfă care necesită un nivel minim al apei de 360 de centimetri, dar Dunărea are porțiuni care pot fi traversate doar de nave care necesită un nivel al apei de 150 de centimetri (Costea, 2022). Multe dintre navele de transport ucrainene sunt prea mari pentru a naviga pe Dunăre.

Situația conflictuală dintre Ucraina și Federația Rusă, în proximitatea României, a adus din nou în atenție rolul unei forțe navale românești credibile pe flancul estic al NATO. În urma evenimentelor recente, este clar că frăția ruso-ucraineană s-a încheiat, crescând interesul Rusiei pentru gurile Dunării.

CONCLUZII – CONSIDERAȚII PRIVITOARE LA O VIITOARE STRATEGIE DE SECURITATE MARITIMĂ A ROMÂNIEI LA MAREA NEAGRĂ

Având în vedere elementele prezentate mai sus, este evident faptul că România trebuie să ofere Alianței Nord-Atlantice, precum și Uniunii Europene o forță fluvială capabilă și credibilă, în măsură să contracareze riscurile și amenințările manifestate sau posibile în spațiul fluvial. Ținând cont de bunele relații dintre România și statele

central-europene fără ieșire la mare, țara noastră poate oferi o „poartă românească” către Austria, Slovacia, Ungaria, Serbia, Moldova, precum și către alte state, prin gurile Dunării, Canalul Dunăre-Marea Neagră și porturile de la Marea Neagră.

Pentru a monitoriza cu succes crizele și a preveni conflictele, România trebuie să aibă capacitatea de a asigura protecția intereselor sale legale și legitime în utilizarea pașnică a fluviului Dunărea. Având în vedere poziția deținută pe principala arteră de transport fluvial a Europei, România are nevoie de forțe fluviale care să îndeplinească cerințele de flexibilitate, mobilitate, capacitate de reacție, viteză de reacție și adaptabilitate într-un mediu întrunit. Acestea trebuie să fie capabile să desfășoare misiuni pe Dunăre, în Deltă, în zona maritimă adiacentă gurilor Dunării, precum și în alte zone de acțiune în afara teritoriului național, pe cursuri de apă și lacuri interioare cu adâncimi mai mari de doi metri.

Rolul important al forțelor fluviale în sistemul național de apărare este evidențiat, în egală măsură, de motivații istorice, geografice, economice și politico-militare. Această structură militară ar trebui să aibă în compoziție tehnică de luptă modernă, respectiv nave fluviale multirol (cu capacități de lovire cinetică și sisteme de dragare), nave de debarcare, nave de patrulare și unități de sprijin logistic pentru a putea îndeplini misiuni de securitate, în mod independent sau în cooperare cu alte tipuri de forțe sau cu celelalte elemente ale sistemului național de apărare a țării.

Dunărea joacă un rol fundamental în configurația actuală a Europei. Astfel, România, stat aflat la gurile marelui fluviu, va trebui să-și afirme poziția geopolitică, în acord cu noile realități. Oricare ar fi cursul evenimentelor, România are de înfruntat o perioadă dificilă și este necesar să-și afirme drepturile, în condițiile amestecului de interese vechi și noi în bazinul Dunării. Toate aceste aspecte dovedesc, încă o dată, utilitatea forțelor fluviale și, mai ales, necesitatea modernizării acestora pentru adaptarea atât la crizele militare, cât și la cele economice.

Ținând cont de aspectele deja prezentate privitoare la conexiunea dintre Dunăre și Marea Neagră și, prin acestea, cu mările și oceanele lumii, ideea unei strategii pentru Marea Neagră a fost dezbătută de-a lungul istoriei, în diferite contexte. Cu toate acestea, geografia nu s-a schimbat semnificativ. Prin urmare, argumentele prezentate

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Dunărea joacă un rol fundamental în configurația actuală a Europei. Astfel, România, stat aflat la gurile marelui fluviu, va trebui să-și afirme poziția geopolitică, în acord cu noile realități. Oricare ar fi cursul evenimentelor, România are de înfruntat o perioadă dificilă și este necesar să-și afirme drepturile, în condițiile amestecului de interese vechi și noi în bazinul Dunării. Toate aceste aspecte dovedesc, încă o dată, utilitatea forțelor fluviale și, mai ales, necesitatea modernizării acestora pentru adaptarea atât la crizele militare, cât și la cele economice.

În ultimele decenii, importanța Mării Negre a fost recunoscută în multe documente politice, militare, precum și în cele elaborate de către diverse think tank-uri naționale și internaționale. În acest context și ținând cont de evoluțiile zonale recente, o potențială strategie pentru Marea Neagră pentru noua realitate a regiunii a devenit din ce în ce mai dezbătută și necesară.

cu aproape un secol în urmă pot fi încă valabile. În acest sens, având în vedere experiența României în cel de-Al Doilea Război Mondial, precum și în perioada anterioară, într-un articol din *România Militară* (Mocanu, 1943, pp. 39-41) a fost realizată o analiză a proiectelor privind o strategie a Mării Negre, incluzând argumentele în sprijinul acesteia la acea vreme. Astfel, se arăta că, deși elaborarea unei astfel de strategii unice putea fi văzută ca fiind prea îndrăzneată, ținând cont de proporțiile Mării Negre în comparație cu oceanele Pacific, Atlantic, Indian, precum și cu Marea Mediterană, ar trebui să se ia în considerare și alți factori decât cei „anorganici” ai geografiei, respectiv interesele și pasiunile popoarelor, care au fost bine înțelese de puterile europene de-a lungul istoriei, dovezi în acest sens fiind luptele armate, precum și cele politice și diplomatice, concretizate în tratate, convenții, comisii, care includeau și Dunărea. Mai mult, se exprima ideea potrivit căreia strategia Mării Negre ar putea fi integrată într-o strategie extinsă a mărilor și oceanelor lumii (Ib.).

Aspectele menționate sunt întărite și de faptul că, în ultimele decenii, importanța Mării Negre a fost recunoscută în multe documente politice, militare, precum și în cele elaborate de către diverse *think tank*-uri naționale și internaționale. În acest context și ținând cont de evoluțiile zonale recente, o potențială strategie pentru Marea Neagră pentru noua realitate a regiunii a devenit din ce în ce mai dezbătută și necesară. Într-un studiu recent de acest gen, printre motivele pentru care regiunea Mării Negre a revenit în atenție cu pregnanță, mai ales în actualul context, sunt menționate următoarele: regiunea găzduiește aliați și parteneri de încredere, inclusiv România; există probleme nerezolvate legate de integrarea euroatlantică a unor state din regiune; având în vedere capacitățile de tranzit și transport maritim, într-o eră a unei mari competiții de putere, China și Iranul joacă, de asemenea, un rol în regiunea Mării Negre, care ar trebui să fie luat în considerare de factorii de decizie (Coffey, Kasapoglu, 2023, p. 5). În acest context, România este apreciată ca având avantajul geostrategic de a deveni un hub central A2/AD (*anti-access/area denial*) pentru NATO în regiune (Ib., p. 3). Prin urmare, analiza menționată reiterează, după aproximativ un secol, ideea că viitoarea strategie a Mării Negre ar trebui să fie cuprinzătoare, multi-domeniu și integrată într-o strategie a mărilor și oceanelor planetare.

O importanță deosebită în această strategie este necesar a fi acordată dezvoltării și rezilienței infrastructurii critice din porturile românești care contribuie semnificativ atât la dezvoltarea de capacități pentru Forțele Navale Romane, cât și la îmbunătățirea și eficientizarea depozitării și transportului comercial de mărfuri. O soluție în acest sens poate veni din declararea acestor facilități portuare ca fiind de interes pentru securitatea națională și, implicit, asigurarea fondurilor de dezvoltare prin Ministerul Transporturilor, așa cum este și în alte țări.

În contextul prezentat mai sus, apreciez că elaborarea unei strategii de securitate maritimă a României pentru Marea Neagră, având și rolul de a informa și sprijini orice strategie a Mării Negre elaborată în NATO, UE și chiar în SUA, în calitate de partener strategic al României, trebuie să includă fluviul Dunărea și Delta acestuia. Cu Forțele Navale Române fiind custode, această strategie pentru Marea Neagră ar trebui elaborată în strânsă cooperare cu toți actorii naționali din domeniul maritim, pe baza priorităților și obiectivelor de securitate națională și de apărare militară. Această strategie ar putea fi, de asemenea, ghidul pentru viitoarea modernizare fluvială și maritimă integrată a Forțelor Navale, pentru a face față tuturor provocărilor regionale de securitate, pentru îndeplinirea angajamentelor și contribuțiilor naționale la NATO, UE, alte organizații și, de ce nu, pentru a deveni un centru de greutate regional în ceea ce privește securitatea maritimă.

Disclaimer: Acesta este un articol informativ, pentru a crește gradul de conștientizare a importanței fluviului Dunărea și a Deltei sale, cu câteva perspective în contextul actual de securitate și nu reprezintă o poziție oficială a României. Comandorul Marian Rîșnoveanu, șeful de stat major al Flotei de Dunăre, a contribuit la elaborarea acestui articol.

BIBLIOGRAFIE:

1. Atanasiu, B. (25 februarie 2022). *Peste 700 de ucraineni au ajuns la Isaccea, cu bacul. Primar: „Au stat toată noaptea în frig, pe malul celălalt și bănuim că sunt înfrigurați”*. Ziare.com, <https://ziare.com/refugiati-ucraina/razboi-rusia-ucraina-refugiati-bac-isaccea-tulcea-romania-1727228>, accesat la 10 martie 2023.
2. Coffey, L., Kasapoglu, C. (februarie 2023). *A New Black Sea Strategy for a New Black Sea Reality*. Policy Memo. Hudson Institute, <http://media>.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Elaborarea unei strategii de securitate maritimă a României pentru Marea Neagră, având și rolul de a informa și sprijini orice strategie a Mării Negre elaborată în NATO, UE și chiar în SUA, în calitate de partener strategic al României, trebuie să includă fluviul Dunărea și Delta acestuia.

- hudson.org.s3.amazonaws.com/A+New+Black+Sea+Strategy+for+a+New+Black+Sea+Reality.pdf, accesat la 27 martie 2023.
3. Costea, C. (16 iulie 2022). *Dunărea reprezintă o soluție insuficientă pentru transportul cerealelor din Ucraina spre Africa și Orientul Mijlociu*. Defence Romania, https://www.defenseromania.ro/dunarea-reprezinta-o-solutie-insuficienta-pentru-transportul-cerealelor-din-ucraina-spre-africa-si-orientul-mijlociu_617276.html, accesat la 4 februarie 2023.
 4. Campbell, J.C. (1949). *Diplomacy on the Danube*. *Foreign Affairs*. 27 (2), pp. 315-327.
 5. Hanganu, M. (2006). *Security Environment and Risk Factors for Romania*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
 6. Hâldan, R. (Septembrie, 2014). *Coordonatele geostrategice ale Dunării și Mării Negre*. Clubul Amiralilor.
 7. Krehbiel, E.B. (1918). *The European Commission of the Danube: An Experiment in International Administration*. *Academy of Political Science*, https://books.google.ro/books/about/The_European_Commission_of_the_Danube.html?id=PB0XAAAAYAAJ&redir_esc=y, accesat la 17 martie 2023.
 8. Iordache, C. (2005). *Importanța Dunării pentru NATO și UE*. Culegere de studii. București: Editura CTEA.
 9. Marinescu, C. (2009). *Promovarea intereselor naționale ale României în spațiul maritim și fluvial din Zona Extinsă a Mării Negre*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
 10. Mocanu, Gh. (1943). *Strategia Mărei Negre*. În *România Militară*. Anul LXXX, nr. 3-5, martie-mai, pp. 40-70.
 11. Păvălașcu, M. (24 iunie 2022). *Blocada cerealelor. Cât grâu a exportat Ucraina prin Portul Constanța*. Europa Liberă, <https://romania.europalibera.org/a/cereale-portul-constanta/31912097.html>, accesat la 19 martie 2023.
 12. Săgeată, R. (2012). *River and Sea Transports in Romania in the European Union Strategy for the Danube Region Perspective*. Researchgate, https://www.researchgate.net/publication/278023765_RIVER_AND_SEA_TRANSPORTS_IN_ROMANIA_IN_THE_EUROPEAN_UNION_STRATEGY_FOR_THE_DANUBE_REGION_PERSPECTIVE, accesat la 10 martie 2023.
 13. Tuluș, A. (2007). *Romania and the Neutralization of the Danube (September 1939 – June 1940)*. The Annals of Dunărea de Jos University of Galați. Fascicle XIX, History, 6, pp. 137-146, <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/history/article/view/875>, accesat la 15 martie 2023, <https://jamestown.org/program/romania-danube-flotilla-an-unparalleled-capability-on-natos-southeastern-flank-part-one>

14. *Britannica online*, <https://www.britannica.com/place/Danube-River>, accesat la 10 martie 2023.
15. *Convention Instituting the Definitive Statute of the Danube*, Paris, 23 iulie 1921, <http://www.forost.ungarisches-institut.de/pdf/19210723-1.pdf>, accesat la 5 martie 2023.
16. *Convention regarding the Regime of Navigation on the Danube*, Belgrad, 18 august 1948, <http://www.danubecommission.org/uploads/doc/convention-en.pdf>, accesat la 5 martie 2023.
17. Council of the EU. *EU Strategy for the Danube Region*, EUSDR, 2011, <https://www.interreg-danube.eu/about-dtp/eu-strategy-for-the-danube-region>, accesat la 15 martie 2023.
18. *Danube Basin Analysis Report (2004)*. International Commission for the Protection of the Danube River/ICPDR, <https://www.interreg-danube.eu/about-dtp/eu-strategy-for-the-danube-region>, accesat la 16 martie 2023.
19. Danube Commission, <https://www.danubecommission.org/dc/en/>, accesat la 10 martie 2023.
20. Romanian Naval Forces, https://www.navy.ro/despre/organizare/organizare_en.php, accesat la 15 martie 2023.

COMUNICAREA STRATEGICĂ ÎN SPRIJINUL INTEGRĂRII MIGRANȚILOR ÎN COMUNITĂȚILE-GAZDĂ

Student drd. Iulia-Alexandra COJOCARU

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
10.55535/GMR.2023.2.6

Actorii internaționali, deopotrivă state și organizații supra-statale, se confruntă cu anumite provocări în ceea ce privește gestionarea fenomenului migrației. Dintre aceste provocări, în cadrul lucrării de față, am ales să ne oprim atenția asupra acelor care pot apărea în urma relocării propriu-zise, pornind de la premisa că modul în care are loc integrarea migranților în cadrul comunității-gazdă reprezintă un factor decisiv pentru tipul de efecte ce pot fi generate în mediul de securitate. Scopul articolului este acela de a identifica mijloacele prin care poate fi îmbunătățit sistemul de gestionare a fenomenului migrației, pentru a sprijini, astfel, statele, guvernele și autoritățile în eforturile de menținere a ordinii publice și a stării de pace.

Analiza conceptului de comunicare strategică (StratCom) relevă aspecte, dimensiuni, parametri și cadre care indică relevanța și utilitatea acesteia în buna desfășurare a procesului de integrare socială a emigranților, iar prezentul studiu propune identificarea acestor caracteristici și modelarea unui cadru de lucru StratCom general-aplicabil oricărui scenariu, care să vină în sprijinul guvernelor, al comunităților-gazdă și, deopotrivă, al migranților. În final, vom adapta acest cadru de lucru general la unul specific, axat pe integrarea migranților ucraineni în cadrul comunității românești, în contextul conflictului ruso-ucrainean din apropierea granițelor României, dată fiind situația reală, pe care statul român trebuie să o gestioneze de așa natură, încât să fie evitate posibilele tensiuni dintre cele două părți sociale.

Cuvinte-cheie: comunicare strategică (StratCom), migranți, comunitate-gazdă, integrare socială, conflictul ruso-ucrainean.

INTRODUCERE

Motto: „Potrivit arheologilor, aproape toți oamenii de pe pământ sunt migranți (...).

„Omul caută cel mai bun loc. Așa a fost, așa este, așa va fi”.

(Altner, 2006)

Migrația nu este un fenomen nou în lume și, indiferent de motivul relocării, un scenariu în care acest proces va lua sfârșit este foarte puțin probabil în viitorul apropiat; dimpotrivă, există motive fondate să credem că numărul migranților internaționali va continua să crească (IOM, 2022, p. 10)¹, luând în considerare o serie de factori, precum tendințele de cooperare în spațiul internațional, care, indiferent că ne raportăm ca fiind cauză sau efect al globalizării, au sporit dorința și speranța oamenilor pentru a porni în căutarea celui mai bun loc de trai. Totodată, situațiile de securitate de pe glob (conflicte, încălcarea drepturilor omului, violența, persecuția) continuă să dea naștere unui număr din ce în ce mai mare de persoane care sunt nevoite să își părăsească țara de reședință pentru a-și proteja viețile² (UN News 2022), iar în aceste condiții, autoritățile depun eforturi constante pentru dezvoltarea unui sistem (politici, proceduri, baza legală, infrastructură etc.) care să sprijine aceste persoane.

Migrația poate produce un set amplu de efecte benefice în cadrul societății-gazdă, precum: creșterea forței de muncă, a flexibilității pieței forței de muncă, contribuții la economia statului în cauză, dezvoltarea capitalului uman, progresul tehnologic etc. (OECD, 2014), însă, în același timp, în mediile de specialitate sunt lansate debateri care pun sub semnul întrebării dacă aceste beneficii sunt subclasate de „poverile” pe care statul-gazdă le suportă pentru primirea și integrarea

Situațiile de securitate de pe glob (conflicte, încălcarea drepturilor omului, violența, persecuția) continuă să dea naștere unui număr din ce în ce mai mare de persoane care sunt nevoite să își părăsească țara de reședință pentru a-și proteja viețile, iar în aceste condiții, autoritățile depun eforturi constante pentru dezvoltarea unui sistem (politici, proceduri, baza legală, infrastructură etc.) care să sprijine aceste persoane.

¹ Datele cuprinse în raportul din 2022 al IOM (International Organization for Migration) reflectă un trend ascendent în numărul estimat de migranți internaționali – de la 173 de milioane de oameni sau 2,8% din populația globului, în anul 2000, la 281 de milioane sau 3,6% din populația globului în anul 2022.

² În anul 2022, s-a înregistrat recordul de 100 de milioane de oameni nevoiți să își părăsească țara de reședință.

Comunicarea strategică promite, în teorie, să genereze efecte precum informarea și educarea maselor pentru modelarea atitudinilor, percepțiilor și reprezentărilor asupra realității, în concordanță cu valorile fundamentale ale oamenilor, fapte care convin într-un mod total ideea de integrare socială „sănătoasă”.

migranților (Dettmer, 2019; Tabaud, 2020). Ca urmare a extinderii acestor dezbateri în mediile de informare publică/mass-media, în prezent s-au format diverse opinii, percepții și atitudini cu privire la abordarea conceptuală a fenomenului migrației, după cum prezintă studiile bazate pe poll-uri (sondaje) (Dempster, Hargrave, 2017; Dempster, Leach, Hargrave, 2020), care concluzionează că „oamenii au atitudini diferite și aparent contradictorii față de (i)migrație – aceștia pot susține politicile de limitare, în timp ce recunosc impactul economic și cultural pozitiv al imigranților în țara lor” (Dempster et al., 2020).

Lucrarea de față pornește de la ideea că opiniile, percepțiile și atitudinile publice sunt factori definitorii pentru modul în care are loc integrarea migranților în cadrul comunității-gazdă și că efectele benefice pentru statele de destinație pot fi generate doar în urma unei integrări „sănătoase”, bazată pe respect mutual, înțelegere, solidaritate, cooperare și comunicare între cele două părți sociale; altfel, în sens contrar, există riscul declanșării unor tensiuni care pot degenera în situații de conflict. În lumina acestor premise, scopul articolului este de a identifica mijloacele prin care statele, guvernele și autoritățile pot fi sprijinite în eforturile de menținere a ordinii publice și a stării de pace și dorește să evidențieze mijloacele prin care sistemul de gestionare a fenomenului migrației poate fi îmbunătățit cu privire la integrarea migranților în cadrul comunităților-gazdă.

În paralel, analiza conceptului de *comunicare strategică* ne-a adus în punctul în care să realizăm că punerea în aplicare a proceselor specifice domeniului pot servi acestui demers, întrucât prezintă toate caracteristicile necesare obținerii efectelor pe care le urmărim. Concret, comunicarea strategică promite, în teorie, să genereze efecte precum informarea și educarea maselor pentru modelarea atitudinilor, percepțiilor și reprezentărilor asupra realității, în concordanță cu valorile fundamentale ale oamenilor, fapte care convin într-un mod total ideea de integrare socială „sănătoasă”.

Din aceste considerente, în paginile ce urmează vom analiza ipoteza în care sistemul de gestionare a migrației să fie îmbunătățit cu sprijinul proceselor StratCom, pentru a servi atât intereselor statelor, cât și intereselor cetățenilor lumii, plecați în căutarea unui loc mai bun de trai.

COMUNICAREA STRATEGICĂ – CONTEXTE ȘI RELEVANȚĂ

Pornind de la ideea că *totul este comunicare*³, actorii mediului internațional au exploatat potențialul acestui proces, vizând în special funcția de influențare pe care comunicarea o prezintă în anumite contexte (Mucchielli, 2005, pp. 114-124). Deși termenul de *influențare* este în general folosit și înțeles cu o conotație negativă, fiind asociat cu manipularea și exploatarea (înșelătoare), influențarea cuprinde o serie de activități care pornesc de la simpla informare și continuă cu educarea, persuasiunea, inducerea și până la constrângere – prin intermediul cuvintelor și acțiunilor –, fiind „o formă omniprezentă și fundamentală a oricărei interacțiuni sociale, esențială atât pentru cooperare, precum și pentru concurență sau conflict” (DoD, 2009). În aceste condiții, ne vom opri atenția asupra *comunicării strategice*, pe care o vom plasa în zona de informare a spectrului influențării.

Figura 1: Spectrul influențării⁴

Comunicarea strategică (StratCom) este un concept apărut și dezvoltat în cadrul mai multor discipline și domenii de studiu, precum cel al relațiilor publice, managementului, marketingului, relațiilor internaționale, securitate și apărare etc. În sens general, termenul face referire la modul în care procesul de comunicare poate promova misiunea unei organizații, cu ajutorul unei strategii bazate pe efectele urmărite (Thorson, 2018). În domeniul relațiilor internaționale și al studiilor de securitate, *comunicarea strategică* este un concept definit inițial în anul 2001, în cadrul *Dicționarului de termeni militari și asociați* (*Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*), elaborat de Departamentul de Apărare al SUA, ca fiind „eforturile

³ Afirmatie care a reprezentat nucleul ideologiei școlii de gândire de la Palo Alto (California), demonstrată prin intermediul unei serii de axiome privind comunicarea (Watzlawick, Bavelas, Jackson, 2011) și dezbătută în numeroase lucrări de către Paul Watzlawick, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai acestei școli.

⁴ Figura este reprezentarea grafică a rezultatului unei analize realizate cu scopul de a clasifica cele mai cunoscute tehnici de comunicare publică și a le plasa în sfera influenței. (Cojocaru, 2022).

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

concentrate ale Guvernului Statelor Unite privind înțelegerea și implicarea publicului-cheie pentru a crea, consolida sau păstra condiții favorabile pentru promovarea intereselor, politicilor și obiectivelor guvernului (Statelor Unite), prin intermediul utilizării coordonate a programelor, planurilor, temelor, mesajelor și produselor, în tandem cu acțiunile tuturor instrumentelor de putere națională” (DoD, 2001, p. 515).

Conceptul este reluat și explicat în anul 2007, în cadrul *Strategiei naționale a SUA pentru diplomația publică și comunicarea strategică* (Policy Coordinating Committee/PCC, 2007) și, ulterior, dezvoltat sub umbrela NATO, care a înființat, în anul 2014, un Centru de Excelență la Riga, în Letonia (NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2020). Specialiștii de aici definesc *comunicarea strategică* (StratCom) ca fiind „utilizarea tuturor activităților și capacităților de comunicare (ale Alianței) și reprezintă o parte integrată a eforturilor Alianței pentru îndeplinirea obiectivelor sale politico-militare” (Ib.).

Evoluția tehnologiei moderne a dus la apariția a numeroase mijloace de comunicare ce permit vehicularea unui volum aproape nelimitat de informații, livrate deopotrivă de organizații, instituții și indivizi. Altfel spus, atât organizațiile, instituțiile publice (guvernele, partidele politice, oficialitățile, biserica etc.), cât și indivizii pot deveni factori de influență (NATO, 2015, p. 4), iar acest fapt are un impact semnificativ asupra mediului informațional⁵, întrucât acesta este principalul mediu în care sunt formate opinii și se iau decizii, fiind și spațiul în care „oamenii și sistemele automate observă, se orientează, decid și acționează, în baza informației” (Ib.) (a se vedea figura 2).

StratCom este procesul prin intermediul căruia are loc înțelegerea mediului informațional și modelarea acestuia, prin angrenarea tuturor mijloacelor de comunicare (activități, imagini, cuvinte), pentru a obține rezultatele dorite (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, 2020, p. 6). La rândul său, comunicarea strategică se bazează pe înțelegerea relațiilor dintre dimensiunea fizică, cea virtuală și cea cognitivă

Evoluția tehnologiei moderne a dus la apariția a numeroase mijloace de comunicare ce permit vehicularea unui volum aproape nelimitat de informații, livrate deopotrivă de organizații, instituții și indivizi. Altfel spus, atât organizațiile, instituțiile publice, cât și indivizii pot deveni factori de influență.

⁵ Mediul informațional este spațiul virtual și fizic în care informația este primită, procesată și transmisă. Acesta este format din actori, informația în sine și sistemele informaționale. Actorii includ lideri, factori de decizie, indivizi, entități sociale și organizații. Sistemele informatice includ materialele și sistemele utilizate pentru colectarea, aplicarea sau difuzarea informațiilor (NATO, 2015, p. 4).

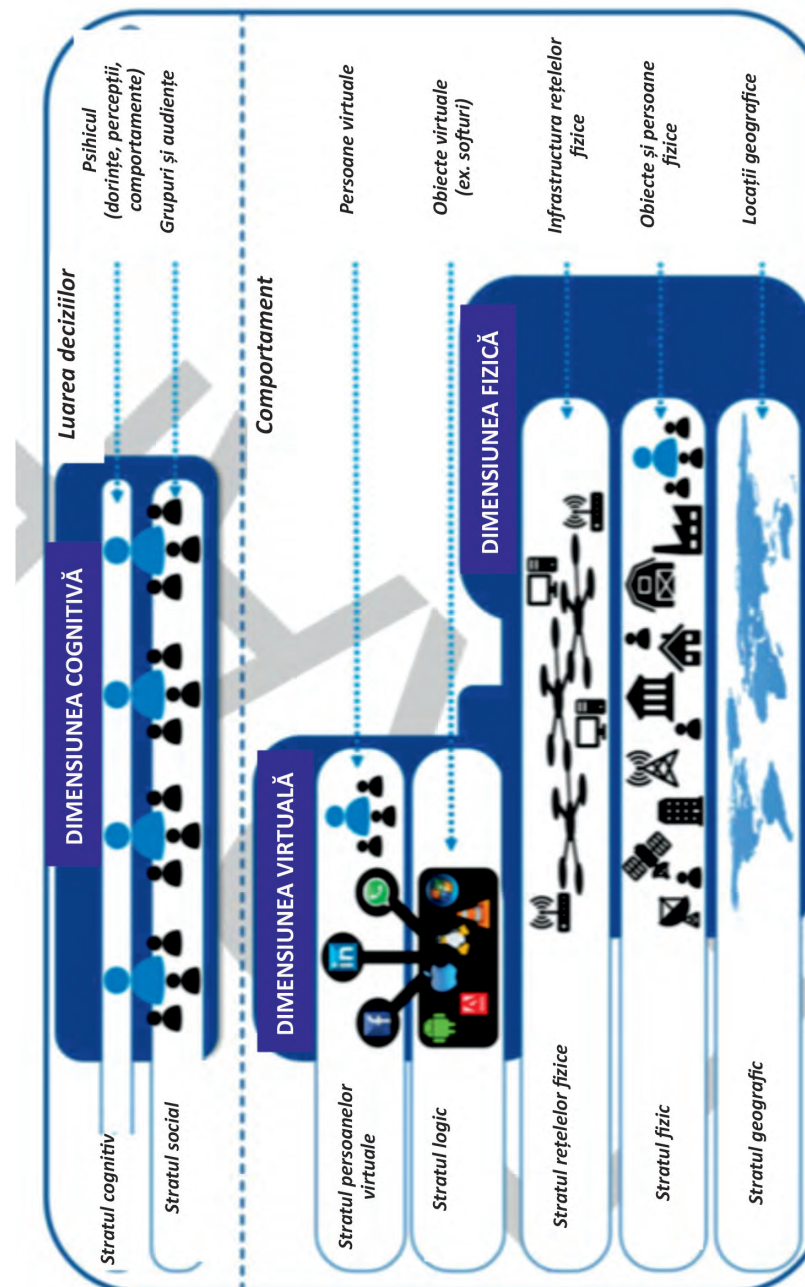

Figura 2: Mediul informațional*

* Adaptarea autorului, în limba română. Sursa: NATO STANDARDIZATION OFFICE/NSO, 2020, p. 7.

și, totodată, presupune înțelegerea publicului/audienței⁶, a fluxului de informații⁷ și a schimbărilor cognitive și de comportament⁸.

Propunem, în continuare, o radiografie a conceptului de comunicare strategică, urmărind să prezentăm succint scopul, principiile, elementele sale caracteristice și modul de lucru.

❖ **Scopul StratCom** este de a modela atitudinii, opinii, comportamente, percepții și reprezentări sociale⁹ ale unui anumit public, în sprijinul realizării obiectivelor urmărite de beneficiar (ex.: NATO) (NATO STANDARDIZATION OFFICE/NSO, 2020, p. 3).

❖ **Principiile StratCom** se aplică în egală măsură tuturor tipurilor de activități (letale și non-letale; pe timp de pace, criză sau război). Acestea sunt:

- Fundamentarea pe bază de *valori* – toate activitățile se bazează pe valorile fundamentale ale beneficiarului.
- Conducerea activităților conform *obiectivelor* – activitatea este desfășurată conform obiectivelor, care derivă din narrative, politici și strategii emise într-un cadru directiv politico-militar.
- **Credibilitatea** – credibilitatea și încrederea sunt atribute vitale, care trebuie protejate.
- **Alinierea** – cuvintele, imaginile și acțiunile trebuie să se afle unele în *conformitate* cu celelalte.
- **Informarea** – înțelegerea mediului informațional.
- **Integrarea** – comunicarea este un efort colectiv și integrat.
- Concentrarea pe *rezultat* – este vizată realizarea efectului (efectelor) dorit(e) și a rezultatului (rezultatelor) dorit(e).

Scopul StratCom este de a modela atitudinii, opinii, comportamente, percepții și reprezentări sociale ale unui anumit public, în sprijinul realizării obiectivelor urmărite de beneficiar.

⁶ Înțelegerea publicului este necesară pentru obținerea efectelor dorite și presupune capacitatea de a identifica publicul și actorii relevanți, precum și înțelegerea modului în care acestea procesează informația, prin înțelegerea filtrelor și a criteriilor lor de referință (NATO STANDARDIZATION OFFICE/NSO, 2020, p. 9).

⁷ Înțelegerea modului în care informația intră și circulă în mediul informațional este esențială pentru modelarea sau consolidarea normelor cognitive și comportamentale (Ib.).

⁸ Înțelegerea modului în care trebuie monitorizat mediul informațional permite detectarea schimbărilor ce pot avea loc în cadrul inputurilor informaționale sau în cadrul conversațiilor dintre actorii relevanți, făcând posibilă interpretarea acestor modificări pentru a informa procesul decizional și evaluările operaționale.

⁹ Reprezentarea socială este un concept mai complex decât percepția, întrucât reprezintă „o formă de cunoaștere elaborată și împărtășită social, având un scop practic și concurând la construirea unei realități comune unui ansamblu social” (Seca, 2008). Conceptul este definit în strânsă legătură cu comunicarea, întrucât „indivizii și grupurile creează reprezentări sociale în cursul comunicării și al cooperării, iar acestea ar trebui văzute ca un mod specific de înțelegere și comunicare ... pentru că reprezentarea socială devine astfel o legătură care unește indivizii”. (Botoșineanu, 2006).

- **Puterea:** Comunicarea este împuternicită la toate nivelurile de comandă (Ib., pp. 33-34).
- ❖ **Elementele caracteristice** ale conceptului de comunicare strategică sunt:
 - **Audiențele/publicul** – audiențele fac referire la orice individ, grup de oameni sau entitate capabile să observe activitatea beneficiarului și care pot fi în egală măsură influențate de diferiții actori. Identificarea publicului este o modalitate de a clasifica actorii, asigurând, astfel, o planificare ce generează cea mai potrivită alegere pentru activitățile de comunicare, privind publicul ales. Segmentarea simplistă împarte audiențele în trei categorii principale: ostile, prietenoase și neutre/neangajate, însă această clasificare este segmentată și mai amănunțit, pe decursul planificării, unde are loc cunoașterea¹⁰ audiențelor-țintă (Heap, Hansen, Gill, 2021, p. 27).
 - **Narativa** – scurtă relatare a evenimentelor și informațiilor relevante, aranjate într-o secvență logică, realizată în urma unei evaluări sistematice a mediului informațional, sau un scurt mesaj principal, care să stea la baza abordării StratCom ce urmează să fie implementată (North Atlantic Military Comitee, 2017, C-1). Aceasta este, apoi, folosită ca o „poveste” generală pentru orchestrarea activităților viitoare.
 - **Temele** – o temă este un concept extins sau o intenție care oferă îndrumare pentru activități și comunicări. Temele sunt concepute pentru o aplicare largă și diferă de mesaje, care sunt strict focalizate și direcționate către un anumit public (Heap et al., p. 41).
 - **Efecte** – un efect descrie impactul (o schimbare perceptibilă) asupra unui public țintă, de obicei articulat ca o schimbare de comportament sau atitudine. Efectele sunt rezultatele activităților și pot fi dorite sau nedorite (uneori, denumite efecte intenționate și neintenționate sau efecte de ordinul doi sau trei) (Ib.).

¹⁰ Această cunoaștere presupune înțelegerea diferitelor segmente sociale din cadrul unei audiențe vizate, a narațiunilor culturale, a percepțiilor și credințelor existente, a nuanțelor lingvistice folosite, a modului în care informațiile sunt primite și procesate de către aceștia, a modului în care aceste informații circulă în cadrul publicului respectiv, precum este necesară și cunoașterea capacității acestora de a influența rezultatele dorite (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, 2020, pp. 8-9).

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Audiențele fac referire la orice individ, grup de oameni sau entitate capabile să observe activitatea beneficiarului și care pot fi în egală măsură influențate de diferiții actori. Identificarea publicului este o modalitate de a clasifica actorii, asigurând, astfel, o planificare ce generează cea mai potrivită alegere pentru activitățile de comunicare, privind publicul ales.

StratCom funcționează ca un cadru cognitiv și de lucru comun, care asigură unitate în înțelegerea scopului politic urmărit, în directivele care converg către acesta, reprezentând liantul tuturor acțiunilor instrumentelor de putere. Cea mai eficientă abordare pentru înțelegerea conceptului de comunicare strategică este cea care pornește de la efecte, întrucât catalizatorul proceselor StratCom este rezultatul politic dorit.

- *Obiectivele StratCom* – obiectivele de comunicare se concentrează pe obiectivele generale, realizate prin acțiuni de comunicare, care vor sprijini realizarea obiectivelor strategice. Obiectivele StratCom trebuie să fie specifice, măsurabile, realizabile, realiste și legate de timp (SMART) (Ib.)
- *Cadrul StratCom (Stratcom Framework)* – directivele și îndrumarea din cadrele de lucru StratCom permit ca orientarea politică să fie comunicată intern și execuția să fie desfășurată până la cel mai mic nivel (Ib., 40).

Cu alte cuvinte, StratCom funcționează ca un cadru cognitiv și de lucru comun, care asigură unitate în înțelegerea scopului politic urmărit, în directivele care converg către acesta, reprezentând liantul tuturor acțiunilor instrumentelor de putere. Cea mai eficientă abordare pentru înțelegerea conceptului de comunicare strategică este cea care pornește de la efecte¹¹, întrucât catalizatorul proceselor StratCom este rezultatul politic dorit. Pentru o implementare corectă, acest rezultat trebuie să fie clar definit și unanim înțeles, iar pentru aceasta, obiectivele subsidiare trebuie să fie clar formulate, susținute de narrative strategice care explică și sprijină obiectivele, precum și de o executare concordantă a acțiunilor tuturor instrumentelor de putere (diplomatic, informațional, militar și economic), ținându-se cont de întregul set de efecte generate în mediul informațional. (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, 2020, p. 6). Eficiența StratCom ține de directivele și sprijinul oferit de la nivel politic, de nivelul de inovație cu care sunt derulate aceste procese, precum și de capacitatea de răspuns în timp optim și relevant, într-un mediu de securitate profund caracterizat de dinamism.

¹¹ Dorim să facem aici o paralelă între abordarea comunicării strategice din prisma efectelor și abordarea operațiilor (militare) bazată pe efecte*, pentru a sublinia faptul că gândirea strategică militară conține deja acest mod de lucru, ceea ce înseamnă că implementarea StratCom în domeniul militar se pliază pe scheletul cognitiv militar deja existent.

* *Abordarea operațiilor din perspectiva efectelor* vizează combinarea acțiunilor militare și non-militare care influențează comportamentul general și capacitățile actorilor pentru atingerea obiectivelor strategice și realizarea finalității dorite. Aceasta presupune acțiuni militare care să fie armonizate coerent cu cele ale altor organizații internaționale, guvernamentale sau neguvernamentale care acționează în zonă. Aceste acțiuni duc la obținerea efectului dorit asupra sistemului, mai ales în plan cognitiv, legat explicit de obiectivele strategice și rezultatul final (Marin, 2008, pp. 12-13).

Efecte – consecințele fizice sau cognitive, la orice nivel, în cadrul mediului strategic, ale uneia sau mai multor acțiuni militare și non-militare (Ib., p. 14).

COEZIUNE ȘI INTEGRARE VS. RESPINGERE ȘI TENSIUNI SOCIALE ÎN GESTIONAREA EFECTELOR MIGRAȚIEI

Există o serie de categorii specifice de migrație și, implicit, de migranți, însă, în cadrul materialului de față, vom aborda aceste concepte în sens generalist. Astfel, vom numi *migrație* orice mișcare de mase și *migrant* orice persoană care își mută reședința, indiferent de locul, motivul, perioada sau legitimitatea relocării, urmărind să conturăm un cadru de lucru care să poată fi aplicat tuturor tipurilor de migrație și migranți și care să poată fi ulterior dezvoltat pentru orice tipologie, scenariu sau narativ, prin adaptarea la specificitatea și la contextul dat.

Deși, în prezent¹², procentul migrantilor în raport cu populația totală a globului este unul scăzut, respectiv 3,6% (McAuliffe, Triandafyllidou, 2022), nu putem ignora totuși implicațiile pe care aceste mișcări le pot aduce în mediul de securitate, fie că sunt ordin economic, societal sau de ordine publică. Ne vom opri atenția asupra acelor riscuri impuse de coliziunea socială dintre imigranți și comunitățile-gazdă, subliniind, totodată, efectele benefice de care un stat se poate bucura dacă integrarea migrantilor are loc într-un mod corespunzător. Trebuie să menționăm că, în studiile de securitate, provocările cel mai des menționate din prisma fenomenului migrației sunt: terorismul, criminalitatea internațională și controlul frontierelor (Tallmeister, 2013).

Considerăm că aceste provocări pot fi preîntâmpinate dacă în gestionarea fenomenului migraționist sunt integrate modalități specifice, menite să sprijine coeziunea dintre cele două părți sociale: imigranții și comunitatea-gazdă. La baza acestei afirmații stau studii ale specialiștilor în psihologie comportamentală, care conchid asupra faptului că există o legătură foarte strânsă între respingerea socială și comportamentele agresive, prezentând o serie de argumente conform cărora aceste atitudini pot fi educate, în sensul încurajării celor pro-sociale (Stubbs-Richardson et al., 2021). În cazul de față, acest lucru ar însemna că sentimentul de respingere resimțit de migranți (și indus de comunitățile-gazdă) se poate materializa în atitudini și comportamente agresive. Mai mult, acest proces poate deveni unul perpetuu, în condițiile în care cetățeni ai comunității-gazdă ar răspunde în sens

¹² Conform ultimului raport al Organizației Internaționale pentru Migrație, publicat în octombrie 2022 (McAuliffe, Triandafyllidou, 2022).

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În studiile de securitate, provocările cel mai des menționate din prisma fenomenului migrației sunt: terorismul, criminalitatea internațională și controlul frontierelor. Considerăm că aceste provocări pot fi preîntâmpinate dacă în gestionarea fenomenului migraționist sunt integrate modalități specifice, menite să sprijine coeziunea dintre cele două părți sociale: imigranții și comunitatea-gazdă.

Organizația Internațională pentru Migrație afirmă că incluziunea și coeziunea socială sunt factori esențiali pentru integrarea „sănătoasă” a migranților în comunitățile gazdă, întrucât sprijină adaptarea mutuală a celor două părți sociale intrate în contact. În aceste condiții, organizațiile internaționale și/sau guvernele sunt responsabile cu adaptarea/formularea politicilor care să promoveze integrarea migranților, prin consolidarea acestor două procese.

similar la aceste comportamente agresive, venite din partea celor inițial respinși. În aceste condiții, încurajarea și, ulterior, dezvoltarea atitudinilor pro-sociale reprezintă un proces-cheie în tratarea problematicii integrării migranților.

Alte referințe în acest sens sunt lucrările publicate de specialiști în domeniul securității, care demonstrează eficiența comunicării strategice pentru atingerea obiectivului de integrare a imigranților și prezintă lecțiile învățate de aici în cadrul unor studii de caz – exemplul succesului din Germania, cu privire la criza refugiaților din anul 2015 (Shepherd, 2021).

Organizația Internațională pentru Migrație afirmă că incluziunea¹³ și coeziunea¹⁴ socială sunt factori esențiali pentru integrarea „sănătoasă” a migranților în comunitățile gazdă, întrucât sprijină adaptarea mutuală a celor două părți sociale intrate în contact (IOM, f.a.). În aceste condiții, organizațiile internaționale și/sau guvernele sunt responsabile cu adaptarea/formularea politicilor care să promoveze integrarea migranților, prin consolidarea acestor două procese. Una dintre cele mai mari provocări este „lupta împotriva imaginii negative a migranților, promovată în unele părți ale mass-mediei. Aceste tipuri de mesaje încurajează intoleranța, discriminarea, rasismul și xenofobia față de cei care caută noi oportunități în afara țării lor de origine. Această respingere poate atrage efecte negative asupra sănătății fizice și mentale a migranților, asupra contribuției lor la muncă și la cultură, ceea ce implică afectează beneficiile pentru comunitățile gazdă” (IOM, 2022).

Așa cum aminteam în capitolul anterior, comunicarea strategică este procesul care poate informa publicul și care, totodată, poate modela percepții, atitudini sau chiar reprezentări sociale. În acest context, în continuare, vom identifica modalitățile în care procesele StratCom pot fi puse în practică în sprijinul politicilor de integrare a migranților, urmărind modelele de lucru și exemple de astfel de cadre, propuse de specialiști. Astfel, vom încerca punerea laolaltă a principalelor elemente ale unui cadru de lucru StratCom (Stratcom

¹³ Incluziunea socială se referă la procesul de îmbunătățire a capacității, oportunității și demnității persoanelor defavorizate pentru a putea participa în societate, în baza identității lor (IOM, f.a.).

¹⁴ Coeziunea socială este legată de sentimentul de apartenență la o comunitate și de solidaritatea și toleranța dintre membrii săi (Ib.).

Framework), conform viziunii și îndrumării NATO, adaptând un model propus de Centrul de Excelență StratCom (pentru mai multe detalii, a se vedea Heap, Hansen, Gill, 2021, pp. 42-43). Scopul conturării acestui cadru de lucru într-un sens general este de a oferi o imagine de ansamblu asupra modului în care ar putea fi gândită o campanie de comunicare strategică menită să consolideze cooperarea sănătoasă dintre două părți sociale aflate în această situație, oricare ar fi ele.

Procesele StratCom au drept catalizator rezultatul politic dorit, care trebuie formulat în concordanță cu principiile specifice conceptului. În cazul de față, cooperarea, solidaritatea sunt valori specifice statelor democratice, care se aliniază cu ideea de integrare socială. Odată stabilită această concordanță, rezultatul dorit trebuie să fie clar definit, iar în acest caz, se poate transpune succint în următoarea afirmație: „**Scopul prezentului demers este de a oferi directive și îndrumare pentru o integrare socială sănătoasă a migranților în cadrul comunităților-gazdă**”.

❖ **Narativa** – Dorim integrarea socială a imigranților din țara noastră, pentru menținerea ordinii publice și pentru dobândirea beneficiilor în urma schimburilor interculturale.

Constituția statului nostru este fondată pe valori precum democrația, cooperarea, solidaritatea și promovează deschiderea către schimburile interculturale de cunoștințe, de pe urma cărora statul nostru poate obține beneficii semnificative.

❖ **Audiențele** vizate, în această situație (generală), sunt:

- **ostile:**
- publicul statelor ostile care promovează conservatorismul, prin mesaje de natură să deterioreze imaginea migrantului, pentru a produce nesiguranță, haos, dezechilibru și contradicție în percepții și, prin urmare, care creează vulnerabilități în cadrul acelei societăți;
- grupări/individui care promovează mesaje de natură să deterioreze imaginea migrantului;
- grupări/individui (chiar și din rândul comunităților gazdă) care încearcă să instige imigranții dintr-o anumită regiune sau să îi determine să aibă atitudini și comportamente ostile față de comunitatea-gazdă;
- **prietenose:** grupurile de migranți.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Procesele StratCom au drept catalizator rezultatul politic dorit, care trebuie formulat în concordanță cu principiile specifice conceptului. În cazul de față, cooperarea, solidaritatea sunt valori specifice statelor democratice, care se aliniază cu ideea de integrare socială.

Migrația globală se află, în prezent, într-un trend ascendent din punct de vedere al numărului de oameni care își mută reședința dincolo de granițele țării lor de origine (indiferent de motivul relocării). Pentru menținerea ordinii publice și a stării de securitate din zona vizată, este necesară o integrare sănătoasă a acestor migranți în societatea comunității gazdă, în viața cotidiană și în câmpul muncii din statul respectiv.

❖ **Contextul desfășurării**

Migrația globală se află, în prezent, într-un trend ascendent din punct de vedere al numărului de oameni care își mută reședința dincolo de granițele țării lor de origine (indiferent de motivul relocării). Pentru menținerea ordinii publice și a stării de securitate din zona vizată, este necesară o integrare sănătoasă a acestor migranți în societatea comunității gazdă, în viața cotidiană și în câmpul muncii din statul respectiv. Pentru aceasta, cooperarea dintre instrumentele de putere, guvern(e), ministere este esențială în dezvoltarea politicilor care să asigure coeziunea și intruziunea dintre ele două părți sociale disputate.

Caracteristici ale mediului informațional – o evoluție constantă și în timp scurt a mediilor de comunicare în masă, care face posibilă circularea unui număr nedefinit de informații, ce pot veni din surse multiple (de la individ până la organizații, guverne, alte instituții) și care pot schimba comportamente, percepții, reprezentări sociale, inclusiv cu privire la migrație, ca fenomen, sau la migrații în sine. Totodată, sunt identificate un număr din ce în ce mai mare de campanii ostile de (dez)informare, dintre care unele vizează tocmai modelarea atitudinii comunităților gazdă pentru a respinge imigranții, ceea ce înseamnă că iau naștere vulnerabilități ale sistemului de securitate din regiunea respectivă.

❖ **Riscuri**

- Escaladarea tensiunilor dintre cele două părți sociale în situații conflictuale, cu potențial de perpetuare în timp.
- Manipularea opiniei unui număr mare de rezidenți ai statelor gazdă care să formeze grupuri de influență pentru subminarea drepturilor și libertăților imigranților, ca urmare a propagării mesajelor campaniilor ostile și, în consecință, încălcarea unor drepturi fundamentale ale omului.
- Dezvoltarea grupărilor teroriste, a criminalității internaționale și încălcarea normelor ce țin de controlul frontierelor.

❖ **Obiective strategice**

- Menținerea coeziunii societale.
- Descurajarea influențelor ostile.
- Evitarea escaladării evenimentelor migraționiste către conflicte.

❖ **Obiective StratCom**

- Creșterea nivelului de empatie în rândul comunităților gazdă cu privire la imigranții din țara lor.
- Descurajarea desfășurării campaniilor ostile de informare.
- Aducerea la cunoștință a maselor cu privire la existența acestor intenții.
- Identificarea și dezmințirea campaniilor de acest gen.
- Minimizarea impactului campaniilor de informare ostilă.

❖ **Teme**

- Empatie și solidaritate.
- Cooperare și comunicare.
- Vigilență.

❖ **Efecte**

- *Efecte dorite:* Comunitățile-gazdă sunt corect informate despre motivele pentru care migranții ajung în țara lor, despre drepturile și obligațiile acestora cât timp au reședința în spațiul respectiv, despre beneficiile pe care comuniunea acestora împreună cu ei le poate aduce societății și, în egală măsură, și despre implicațiile pe care această comuniune le presupune, de ambele părți.

Comunitățile-gazdă acceptă să conviețuiască alături de migranți și le oferă șanse egale (sau în limita legislativă) de a participa la activități sociale precum educație, activare în câmpul muncii etc. și îi sprijină în acest proces de integrare

- *Efecte nedorite:* Exagerare a încercării (noastre) de promovare a colaborării dintre comunitatea-gazdă și migranți și prezentarea/reinterpretarea acesteia în media într-o notă din care societățile-gazdă să înțeleagă că există mai multe riscuri sociale (ascunse) decât cele prezentate în comunicatele de informare strategică.

CADRU DE LUCRU STRATCOM: INTEGRAREA MIGRANȚILOR UCRAINIENI ÎN COMUNITATEA ROMÂNEASCĂ, ÎN CONTEXTUL CONFLICTULUI RUSO-UCRAINEAN

Întrucât o campanie adresată unei situații specifice presupune luarea în calcul a tuturor detaliilor contextuale, propunem ca, în decursul acestui capitol, să modelăm un cadru de lucru StratCom

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Comunitățile-gazdă sunt corect informate despre motivele pentru care migranții ajung în țara lor, despre drepturile și obligațiile acestora cât timp au reședința în spațiul respectiv, despre beneficiile pe care comuniunea acestora împreună cu ei le poate aduce societății și, în egală măsură, și despre implicațiile pe care această comuniune le presupune, de ambele părți.

Printre cele mai pregnante valori în jurul cărora s-au format statul român și societatea românească fac parte „social-democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane...”, pentru care constituția statului garantează pe teritoriul acestei țări. Aceste valori sunt în perfectă concordanță cu spiritul de solidaritate, cooperare, coeziune și respectare a drepturilor și libertăților omului.

specific pentru integrarea migranților ucraineni în cadrul comunității românești, pe baza aceluiași schelet prezentat anterior, astfel:

❖ **Scopul prezentului demers este de a oferi directive și îndrumare pentru o integrare socială sănătoasă a migranților ucraineni în cadrul comunității românești.**

❖ **Narativa** – Dorim să trăim în pace, ordine și cooperare în societatea noastră, alături de migranții ucraineni, pe care îi sprijinim pentru integrarea lor aici.

Printre cele mai pregnante valori în jurul cărora s-au format statul român și societatea românească fac parte „social-democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane...”, pentru care constituția statului (Constituția României) garantează pe teritoriul acestei țări. Aceste valori sunt în perfectă concordanță cu spiritul de solidaritate, cooperare, coeziune și respectare a drepturilor și libertăților omului. Astfel, românii vor primi cu deschidere și empatie imigranții ucraineni, înțelegând motivul și contextul care i-au adus pe aceștia în România – conflictul care se desfășoară pe teritoriul ucrainean – și, mai mult, îi vor sprijini, în măsura resurselor proprii, pentru o integrare sănătoasă în cadrul comunității lor.

❖ **Audiențele vizate:**

- **ostile:** grupuri sau persoane, cetățeni români, care se împotrivesc ideii de acceptare și integrare a migranților ucraineni în cadrul societății românești; guverne, grupuri sau persoane, din țară sau din afară, care au intenția de a destabiliza coeziunea societății românești, prin crearea vulnerabilităților ce ar putea surveni în urma respingerii migranților ucraineni;
- **prietenose:** grupurile de migranți; o parte a comunității-gazdă; media națională;
- **neutre:** o parte a comunității-gazdă, media internațională.

❖ **Contextul desfășurării**

Unul dintre efectele invaziei rusești în Ucraina este migrarea cetățenilor ucraineni în afara zonei de conflict fie din dorința de a se proteja de posibilele atacuri care le pun viața în pericol, fie ca urmare a distrugerii locuințelor lor. În aceste condiții, până la 24 ianuarie 2023, un număr de 7.996.573 de cetățeni ucraineni (19% din populația Ucrainei) au decis să părăsească țara lor de reședință și să caute noi locuințe în afara granițelor (Center for Research and Analysis of Migration, 2023),

dintre care o bună parte au ales România ca țară de destinație (106.644 de cetățeni ucraineni, la data de 15 ianuarie 2023; Statista, 2023).

❖ **Riscuri**

Apariția unor tensiuni între cetățenii români și refugiații ucraineni sau chiar a unor posibile conflicte.

❖ **Obiective strategice**

- Menținerea coeziunii societății pe teritoriul României.
- Evitarea creării unor tensiuni între cetățenii români și imigranții ucraineni, care să ducă la destabilizarea ordinii publice.
- Descurajarea influențelor ostile.

❖ **Obiective StratCom**

- Creșterea nivelului de empatie în rândul cetățenilor români cu privire la situația refugiaților ucraineni.
- Informarea corectă a cetățenilor români cu privire la drepturile și obligațiile refugiaților ucraineni cât timp aceștia se află pe teritoriul țării noastre.
- Descurajarea desfășurării campaniilor ostile de informare, menite să inducă tensiune între guvern și instituțiile statului, cetățenii români și refugiații ucraineni.

❖ **Teme**

- Empatie și solidaritate: Înțelegem situația prin care trec civilii ucraineni și motivul pentru care aceștia au ales să plece din țara lor, unii dintre aceștia căutând să se refugieze pe teritoriul României. Dorim să îi întâmpinăm și să îi tratăm cu aceeași atitudine cu care ne-ar plăcea să fim primiți și găzduiți, la rândul nostru, într-o situație similară.
- Cooperare și comunicare: Dorim să ne fie constant comunicată situația refugiaților ucraineni (nevoi, solicitări, posibile probleme), pentru a oferi răspunsuri sau explicații în timp util, înainte de apariția unor posibile tensiuni.
- Vigilență: Identificăm acțiunile de informare ostilă și le descurajăm și combatem prin informarea publicului cu privire la existența acestora, la situația reală (prezentând argumente/dovezi concrete, care să susțină această realitate), precum și la modul în care cetățenii pot identifica asemenea situații/tentative ostile.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Unul dintre obiectivele țării noastre în domeniul StratCom îl reprezintă informarea corectă a cetățenilor români cu privire la drepturile și obligațiile refugiaților ucraineni cât timp aceștia se află pe teritoriul țării noastre.

Cetățenii români sunt corect informați și înțeleg motivele refugiaților ucraineni de a părăsi țara de origine și alegerea României ca țară de destinație, precum înțeleg și care sunt drepturile și obligațiile acestora atât cât timp stau pe teritoriul României, în acest fel crescând nivelul de empatie al românilor față de refugiații ucraineni.

❖ Efecte

- *Efecte dorite*: Cetățenii români sunt corect informați și înțeleg motivele refugiaților ucraineni de a părăsi țara de origine și alegerea României ca țară de destinație, precum înțeleg și care sunt drepturile și obligațiile acestora atât cât timp stau pe teritoriul României, în acest fel crescând nivelul de empatie al românilor față de refugiații ucraineni. Sunt prezentate și înțelese, totodată, și beneficiile pe care le poate aduce societății românești comuniunea lipsită de tensiuni dintre români și migrații ucraineni.

Cetățenii români acceptă să conviețuiască alături de refugiații ucraineni și respectă drepturile acestora, oferindu-le șanse egale (sau în limita legislativă) de a participa la întregul set de activități sociale precum: educație, sănătate, activare în câmpul muncii etc.; de asemenea, îi sprijină pe aceștia în procesul de integrare în cadrul societății românești, în limita resurselor de care dispun.

- *Efecte nedorite*: Exagerarea încercării (noastre) de promovare a colaborării dintre comunitatea românească și migrații ucraineni și prezentarea/reinterpretarea acesteia prin intermediul rețelelor de socializare ca a fi o amenințare și nu o situație *per se* sau, cel mult, o provocare, fapt care ar putea stârni „*atitudini xenofobe și rasiste, excluderea grupurilor de imigranți și perceperea acestora ca fiind <ceilalți>*”, conform unor experți în domeniu (Mavrokefalos, 2022).

CONCLUZII ȘI OBSERVAȚII FINALE

Analiza desfășurată în cadrul acestui articol prezintă o serie de argumente care susțin ipoteza de la care am plecat, și anume că *punerea în aplicare a proceselor StratCom poate veni în sprijinul eforturilor de menținere a stării de pace, în contextul integrării migrațiilor în cadrul comunităților-gazdă*, însă, pentru validarea acesteia și pentru construirea unei teorii, este necesară punerea în aplicare a cadrelor de lucru propuse, fapt pentru care considerăm că ar trebui să fie demarate o serie de studii mai ample și mai amănunțite, care să completeze și să continue acest demers. Pe această cale, dorim să punem în lumină faptul că înțelegerea mediului de securitate și gestionarea provocărilor apărute nu mai sunt o chestiune care să privească îndeosebi specialiștii în domeniul securității și apărării, iar soluțiile optime de răspuns

la diferitele situații de securitate pot surveni doar în urma unei abordări transdisciplinare și intradisciplinare, în care aptitudinile și experiența specialiștilor din domeniile conexe (precum domeniul comunicării, al relațiilor publice) să se întrepătrundă, pentru a trata într-o manieră cât mai cuprinzătoare și complexă posibilele variante de răspuns.

Astfel, identificarea compatibilităților proceselor StratCom cu cele necesare pentru atingerea obiectivului de integrare „*sănătoasă*” a migrațiilor în cadrul comunităților-gazdă și demonstrația conform căreia este posibilă modelarea unui cadru de lucru care să servească acestui demers reprezintă doar un prim-pas pe care l-am realizat în cadrul unui efort amplu de a demonstra ipoteza conform căreia sistemul de gestionare a migrației poate fi îmbunătățit, în sensul sprijinirii autorităților guvernului în eforturile acestora de menținere a ordinii publice și a stării de pace.

BIBLIOGRAFIE:

1. Alava, S., Frau-Meigs, D., Hassan, G. (2017). „*Youth and Violent Extremism on Social Media*”. UNESCO Digital Library, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260382>, accesat la 27 decembrie 2022.
2. Altner, B. (2006). „*Age of migrants*”. Rosbalt, 28 iunie 2006, <https://www.rosbalt.ru/main/2006/06/28/258300.html>, accesat la 28 septembrie 2022.
3. Archetti, C. (2015). „*Terrorism, Communication and New Media: Explaining Radicalization in the Digital Age*”. Jstor, https://www.jstor.org/stable/26297326#metadata_info_tab_contents, accesat la 27 decembrie 2022.
4. Basile, L., Olmastroni, F. (2019). „*Sharing the burden in a free riders' land: The EU migration and asylum policy in the views of public opinion and politicians*”. European Journal of Political Research.
5. Bellingier, J.B. (16 martie 2014). Why the Crimean Referendum Is Illegitimate, <https://www.cfr.org/interview/why-crimean-referendum-illegitimate>, accesat la 27 decembrie 2022.
6. Botoșineanu, F. (2006). „*Noi tendințe în studierea reprezentărilor sociale*”. Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, <https://www.psih.uaic.ro/anale-psi/wp-content/uploads/sites/10/2021/01/7.-Florin-Botosineanu-.pdf>, accesat la 19 ianuarie 2022.
7. Cojocaru, I.-A. (2022). „*Comunicarea publică în urmărirea și promovarea intereselor actorilor mediului de securitate – o abordare taxonomică*”. În *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, pp. 40-49.
8. Crawford, A., Dazé, A. (2016). „*Migration and Conservation*”. International Institute for Sustainable Development, <https://www.>

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Soluțiile optime de răspuns la diferitele situații de securitate pot surveni doar în urma unei abordări transdisciplinare și intradisciplinare, în care aptitudinile și experiența specialiștilor din domeniile conexe (precum domeniul comunicării, al relațiilor publice) să se întrepătrundă, pentru a trata într-o manieră cât mai cuprinzătoare și complexă posibilele variante de răspuns.

- iisd.org/system/files/publications/migration-conservation-toolkit.pdf, accesat la 23 noiembrie 2022.
9. Deac, I., Buluc, R. (2019). „Dezvoltarea conceptuală a comunicării strategice în domeniul securității”, https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/is70-71.pdf, accesat la 25 noiembrie 2022.
 10. Dempster, H., Leach, A., Hargrave, K. (2020). „Public attitudes towards immigration and immigrants What people think, why, and how to influence them”. Overseas Development Institute, <https://odi.org/en/publications/public-attitudes-towards-immigration-and-immigrants-what-people-think-why-and-how-to-influence-them/>, accesat la 27 ianuarie 2023.
 11. Dempster, H., Hargrave, K. (2017). „Understanding public attitudes towards refugees and migrants”. Overseas Development Institute, <https://odi.org/en/publications/understanding-public-attitudes-towards-refugees-and-migrants/>, accesat la 27 ianuarie 2023.
 12. Dettmer, J. (2019). „EU Divided Again on Question of Migrant Burden-Sharing”. Voanews, https://www.voanews.com/a/europe_eu-divided-again-question-migrant-burden-sharing/6176275.html, accesat la 31 ianuarie 2023.
 13. Heap, B. (ed.), Hansen, P., Gill, M. (2021). „Strategic Communications Hybrid Threats Toolkit Applying the principles of NATO Strategic Communications to understand and counter grey zone threats”. NATO StratCom COE. Editor NATO StratCom COE, <https://stratcomcoe.org/pdfs/?file=/publications/download/Strategic-Communications-Hybrid-Threats-Toolkit.pdf?zoom=page-fit>, accesat la 12 decembrie 2022.
 14. Jansen, N., Dobrev, D. (2021). „Analysis of Kremlin Disinformation Campaign after the Poisoning of Alexei Navalny”. NATO Stratcom COE. Primăvară-toamnă, <https://stratcomcoe.org/publications/analysis-of-kremlin-disinformation-campaign-after-the-poisoning-of-alexei-navalny/232>, accesat la 27 decembrie 2022.
 15. Kandemir, B., Brand, A. (2018). „Social Media in Operations – a Counter-Terrorism Perspective”. NATO Stratcom Centre of Excellence, <https://stratcomcoe.org/publications/social-media-in-operations-a-counter-terrorism-perspective/136>, accesat la 27 decembrie 2022.
 16. Lange-Ionatamishvili, E. (2018). „Analysis of Russia’s Information Campaign against Ukraine”. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf, accesat la 27 decembrie 2022.
 17. Macfarlane, E. (2021). „Dilemmas of Free Expression”. University of Toronto Press, <https://utorontopress.com/9781487529307/dilemmas-of-free-expression/>, accesat la 27 decembrie 2022.
 18. Marin, Gh. (2008). „Operațiile bazate pe efecte – concept și instrument eficient de răspuns la riscurile și amenințările mediului de securitate contemporan”. În *Revista de Știință Militară*, nr. 5.

19. Mavrokefalos, P.J. (2022). „Is immigration a threat to security?”. Meer, <https://www.meer.com/en/70566-is-immigration-a-threat-to-security>, accesat la 26 ianuarie 2023.
20. McAuliffe, M., Triandafyllidou, A. (2022). *World Migration Report 2022*. Geneva.
21. Mucchielli, A. (2005). *Arta de a comunica*. București: Editura Polirom.
22. Ruth, S. (2021). „Emotion and Empathy in Germany’s 2015 Refugee Crisis”. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, primăvara-toamna, <https://stratcomcoe.org/publications/welcoming-the-other-emotion-and-empathy-in-germanys-2015-refugee-crisis/231>, accesat la 28 decembrie 2022.
23. Scheuble, S., Oezmen, F. (2022). „Extremists’ Targeting of Young Women on Social Media and Lessons for P/CVE”. Official website of the European Union, https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-03/ad_hoc_young_women_social_media_Lessons-p-cve_022022_en.pdf, accesat la 27 decembrie 2022.
24. Seca, J.-M. (2008). *Reprezentările sociale*. Iași: Institutul European.
25. Shepherd, R. (2021). „Welcoming the other: 281 Emotion and Empathy in Germany’s 2015 Refugee Crisis”. The official journal of the NATO Strategic Communications Centre of Excellence, <https://stratcomcoe.org/publications/welcoming-the-other-emotion-and-empathy-in-germanys-2015-refugee-crisis/231>, accesat la 19 ianuarie 2023.
26. Sillanpää, A. (f.a.) *Strategic Communications and the Stratcom COE*. Riga.
27. Stănciugelu, I., Tudor, R., Tran, A.&Tran, V. (2014). *Teoria comunicării*. București: Editura Tritonic.
28. Stubbs-Richardson, M., Colleen Sinclair, H., Porter, B.&Weiss Utley, J. (2021). „When Does Rejection Trigger Aggression? A Test of the Multimotive Model”. *Frontiers in Psychology*, <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.660973/full>, accesat la 19 ianuarie 2022.
29. Tabaud, A.-L. (2020). „Explaining the Main Drivers of Anti-Immigration Attitudes In Europe”, <https://www.eyes-on-europe.eu/explaining-the-main-drivers-of-anti-immigration-attitudes-in-europe/>, accesat la 31 ianuarie 2023.
30. Tallmeister, J. (2013). „Is Immigration a Threat to Security?”. E-International Relations, <https://www.e-ir.info/2013/08/24/is-immigration-a-threat-to-security/>, accesat la 6 octombrie 2022.
31. Thielemann, E.R. (2003). „Between Interests and Norms: Explaining Burden-Sharing in the European Union”. *Journal of Refugee Studies*, nr. 16 (3), pp. 253-273.
32. Thorson, K. (2018). „Strategic Communication”. Oxford Bibliographies, <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756841/obo-9780199756841-0007.xml>, accesat la 20 decembrie 2022.

33. Watzlawick, P., Bavelas, J.B., Jackson, D.D. (2011). *Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes*. New York/London: W.W. Norton&Company.
34. Britannica. T. Editors of Encyclopaedia (2022). „Human migration”. *Encyclopedia Britannica*, 23 octombrie 2022, <https://www.britannica.com/topic/human-migration>, accesat la 17 noiembrie 2022.
35. Center for Research and Analysis of Migration (2023). „Current migration flows from Ukraine”, <https://cream-migration.org/ukraine-detail.htm?article=3573#:~:text=People%20fleeing%20Ukraine&text=Around%208.0%20million%20people%20have,since%20returned%20to%20the%20country>, accesat la 26 ianuarie 2023.
36. Constituția României (f.a.), https://www.cdep.ro/pls/dic/site2015.page?den=act2_1&par1=1#t1c0s0sba1, accesat la 25 ianuarie 2023.
37. Council of Europe Portal (f.d.). „Migration”. Council of Europe Portal, <https://www.coe.int/en/web/compass/migration#:~:text=Migration%20is%20a%20process%20of,people%2C%20regardless%20of%20the%20causes>, accesat la 16 noiembrie 2022.
38. Curtis E. Lemay Center for Doctrine Development and Education (noiembrie 2016). *The Effects-Based Approach to Operations (EBAO)*.
39. DoD/Department of Defense (2001). „Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms”, <https://dcs9.army.mil/assets/docs/dod-terms.pdf>, accesat la 20 decembrie 2022.
40. DoD (2009). *Strategic Communication Joint Integrating Concept*. Washington, D.C., 7 octombrie 2009.
41. Encyclopaedia Britannica (f.d.) *The crisis in Crimea and eastern Ukraine*, <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Russian-invasion-of-Ukraine>, accesat la 27 decembrie 2022.
42. International Organization for Migration/IOM (2022). „World Migration Report 2022”, <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>, accesat la 22 noiembrie 2022.
43. NATO (2015). *NATO Strategic Communications Handbook (Draft for Use)*. Norfolk. Virginia.
44. NATO STANDARDIZATION OFFICE/NSO. (2020). *Allied Joint Doctrine for Strategic Communications. Study Draft 1*. 3 aprilie.
45. NATO Strategic Communications Centre of Excellence (2020). „About Strategic Communications”. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, https://stratcomcoe.org/about_us/about-strategic-communications/1, accesat la 24 noiembrie 2022.
46. North Atlantic Military Comitee (11 iulie 2017). *MC 0628 NATO Military Policy on Strategic Communications*.
47. OECD (2014). „Migration Policy Debates” <https://www.oecd.org/migration/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%202.pdf>, accesat la 27 ianuarie 2023.

48. Policy Coordinating Committee (PCC) (iunie 2007). „U.S. National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication”. U.S. Department of State Archive, <https://2001-2009.state.gov/documents/organization/87427.pdf>, accesat la 20 decembrie 2022.
49. Statista (2023). „Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of January 17, 2023, by selected country”. Statista, <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/>, accesat la 26 ianuarie 2023.
50. Supreme Headquarters Allied Powers Europe . 2020. *Allied Command Operations Directive AD 095-002 ACO STRATEGIC COMMUNICATIONS*. Belgium, September.
51. The International Organization for Migration/IOM (f.a.). „Seeking Social Cohesion Between Host Communities and Migrants”, <https://rosanjose.iom.int/en/blogs/seeking-social-cohesion-between-host-communities-and-migrants>, accesat la 19 ianuarie 2022.
52. UN News (2022). „2022 Year in Review: 100 million displaced, ‘a record that should never have been set’”. UN News, <https://news.un.org/en/story/2022/12/1131957#:~:text=Twitter%20Print%20Email-,2022%20Year%20in%20Review%3A%20100%20million%20displaced%2C%20'a%20record,should%20never%20have%20been%20set'&text=A%20hundred%20million%20people%20were,ways%20for%20people%20to>, accesat la 27 ianuarie 2023.
53. „2022 Year in Review: 100 million displaced, ‘a record that should never have been set’”. UN News, <https://news.un.org/en/story/2022/12/1131957#:~:text=Twitter%20Print%20Email-,2022%20Year%20in%20Review%3A%20100%20million%20displaced%2C%20'a%20record,should%20never%20have%20been%20set'&text=A%20hundred%20million%20people%20were,ways%20for%20people%20to>, accesat la 27 ianuarie 2023.
54. United Nations (2014). *Backing Ukraine's territorial integrity, UN Assembly declares Crimea referendum invalid*, <https://news.un.org/en/story/2014/03/464812>, accesat la 27 decembrie 2022.
55. United Nations General Assembly (2019). „A/RES/73/195, Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration – Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2018”, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/451/99/PDF/N1845199.pdf?OpenElement>, accesat la 22 decembrie 2022.
56. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (OHCHR). (f.a.). „About migration and human rights”, <https://www.ohchr.org/en/migration/about-migration-and-human-rights>, accesat la 28 octombrie 2022.

ABORDĂRI ACȚIONALE SPECIFICE ALIANȚEI NORD-ATLANTICE – PARTICULARITĂȚI ALE LOGISTICII OPERAȚIONALE –

Colonel (r.) prof. univ. dr. Gheorghe MINCULETE

Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu
10.55535/GMR.2023.2.7

Analizele, estimările, deciziile și acțiunile derulate ca urmare a inițierii și dezvoltării conflictului armat din Ucraina ne-au determinat să studiem concretizarea unor obiective operaționale ale Alianței, pornind de la natura eșecurilor în acordarea sprijinului logistic necesar forțelor agresoare, și, totodată, să relevăm anumite aspecte ale necesității perfecționării domeniului pentru forțele combatante naționale și multinaționale NATO ce acționează pe teritoriul național.

Demersul nostru are la bază publicații ale organismelor NATO, ale unor experți în domeniu, precum și proceduri cunoscute, dar care, în viitor, vor trebui mult îmbunătățite. În același timp, efortul nostru științific a fost centrat pe necesitatea acordării unei atenții sporite logisticii operaționale în viitorul imediat, tocmai datorită creșterii complexității mediului operațional prin utilizarea intensivă, în primul rând, a dronelor și a sistemelor moderne de lovire de înaltă precizie.

În aceste condiții, am evidențiat necesitatea ca managerii logisticieni și subordonații acestora să fie cei dintâi care trebuie să acționeze, anticipativ și proactiv, pentru crearea condițiilor de suficiență, siguranță și reziliență aferente acordării sprijinului logistic, în vederea obținerii succesului operațional de către forțele combatante.

Cuvinte-cheie: forțe operaționale, Grupul de luptă al NATO, logistică operațională, metoda „butuc și spițe”, metoda lineară.

INTRODUCERE

Operațiile complexe ale viitorului implică o serie de capacități, misiuni și relaționări cu efect holistic multi-domeniu (în domeniile terestru, aerian, maritim, spațial și cibernetic), ceea ce include, în mod obligatoriu, forțe de logistică specializate, robuste, flexibile și reziliente, adaptate continuu procedural, tehnologic și funcțional la cerințele și exigențele crescute ale Alianței, ca urmare a derulării conflictului armat din Ucraina (NATO Standard, AJP-3.2, pp. 3-5). Toate acestea sunt în acord cu prevederile conceptului strategic al NATO, în baza căruia vor fi dezvoltate și puse la dispoziție planuri adecvate ce angajează un complex de capacități propice descurajării, apărării, precum și derulării operațiilor multi-domeniu de înaltă intensitate împotriva forțelor puterilor adverse concurente (NATO, 2022, p. 6).

În cadrul NATO, Comandamentul Aliat pentru Transformare (Allied Command Transformation/ACT) își focalizează activitatea pe șase domenii esențiale de interes, ceea ce relevă conduita prin care se schimbă, în mod progresiv, corelat și benefic, poziția militară a Alianței. După cum se poate remarca în *figura 1*, unul dintre domeniile de o importanță majoră în strategia transformării îl reprezintă „Logistica și sustenabilitatea” („Logistics & Sustainability”) (Riga, 2018, p. 27). Din acest cadru, rezultă atât necesitatea, cât și posibilitatea dezvoltării teoretice și practice a logisticii operaționale prin „*inovație, transparență, flexibilitate și obiectivitate bazată pe dovezi și rigoare științifică*” (ACT, 2021, pp. 9-10, 29, 33-34). Se remarcă, astfel, necesitatea orientării spre soluții transformatoriale cu accent pe dezvoltarea capacităților specifice, pentru reglarea deficitelor și decalajelor în domeniu (NATO Concept Development and Experimentation/CD&E, 2021, p. 4). După cum este firesc, performanța logisticii operaționale este dependentă, în progres, de abilitățile specialiștilor, de viabilitatea inovațiilor tehnologice și de fiabilitatea informațiilor intra- și interorganizaționale, pentru diminuarea continuă a acelor vulnerabilități de natură fizico-cibernetică și creșterea necesară a rezilienței funcționale (Fenema et al., 2021).

În cadrul NATO, Comandamentul Aliat pentru Transformare își focalizează activitatea pe șase domenii esențiale de interes, ceea ce relevă conduita prin care se schimbă, în mod progresiv, corelat și benefic, poziția militară a Alianței. Unul dintre domeniile de o importanță majoră în strategia transformării îl reprezintă „Logistica și sustenabilitatea”.

Amplora acțiunilor ofensive ale forțelor invadatoare pe teritoriul Ucrainei, pe de o parte, și determinarea necesară în apărarea teritoriului național de către armata statului agresat și a populației, pe de altă parte, au evidențiat, încă de la început, slăbiciuni și deficiențe majore în acordarea sprijinului logistic operațional de către forțele rusești de profil, generate și de neluarea în considerare a rezistenței populației ucrainene la agresiune.

Figura 1: Domeniile de transformare a potențialului militar al NATO
(https://m.facebook.com/NATO.ACT/photos/didyouknow-natos-allied-command-transformation-is-natos-warfare-development-comm/10155567147880686/?locale=zh_CN, accesat la 12 septembrie 2022)

Amplora acțiunilor ofensive ale forțelor invadatoare pe teritoriul Ucrainei, pe de o parte, și determinarea necesară în apărarea teritoriului național de către armata statului agresat și a populației, pe de altă parte, au evidențiat, încă de la început (după câteva zile de confruntări încheștate), slăbiciuni și deficiențe majore în acordarea sprijinului logistic operațional de către forțele rusești de profil, generate și de neluarea în considerare a rezistenței populației ucrainene la agresiune (Kotoulas, Wolfgang, 2022, pp. 27-30).

Așadar, după câteva zeci și sute de zile de ofensivă ale tuturor forțelor rusești angajate în „operația militară specială”, acțiunea lor complexă a fost sortită eșecului, în mare parte, din cauza imposibilității structurilor de logistică proprii (situat la toate nivelurile organizării militare invadatoare ruse, pe categorii și inter-categorii de forțe) de a interveni oportun, potrivit cerințelor și urgențelor ivite, în momentele și în locurile solicitate în spațiul tactic-operativ ucrainean (Skoglund, Ekström).

Lețiile identificate în urma desfășurării operațiilor tactice și la nivel joint în teatrul din Ucraina evidențiază o serie de obiective și acțiuni ce trebuie avute în vedere de către structurile combatante și, mai ales, de către cele de sprijin logistic în vederea realizării unor schimbări și transformări viitoare în scop de eficacitate, eficiență și succes în orice situație operațională ce le va angaja în viitor, pentru confruntări armate cu forțe adverse.

Schimbările și transformările continue de natură politică și strategică ce au avut loc în concepția și acțiunea NATO evidențiază, așadar, o nouă conduită determinată de agresiunea Rusiei în Ucraina, dar menținută în anumite limite pentru evitarea unui alt război mondial. În aceste condiții, foarte important este și va fi sprijinul logistic adecvat forțelor naționale și multinaționale destinate a acționa în situații limită pentru apărarea teritoriului României și al NATO.

În proiectarea și derularea cercetării noastre științifice am avut în vedere ca atât scopul, cât și direcțiile stabilite să fie centrate pe denumirile și conținuturile elaborate în mod echilibrat, cu statut de noutate și relațional în secvențele acestui demers. Realizarea acestor deziderate a fost posibilă prin utilizarea singulară sau mixtă a unor metode de cercetare științifică, precum: identificarea și recoltarea datelor și a informațiilor; analiza și evaluarea; compararea; deducția; elaborarea.

ELEMENTE ADECVATE MODELULUI SOLDATULUI ARMATEI VIITORULUI. IMPLICAȚII LOGISTICE OPERAȚIONALE

Schimbările continue ale războiului viitorului determină adaptarea continuă a forțelor operaționale, în vederea contracarării unei game extinse de provocări și amenințări, prin încadrarea, pregătirea și instruirea, potrivit dotării cu noi arme și tehnologii (UK Army, *Army Restructuring*, 2021). În condițiile în care armele viitorului vor deveni din ce în ce mai letale, prin performanțe crescute, este evident că garantarea superiorității tehnologice pe câmpul de luptă va deveni chiar imposibilă.

Unul dintre obiectivele majore ale dezvoltării operaționale naționale și multinaționale în cadrul NATO îl reprezintă *proiectul soldatului armatei viitorului*, care are impact nemijlocit asupra sprijinului logistic de profil. Acesta relevă o multitudine de relaționări și condiționări de natură complexă cu echipamente (sisteme tehnice

Schimbările și transformările continue de natură politică și strategică ce au avut loc în concepția și acțiunea NATO evidențiază o nouă conduită determinată de agresiunea Rusiei în Ucraina, dar menținută în anumite limite pentru evitarea unui alt război mondial. În aceste condiții, foarte important este și va fi sprijinul logistic adecvat forțelor naționale și multinaționale destinate a acționa în situații limită pentru apărarea teritoriului României și al NATO.

Soldatul armatei viitorului trebuie să beneficieze de o pregătire completă și continuă, inclusiv din punct de vedere logistic, în vederea dobândirii abilităților fundamentale, precum și a capacității de a se adapta, el și organizația sa, la cerințele operaționale aflate într-o schimbare și transformare.

și armamente moderne), răspunzând, astfel, cerințelor operaționale ale Alianței, de asigurare continuă a potențialului combativ proiectat, prin atingerea dezideratelor de ergonomie specifică, eficacitate deplină, flexibilitate acțională și reziliență crescută.

Potrivit obiectivelor majore și strategiilor de dezvoltare și evoluție a structurilor operaționale, evidente în statele dezvoltate membre ale NATO, soldatul armatei viitorului va face parte din organizații militare operaționale competitive, reziliente și capabile să contracareze acțiunile forțelor adverse în orice situație, teren, anotimp, stare a vremii etc. (UK Army, *Future Soldier unveils...*, 2021). Acest nou tip de soldat va trebui să opereze, în cadrul structurilor tactice constituite, cu tehnica deosebit de performantă (datorită tehnologizării și digitalizării continue) și sistemele evaluate din dotare în medii deosebit de turbulente, determinate de letalitate, agilitate și protecție crescute. Totodată, el și structurile de luptă din care face parte trebuie să se adapteze continuu la constrângerile operațiilor viitoare, determinate de volatilitatea mediului strategic, competiția militară acerbă între puterile militare globale și zonale, proliferarea tehnologiei de luptă evaluate, precum și de provocările erei informației și ale schimbărilor climatice (UK Army, *Future Soldier Guide*, 2021, pp. 3-27). În figura 2 este prezentat un model specific soldatului armatei viitorului din armata britanică.

Pentru îndeplinirea misiunilor ce-i revin, experții militari afirmă că soldatul armatei viitorului trebuie să beneficieze de o pregătire completă și continuă, inclusiv din punct de vedere logistic, în vederea dobândirii abilităților fundamentale, precum și a capacității de a se adapta, el și organizația sa, la cerințele operaționale aflate într-o schimbare și transformare. În acest scop, în baza primirii unui sprijin logistic adecvat, atât soldatul armatei viitorului, cât și liderii săi trebuie să răspundă întocmai parametrilor aferenți rezilienței biologice, fizice, intelectuale și psihologice și, totodată, să manifeste rezistență efectivă la factorii de presiune și de stres (*French Armed Forces Update*, 2021, pp. 16-17).

În funcție de misiunile primite, soldatul armatei viitorului, liderii lui combatanți, cei logistici și organizațiile lor tactice operaționale (inferioare și superioare de apartenență) vor releva în mod eficace și eficient o abordare relațională predominantă *om-echipamente (tehnică și sisteme de armament moderne de luptă)*. În acest cadru, va avea loc

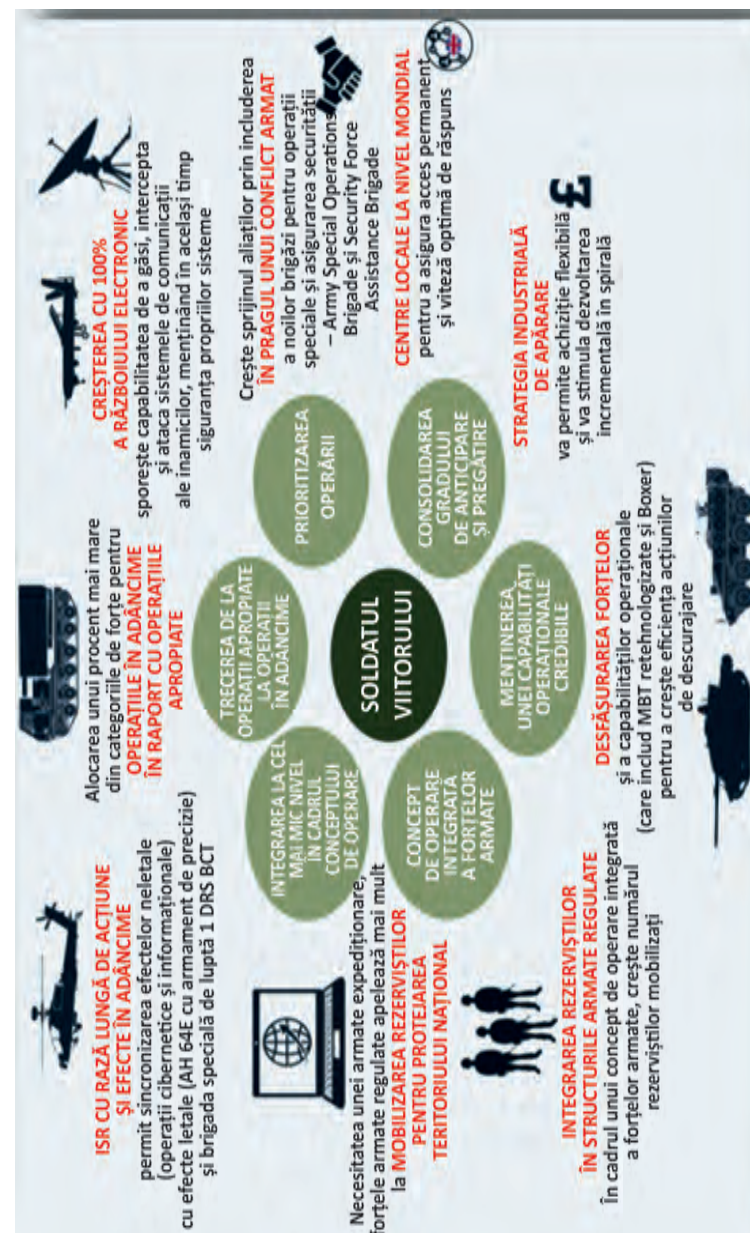

Figura 2: Proiecția soldatului armatei viitorului în armata Regatului Unit (UK Army, *Future Soldier Transforming*, 2021, p. 9)

În cadrul procesului NATO de planificare a apărării („Defence Planning Process/NDPP”) sunt stabilite și detalii de urmat pentru națiunile componente în vederea identificării riscurilor și întăririi rezilienței specifice prin angajarea de resurse naționale și multinaționale potrivit disponibilităților Alianței.

o integrare continuă a soldatului amintit în mecanismul specific pregătirii și ducerii operațiilor tactice și joint în scopul evitării surprizei, incertitudinii și creșterii rezilienței, în baza evaluării cuprinzătoare, constante și dinamice a riscurilor acționale și a aplicării modalităților eficiente și eficiente de acordare și protecție a sprijinului logistic necesar atât în concepțiile și planificările operaționale, cât și pe timpul implementării lor (Ib., p. 17).

Pentru obținerea succesului previzionat în operațiile tactice și/sau joint, soldatul armatei viitorului are un rol fundamental prin pregătire și instruire continuă, precum și prin dotare și capacitatea de utilizare a tuturor echipamentelor și sistemelor de armamente moderne. Aceasta determină implicații nemijlocite pentru logistica operațională a structurilor combatante sub aspectul acordării sprijinului logistic necesar (pe domenii funcționale), potrivit cerințelor complexe stabilite în vederea îndeplinirii misiunilor primite.

RECONFIGURĂRI ÎN SFERA OPERAȚIONALĂ A ALIANȚEI NORD-ATLANTICE

În baza concepției operaționale, agilitatea combativă a forțelor Alianței este relevantă de potențialul lor logistic, necesar combinării și deplasării rapide a capabilităților pe distanțe mari, pentru desfășurarea operațiilor planificate în medii austere, fragile și cu infrastructuri critice vulnerabile. În acest sens, în cadrul procesului NATO de planificare a apărării („Defence Planning Process/NDPP”) sunt stabilite și detalii de urmat pentru națiunile componente în vederea identificării riscurilor și întăririi rezilienței specifice prin angajarea de resurse naționale și multinaționale potrivit disponibilităților Alianței (Transforming NATO Logistics, 2017, pp. 3-5).

Având în vedere rolul deosebit de important al logisticii operaționale, plaja importanței și acțiunii acesteia cuprinde atât latura națională a unui stat membru al NATO, cât și domeniul multinațional, fiindcă parteneriatele militare cu țări puternice (membre ale Alianței), precum Statele Unite ale Americii, Canada, Franța, Marea Britanie și altele, au determinat, în decursul anilor, dislocări de forțe ale acestora, pentru constituirea de grupuri de luptă/Battle Group-uri/BG sub egida NATO. Actualmente, există 8 structuri de acest tip, astfel: 4 BG, funcționale din 2017, pe teritoriile statelor baltice – Estonia, Letonia, Lituania și Polonia, în baza detaliilor stabilite în 2016, la summitul NATO

de la Varșovia; 4 BG au fost constituite și intrate în funcțiune în 2022 pe teritoriile statelor Ungaria, Slovacia, România, Bulgaria – în urma deciziei luate la scurt timp după invazia Ucrainei de către Rusia (NATO's military presence, 2022). Fiecare dintre aceste structuri operaționale are un rol descurajator și misiunea importantă de a crește nivelul operațional de apărare națională pe teritoriul țării (membră a Alianței) unde activează (NATO's Forward Presence, 2022).

Așadar, începând cu luna mai 2022, în țara noastră s-a constituit „Grupul de luptă al NATO” (Battle Group Forward Presence/BGFP), națiune cadru fiind Franța (la solicitarea ei), care a dislocat un batalion, considerat un „vârf de lance al Forței cu nivel de reacție foarte ridicat al NATO” („Very High Readiness Joint Task Force/VJTF”). Acesta integrează și structuri de sprijin puse la dispoziție (prin rotație) de către Belgia și Olanda (Defense Romania Team, 2022).

Ca urmare a dinamicii evenimentelor pe frontul din Ucraina, începând cu data de 20 ianuarie 2023, structurile multinaționale decise de către NATO a fi constituite progresiv (după invadarea de către Rusia a Peninsulei Crimeea, în 2014) au intrat în subordinea Comandamentului Corpului Multinațional Sud-Est (HQ MNC-SE, aflat în subordinea JFC Napoli), respectiv: Comandamentul Multinațional de Divizie Sud-Est (HQ MND-SE); NFIU ROU (NATO Force Integration Unit/România); NFIU-BGR (NATO Force Integration Unit/Bulgaria). Pentru îndeplinirea misiunilor operaționale ce-i revin în situație de conflict armat, HQ MND-SE subordonează: Comandamentul Brigăzii Multinaționale de Sud-Est (HQ MN BDE SE); Grupul multinațional de luptă al NATO (BGFP), condus de Franța, constituit și locat în baza militară Cincu din România (Tabelul 1); grupul multinațional de luptă al NATO, condus de Italia, locat funcțional în baza militară de la Novo Selo din Bulgaria (Soare, 2023).

Tabelul 1: O opțiune a compunerii Grupului de luptă NATO dispus în Cincu, România

Battlegroup led by France, operating in Cincu, Romania		
Contributor	Troops	Forces
France	550	1 x Infantry battalion
Belgium	248	Combined Arms Tactical Subgroup
Poland	230	1 x Mechanised company with enablers
United States	120	Cavalry troop
Approximate total troop number: 1.148		

Începând cu luna mai 2022, în țara noastră s-a constituit „Grupul de luptă al NATO” (Battle Group Forward Presence/BGFP), națiune cadru fiind Franța (la solicitarea ei), care a dislocat un batalion, considerat un „vârf de lance al Forței cu nivel de reacție foarte ridicat al NATO” („Very High Readiness Joint Task Force/VJTF”). Acesta integrează și structuri de sprijin puse la dispoziție (prin rotație) de către Belgia și Olanda.

În urma acțiunilor punitive ale Rusiei în Ucraina, după afectarea de către forțele ucrainene a podului peste Strâmtoarea Kerci, președintele Franței a dispus dublarea potențialului combativ al Grupului de luptă locat în Cincu prin dislocarea suplimentară, în lunile octombrie-noiembrie 2022, a unei „companii de vehicule blindate de infanterie” și a unui „escadron de tancuri Leclerc”.

Legendă:

- Battle Group led by France, operating in Cincu, România = Grup de luptă condus de Franța, care operează în Cincu, România;
- Infantry battalion = batalion de infanterie;
- Combined Arms Tactical Subgroup = Subgrupul tactic de arme întrunite;
- Mechanised company with enablers = Companie mecanizată cu sprijin de luptă;
- Cavalry troop = Subunitate de cavalerie.

În urma acțiunilor punitive ale Rusiei în Ucraina, după afectarea de către forțele ucrainene a podului peste Strâmtoarea Kerci, președintele Franței a dispus dublarea potențialului combativ al Grupului de luptă amintit (locat în Cincu) prin dislocarea suplimentară, în lunile octombrie-noiembrie 2022, a unei „companii de vehicule blindate de infanterie” („company of armored infantry vehicles”) și a unei „companii de tancuri Leclerc” („squadron of Leclerc tanks”) (Romania Posts English, 2022). Totodată, în România funcționează și grupuri de luptă ce cuprind numai forțe antrenate ale SUA (NATO luptă în România). Rezultă că, prin suplimentările realizate, „Franța și-a consolidat prezența desfășurând ca echipamente grele: 20 de vehicule blindate de infanterie; 13 tancuri Leclerc”. (În România vecină cu Ucraina..., 2022).

Potrivit datelor publicate, actualmente, în baza de instruire NATO din Cincu există „batalionul aflat sub comanda Franței, care numără 700 de militari – 620 de francezi și 80 de infanteriști olandezi –, susținuți de alți 300 de soldați francezi. Obiectivul este de a se ajunge la un total de 1.200 de soldați, odată cu finalizarea capacităților de cartiruire”. Totodată, în România funcționează și grupuri de luptă ce cuprind numai forțe combatante antrenate ale SUA (NATO luptă în România..., 2022).

De fapt, cele precizate au la bază deciziile luate cu prilejul summitului NATO din 29 iunie 2022, desfășurat la Madrid, când aliații au analizat și stabilit dezvoltarea structurală a grupurilor de luptă (cu statut multinațional NATO), de la mărimea și funcțiunea de batalion până la nivelul maxim de brigadă, potrivit cerințelor și urgențelor care se impun sub aspect operațional în Flancul Estic ale Alianței (*Madrid Summit Declaration*), pentru a preîntâmpina unele sincope sau crize sub aspectul potențialului militar. În acest sens, prevederile *noului Concept Strategic* al NATO (aprobat la Madrid) relevă trei dimensiuni

esențiale de îndeplinit de către forțele Alianței, respectiv: *descurajare și apărare; prevenirea și managementul crizelor; securitatea cooperativă* (Ib.).

Potrivit conceptului european de acțiune și susținere, un BG desfășoară operații de sine stătătoare sau ca vârf de lance în scopul pregătirii câmpului de luptă în zona de conflict pentru operații mai cuprinzătoare (European Union External Action..., 2017). Deci, în situație de război (potrivit acordurilor stabilite), BG-ul va fi situat în totalitate sau parțial în zona de operații întrunite (Joint Operations Area-JOA) destinată apărării naționale a statului respectiv atât pe timpul pregătirii, cât și în perioada desfășurării acțiunilor defensive. Așadar, BGFP-ul (Battle Group Forward Presence), fiind subordonat HQ MN BDE SE, poate îndeplini unele misiuni și acțiuni cu forțe (având aprobarea ierarhică adecvată) în sprijinul forței întrunite naționale (National Joint Force) în unele zone (critice) ale operațiilor tactice (Francesco, 2015, pp. 535-563). Procedurile operaționale standard, acțiunile de cooperare și colaborare dintre BGFP și structurile combative din cadrul forței întrunite (naționale și multinaționale) sunt stabilite din timp de pace, având în vedere situația acțională până la instalarea (în totalitate) a comandamentului NATO pe teritoriul național și după (*Collective defence and Article 5, 2022*).

Așadar, conform celor precizate, în operația întrunită pe teritoriul național, pe lângă BGFP mai sunt angajate și alte forțe multinaționale NATO, iar în acest sens există, încă din timp de pace, comandamente multinaționale adecvate (de nivel corp, divizie, brigadă) și Comandamentul Forței Întrunite (CFI), care, în perioada conflictului armat, vor fi augmentate funcțional în vederea îndeplinirii misiunilor primite de la Comandamentul Joint al Alianței, funcțional la Napoli (NATO Standard AJP-3, pp. 1-16 – 1-21).

NOI ABORDĂRI RELAȚIONALE PRIVIND LOGISTICA OPERAȚIONALĂ CU STATUT NAȚIONAL ȘI MULTINAȚIONAL

Transformarea și modernizarea logisticii operaționale în cadrul Alianței impun, din punctul nostru de vedere, câteva obiective esențiale de care trebuie să se țină în continuare seamă, pentru creșterea potențialului sprijinului logistic de profil, precum: nivelul de responsabilitate complex, dat de noile exigențe în acordarea sprijinului

Pocedurile operaționale standard, acțiunile de cooperare și colaborare dintre BGFP și structurile combative din cadrul forței întrunite (naționale și multinaționale) sunt stabilite din timp de pace, având în vedere situația acțională până la instalarea (în totalitate) a comandamentului NATO pe teritoriul național și după.

logistic operațional; competențe profesionale ridicate pe linia sprijinului logistic, ce necesită abilități adaptate progresiv și continuu la noile cerințe operaționale; concepție și acțiuni anticipative și proactive ale managerilor logisticieni și ale subordonaților acestora; comandanți foarte bine pregătiți și experimentați la conducerea marilor unități, unităților, subunităților și formațiunilor de sprijin logistic; structuri operaționale de susținere logistică organizate, dotate, pregătite și protejate suficient pentru acordarea oportună, optimă și continuă a sprijinului de profil (logistic).

În condițiile menționate, opinez că, pentru pregătirea și desfășurarea unei (unor) operații tactice și joint la nivel național, este nevoie de o logistică operațională cu abilități relevante de operare (națională și multinațională) foarte bine consolidate, care să descurajeze un potențial stat adversar înainte de o criză, având capacitatea de a da răspunsuri agile, robuste și flexibile pe timpul manifestării (eventuale) a acesteia. În acest scop, au fost încheiate parteneriate și acorduri între națiunile contribuatoare cu trupe și fiecare stat din cadrul Alianței, care beneficiază de sprijinul unor forțe multinaționale integrate în Battle Group, prin care s-au constituit și pus la dispoziția fiecăruia sisteme, rețele și abilități logistice optime (specifice).

Combinăția de structuri combatante naționale și multinaționale ce vor fi integrate în organica forței întrunite stabilite a acționa pe teritoriul național sub tutelă și conducere NATO necesită un sprijin logistic adecvat (de natură națională și multinațională), în conformitate cu cerințele operaționale și exigențele Alianței. Concepția, planificarea și procedurile adecvate susținerii (logistice) menționate trebuie să angreneze, după cum este firesc, forțe de logistică robuste, agile și flexibile, aflate în continuă adaptare organizatorică și acțională, potrivit cerințelor reieșite din lecțiile învățate, rezultate în urma desfășurării conflictului armat din Ucraina. În acest scop, modulul logistic J4 al forței întrunite (JTF J4) are responsabilitatea de a dezvolta și întreține *imagea operațională joint a logisticii* (the logistics common operational picture/LCOP) sau *imagea logistică recunoscută* (recognized logistics picture/RLP). Potrivit prevederilor AJP-4.6, Joint Logistic Support Group (JLSG) este responsabil de contribuția cea mai importantă la RLP alături de națiunea gazdă (Host Nation), elementele naționale de sprijin (National Support Elements) și contractorii (Contractors), cu care se coordonează periodic destul de des.

În conformitate cu deciziile NATO în domeniu, statele participante cu abilități la forța întrunită multinațională, care acționează pe teritoriul național, sunt responsabile să asigure cea mai mare parte din necesarul de echipamente și provizii pentru structurile lor combatante. Așadar, în scopul producerii RLP mai evidente pentru comandantul forței întrunite (COM JTF), JLSG va realiza o planificare și coordonare judicioasă a distribuțiilor pentru ceea ce rămâne de asigurat la materiale, utilizându-și prerogativele autorității de comandă-control (C2) asupra ENS-urilor (NSEs), astfel încât acestea să comunice informațiile exacte și în timp util (Cornett, 2020, pp. 45-52).

Având în vedere și prevederile „*European Union Battlegroup Manual*” (European Land Forces Interoperability Center, 2014, pp. 11; 28-29), considerăm că fiecare structură acțională din cadrul unui BGNATO (inclusiv din BGFP) se autosusține logistic (eficace și eficient, potrivit cerințelor și procedurilor stabilite de interoperabilitate), prin entități de sprijin logistic integrate funcțional (în baza misiunilor primite și a abilităților puse la dispoziție de către fiecare națiune participantă la constituirea BG), cu materiale specifice (muniții, carburanți-lubrifianți, piese de schimb și produse necesare activităților de mentenanță etc.). Acestea trebuie recompleteate periodic (în urma executării re aprovizionărilor succesive), prin operațiuni de transport, planificate și derulate de către subunitățile de sprijin logistic din organica BG, fiind utilizate, la cerere, surse (militare și civile) aflate pe teritoriul național, pentru funcționarea optimă (cu efectul holistic așteptat) a organizației operaționale tactice (BG). Totodată, în scopul menționat, sunt puse în aplicare acorduri de asigurare a anumitor tipuri de resurse (de regulă, comune) prin mecanismul implementat la nivelul NATO, de sprijin al națiunii gazdă (HNS) (AJP-4.3, 2021).

Pe baza celor prezentate, rezultă că, sub aspect dinamic operațional, BGFP va participa la pregătirea și ducerea unei operații de tip joint pe teritoriul statului român împotriva forțelor atacatoare adverse, în mai multe faze, potrivit opțiunilor de răspuns proiectate. În acest scop, considerăm că BGFP va beneficia de sprijinul logistic necesar, adecvat structurilor (naționale și multinaționale) din compunere, nu doar prin efort propriu, ci și prin JLSG (funcțional în linia a 3-a de sprijin logistic), dacă există posibilități de re aprovizionare a unor materiale stringente în situații critice (precum subzistențe, muniții, carburanți-lubrifianți, materiale de geniu, CBRN, comunicații și informatică etc.). În figura 3

Fiecare structură acțională din cadrul unui BGNATO (inclusiv din BGFP) se autosusține logistic, prin entități de sprijin logistic integrate funcțional (în baza misiunilor primite și a abilităților puse la dispoziție de către fiecare națiune participantă la constituirea BG), cu materiale specifice (muniții, carburanți-lubrifianți, piese de schimb și produse necesare activităților de mentenanță etc.).

sunt prezentate generic fluxurile de reprovizionare pe linii de sprijin logistic, potrivit cerințelor operaționale (la nivel tactic, dreptunghiurile mov și verde indică generic – prin înscrisul din interior – doar prezența liniilor de sprijin logistic 1, 2 și 3, precum și a zonelor de operații tactice și joint – fără delimitări spațiale).

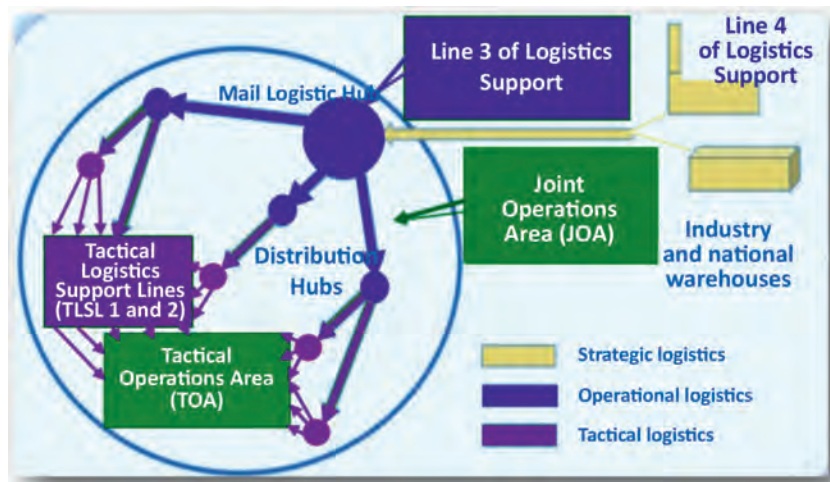

Figura 3: O viziune asupra fluxurilor specifice liniilor de sprijin logistic în zonele de operații joint și de nivel tactic cu forțe naționale și multinaționale (Transformare, după: Skoglund et al., 2022, p. 102)

Legendă:

- Strategic logistics = Logistica strategică;
- Industry and national warehouses = Industrie și depozite naționale;
- Line 4 of Logistics Support = Linia 4 de sprijin logistic;
- Joint Operations Area (JOA) = Zona de operații întrunite (ZOI);
- Operational logistics = Logistica la nivel operativ sau joint;
- Line 3 of Logistics Support = Linia 3 de sprijin logistic;
- Tactical Operations Area (TOA) = Zona de operații tactice (ZOT);
- Tactical Logistics = Logistica la nivel tactic;
- Tactical Logistics Support Lines (TLSL 1 and 2) = Linii de sprijin logistic la nivel tactic (LSL 1 și LSL 2);
- Main Logistic Hub = Hub logistic principal;
- Distribution hubs = Hub-uri de distribuție.

Elementele din figura 3 relevă, în operațiile naționale și multinaționale pe teritoriul național în care este angajat și BGFP, combinația a două metode de reprovizionare, respectiv: • metoda butuc și spițe („Hub-and-Spoke Method”) și • metoda liniară („Linear Method”) (adaptare după Ekman, 2017, pp. 21-25).

Prima metodă implică, în scopul reprovizionării (potrivit criteriilor de necesitate, oportunitate și protecție), un număr mare de structuri specializate: a) hub-ul din linia 3 de sprijin logistic – reprezentat de JLSG; b) hub-urile din linia 2 de sprijin logistic – reprezentate de structurile de execuție a sprijinului logistic de divizie (similar); c) hub-urile din linia 1 de sprijin logistic, reprezentate de structurile de execuție a sprijinului logistic de brigadă (similar) și de structurile de execuție a sprijinului logistic de nivel batalion (similar). În figura 4 este relevată o configurație a metodei la nivel tactic, mai precis relaționarea prin cerere și flux de reprovizionare între batalionul logistic (Logistics Battalion/LOG BN) al unei brigăzi cu compania logistică a unui batalion (Logistics Company/Log Co) și, apoi, cu punctele de aprovizionare de luptă ale companiilor (Battle Supply Points/BSPs) din subordinea acestuia.

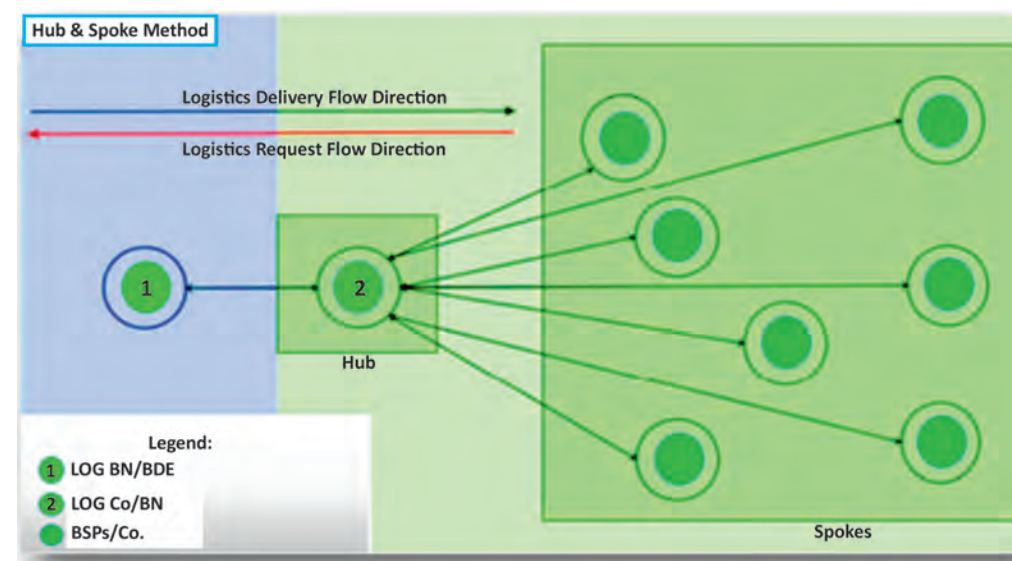

Figura 4: O imagine generică asupra metodei „Hub-and-Spoke” la nivel tactic

Legendă:

- LOG BN/BDE = Logistics Battalion/Brigade; Batalion logistic/Brigadă – B.Log./Bg.;
- LOG Co/BN = Logistics Company/Battalion; Companie logistică/Batalion – Cp.Log./B.;
- BSPs/Co = Battle Supply Points; Punct de aprovizionare de luptă – PAL/Companie – PAL/Cp.;
- Logistics Delivery Flow Direction = Direcția fluxului de livrare logistică;

- Logistics Request Flow Direction = Direcția fluxului cererilor logistice;
- Hub = Butuc;
- Spokes = Spițe.

Cea de a doua metodă (modelul liniar) este evidentă atunci când sunt implicate un număr restrâns de structuri de execuție a sprijinului logistic destinate realizării procesului de reprovizionare, respectiv: a) punctele de aprovizionare de luptă (similare) ale companiilor (similare) de la care materialele se transportă (potrivit cerințelor) la plutoanele din organică; b) eșalonul de materiale sau de sprijin logistic (când se constituie) în scopul reprovizionării unui număr redus de structuri tactice combatante ce acționează pe direcții izolate (la nivel brigadă ori la nivel batalion).

Figura 5 evidențiază (doar generic) un model al sistemului cerere și flux de reprovizionare între batalionul logistic al unei brigăzi (naționale sau multinaționale) cu compania logistică a unui batalion, continuând cu punctul de aprovizionare de luptă al unei companii din subordinea acestuia, apoi cu plutoane și grupe.

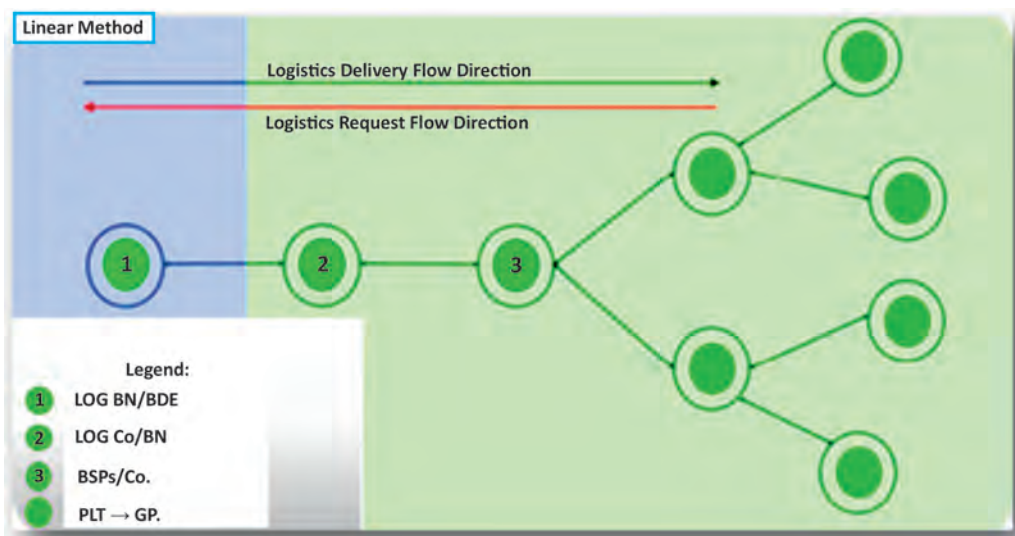

Figura 5: O imagine generică asupra „Linear Method” la nivel tactic

Legendă:

- LOG BN/BDE = Logistics Battalion/Brigade; Batalion logistic/Brigadă – B.Log./Bg.;
- LOG Co/BN = Logistics Company/Battalion; Companie logistică/Batalion – Cp.Log./B.;

- BSPs/Co = Battle Supply Points; Punct de aprovizionare de luptă /Companie – PAL/Cp.;
- PLT → GP = Platoon → Group; → Pluton → Grupă; Pl. → Gp.;
- Logistics Delivery Flow Direction = Direcția fluxului de livrare logistică;
- Logistics Request Flow Direction = Direcția fluxului cererilor logistice.

În conflictele armate hibride și asimetrice actuale și viitoare, grupe ori grupuri omogene sau eterogene de luptători foarte bine instruiți și antrenați (din cadrul aceleiași structuri tactice de nivel pluton și/sau companie sau nu) pot acționa la ordin în operații defensive nonlineare împotriva forțelor adverse, în mod asemănător cu acțiunile în desfășurare în războiul din Ucraina (ca o lecție identificată; Greer, 2022). Configurarea și reconfigurarea combinațiilor hibride, pentru acțiunile amintite, vor varia prin individualitatea lor, în funcție de caracteristicile fiecărei operații și amenințări în parte (FM 3-0, 2022, pp. 2-18; 3-10). În aceste condiții, consumul de muniții fiind foarte ridicat, forțele de logistică (ale fiecărei unități tactice sau grup tactic eterogen) angajate operațional organizează module (subgrupe) mobile de reprovizionare cu materialele necesare. Acestea acționează pentru realizarea fluxurilor oportune și continue de reprovizionare a materialelor, procedând la transbordarea lor prin utilizarea mijloacelor de transport pe roți și/sau șenile, iar apoi, prin implicarea militarilor specializați în operațiile de transport și manipulare până la beneficiarii combatanți tactici.

Pe frontul din Ucraina, cele mai mici entități acționale (din structuri combatante tactice și/sau de operații speciale) care acționează sunt, de regulă, echipele (formate din 3 luptători) flexibile și instruite pentru atacurile de înaltă precizie, cu sisteme de lovire – HIMARS, cunoscute ca sisteme de rachete de artilerie de mare mobilitate M142 (HIMARS devine și mai letal în Ucraina..., 2022) sau similare, împotriva forțelor ruse invadatoare. Rezultă, evident, că și la acest nivel fluxurile de distribuție sunt configurate în sistem butuc și spițe prin concretizarea procedurii de reprovizionare „la cerere” sau „pull”.

Analizând utilizarea dronelor de către forțele de apărare ale statului vecin țării noastre în confruntările violente cu forțele invadatoare ruse, se remarcă eficacitatea și eficiența utilizării lor de operatori din structuri specializate, care sunt susținuți logistic potrivit celor relevate anterior (Radio Europa Liberă, 31 octombrie 2022).

În conflictele armate hibride și asimetrice actuale și viitoare, grupe sau grupuri omogene sau eterogene de luptători foarte bine instruiți și antrenați (din cadrul aceleiași structuri tactice de nivel pluton și/sau companie sau nu) pot acționa la ordin în operații defensive nonlineare împotriva forțelor adverse, în mod asemănător cu acțiunile în desfășurare în războiul din Ucraina.

Eficacitatea și eficiența utilizării celor două metode – „butuc și spițe” și cea liniară – sunt dependente, din punctul meu de vedere, de concretizarea efectivă a două criterii esențiale: a) potențialul real de distribuție al entităților (structurilor) de execuție a sprijinului logistic destinat să răspundă cererilor primite; b) timpul de răspuns la cererile de re aprovizionare (primite de la forțele operaționale) de către structurile de execuție a sprijinului logistic.

Eficacitatea și eficiența utilizării celor două metode amintite sunt dependente, din punctul meu de vedere, de concretizarea efectivă a două criterii esențiale: a) *potențialul real de distribuție* al entităților (structurilor) de execuție a sprijinului logistic destinate să răspundă cererilor primite; b) *timpul de răspuns la cererile de re aprovizionare* (primite de la forțele operaționale) de către structurile de execuție a sprijinului logistic. De aici rezultă, potrivit *figurilor 3-5*, că nodurile logistice superioare (aferele aplicabilității „*metodei butuc și spițe*” sau „*Hub-and-Spoke Method*”) denotă un potențial logistic înalt (cu riscuri aferente), fiindcă pot susține, cu resursele necesare, un număr mai mare de mari unități și unități decât nodurile logistice inferioare (aferele nivelului tactic inferior ce implică „*metoda liniară*” sau „*Linear Method*”). Totuși, având în vedere *timpul de răspuns la cerere*, acesta va crește sau va scădea în funcție de distanța ce trebuie parcursă (în condiții de siguranță) de către coloanele de transport cu resurse destinate beneficiarilor militari, fiind, prin urmare, mai ridicat la nodurile logistice superioare și mult diminuat la nodurile-cerere aferente unităților și subunităților combatante (Kress, 2016, pp. 167-173).

În situații operaționale reale, din hub-urile evidențiate în *figurile 3-5* sunt derulate circuite de transport dus-întors (pe curse de transport aferente fiecărei nopți sau zile, pentru care acestea au fost planificate), necesare sprijinirii structurilor combatante din compunerea forței joint și/sau tactice respective (cu particularități pentru re aprovizionări, evacuări, mentenanță ori sprijin medical). În scop funcțional, în condiții de performanță, consider că, pentru fiecare circuit de transport, trebuie luate măsuri de comunicare, vizibilitate și protecție.

Potrivit celor evidențiate, în sprijinul funcționării adecvate a JLSG și a structurilor logistice sprijinite, la nivelul strategic al Alianței este instrumentat conceptul *managementul lanțului logistic al operațiilor (Operations Logistics Chain Management/OLCM)*. Așadar, prin OLCM sunt puse la dispoziție modalități practice necesare concretizării proceselor, procedurilor și instrumentelor specifice NATO și statelor membre, utile în elaborarea planificării logistice colaborative, prioritizarea, sincronizarea și coordonarea activităților pe timpul pregătirii și desfășurării operațiilor (în context național și/sau multinațional), pentru creșterea vitezei și eficienței acțiunilor structurilor specializate în acordarea sprijinului logistic și reducerea risipei de resurse și, implicit, a costurilor (Riga, p. 27).

Pe timpul derulării operației întrunite multinaționale pe teritoriul național, atât battle group-ul, cât și celelalte forțe ale statelor aliate subordonate LCC (Land Component Commander) din compunerea NATO JFC (*Collective defence and Article 5*, 2022) (stabilit pentru conducerea operației întrunite multinaționale pe teritoriul național, care va funcționa după o anumită perioadă de la declanșarea unei agresiuni) vor avea integrate structurile adecvate de logistică operațională. Plasarea lor (conceptuală și practică) în zona de multinaționalitate este dată de proveniența și angajarea capabilităților specifice necesare îndeplinirii misiunilor de către structurile combatante pe care le sprijină logistic în cadrul operațiilor tactice și/sau joint. Așadar, opinez că, potrivit prevederilor doctrinei și acordurilor încheiate, atât structurile de sprijin logistic românești, cât și cele ale forțelor din statele membre ale NATO vor derula procese și acțiuni integrative (AJP-4.6, 2018, pp. 1-3) și cooperative (*Madrid Summit Declaration*, 2022) specifice pe orizontală și pe verticală (prin funcțiuni naționale și/sau multinaționale) (Wenqiong, Yangyang, Haiyan, pp. 281-283), potrivit SOP-lor (Standard Operating Procedure) marilor unități și/sau unități din organica cărora fac parte, în vederea îndeplinirii obiectivelor forței joint și atingerii stării finale operaționale stabilite.

În concepția și execuția operațiilor ofensive NATO pe distanțe mari față de baza de plecare, denumite expediționare, forțele naționale și multinaționale implicate vor fi susținute de o logistică operațională adecvată. În funcție de condițiile, parametrii de mobilitate și constrângerile fiecărei situații acționale, sprijinul logistic trebuie acordat întocmai cu cerințele misiunilor forțelor expediționare combatante. În cadrul acestui mecanism dinamic de operare (într-un spațiu extins ce trebuie eliberat sau ocupat cu mulți factori de risc și incertitudine crescută), trebuie să existe și să funcționeze continuu sisteme de aprovizionare, transport și distribuție cu capabilități robuste, suficiente, flexibile și reziliente (Ti, 2022, p. 2). Totodată trebuie luat în considerare faptul că structurile operaționale tactice (naționale și/sau multinaționale) vor întâmpina tot mai multe greutăți din partea forțelor inamice, pentru îndeplinirea misiunilor primite [în condițiile „*libertății de acțiune, concentrării efortului și economiei de resurse*” (*French Armed Forces Update*, 2021, pp. 10-11)], în realizarea acțiunilor proprii de protecție și deplasare, ca urmare a acțiunilor

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În concepția și execuția operațiilor ofensive NATO pe distanțe mari față de baza de plecare, denumite expediționare, forțele naționale și multinaționale implicate vor fi susținute de o logistică operațională adecvată. În funcție de condițiile, parametrii de mobilitate și constrângerile fiecărei situații acționale, sprijinul logistic trebuie acordat întocmai cu cerințele misiunilor forțelor expediționare combatante.

Mecanismul funcțional adecvat al furnizării complexe și continue a sprijinului logistic (național și/sau multinațional) fiabil, oportun, eficace și eficient trebuie să releve sustenabilitate, adică potențialul ridicat de susținere a tuturor luptătorilor, echipamentelor și sistemelor de foc în zonele (raioanele) de operații tactice integrate zonei de operații întrunite, precum și în ansamblul arealului acesteia.

distructive complexe ale adversarului prin utilizarea de senzori, roboți, UAV-uri și sisteme performante de supraveghere, lovire și precizie (UK Army. *Future Soldier Transforming*, 2021, pp. 3-16).

Adaptarea, prin reconfigurare și modernizare, a logisticii operaționale la specificul operațiilor expediționare viitoare este determinată de atingerea coordonatelor stabilite pentru obținerea succesului previzionat în toate fazele operațiilor planificate și derulate de către forțele combatante. În acest scop, sunt necesare fluxuri periodice de resurse și servicii ce vor fi puse la dispoziție de către structuri și formațiuni de sprijin logistic modular multinațional, precum: elemente naționale de sprijin (National Support Elements/NSE); națiunea cu rol specializat (Role Specialist Nation/RSN); națiunea lider în logistică (Logistic Lead Nation/ LLN); servicii de asistență logistică oferite de o terță parte (Third Party Logistic Support Services/TPLSS); unități multinaționale de sprijin logistic sau medical integrat (Multinational Integrated Logistic Units/MILU; Multinational Integrated Medical Units/MIMU; grupul de sprijin logistic întrunit (Joint Logistics Support Group/JLSG); aranjamente mutuale de sprijin (Mutual Support Arrangements/MSAs); sprijinul națiunii gazdă (Host Nation Support/HNS); contractarea centralizată (Centralized contracting) (AJP-4, Edition B, Version 1, 2018, pp. 2-1, 2-8; Finabel Coordinating Committee, 2013, pp. 12-13).

În conformitate cu cele arătate, mecanismul funcțional adecvat al furnizării complexe și continue a sprijinului logistic (național și/sau multinațional) fiabil, oportun, eficace și eficient trebuie să releve sustenabilitate, adică potențialul ridicat de susținere a tuturor luptătorilor, echipamentelor și sistemelor de foc în zonele (raioanele) de operații tactice integrate zonei de operații întrunite, precum și în ansamblul arealului acesteia. Mai mult, trebuie avut în vedere că efortul logistic operațional de susținere (implicând factorii determinanți esențiali, adică *cererea, dispersarea, durata, distanța*, precum și preponderența *sistemului bazat pe aprovizionare*, față de *sistemul bazat pe distribuție*) se va amplifica în funcție de configurația mai puțin sau deloc liniară și mai mult sau total nonliniară a dispozitivului tactic și/sau joint al forțelor terestre (având în vedere și potențialul acestora), ceea ce va determina, în consecință, ca atât liniile de sprijin logistic, cât și sistemul comunicațional aferent să devină mult mai vulnerabile (Ib., pp. 2-3; AJP-4, Edition B, Version 1, pp. 1-8; 3-1, 3-4).

CONCLUZII

Potrivit prevederilor criteriilor specifice de eficacitate, eficiență și interoperabilitate, Alianța Nord-Atlantică a stabilit forțele și resursele necesare atât în partea de nord, cât și în partea de sud a Flancului său Estic. În acest cadru operațional de anvergură, România beneficiază de susținerea cu forțe importante din partea mai multor state ale NATO, dintre care se detașează, prin importanța efortului participativ, Statele Unite și Franța. În acest mecanism defensiv de importanță majoră, un rol deosebit îl va juca sprijinul logistic al forțelor combatante cu statut național și multinațional stabilite a fi angajate pentru apărarea teritoriului României, ce se delimitează defensiv ca responsabilitate a NATO, în fața oricărei agresiuni. Așadar, reconfigurarea structurală, sistemică, eficace și eficientă a forțelor combatante pentru războiul viitorului are la bază proiecția, pregătirea, dotarea și asigurarea continuă cu tot ceea ce îi este necesar soldatului armatei destinate acestui război.

Provocările și evoluțiile continue de natură tehnologică, robotică, digitală și de altă natură adecvate confruntărilor războiului viitorului determină transformări în lanțurile de aprovizionare-livrare militare (care integrează și operatori economici furnizori de bunuri și/sau prestatori de servicii din zona de operații tactice și/sau joint) pentru funcționalitatea normală și creșterea agilității, robusteții și rezilienței acestora (în concordanță cu viteza desfășurării conflictului armat) împotriva atacurilor forțelor agresive hibride care utilizează echipamente și sisteme de distrugere avansate cu și fără pilot.

Nevoile crescute și complexe de susținere logistică ale forțelor operaționale sunt și vor fi determinate de evoluția continuă a echipamentelor în conformitate cu prevederile strategiei militare naționale și dinamica cerințelor operaționale. În aceste condiții, sunt necesari logisticieni militari specializați în conducerea și în execuția sprijinului logistic operațional, care să posede abilități sporite, adecvate evoluțiilor și schimbărilor continue ale mecanismului de pregătire și ducere a operațiilor la nivelurile tactic și joint, care trebuie să fie suportate în mod continuu la parametrii solicitați de suficiență și reziliență, pentru a răspunde prompt, eficace și eficient la provocările, amenințările ori agresiunile oricărui adversar.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Provocările și evoluțiile continue de natură tehnologică, robotică, digitală și de altă natură adecvate confruntărilor războiului viitorului determină transformări în lanțurile de aprovizionare-livrare militare pentru funcționalitatea normală și creșterea agilității, robusteții și rezilienței acestora împotriva atacurilor forțelor agresive hibride care utilizează echipamente și sisteme de distrugere avansate cu și fără pilot.

BIBLIOGRAFIE:

1. Locotenent-colonel Cornett, A. (2020). *Multinational Operations. Joint Logistics Support Group offers effective role with allies, partners*. Army Sustainment, ianuarie-martie, pp. 45-52.
2. Ekman, E.M. (2017). *Simulating sustainment for an Unmanned Logistics System concept of operation in support of distributed operations*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, pp. 21-25.
3. Fenema, C.P., Kampen, T., Gooijer, G., Faber, N., Hendriks, H., Hoogstrate, A.&Schlicher, L. (31 martie 2021). *Sustaining Relevance: Repositioning Strategic Logistics Innovation in the Military*. Joint Force Quarterly 101, NDU Press.
4. Francesco, X.F. (2015). *EU Battle Group: Conceptualization, Application and Prospective*. Revista de Ciencias Militares, vol. III, nr. 2, noiembrie, pp. 535-563.
5. Greer, K.J. (24 iunie 2022). *LSCO Lessons: What the Army Should be Learning About Large-Scale Combat Operations from the Ukraine War*. Modern War Institute, <https://mwi.usma.edu/lSCO-lessons-what-the-army-should-be-learning-about-large-scale-combat-operations-from-the-ukraine-war/>, accesat la 19 februarie 2023.
6. Kotoulas, I.E., Wolfgang, P. (2022). *Geopolitics of the War in Ukraine*. Foreign Affairs Institute. Grecia: Atena, pp. 27-30.
7. Kress, M. (2016). *Operational Logistics: The Art and Science of Sustaining Military Operations*. Second Edition. Springer. Best Sellers Rank. SUA: New York, pp. 167-173.
8. Minculete, Gh. (2023). *Determinări relaționale privind modernizarea logisticii operaționale*. Sibiu: Editura Techno Media.
9. Locotenent-colonel Riga, H. (2018). *French Army Transformation Delivery Division. Towards an Integrated and Expeditionary Operational Level Logistics*. Joint Warfare Centre. În *The Three Swords Magazine*, nr. 33/2018, p. 27, https://www.jwc.nato.int/images/stories/threeswords/Operational_Level_Logistics.pdf, accesat la 23 iulie 2022.
10. Skoglund, P., Listou, T., Ekström, T. (2022). *Russian Logistics in the Ukrainian War: Can Operational Failures be attributed to logistics?* În *Scandinavian Journal of Military Studies*, 5(1): 99-110, pp. 100-102. DOI: <https://doi.org/10.31374/sjms.158>.
11. Soare, A. (2023). *Comandamentul Corpului Multinațional Sud-Est anunță preluarea comenzii trupelor terestre ale NATO dislocate în România și Bulgaria*. În Monitorul Apărării, 23 ianuarie, 2023, <https://monitorulapararii.ro/comandamentul-corpului-multinational-sud-est-anunta-preluarea-comenzii-trupelor-terestre-ale-nato-dislocate-in-romania-si-bulgaria-1-48662>, accesat la 12 februarie 2023.

12. Ti, R. (2022). *Russian Military Logistics. Russia's War in Ukraine*. În *Brief Series*, nr. 3. International Centre for Defence and Security (ICDS). Estonia: Tallinn, p. 2.
13. Wenqiong, F., Yangyang, Y., Haiyan, Tu (2020). *Research on Logistics Support Issues of US Joint Operations*. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, vol. 427, 5th International Conference on Social Sciences and Economic Development (ICSSD 2020), pp. 281-283.
14. Allied Command Transformation (august 2021). *NATO CD&E Handbook*. SUA: Virginia, Norfolk, pp. 9-10, 29, 33-34.
15. *Collective defence and Article 5* (20 septembrie 2022), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm, accesat la 10 februarie 2023.
16. Defense Romania Team (12 octombrie 2022). *M.Ap.N. a anunțat când vor ajunge primele tancuri franceze Leclerc în România. Transportul se va face pe calea ferată și pe roți*. NATO Response Force, <https://shape.nato.int/nato-response-force--very-high-readiness-joint-task-force>, accesat la 17 noiembrie 2022.
17. European Union External Action (9 octombrie 2017). *EU Battlegroups, Security, Defence & Crisis Response*. Editorial sections: EEAS, <https://www.eeas.europa.eu/node/33557-en>, accesat la 20 februarie 2023.
18. *French Armed Forces Update* (februarie 2021), pp. 10-11, <https://www.defense.gouv.fr>, accesat 27 noiembrie 2022.
19. FM 3-0, *Operations* (octombrie 2022). Headquarters Department of the Army Washington, D.C., 01, pp. 2-18; 3-10.
20. *HIMARS devine și mai letal în Ucraina? Sistemul pe care Pentagonul îl poate oferi Kievului* (29 decembrie 2022), <https://adevarul.ro/amp/stiri-externe/europa/himars-devine-si-mai-letal-in-ucraina-sistemul-pe-2231153.html>, accesat la 18 februarie 2023.
21. European Land Forces Interoperability Center (27 iunie 2014). *„European Union Battle Group Manual” Guidance for operational preparation and tactical use*. Finabel Quartier Reine Elisabeth Rue d’Evere. Brussels, pp. 11; 28-29.
22. Finabel Coordinating Committee, B-1140. (2013). *Land Units Capability Requirements for Expeditionary Operations in a Complex Operational Environment*. Brussels, pp. 12-13.
23. *French Armed Forces Update* (februarie 2021), <https://www.defense.gouv.fr>, pp.16-17, accesat la 17 august 2022.
24. *În România vecină cu Ucraina, tancurile franceze întăresc flancul de sud-est al NATO* (9 decembrie 2022), <https://adevarul.ro/amp/stiri-interne/evenimente/in-romania-vecina-cu-ucraina-tancurile-franceze-2226597.html>, accesat la 6 februarie 2023.
25. *Madrid Summit Declaration. Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Madrid 29 June 2022*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm, accesat la 25 iulie 2022.

26. NATO Headquarters Supreme Allied Command Transformation (2017). *Transforming NATO Logistics and Sustainability Today and Into the Foreseeable Future: A NATO Food-For-Thought Paper*. SUA: Norfolk, Virginia, pp. 3-5.
27. NATO Standard AJP-3 (februarie 2019). *Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*, Edition C Version 1, pp. 1-16 – 1-21.
28. *NATO Concept Development and Experimentation-CD&E* (2021). SUA: Norfolk, Virginia, p. 4.
29. NATO luptă în România. *Statele Unite au suplimentat numărul de militari de la Mihail Kogălniceanu*, <https://www.mediafax.ro/politic/video-nato-lupta-in-romania-statele-unite-au-suplimentat-numarul-de-militari-de-la-mihail-kogalniceanu-21268405>, accesat la 22 iunie 2022.
30. *NATO's military presence in the east of the Alliance* (8 iulie 2022), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm, accesat la 22 august 2022.
31. *NATO Response Force* (11 iulie 2022), https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm, accesat la 17 august 2022.
32. NATO Standard, AJP-4.3 (aprilie 2021). *Allied Joint Doctrine for Host-Nation Support*, Edition A, Version 1.
33. NATO Standard, AJP-4 (decembrie 2018). *Allied Joint Doctrine for Logistics*. Edition B, Version 1, pp. 1-8.
34. NATO Standard, AJP-3.2 (februarie 2022). *Allied Joint Doctrine for Land Operations*, Edition B, version 1, pp. 3-5.
35. NATO Standard, AJP-4 (2018). Edition B, Version 1. *Allied Joint Logistic Doctrine*, pp. 1-8; 3-1 – 3-42-1 – 2-8.
36. NATO Standard, AJP-4.6 (decembrie 2018). *Allied Joint Doctrine for The Joint Logistic Support Group*. Edition C, Version 1, pp. 1-3.
37. NATO 2022. *Strategic Concept adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Madrid* (29 iunie 2022), p. 6, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf, accesat la 21 august 2022.
38. *NATO Response Force* (11 iulie 2022), https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm, accesat la 22 august 2022.
39. North Atlantic Treaty Organization (iunie 2022). *NATO's Forward Presence, NATO's Forward Presence*, <https://shape.nato.int/efp/efp/fact-sheet>, accesat la 22 iulie 2022.
40. Romania Posts English (12.10.2022). *France sends Leclerc armored vehicles and tanks to Romania. Klaus Iohannis: "I welcome President Macron's decision"*.
41. NATO luptă în România (2022). *Statele Unite au suplimentat numărul de militari de la Mihail Kogălniceanu*, <https://www.mediafax.ro/politic/video-nato-lupta-in-romania-statele-unite-au-suplimentat-numarul-de-militari-de-la-mihail-kogalniceanu-21268405>, accesat la 22 noiembrie 2022.

42. UK Army. *Army Restructuring: Future Soldier*, vol. 704: debated on Thursday, 25 noiembrie 2021, <https://hansard.parliament.uk/commons/2021-11-25/debates/4B6A550A-167C-482B-B457-59C10258EBB3/ArmyRestructuringFutureSoldier>, accesat la 21 august 2022.
43. UK Army. *Future Soldier Transforming the British Army* (2021), pp. 9; 3-16; 17, https://www.army.mod.uk/media/11826/20210322-army-future_soldier-publication-final.pdf, accesat la 29 noiembrie 2022.
44. UK Army. *Future Soldier Guide* (2021), pp. 3-27, https://www.army.mod.uk/media/14919/adr010310-futuresoldierguide_25nov.pdf, accesat la 22 august 2022.
45. UK Army. *Future Soldier unveils radical transformation for the British Army* (2021), <https://www.army.mod.uk/news-and-events/news/2021/11/future-soldier-unveils-radical-transformation-for-the-british-army/25-noiembrie-2021>, accesat la 21 august 2022.

DEZVOLTAREA FORMAȚIUNILOR MULTINAȚIONALE ÎN CONTEXT EUROPEAN – DETERMINĂRI CONCEPTUALE ȘI RAȚIUNI PRACTICE DE GENERARE A CAPABILITĂȚILOR DE APĂRARE PRIN INIȚIATIVE DE COOPERARE REGIONALĂ –

Dr. Dragoș ILINCA

Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară
10.55535/GMR.2023.2.8

Studiul de față își propune să analizeze contribuția formulelor de cooperare regională în generarea formațiilor multinaționale care pot face obiectul participării în operații de management al crizelor. Din perspectivă cronologică, dezvoltarea formatelor de interacțiune în domeniul apărării a fost inițiată în perioada imediat următoare celui de-Al Doilea Război Mondial, având ca rațiuni dominante crearea unui sistem de apărare eficient pentru contracararea amenințării sovietice. Criteriile care au stat la baza apariției acestor formate au vizat, fără îndoială, experiența și afinitățile istorice între statele europene, consolidate prin avantajele utilizării proximității geografice în dezvoltarea de programe comune cu aplicabilitate militară imediată. Pe aceste coordonate, dinamica regională a consemnat evoluții semnificative în deceniile următoare, majoritatea inițiativelor fiind conectate în grade diferite la efortul de apărare derulat în contextul NATO și al Uniunii Europene Occidentale (UEO).

Sfârșitul Războiului Rece și, subsecvent, reorientarea cooperării multinaționale de apărare în susținerea demersurilor de management al crizelor au adus noi provocări și oportunități pentru optimizarea formulelor de interacțiune regională. Majoritatea acestora s-au focalizat pe valorificarea rezultatelor înregistrate în contextele operaționale ale perioadei, demers prin care structurile generate prin cooperarea regională au fost testate în medii operaționale solicitante, oferind validări pentru continuarea acestui tip de interacțiune și consolidarea caracterului permanent al acestora. Sub aceste auspicii, lansarea Politicii Europene de Securitate și Apărare a oferit un prilej suplimentar de valorificare a potențialului formatelor regionale de cooperare. Practic, acestea s-au dovedit a fi un element de legătură între potențialul dezvoltat sub egida UEO și demersul de crearea a profilului UE în domeniul securității și apărării. De asemenea, inițiativele de cooperare regională trebuie privite și ca un furnizor esențial de forțe și capacități pentru susținerea obiectivelor adoptate de UE în contextul cooperării de apărare. Această tendință s-a accentuat pe măsură ce proiectul european în domeniul apărării a avansat, oferind perspective consolidate pentru susținerea acestui demers.

Cuvinte-cheie: PSAC, Grup de luptă, FAWEU, EUROFOR, EUROMARFOR.

INTRODUCERE

După terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial, preocuparea pentru asigurarea securității în Europa, în condițiile izbucnirii Războiului Rece, a condus la abordarea cu mai multă atenție a oportunităților pe care cooperarea multinațională le putea oferi. Modalitatea imediată a vizat punerea în comun a forțelor și capabilităților disponibile în cadrul unor formațiuni constituite prin înțelegeri/acorduri între statele vest-europene. Această abordare a fost dictată, într-o măsură determinantă, de nivelul insuficient al resurselor pentru apărare, cu atât mai redus în condițiile specifice ale primelor decade postconflict. Astfel, singura opțiune la care se putea recurge era aceea a asocierii capacităților existente și crearea unor structuri de nivel superior care să poată contribui la asigurarea unui sistem de apărare cât mai apropiat de cerințele mediului de securitate.

În mod evident, apariția organizațiilor internaționale cu rol în asigurarea apărării europene a favorizat această abordare, oferind un plus de concretețe prin promovarea standardizării și încadrarea într-o tipologie comună de generare a forțelor și capabilităților. Din perspectivă cronologică, apariția formulelor de cooperare în dezvoltarea de formațiuni multinaționale se plasează mai cu seamă în intervalul de două decenii de la sfârșitul războiului. Această perioadă corespunde unor evoluții substanțiale înregistrate la nivelul politicilor de securitate ale unor state membre ale NATO, precum retragerea Franței din structura militară integrată, respectiv decizia SUA de a diminua prezența militară în Europa, în contextul războiului din Vietnam.

De asemenea, intervalul consemnează inițierea discuțiilor la nivelul Alianței Nord-Atlantice vizând implementarea unei noi doctrine de apărare, centrată pe răspunsul flexibil. Elementul central al acestei strategii viza consolidarea descurajării agresiunii, având totodată un impact semnificativ în ceea ce privește nevoia de dezvoltare a unui set extins de capabilități convenționale care să permită susținerea unui răspuns gradual în cazul în care securitatea și apărarea unui stat

Din perspectivă cronologică, apariția formulelor de cooperare în dezvoltarea de formațiuni multinaționale se plasează mai cu seamă în intervalul de două decenii de la sfârșitul războiului. Această perioadă corespunde unor evoluții substanțiale înregistrate la nivelul politicilor de securitate ale unor state membre ale NATO, precum retragerea Franței din structura militară integrată, respectiv decizia SUA de a diminua prezența militară în Europa, în contextul războiului din Vietnam.

Conceptul Strategic al NATO, adoptat în 12 decembrie 1967/16 ianuarie 1968, preciza faptul că „descurajarea la nivelul Alianței se bazează pe flexibilitatea de a preveni ca un potențial agresor să anticipeze răspunsul specific al NATO și să-l determine pe acesta că acțiunea sa presupune un grad neacceptabil de risc, indiferent de natura atacului”. În acest context, forțele angajate de statele membre trebuiau să răspundă unor criterii privind capacitatea de susținere logistică și de luptă, precum și în ceea ce privește mobilitatea tactică.

membru ar fi fost afectate. Pe aceste coordonate, noul Concept Strategic al NATO, adoptat în 12 decembrie 1967/16 ianuarie 1968, preciza faptul că „descurajarea la nivelul Alianței se bazează pe flexibilitatea de a preveni ca un potențial agresor să anticipeze răspunsul specific al NATO și să-l determine pe acesta că acțiunea sa presupune un grad neacceptabil de risc, indiferent de natura atacului” (MC14/3, 1968, 10). În acest context, forțele angajate de statele membre trebuiau să răspundă unor criterii privind capacitatea de susținere logistică și de luptă, precum și în ceea ce privește mobilitatea tactică. De asemenea, se avea în vedere ca dispunerea forțelor să răspundă conceptului de apărare avansată, cu amplasamente în locații de valoare strategică adecvată, astfel încât să asigure răspunsul rapid și eficient. Nu în ultimul rând, o atenție particulară era acordată consolidării capacității de suplimentare a forțelor locale cu cele aliate, precum și a forțelor de rezervă. Întrunirea acestor criterii se făcea în baza premisei strategice că principala direcție a unei acțiuni ostile s-ar fi derulat în Europa. Pornind de la aceste considerente, aliații europeni trebuiau să contribuie în mod concret cu forțe și capacități generate în mod individual sau prin intermediul unor aranjamente de cooperare care să răspundă criteriilor și parametrilor operaționali stabiliți la nivel aliat prin intermediul procesului de planificare.

DEMERSURI INIȚIALE

Din perspectivă cronologică, primele demersuri de generare a formulelor de cooperare regională în susținerea angajamentelor asumate în context NATO se plasează în 1962, când a fost creat Corpul germano-danez (LANDJUT – Corpul Multinațional Nord-Est), având comandamentul la Rendsburg (Schleswig-Holstein). Scopul principal al acestei structuri viza protecția ariilor expuse/critice ale teritoriului aliat din perimetrul adiacent Mării Baltice. În condiții de pace, structura LANDJUT se baza pe o divizie de infanterie motorizată vest-germană; o divizie daneză și forțe teritoriale germane de nivel brigadă. Pentru situații de criză, structura corpului germano-danez era gândită să servească drept receptor pentru alte forțe și contingente pe care statele membre ale NATO urmau să le disloce în zona de nord a Europei, precum SUA, Canada și Marea Britanie.

În deceniile următoare, interacțiunea practică între statele europene se va amplifica semnificativ. Pe aceste coordonate se plasează

dezvoltarea cooperării navale între Belgia și Olanda, subsumată obiectivelor stabilite, în 1951, la nivel guvernamental între cele două state vizând dezvoltarea interacțiunii regionale. În 1975 a fost inițiat un program de dezvoltare a sistemului de pregătire la nivelul forțelor armate și s-a stabilit sistemul de conducere comună (prin rotație) a forțelor navale (Joly, 2021, p. 224). Acest cadru va fi extins prin semnarea, în 1987, a unui nou acord extins la nivelul formatului Benelux privind cooperarea și coordonarea în domeniul apărării. În același context se plasează și dezvoltarea unei forțe amfibii, prin semnarea unui Memorandum de Înțelegere (9 mai 1973) cu participarea Marii Britanii și Olandei, prin care forțele speciale olandeze erau integrate în cadrul unei Brigăzi de acest tip a marinei britanice.

În mod evident, evoluțiile menționate au fost stimulate și de dinamica procesului de reconciliere franco-germană, având ca moment culminant adoptarea, în 22 ianuarie 1963, a Declarației comune a președintelui Franței, Charles de Gaulle, și a cancelarului german, Konrad Adenauer. În baza acesteia a fost semnat Tratatul de cooperare între Germania și Franța, cunoscut și sub numele de Tratatul Élysée, având prevederi de substanță privind interacțiunea dintre cele două state în domeniul apărării din perspectiva: armonizării doctrinelor în scopul identificării conceptelor comune; schimburilor de personal între forțele armate, inclusiv în ceea ce privește detașări temporare de unități; dezvoltarea programelor comune de armament și finanțarea în comun a acestora (Hill, 2000, p. 64). Aprofundarea cooperării franco-germane în domeniul apărării va continua în deceniile următoare prin crearea Consiliului franco-german, având responsabilități în domeniul apărării, economiei și finanțelor. Acesta avea la bază decizia președintelui Franței, François Mitterand, și a cancelarului Helmut Kohl, adoptată la Karlsruhe, în 12-13 noiembrie 1987. Cu acest prilej se vor pune bazele primei unități comune cu participarea forțelor armate din cele două țări, cunoscută sub numele de Brigada franco-germană, care va fi înființată în 1989, devenind operațională în 1991.

Sfârșitul Războiului Rece a generat un impuls suplimentar cooperării între statele europene vizând generarea formațiunilor multinaționale, aducând în atenție importanța capacității de proiectare a forțelor și capacităților în contextul situațiilor de criză din afara perimetrului european. Participarea la efortul general de management al crizelor a devenit dimensiunea cea mai importantă a activității organizațiilor

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Tratatul de cooperare între Germania și Franța, cunoscut și sub numele de Tratatul Élysée, avea prevederi de substanță privind interacțiunea dintre cele două state în domeniul apărării din perspectiva: armonizării doctrinelor în scopul identificării conceptelor comune; schimburilor de personal între forțele armate, inclusiv în ceea ce privește detașări temporare de unități; dezvoltarea programelor comune de armament și finanțarea în comun a acestora.

Ideea de generare a unui format de cooperare în domeniul apărării se regăsește la nivelul statelor aliante în Al Doilea Război Mondial, primul demers în această direcție fiind concretizat prin semnarea, la 4 martie 1947, de către Franța și Marea Britanie, a Tratatului de la Dunkirk.

internaționale (ONU, OSCE, NATO și Uniunea Europei Occidentale), precum și a formulelor de cooperare dezvoltate în diferite formate cu participarea statelor europene. Asupra acestui din urmă aspect, trebuie subliniată importanța evoluțiilor înregistrate la nivel european în deceniile de după război. Ideea de generare a unui format de cooperare în domeniul apărării se regăsește la nivelul statelor aliante în Al Doilea Război Mondial, primul demers în această direcție fiind concretizat prin semnarea, la 4 martie 1947, de către Franța și Marea Britanie, a Tratatului de la Dunkirk. Acesta reprezenta un pact defensiv între cele două state, în scopul respingerii unei potențiale agresiuni sovietice, precum și de a împiedica reluarea comportamentului agresiv al Germaniei (Sutton, 2007, p. 24). Pe aceste coordonate, va fi înființată Uniunea Vest-Europeană, prima organizație cu profil de apărare din perioada post-belică, ce funcționa în baza prevederilor Tratatului de la Bruxelles, semnat la 17 martie 1948 de către Belgia, Franța, Luxemburg, Marea Britanie și Olanda. Ulterior, responsabilitățile acesteia vor fi preluate la nivelul NATO (Rohan, 2014, pp. 25-26).

Preocupările privind consolidarea profilului european în domeniul apărării vor genera inițiativa de creare a Comunității Europene de Apărare (1952-1954), proiect eșuat ca urmare a neratificării a acesteia în Parlamentul francez. În acest cadru, la 23 octombrie 1954 s-a înființat Uniunea Europei Occidentale (UEO), a cărei funcționare va fi reglementată prin Acordurile de la Paris (23 octombrie 1954), care aduceau modificări Tratatului de la Bruxelles. Rolul UEO în ecuația de securitate europeană se va valoriza mai cu seamă din 1984, când, prin Declarația Consiliului de miniștri, consimțită la Roma, se aducea în atenție voința statelor membre ale acestei organizații (Belgia, Franța, Marea Britanie, Luxemburg, Italia și Germania) de a consolida profilului contribuției europene în domeniul apărării, sub egida UEO și în cadrul NATO (Declarația de la Roma, 1984). Această abordare se profilează cu mai multă vizibilitate în contextul eforturilor internaționale în domeniul managementului crizelor. Astfel, în iunie 1992, UEO a adoptat Declarația Petersberg, prin care această organizație a căpătat un profil operațional mult mai bine conturat în asumarea unui set¹ de misiuni

¹ Misiunile UEO adoptate cu acest prilej au vizat: misiuni umanitare și de salvare; misiuni de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii; misiuni ale forțelor de luptă în gestionarea crizelor, inclusiv în ceea ce privește menținerea păcii; operațiuni de dezarmare comune; misiuni de asistență și consiliere militară; misiuni de stabilizare post-conflict.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

și sarcini pe care le putea îndeplini prin angajamente operaționale proprii. Potențialul UEO a fost confirmat prin Tratatul de la Maastricht, în cadrul căruia va fi integrat angajamentul statelor membre vizând dezvoltarea unei identități de securitate și apărare (Tratatul de la Maastricht, 1992), urmând să contribuie la consolidarea pilonului european în cadrul NATO.

Din această perspectivă, se avea în vedere dezvoltarea rolului UEO fără a exclude cooperarea dintre statele membre. De asemenea, Tratatul UE introducea conceptul de forțe care „răspund nevoilor operaționale ale UEO”, care se va regăsi și pe agenda summitului NATO de la Bruxelles (11 ianuarie 1994), abordat în contextul adoptării conceptului privind Identitatea Europeană de Securitate și Apărare (ESDI). Ulterior, reuniunea miniștrilor de externe ai NATO, desfășurată la Berlin, în 3 iunie 1996, a plasat conceptul în cadrul procesului de transformare a Alianței Nord-Atlantice prin care statele membre europene puteau să contribuie la misiunile și activitățile UEO (Sperlling, 1999, pp. 125-126). Astfel, ESDI era legată de rolul UEO în domeniul managementului crizelor, avansându-se un set de măsuri pentru asigurarea accesului acesteia la capacitățile de planificare ale NATO. Totodată, se avea în vedere identificarea, în cadrul inventarului de forțe și capacități aliante, a resurselor „separabile, dar nu separate”, care puteau fi utilizate pentru operații conduse de UEO. De asemenea, rolul organizației avea să fie abordat la nivelul procesului de planificare NATO în strânsă conexiune cu implementarea Conceptului privind Grupările Operative Combinate și Întrunite (CJTF), care viza consolidarea capacității NATO de a derula operații de tip contingentă cu participarea și a statelor care nu erau membre (Young, 1997, p. 29).

Pe aceste coordonate, UEO a devenit principala platformă de integrare a inițiativelor de cooperare între statele europene. Conform parametrilor agreeți la Petersberg, forțele puse la dispoziție pentru misiunile și operațiile acestei organizații erau gestionate prin intermediul unui mecanism distinct (Forces Answerable to WEU/FAWEU). Premisele care erau avute în vedere vizau:

- Faptul că UEO nu are forțe permanente sau structuri de comandă.
- Forțele și comandamentele angajate în operații UEO urmau să fie extrase din lista unităților puse la dispoziție de state.

UEO a devenit principala platformă de integrare a inițiativelor de cooperare între statele europene. Conform parametrilor agreeți la Petersberg, forțele puse la dispoziție pentru misiunile și operațiile acestei organizații erau gestionate prin intermediul unui mecanism distinct (Forces Answerable to WEU/FAWEU).

Prima formațiune multinațională cu profil european pusă la dispoziție ca FAWEU a fost Eurocorps, structură creată în mai-iulie 1992 pe baza Brigăzii franco-germane. Comandamentul noii entități a fost stabilit la Strasbourg. Cu prilejul Consiliului UEO de la Roma (19 mai 1993), cele două state exprimau interesul de a contribui, prin intermediul Eurocorps, la misiunile și operațiile UEO.

- Participarea în operații și punerea la dispoziție a forțelor sunt decizii suverane și sunt determinate după consultări cu NATO, pentru statele membre ale acestei organizații.

Pornind de la coordonatele menționate, prima formațiune multinațională cu profil european pusă la dispoziție ca FAWEU a fost Eurocorps, structură creată în mai-iulie 1992 pe baza Brigăzii franco-germane. Comandamentul noii entități a fost stabilit la Strasbourg. Cu prilejul Consiliului UEO de la Roma (19 mai 1993), cele două state exprimau interesul de a contribui, prin intermediul Eurocorps, la misiunile și operațiile UEO (WEU Rome, 1993). În același timp, răspunzând principiului forțe separabile, dar nu separate, cele două state se puneau la dispoziția NATO, demers formalizat prin intermediul unui acord semnat cu SACEUR. Ulterior, numărul statelor membre Eurocorps va crește prin accesarea Belgiei (iunie 1993), Spaniei (iulie 1994) și Luxemburg (mai 1996). Într-un mod similar se va derula procesul de asociere a Forței amfibii dezvoltată de Marea Britanie și Olanda, care va fi pusă la dispoziția UEO cu prilejul reuniunii de la Roma. Tendința se va consolida în cursul anului următor, prin decizia Parlamentului de la Copenhaga că, în cazul unei solicitări a UEO de a utiliza forțele daneze din cadrul LANDJUT, aceasta va fi acceptată². De asemenea, cooperarea dintre Marea Britanie și Danemarca a generat o nouă formulă prin semnarea unei scrisori comune între cele două state, având ca obiective crearea unei divizii comune. Structural, această inițiativă viza integrarea unei brigăzi daneze în cadrul unei divizii mecanizate britanice ca parte a pachetului de forțe pus la dispoziția UEO și a Corpului de Reacție Rapidă NATO.

În aceeași logică, s-a realizat și punerea la dispoziție a Diviziei Multinaționale (Centrale) constituită din forțe aparținând Belgiei, Marii Britanii, Olandei și Germaniei. Această entitate a fost creată în 1992, fiind angajată, simultan, în cadrul FAWEU și al Corpului Aliat de Reacție Rapidă, până în 2002, când a fost desființată. Dezvoltarea cadrului de cooperare militară între Germania și Olanda s-a reflectat și prin

² Caracterul particular al poziției daneze deriva din atitudinea acestui stat față de perspectivele de dezvoltare a cooperării europene în contextul creat prin Tratatul de la Maastricht. Din această perspectivă, Danemarca a optat pentru a nu participa la componenta militară a cooperării dezvoltată în cadrul UE pe dimensiunea de securitate și apărare. Această poziționare s-a menținut până la 1 iunie 2002, când, în urma referendumului derulat în Danemarca, participarea la dimensiunea militară a beneficiat de un sprijin larg.

crearea, în 1995, a Corpului germano-olandez, având comandamentul la Münster. Obiectivul demersului viza crearea capacității de acțiune independentă a Corpului mixt, precum și ca o componentă terestră în cadrul unei operații de anvergură la nivelul NATO. În organigrama acestei entități se regăseau două divizii, germană și olandeză, având viteză de reacție în vederea dislocării într-un interval de 20 de zile, putând să asigure elementele de comandă și control pentru un contingent de până la 50.000 de militari.

Într-o măsură determinantă, existența UEO și a cadrului cuprinzător al relației cu NATO a generat crearea de noi formațiuni multinaționale. Un impuls suplimentar pentru dinamizarea acestei opțiuni de cooperare a fost reprezentat de intensitatea angajamentelor operaționale asumate de UEO și NATO în această perioadă. Aceasta a vizat mai cu seamă perimetrul Balcanilor de Vest, pe fondul conflictului din spațiul ex-iugoslav. În acest context, se plasează angajamentele succesive dislocate de NATO în Bosnia și Herțegovina, în sprijinul implementării Acordului de pace de la Dayton (IFOR – 1995-1996, SFOR – 1996-2004). În paralel, s-a desfășurat operația comună UEO-NATO (Sharp Guard, 1993-1996) în bazinul Mării Adriatice pentru impunerea sancțiunilor economice și a embargoului privind livrarea de armamente. De asemenea, UEO a derulat, între 1993 și 1996, operația de sprijin al statelor dunărene (Bulgaria, Ungaria, România) pentru implementarea sancțiunilor ONU. Tot în sprijinul eforturilor internaționale vizând stabilizarea din Balcani, în septembrie 1994, UEO a participat la structurarea administrației civile a orașului Mostar.

Suplimentar aspectelor legate de participarea în angajamentele de management al crizelor, necesitatea de a îndeplini standardele de interoperabilitate a reprezentat un alt factor de stimulare a cooperării în generarea formațiunilor multinaționale. Această abordare venea să răspundă și preocupărilor legate de eficientizarea cheltuielilor naționale în domeniul apărării, opțiunile multinaționale fiind identificate ca putând să ofere soluții alternative mult mai eficiente financiar și cu nivel de operaționalitate ridicat. Pe aceste coordonate se plasează cooperarea franco-britanică în domeniul aerian, inițiată în 1991, ale cărei reflectări concrete au fost consemnate în cadrul operațiilor derulate în Balcani și Irak. În scopul valorificării experienței operaționale, cele două state au decis înființarea, în 1994, a unei

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Existența UEO și a cadrului cuprinzător al relației cu NATO a generat crearea de noi formațiuni multinaționale. Un impuls suplimentar pentru dinamizarea acestei opțiuni de cooperare a fost reprezentat de intensitatea angajamentelor operaționale asumate de UEO și NATO în această perioadă. Aceasta a vizat mai cu seamă perimetrul Balcanilor de Vest, pe fondul conflictului din spațiul ex-iugoslav.

Cooperarea între statele din sudul Europei a înregistrat progrese suplimentare prin crearea, în 1996, a unei forțe amfibii (SIAF) cu participarea Italiei și Spaniei, având și o componentă terestră necesară pentru debarcare (SILF). Această structură a fost pusă la dispoziția NATO și a UE, putând fi utilizată și în contextul misiunilor derulate de ONU.

structuri comune sub numele de Grupul Aerian European Franco-Britanic (FBEAG), iar din 1998, Grupul Aerian European (EAG). Numărul statelor participante în această formulă va crește prin asocierea Italiei, Germaniei, Olandei și Spaniei.

Aproape simultan cu aceste evoluții, componenta navală a cooperării a statelor europene a fost abordată la nivelul cooperării dintre Belgia și Olanda. Pornind de la cadrul adoptat între cele două state la sfârșitul lunii martie 1995, a fost agreată intensificarea interacțiunii bilaterale în direcția integrării aranjamentelor de comandă și control prin intermediul unui centru operațional comun, capabil să gestioneze 40 de nave olandeze și 10 belgiene. Pe acest fond, cooperarea bilaterală a fost extinsă și la dimensiunea aeriană prin încheierea, în același an, a acordului de operaționalizare a unei grupări dislocabile. Principala rațiune a acestui demers a vizat eficientizarea costurilor într-un domeniu cu impact financiar semnificativ, precum și de optimizare a posibilităților de punere la dispoziția UEO și a NATO a capacităților aeriene. În acest context, se plasează și inițiativa adoptată în mai 1995 de Franța, Italia, Portugalia și Spania vizând crearea unui arhitecturi de cooperare în domeniul apărării, cunoscută sub numele de Forța Operațională de Reacție Rapidă (EUROFOR), care să fie pusă la dispoziție pentru misiunile și operațiile UEO. Având comandamentul la Florența, nivelul forțelor angrenate de statele participante se ridică la 12.000 de militari, având și o componentă navală (EUROMARFOR) ce dispunea de capacități multiple care îi permiteau executarea unui spectru larg de misiuni. Cooperarea între statele din sudul Europei a înregistrat progrese suplimentare prin crearea, în 1996, a unei forțe amfibii (SIAF) cu participarea Italiei și Spaniei, având și o componentă terestră necesară pentru debarcare (SILF). Această structură a fost pusă la dispoziția NATO și a UE, putând fi utilizată și în contextul misiunilor derulate de ONU.

NOI PARTENERI

Sfârșitul Războiului Rece a adus în atenție, totodată, o nouă realitate în ceea ce privește cooperarea în generarea formațiunilor multinaționale, ca parte a procesului de pregătire a statelor din Europa de Est pentru aderarea la NATO, respectiv integrarea în Uniunea Europeană. Un rol esențial în acest context a fost reprezentat

de lansarea, sub auspiciile NATO, în ianuarie 1994, a Parteneriatului pentru Pace (PfP). Această inițiativă își propunea dezvoltarea cooperării cu noile democrații din Europa de Est, precum și cu statele neutre în vederea consolidării securității și stabilității europene. În egală măsură, promova o abordare practică de dezvoltare a cooperării, care contribuia la pregătirea statelor interesate pentru aderarea la NATO. Prin asumarea principiilor și obiectivelor stabilite prin Documentul cadru al Parteneriatului pentru Pace, statele interesate se angajau în promovarea unui proces de reformă substanțială a propriilor forțelor armate, inclusiv din perspectiva generării forțelor și capacităților care să poată fi dislocate în misiuni de management al crizelor (Volten, 2007, p. 45).

În egală măsură, participarea în cadrul PfP a generat oportunități semnificative, concretizate în inițiative de cooperare militară și/sau de apărare între statele partenere. Principala direcție de acțiune a vizat dezvoltarea potențialului de participare la operațiile de management al crizelor sub egida organizațiilor internaționale. Această abordare reprezintă, în egală măsură, o reflecție directă a dezvoltării interacțiunii politice între statele din regiune, vizibilă în apariția unor formate de cooperare regională care vor contribui semnificativ la impulsarea colaborării practice la nivel militar. Prima formulă de cooperare politică s-a concretizat prin adoptarea, la 28 august 1991, a Declarației miniștrilor de externe din Germania, Franța și Polonia, care a pus bazele formatului Triunghiului de la Weimar. Acesta avea ca obiectiv principal identificarea abordărilor convergente în ceea ce privește viitorul Europei, precum și intensificarea cooperării dintre cele trei state. Subsumat acestei abordări, crearea unui astfel de format al cooperării avea în vedere și consolidarea procesului de reconciliere polono-germane, după modelul celui derulat între Franța și Germania (Declaration commune, Weimar, 1991).

De asemenea, importanța cooperării sub egida Triunghiului Weimar poate fi privită și din perspectiva efectelor pozitive în stimularea cooperării între statele din Europa și, subsecvent, de ștergere a diviziunilor impuse de Războiul Rece. În acest context se plasează crearea, la 15 februarie 1994, a Grupului de la Vișegrad, cu participarea Ungariei, Poloniei, Republicii Cehe și a Slovaciei.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Participarea în cadrul PfP a generat oportunități semnificative, concretizate în inițiative de cooperare militară și/sau de apărare între statele partenere. Principala direcție de acțiune a vizat dezvoltarea potențialului de participare la operațiile de management al crizelor sub egida organizațiilor internaționale.

În martie 1996 a fost inițiat un alt format de cooperare, cunoscut sub numele de Procesul reuniunilor miniștrilor apărării din sud-estul Europei (SEDM), reunind o serie de state din acest perimetru geografic (Albania, Bosnia și Herțegovina, România, Bulgaria, Grecia, Turcia, Italia, Croația, Georgia, Slovenia, Macedonia de Nord, Serbia, Muntenegru), precum și SUA, Ucraina, Republica Moldova (observator).

Acest format de interacțiune și coordonare a abordat un spectru extins de domenii, incluzând și cooperarea militară între statele participante. Pe coordonate similare, în martie 1996 a fost inițiat un alt format de cooperare, cunoscut sub numele de Procesul reuniunilor miniștrilor apărării din sud-estul Europei (SEDM), reunind o serie de state din acest perimetru geografic (Albania, Bosnia și Herțegovina, România, Bulgaria, Grecia, Turcia, Italia, Croația, Georgia, Slovenia, Macedonia de Nord, Serbia, Muntenegru), precum și SUA, Ucraina, Republica Moldova (observator). Obiectivul principal al acestui format de cooperare a vizat dezvoltarea cooperării politico-militare în regiune, în susținerea procesului de bună vecinătate, consolidării capacităților regionale în domeniul apărării, precum și pentru susținerea procesului de integrare euroatlantică al statelor din această zonă.

Maniera de translație practică a elementelor politice de convergență privind consolidarea capacității de participare la demersurile internaționale de management al crizelor s-a concretizat în orientarea formulelor de cooperare către generarea structurilor de forțe de nivel batalion și brigadă. Se poate vorbi despre replicarea modelului utilizat în deceniile premergătoare sfârșitului Războiului Rece în vestul Europei, precum și de abordarea unui nivel de operaționalitate capabil să permită aprofundarea interoperabilității, respectiv să asigure resursele necesare pentru participarea în operațiile derulate de organizațiile internaționale. Primul proiect de acest tip a fost reprezentat de Batalionul Baltic (BALTBAT), creat în 1994 de Estonia, Letonia și Lituania, extins și la nivelul forțelor navale prin crearea unui format de cooperare specific, cunoscut sub numele de Escadronul baltic (BALTRON). Pornind de la această inițiativă, s-au dezvoltat diverse formule cu participarea statelor din perimetrul Mării Baltice sau adiacent, după cum este cazul Batalionului polono-lituanian (LITPOLBAT), Batalionului polono-ucrainean, ambele create în 1995, precum și al Batalionului polono-ceh, operaționalizat doi ani mai târziu.

Pentru statele din Europa Centrală și de Sud-Est, această perioadă a consemnat o efervescență a inițiativelor de cooperare militară incluzând crearea, în 1997, a Batalionului mixt cu participarea Ungariei, Italiei și Sloveniei (1997) și a Batalionului româno-ungar de menținere a păcii. Pe aceste coordonate, la 18 aprilie 1998, a fost semnat

Acordul de înființare a Forței Multinaționale de Infanterie, cunoscută sub numele de Brigada Trilaterală, cu participarea Italiei, Ungariei și Sloveniei. La câteva luni distanță, a fost semnată Scrisoarea de Intenție pentru crearea Forței Multinaționale de Pace din Sud-Estul Europei (MPFSEE). În cadrul acestei inițiative, au participat Albania, Grecia, Italia, Macedonia de Nord, România, Turcia, ale căror contribuții se vor regăsi în activarea, la 31 august 1999, unei structuri de forțe de nivel brigadă (SEEBRIG). Aceștia li se va adăuga, câțiva ani mai târziu, Batalionul multinațional de geniu, pentru care au fost asociate forțe și capacități ale forțelor armate din Ungaria, România și Ucraina.

Răspunzând aceluiași obiective, în martie 1998 a fost lansată inițiativa „Cooperarea Central-Europeană în domeniul apărării”, cu participarea Austriei, Croației, Republicii Cehe, României, Ungariei, Elveției, Slovaciei, Sloveniei și Poloniei (observator). În mod particular, inițiativa își propunea să contribuie la consolidarea capacității statelor membre de a participa la operații de sprijin al păcii. Obiectivul concret asumat în momentul lansării a vizat crearea unei brigăzi multinaționale care să poată face obiectul dislocării în misiuni internaționale. Inițiativa a continuat să funcționeze chiar și după abandonarea acestui obiectiv în 2010 și, subsecvent, consolidarea dialogului politic în domeniul apărării.

Interesul pentru dezvoltarea capacităților în format regional a vizat și formulele de cooperare inițiate în perimetrul nordic al Europei. Debutul acestor inițiative se plasează în 1963, când s-a format Grupul nordic de cooperare, angrenând participarea forțelor armate din Finlanda, Suedia, Norvegia, Danemarca și Islanda (NORDSAMFN). Obiectivul acestui format viza aprofundarea legăturilor de colaborare în domeniul militar, precum și crearea unui nucleu de forțe în așteptare, care să poată fi pusă la dispoziție pentru misiuni ONU. Din 1997, formatul NORDSAMFN a fost înlocuit de Aranjamentul Nordic pentru operații în sprijinul păcii (NORDCAP), care se va transforma, din 2008, într-o formulă consolidată de interacțiune între aceste state, cunoscută sub numele de Cooperarea nordică în domeniul apărării – NORDEFECO. De asemenea, în conexiune cu demersurile statelor nordice s-a plasat și inițiativa de creare a unei structuri de forțe la dispoziția ONU, cunoscută sub numele de Brigada Multinațională

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În martie 1998 a fost lansată inițiativa „Cooperarea Central-Europeană în domeniul apărării”, cu participarea Austriei, Croației, Republicii Cehe, României, Ungariei, Elveției, Slovaciei, Sloveniei și Poloniei (observator). În mod particular, inițiativa își propunea să contribuie la consolidarea capacității statelor membre de a participa la operații de sprijin al păcii. Obiectivul concret asumat în momentul lansării a vizat crearea unei brigăzi multinaționale care să poată face obiectul dislocării în misiuni internaționale.

cu Dislocare Rapidă a forțelor ONU în așteptare (SHIRBRIG). Aceasta a luat naștere prin semnarea, la 15 decembrie 1996, a unei scrisori de intenție între Austria, Danemarca, Canada, Olanda, Norvegia, în anii următori participarea în acest format extinzându-se considerabil prin includerea Argentinei, Italiei, Poloniei, României și Suediei.

FORMATELE REGIONALE DE COOPERARE ȘI DEZVOLTAREA POLITICII DE SECURITATE ȘI APĂRARE COMUNĂ

Asumarea priorității politice, prin intermediul Declarației franco-britanice de la St. Malo (decembrie 1998) pentru structurarea profilului și contribuției UE în domeniul securității și apărării, a reprezentat unul dintre principalele elemente care vor influența evoluția formatelor regionale descrise anterior. Pe aceste coordonate, deciziile Consiliului European de la Helsinki (decembrie 1999) au generat o direcție de acțiune distinctă pe care formulele de cooperare o vor urma cu prioritate în perioada următoare. Practic, adoptarea, cu acest prilej, a primului Obiectiv Global al UE (HLG 2003) în domeniul apărării, vizând crearea, până în 2003, a unei Forțe de Reacție Rapidă (50-60.000), a reprezentat principalul element de raportare a formatelor de cooperare dezvoltate între statele europene. Sprijinul politic consistent care a însoțit deciziile de la Helsinki se va regăsi și în modul prin care statele participante în diferitele inițiative se vor raporta asupra rezultatelor și relevanței acestora pentru obiectivele asumate la nivelul Uniunii Europene.

Trebuie spus că această abordare a fost favorizată și de inițierea procesului de transfer al responsabilităților și funcțiilor Uniunii Europei Occidentale către UE. În acest context, FAWEU deveneau, prin voința exclusivă a statelor contribuatoare, forțe puse la dispoziția NATO și UE, pentru aceasta din urmă fiind indicată prioritatea acordată îndeplinirii obiectivului adoptat la Helsinki (WEU 2000). Pe aceste coordonate, în cadrul primei Conferințe de angajament a capacităților (20-21 noiembrie 2000) desfășurată la nivelul Uniunii Europene pentru îndeplinirea HLG 2003, contribuțiile avansate de statele membre, candidate și partenere, își aveau originea în cadrul aranjamentelor de cooperare regională dezvoltate în ultimele decenii. În mare măsură, această abordare a permis îndeplinirea reperelor cantitative asociate

HLG 2003, care au vizat peste 100.000 de forțe terestre, 400 de avioane și 100 de nave (Rutten, 2001, pp. 158-164). De asemenea, au fost avansate noi domenii în care era necesară aprofundarea cooperării și dezvoltarea de opțiuni suplimentare (logistică, protecția forței, mobilitate, transport aerian și terestru). Sub aceste auspicii, în perioada următoare au fost inițiate formule suplimentare de cooperare la nivel european vizând crearea unor centre de coordonare a mișcării, după cum este cazul celui din Atena (Multinational Sealift Coordination Center/AMSCC). Pe coordonate similare, s-a plasat și acordul încheiat, la 14 mai 2001, între Germania și Olanda privind cooperarea pentru consolidarea capacităților aeriene de transport.

Potențialul diferitelor inițiative în conexiune cu dezvoltarea profilului UE în domeniul securității și apărării se va valoriza în mod practic prin intermediul participării în cadrul operațiilor de management al crizelor derulate de această organizație. Practic, preluarea de către UE, din 2003-2004, a responsabilităților principale pentru gestionarea evoluțiilor de securitate din Balcanii de Vest a generat un nivel consistent de participare a statelor membre și candidate în diferitele angajamente operaționale derulate în acest perimetru. De subliniat, în acest context, este contribuția formatului EUFOR, sub auspiciile căruia vor fi generate contingente care vor participa, în intervalul 2003-2006, la implementarea mandatului primei operații militare a UE derulată în Bosnia și Herțegovina (Misiunea Althea). De asemenea, componenta navală (EUROMARFOR) se va regăsi, cu diferite niveluri de participare în intervalul 2011-2015, în cadrul Misiunii UE de combatere a pirateriei, Atalanta (lansată în decembrie 2008).

Suplimentar acestor elemente, contribuția formatelor regionale la dezvoltarea profilului operațional al UE include și contribuția Eurocorps în derularea unor misiuni UE din Africa. Astfel, în intervalul 2015-2016, acesta a asigurat nucleul de forțe și aranjamentele de comandă și control pentru Misiunea de pregătire din Mali. Demersul operațional al UE în această zonă a fost lansat în 18 februarie 2013, având ca obiectiv principal acordarea de asistență forțelor armate ale Republicii Mali pentru realizarea capacității de derulare a operațiilor autonome pentru reluarea controlului asupra propriului teritoriu și combaterea acțiunilor teroriste (Council Decision 34, 2013). Ulterior, prin revizuirea mandatului, în martie 2020, și extinderea programelor

Potențialul diferitelor inițiative în conexiune cu dezvoltarea profilului UE în domeniul securității și apărării se va valoriza în mod practic prin intermediul participării în cadrul operațiilor de management al crizelor derulate de această organizație. Practic, preluarea de către UE, din 2003-2004, a responsabilităților principale pentru gestionarea evoluțiilor de securitate din Balcanii de Vest a generat un nivel consistent de participare a statelor membre și candidate în diferitele angajamente operaționale derulate în acest perimetru.

Deciziile Consiliului European de la Helsinki au generat o direcție de acțiune distinctă pe care formulele de cooperare o vor urma cu prioritate în perioada următoare. Practic, adoptarea primului Obiectiv Global al UE în domeniul apărării, vizând crearea, până în 2003, a unei Forțe de Reacție Rapidă, a reprezentat principalul element de raportare a formatelor de cooperare dezvoltate între statele europene.

Misiunea de pregătire a UE în Republica Centrafricană (EUTM RCA) a fost lansată la 16 aprilie 2016, având ca obiective sprijinirea autorităților naționale în procesul de reformă și modernizare a forțelor armate.

Obiectivul Global (HLG 2010) a fost centrat pe consolidarea caracterului expediționar al efortului UE în domeniul apărării, prin introducerea în contextul cooperării, sub egida Politicii Europene de Securitate și Apărare, a conceptului Grupurilor de Luptă.

de pregătire, Eurocorps a preluat responsabilitatea principală de încadrare a personalului esențial al misiunii pentru perioada 2021-2022. Aproape simultan cu angajamentul din Mali, contingente ale Eurocorps vor participa în cadrul Misiunii de pregătire a UE în Republica Centrafricană (EUTM RCA). Aceasta a fost lansată la 16 aprilie 2016, având ca obiective sprijinirea autorităților naționale în procesul de reformă și modernizare a forțelor armate (Council Decision 610, 2016). Prezența Eurocorps se va regăsi constant în intervalul 2016-2022 atât în cadrul programelor de pregătire pentru forțele armate naționale, cât și în susținerea activității de consiliere și sprijin la nivel guvernamental.

Asocierea dintre diversele inițiative și formule de cooperare menționate și dezvoltarea componentei de securitate și apărare la nivelul UE a cunoscut evoluții semnificative în contextul adoptării, în iunie 2004, a unui nou Obiectiv Global (HLG 2010). Acesta a fost centrat pe consolidarea caracterului expediționar al efortului UE în domeniul apărării, prin introducerea în contextul cooperării, sub egida Politicii Europene de Securitate și Apărare, a conceptului Grupurilor de Luptă. Avansate ca elemente militare ale capacităților de reacție rapidă ale UE pentru intervenții în situații de criză, acestea aveau să reprezinte principalul punct al agendei operaționale europene pentru deceniile următoare. Conform parametrilor agreeți, Grupurile de Luptă urmau să atingă capacitatea operațională finală în 2007, statele membre și candidate urmând să contribuie la acest demers prin crearea unor astfel de structuri.

Pe aceste coordonate, abordarea utilizată a vizat recursul la formulele de cooperare deja existente care vor fi adaptate pentru a răspunde parametrilor și cerințelor operaționale reclamate de Grupurile de Luptă. Se poate vorbi despre implementarea unei abordări de continuitate în generarea capacităților și forțelor necesare pentru operații de management al crizelor. În același timp, continuitatea acestor demersuri era dictată și de interesul pentru implementarea unei abordări pragmatice, dictată de necesitatea eficientizării cooperării europene în domeniul apărării, precum și de valorificarea experienței operaționale acumulată în diferite angajamente externe. Din această perspectivă, merită a fi subliniat faptul că implementarea proiectului Grupurilor de Luptă trebuia să se deruleze în baza unor

aranjamente între statele europene, opțiunea regională fiind implicită pentru a asigura condițiile practice de pregătire și utilizare în comun a pachetelor de forțe necesare. În același timp, necesitatea de menținere în perioada de stand-by (minim 6 luni) a Grupurilor de Luptă presupunea existența unei resurse de forțe având caracter permanent, integrată, dar și depozitară a unei experiențe operaționale relevante. Din această perspectivă, singurele opțiuni care puteau fi valorificate în sprijinul HLG 2010 erau reprezentate de formulele regionale de cooperare.

Pornind de la aceste rațiuni, adoptarea HLG 2010 a generat un interes particular al statelor europene privind utilizarea formatelor existente, tendință care se va consolida pe măsură ce proiectul Grupurilor de luptă va avansa. Primele formațiuni de acest tip avansate în contextul procesului de generare dezvoltat de UE pentru implementarea HLG 2010 au fost structurate pornind de la inițiativele dezvoltate în ultimele decenii. În acest context, se plasează demersul din noiembrie 2004 vizând crearea unui Grup de luptă cu participarea Germaniei, Olandei și Finlandei, al cărui nucleu se regăsea în structura corpului de reacție rapidă germano-olandez. De asemenea, în prima jumătate a anului 2006, Italia și Spania au avansat un Grup de luptă amfibiu, operaționalizat pe baza aranjamentelor de cooperare SIAF. În mod similar, la 25 iulie 2006, cu prilejul reuniunii formatului Weimar a fost adoptată decizia de creare a unui Grup de luptă cu participarea statelor membre ale acestui format de cooperare, urmând să atingă nivelul de operaționalitate finală în 2013. Aproape simultan cu această inițiativă, la 13 noiembrie 2006, miniștrii apărării din Bulgaria, România, Cipru și Grecia au semnat Acordul Tehnic pentru crearea unui Grup de luptă la nivelul căruia urmau să se valorifice rezultatele cooperării regionale, precum și contribuțiile cu forțe și capacități ale acestor state.

Atingerea capacității operaționale finale a Grupurilor de luptă la 1 ianuarie 2007 a consolidat această tendință, în anii următori fiind înregistrate noi demersuri de utilizare a formatelor de cooperare pentru generarea de noi formațiuni de acest tip. În intervalul 2007-2008, a fost operaționalizat un Grup de luptă cu participarea Suediei, Estoniei, Letoniei, Lituaniei, Finlandei și Norvegiei, care avea la bază cooperarea nordică. Pe coordonate similare, cadrul politic de cooperare dezvoltat

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Implementarea proiectului Grupurilor de Luptă trebuia să se deruleze în baza unor aranjamente între statele europene, opțiunea regională fiind implicită pentru a asigura condițiile practice de pregătire și utilizare în comun a pachetelor de forțe necesare. În același timp, necesitatea de menținere în perioada de stand-by (minim 6 luni) a Grupurilor de Luptă presupunea existența unei resurse de forțe având caracter permanent, integrată, dar și depozitară a unei experiențe operaționale relevante.

Dezvoltarea formulelor de cooperare cu profil regional a reprezentat o formă specifică a aportului statelor europene la efortul de apărare colectivă. Profilul european al acestora nu exclude contribuția diferitelor inițiative la apărarea teritorială în parametrii Tratatului Nord-Atlantic, precum și în contextul diferitelor angajamente operaționale pe care NATO le-a derulat, după cum este cazul celor din Balcani, Afganistan sau Mediterana.

sub egida Grupului de la Vișegrad a generat formule de acest tip. Astfel, în 2007 a fost operaționalizat un Grup de luptă cu participarea Italiei, Ungariei și Sloveniei, generat prin utilizarea formatului de cooperare MLF și având ca nucleu contribuția italiană. La un an distanță, a fost generat un alt Grup de luptă, cu participarea Republicii Cehe și a Slovaciei, dezvoltat și cu sprijinul Germaniei prin asigurarea elementelor de comandă și control de către Comandamentul operațional de la Potsdam. Pe coordonate similare, în noiembrie 2010, a devenit operațional Grupul de luptă având Polonia ca națiune cadru și prin contribuții ale Germaniei, Slovaciei, Letoniei, Lituaniei. De asemenea, formatul de cooperare dezvoltat prin intermediul Eurocorps a oferit oportunitatea structurării unor formule de participare sub forma unor Grupuri de luptă puse la dispoziția UE succesiv în intervalul 2010-2012. Acestea au inclus participarea Franței, Germaniei, Luxemburgului și Spaniei. Nu în ultimul rând, se plasează și contribuția formatului de cooperare dezvoltat din 1972 între Marea Britanie și Olanda, care va fi utilizat pentru generarea, în 2010, a unei structuri similare.

CONCLUZII

După cum se observă, cooperarea în formate flexibile la nivel european a reprezentat una dintre principalele constante în perioada de după cel de-Al Doilea Război Mondial. În mod evident, aceasta a fost generată atât de realitățile de securitate pe care Europa le va trăi în timpul Războiului Rece, cât și de necesitatea dezvoltării unei contribuții de substanță în cadrul sistemului de apărare susținut de NATO. Asocierea acestor formule cu o abordare europeană având caracter distinct și relativ unitar a reprezentat o dimensiune explorată în mod constant, inițial în relație cu UEO, ulterior cu demersurile de dezvoltare a dimensiunii de securitate și apărare a Uniunii Europene. Din această perspectivă, dezvoltarea formulelor de cooperare cu profil regional a reprezentat o formă specifică a aportului statelor europene la efortul de apărare colectivă. Profilul european al acestora nu exclude contribuția diferitelor inițiative la apărarea teritorială în parametrii Tratatului Nord-Atlantic, precum și în contextul diferitelor angajamente operaționale pe care NATO le-a derulat, după cum este cazul celor din Balcani, Afganistan sau Mediterana.

Asupra tipologiei în care aceste formule au fost structurate, este evidentă coabitarea elementelor de tradiție, proximitatea geografică,

precum și experiențele istorice comune în ansamblul deciziilor care au condus la structurarea formatelor de cooperare și a obiectivelor asumate de acestea. În egală măsură, interacțiunea între statele europene pe aceste coordonate a reprezentat principala formă de continuitate în abordarea problematicii militare la nivel european. Sfârșitul Războiului Rece a generat oportunități semnificative pentru valorizarea contribuției formatelor regionale în susținerea efortului operațional prin participarea la diferite misiuni și operații de management al crizelor. Din această perspectivă, se poate vorbi despre un test de rezistență la noile provocări ale mediului de securitate pe care majoritatea inițiativelor dezvoltate în Europa le-a trecut cu succes. Rezultatele acestui proces se regăsesc și în ceea ce privește consolidarea potențialului inițiativelor respective privind generarea forțelor și capabilităților necesare pentru implementarea unei agende politice ambițioase, precum și în ceea ce privește capacitatea de proiectare a unui răspuns suficient de relevant pentru susținerea angajamentelor operaționale. În egală măsură, nu poate fi exclusă discuția și contribuția acestor formule de cooperare la eliminarea diviziunilor din Europa generate de Războiul Rece și, mai ales, reluarea parcursului democratic și european al statelor din estul Europei. Creșterea semnificativă a numărului de inițiative în primul deceniu de după terminarea conflictului bipolar atestă această concluzie, cooperarea regională în domeniul militar atingând un nivel fără precedent. Acesta se va reflecta în mod pozitiv la nivelul consolidării capacității statelor europene de participare în operații multinaționale și, subsecvent, de întrunire a condițiilor și criteriilor practice necesare pentru aderarea la NATO.

Dezvoltarea dimensiunii de apărare la nivelul Uniunii Europene a adus noi oportunități pentru cooperarea regională între statele europene, inducând un plus de relevanță pentru acest palier de interacțiune. În mod particular, lansarea Politicii Europene de Securitate și Apărare a oferit un cadru suplimentar de valorificare a contribuției și expertizei acumulate prin cooperarea regională. Această abordare este vizibilă atât din perspectiva susținerii operațiilor UE, cât și în ceea ce privește generarea pachetelor integrate de forțe și capacități, după cum este cazul Grupurilor de luptă. În cadrul acestora din urmă, contribuția formatelor regionale de cooperare a reprezentat principala zonă generatoare de resurse, asigurând sustenabilitatea proiectului

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Lansarea Politicii Europene de Securitate și Apărare a oferit un cadru suplimentar de valorificare a contribuției și expertizei acumulate prin cooperarea regională. Această abordare este vizibilă atât din perspectiva susținerii operațiilor UE, cât și în ceea ce privește generarea pachetelor integrate de forțe și capacități, după cum este cazul Grupurilor de luptă.

europen în domeniul militar Sub aceste auspicii, se poate vorbi, în ciuda diversității formulelor de cooperare, de o contribuție semnificativă a acestora în aprofundarea integrării europene în domeniul militar. Relevanța particulară în această direcție poate fi privită din perspectiva predictibilității formatelor de cooperare regională în ceea ce privește capacitatea de generare a forțelor și capacităților reclamate de un proiect politic de amploare sub auspiciile Uniunii Europene. În egală măsură, caracterul permanent al acestor inițiative, consolidat succesiv în ultima jumătate de secol, oferă elemente suplimentare de garanție privind sustenabilitatea perspectivelor de dezvoltare integrată a cooperării în domeniul apărării la nivel european. Modalitatea de utilizare eficientă a potențialului pe care aceste formule de cooperare îl incumbă reprezintă o direcție de acțiune care poate consolida cooperare europeană în domeniul apărării atât din perspectivă cantitativă, cât și în ceea ce privește capacitatea de susținere a unui spectru extins de angajamente operaționale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Hill, C., Smith, K.E. (2000). *European Foreign Policy. Key Documents*. Routledge, Londra-New York.
2. Joly, J.K. (2021). *Foreign Policy Change in Europe since 1991*. Springer.
3. Rutten, M. (2001). *From St. Malo to Nice. European defence: core documents*. Institute for Security Studies Western European Union, Paris.
4. Sally, R. (2014). *The Western European Union. International Politics between Alliance and Integration*. Routledge, New York – Londra.
5. Sperling, J. (1999). *Two Tiers or Two Speeds? The European security order and the enlargement of the European Union and NATO*. Manchester University Press, Manchester – New York.
6. Sutton, M. (2007). *France and Construction of Europe, 1944-2007*. Bergham Books, New York – Oxford.
7. Young, T.-D. (1997). *Command in NATO After Cold War: Alliance, National and Multinational Considerations*. Strategic Studies Institute, Carlisle Barracks.
8. Communiqué (19 mai 1993). WEU Council of Ministers, Rome.
9. Council Decision 2013/34/CFSP of 17 January 2013 on a European Union military mission to contribute to the training of the Malian Armed Forces (EUTM Mali).
10. Council Decision (CFSP) 2016/610 of 19 April 2016 on a European Union CSDP Military Training Mission in the Central African Republic (EUTM RCA).

11. Declaration by the WEU Foreign and Defence Ministers (Roma, 27 octombrie 1984).
12. Déclaration commune des ministres des affaires étrangères de France, de Pologne et d'Allemagne, sur la responsabilité de ces trois pays dans l'avenir de l'Europe et l'aide aux pays de l'Est, Weimar, le 29 august 1991.
13. Declaration by the WEU Council of Ministers (Marseille, 13 noiembrie 2000).
14. EU ISS – Chaillot Paper 51 – *From Nice to Laeken. European Defence: Core Documents* (2002). Paris.
15. NATO – *Overall Strategic Concept for the Defence of the North Atlantic Treaty Organisation* (1968).
16. Treaty of Maastricht on European Union (1992).

REGLEMENTAREA INVESTIȚIILOR IMOBILIARE DIN PATRIMONIUL MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE

Locotenent arhitect drd. Adina SEGAL

*Direcția domeniului și infrastructuri, Ministerul Apărării Naționale
10.55535/GMR.2023.2.9*

Domeniul construcțiilor este reglementat la nivel național pentru a asigura un standard tehnic corespunzător, precum și coordonarea dezvoltării spațiale la nivel local și național. Investițiile imobiliare finanțate din bugetul public se realizează cu respectarea reglementărilor privind proiectarea și execuția lucrărilor de construcție, la care se adaugă precizările din legislația privind planificarea bugetară, achizițiile publice și etapele de elaborare și aprobare a documentațiilor tehnico-economice.

Investițiile imobiliare aferente infrastructurii de apărare, din care fac parte și investițiile din patrimoniul Ministerului Apărării Naționale, reprezintă o situație particulară prin obligația de a respecta, în completarea cadrului legislativ național, și reglementări departamentale care asigură atât îndeplinirea cerințelor operaționale, cât și coordonarea activității la nivel operațional și tactic.

Analizând reglementările aplicabile pentru realizarea investițiilor imobiliare din patrimoniul Ministerului Apărării Naționale, articolul prezintă, succint, etapele de realizare a investițiilor, instituțiile implicate și responsabilitățile acestora, precum și câteva aprecieri asupra oportunității realizării unui cod și a unui regulament dedicate construcțiilor militare, care ar putea contribui la eficiența operațiunilor militare, asigurând, astfel, operativitatea și siguranța personalului militar, precum și economia de resurse.

Cuvinte-cheie: infrastructură pentru apărare, construcții speciale, cazărmi, legislație pentru construcții, reglementări militare.

COMPONENTELE INFRASTRUCTURII PENTRU APĂRARE

Componentă a sistemului național de apărare, alături de conducere, forțe și resurse, *infrastructura teritorială* (Legea nr. 45 din 1 iulie 1994, art. 20, art. 6) conține ansamblul de lucrări și amenajări ale teritoriului care pot fi folosite pentru apărarea națională, respectiv: capacitățile pentru apărare, sistemul național de adăpostire și construcțiile cu caracter special.

Capacitățile pentru apărare (Legea nr. 477 din 12 noiembrie 2003, secț. 4) sunt construcții publice sau private, necesare forțelor din sistemul de apărare, care se rechiziționează în caz de mobilizare sau de război. Acestea sunt facilități precum: linii de producție și depozitele aferente, lucrări de transporturi, rețele de comunicații sau tehnologia informației, clădiri cu destinație sanitară, ca și depozitele pentru rezervele de stat și de mobilizare.

Sistemul național de adăpostire (Legea nr. 481 din 8 noiembrie 2004, art. 42) cuprinde construcțiile destinate pentru protecția populației civile și a patrimoniului cultural național. Acesta include: punctele de comandă ale Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, adăposturile publice și adăposturile private realizate de către proprietarii de imobile. Aceste construcții se proiectează conform normelor tehnice dedicate și se avizează de către Ministerul Afacerilor Interne (Ordin nr. 1.298 din 10 mai 2006).

Construcțiile speciale (Legea nr. 50 din 29 iulie 1991, Anexa 2, pct. 8), denumite și *construcții cu caracter special*, reprezintă construcțiile, amenajările și instalațiile realizate pentru sprijinul activității instituțiilor din sistemul național de apărare, ordine publică și securitate națională (SNAOPSN). Aceste construcții sunt autorizate, conform unei proceduri comune, de către autoritățile din: Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Telecomunicații Speciale, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Justiției, Serviciul de Informații Externe sau Serviciul de Protecție și Pază, fiecare instituție autorizând lucrările din patrimoniul imobiliar pe care îl administrează.

Capacitățile pentru apărare sunt construcții publice sau private, necesare forțelor din sistemul de apărare, care se rechiziționează în caz de mobilizare sau de război. Acestea sunt facilități precum: linii de producție și depozitele aferente, lucrări de transporturi, rețele de comunicații sau tehnologia informației, clădiri cu destinație sanitară, ca și depozitele pentru rezervele de stat și de mobilizare.

Obiectivele militare (Legea nr. 122 din 15 iunie 2011, art. 3, lit. h) sunt imobilele și instalațiile folosite în activitatea de instruire sau în acțiunile de luptă ale armatei, aflate în administrarea Ministerului Apărării Naționale/M.Ap.N. Acestea includ: cazarmile/bazele militare, taberele militare, poligoanele și depozitele, infrastructura de transport militar (gări, porturi, aeroporturi, aerodromuri, hangare), precum și lucrările de artă sau fortificațiile. O parte din obiectivele militare sunt reprezentate de *obiective speciale* (DDI-13 din 17 iunie 2022), respectiv cazarmile care asigură facilități pentru conducerea strategică, centre de procesare a informațiilor sau depozite pentru explozivi, muniții sau chimicale toxice. Pentru aceste cazărmi, stabilite de Statul Major al Apărării/S.M.Ap., datorită importanței strategice sau a riscurilor existente în utilizare, sunt necesare condiții suplimentare pentru stabilirea amplasamentului, precum și pentru asigurarea accesului și operării.

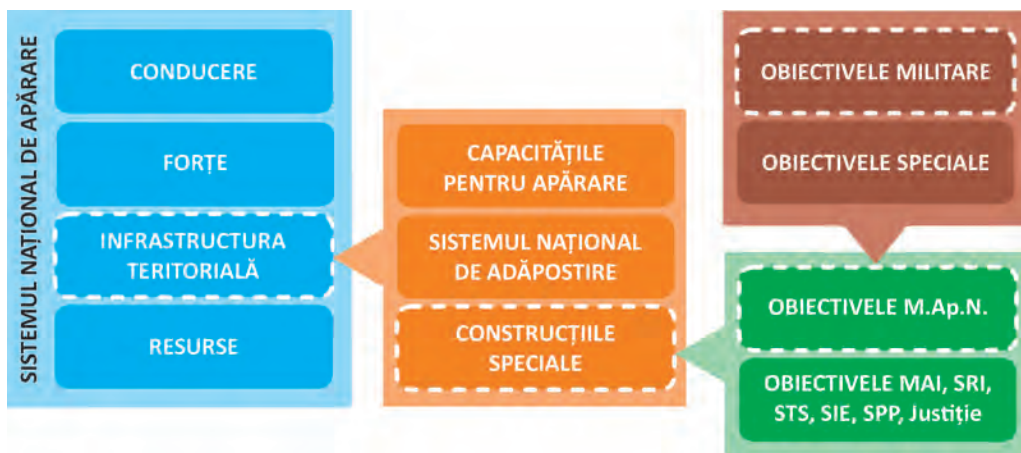

Figura 1: Componentele infrastructurii pentru apărare (concepția autoarei)

Proprietățile imobiliare din mediul militar sunt imobilele aflate în proprietatea privată a Ministerului Apărării Naționale sau cele din domeniul public sau privat al statului care sunt în administrarea ministerului. Acestea poartă denumirea de *cazărmi/baze/instalații militare* și sunt constituite din terenurile, construcțiile și amenajările destinate asigurării facilităților temporare sau permanente care au ca scop staționarea, instruirea și antrenarea uneia sau a mai multor unități militare.

Infrastructura militară este definită ca ansamblul de construcții și instalații permanente care susțin desfășurarea activității militare. Aceasta se realizează pe baza cerințelor operaționale, în funcție de complexitatea activității militare desfășurate, prin proiecte de investiții imobiliare.

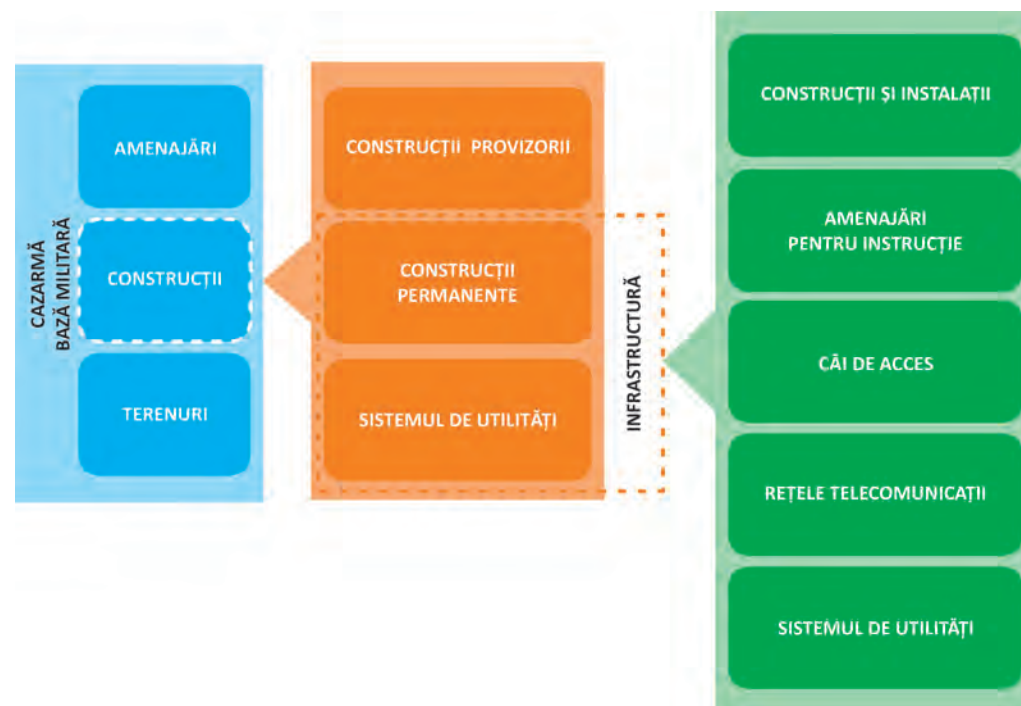

Fig. 2 Elementele componente ale unei cazărmi (concepția autoarei)

Realizarea investițiilor imobiliare din domeniul militar presupune o serie de etape stabilite prin legi și reglementări tehnice care se aplică la nivel național, precum și măsuri suplimentare precizate prin ordine și dispoziții cu caracter specific domeniului militar, menite să asigure implementarea unui standard operațional corespunzător. Trecerea în revistă a reglementărilor aplicabile prezintă atât etapele de realizare a infrastructurii pornind de la nivelul planificării strategice până la implementarea și utilizarea construcțiilor, cât și responsabilitățile pe care diverse instituții civile și militare le au în acest proces.

Doctrina Armatei României delimitează trei niveluri de desfășurare a activității militare care se aplică și pentru etapele de realizare a infrastructurii: conducere/direcționare de la nivel militar-strategic,

Strategia de dezvoltare teritorială a României este documentul prin care se stabilesc direcțiile de dezvoltare teritorială pe termen lung, peste 20 ani, și se fundamentează strategiile, politicile și programele la nivel regional, național, transfrontalier și transnațional. Elaborarea acestui document este atribuția Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, sub coordonarea prim-ministrului.

respectiv planificare și executare la nivelurile operațional și tactic (Chiriac, 2017). Încadrarea în cele trei niveluri se face în funcție de obiectivele stabilite (Lexicon militar, 1994):

- Nivelul strategic se subordonează politicii la nivel național și aliat, direcționând/conducând nivelul operativ și tactic printr-o concepție de ansamblu.
- Nivelul operațional, situat între cel strategic și cel tactic, se referă la planificarea și coordonarea/conducerea operațiilor necesare pentru realizarea obiectivelor strategice stabilite.
- Nivelul tactic se subordonează celorlalte două niveluri, implicând integrarea acțiunilor tactice într-o concepție operațională și strategică.

REGLEMENTAREA CONSTRUCȚIILOR LA NIVEL STRATEGIC

Amenajarea teritoriului

Gestionarea spațială a teritoriului țării se realizează prin intermediul activităților de amenajare a teritoriului și urbanism, pe baza *Strategiei de dezvoltare teritorială a României* (Legea nr. 350 din 6 iunie 2001, art. 2).

Strategia de dezvoltare teritorială a României este documentul prin care se stabilesc direcțiile de dezvoltare teritorială pe termen lung, peste 20 ani, și se fundamentează strategiile, politicile și programele la nivel regional, național, transfrontalier și transnațional. Elaborarea acestui document este atribuția Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (MDLPA), sub coordonarea prim-ministrului.

Amenajarea teritoriului este activitatea prin care se coordonează într-un ansamblu integrat toate politicile sectoriale, inclusiv cea de apărare. În acest sens MDLPA elaborează documentațiile de amenajare a teritoriului național, regional și local prin care se trasează direcțiile de dezvoltare spațială. Pentru coordonarea activităților de apărare și de gestionare a teritoriului, autoritățile din SNAOPSN avizează în prealabil aceste documentații (Ordinul nr. M. 40 din 8 martie 2018, art. 6).

Planificarea apărării la nivel politic și departamental

Documentul de bază pentru planificarea apărării (Legea nr. 203 din 16 iulie 2015) la nivel național este *Strategia națională de apărare a țării*. Acest document este prezentat de președintele României pentru perioada mandatului său și este aprobat prin Hotărâre de cele două

Camere. Pentru îndeplinirea prevederilor din *Strategie*, M.Ap.N. elaborează *Carta albă a apărării* (Hotărârea nr. 28/2021 pentru aprobarea *Cartei albe a apărării*), în care sunt precizate, printre altele, și obiectivele, direcțiile de acțiune și proiectele majore de investiție pentru managementul infrastructurii de apărare.

În vederea realizării obiectivelor de politică de apărare națională, pe baza *Strategiei naționale de apărare a țării*, ale *Cartei albe a apărării* și luând în considerare politicile Alianței Nord-Atlantice (NATO) și ale Uniunii Europene (UE) în domeniul securității și apărării, M.Ap.N. elaborează *Strategia militară a României* (Hotărârea nr. 832 din 11 august 2021).

Pentru a oferi o viziune asupra obiectivelor și priorităților de alocare a resurselor pentru apărare, pe baza *Cartei albe a apărării*, a *Strategiei militare a României* și a *scrisorii-cadru privind contextul macroeconomic*, M.Ap.N. elaborează *Directiva de planificare a apărării* (Directiva de planificare a apărării pentru perioada 2018-2027, 6 februarie 2018)¹. Planificarea este împărțită în 11 programe majore, fiecare condusă de câte un director de program, care este responsabil de gestionarea resurselor în vederea asigurării capacităților militare specializate. *Directiva de planificare* se realizează pentru o perioadă de 10 ani și reprezintă principala bază de armonizare dintre politici, resurse și capacități. Ca urmare, plecând de la acest document, fiecare director de program major stabilește cursurile de acțiune necesare în vederea realizării obiectivelor specifice, inclusiv pentru obiectivele privind mentenanța și dezvoltarea infrastructurii.

Amenajarea teritoriului pentru apărare

Pregătirea teritoriului pentru apărarea națională (Legea nr. 477 din 12 noiembrie 2003, art. 34) cuprinde măsurile realizate pe timp de pace pentru satisfacerea nevoilor operative ale sistemului național de apărare, pentru protecția cetățenilor, precum și pentru protecția bunurilor materiale din patrimoniul național.

Pentru protecția cetățenilor se au în vedere obiective² precum: adăposturi civile, sisteme de înștiințare-alarmare sau posturi de observare

¹ Directiva de planificare a apărării pentru perioada 2018-2027 a fost aprobată la 6 februarie 2018 de către Consiliul de Planificare a Apărării.

² Lucrările pentru protecția civilă se realizează potrivit Legii nr. 481 din 8 noiembrie 2004 privind protecția civilă și a Hotărârii nr. 560 din 15 iunie 2005 pentru aprobarea categoriilor de construcții la care este obligatorie realizarea adăposturilor de protecție civilă, precum și a celor la care se amenajează puncte de comandă.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Pentru a oferi o viziune asupra obiectivelor și priorităților de alocare a resurselor pentru apărare, pe baza Cartei albe a apărării, a Strategiei militare a României și a scrisorii-cadru privind contextul macroeconomic, M.Ap.N. elaborează Directiva de planificare a apărării. Planificarea este împărțită în 11 programe majore, fiecare condusă de câte un director de program, care este responsabil de gestionarea resurselor în vederea asigurării capacităților militare specializate.

Obiectivele pentru satisfacerea nevoilor operative ale sistemului de apărare cuprind lucrările necesare desfășurării activității militare, ca: fortificații sau puncte de comandă, capacități de depozitare, căi de comunicație, inclusiv porturi și aeroporturi sau linii de telecomunicații etc.

și puncte de comandă, în timp ce pentru protecția bunurilor se realizează depozite și puncte de încărcare-descărcare.

Obiectivele pentru satisfacerea nevoilor operative ale sistemului de apărare (Pigui, 2004) cuprind lucrările necesare desfășurării activității militare, ca: fortificații sau puncte de comandă, capacități de depozitare, căi de comunicație, inclusiv porturi și aeroporturi sau linii de telecomunicații etc.

Aceste lucrări se realizează prin includerea lor în *Programul cu obiectivele de pregătire operativă a teritoriului pentru apărare*. Acest program se realizează pentru o perioadă de patru ani și se actualizează anual. Reviziile se realizează pe baza propunerilor înaintate de instituțiile publice cu responsabilități în domeniu și se avizează de către S.M.Ap. Pentru implementarea lucrărilor, acestea sunt incluse cu prioritate în programele de investiții ale autorităților responsabile.

Direcționarea investițiilor imobiliare la nivel strategic

În ceea ce privește infrastructura pentru apărare, activitățile la nivel strategic constau în coordonarea politicii de apărare cu strategiile de amenajare a teritoriului național, care se realizează prin actualizarea documentațiilor de amenajare a teritoriului cu informații referitoare la obiectivele SNAOPSN și prin avizarea documentațiilor de amenajare a teritoriului de către autoritățile SNAOPSN. Direcționarea nivelului operativ se realizează prin Programul cu obiectivele de pregătire

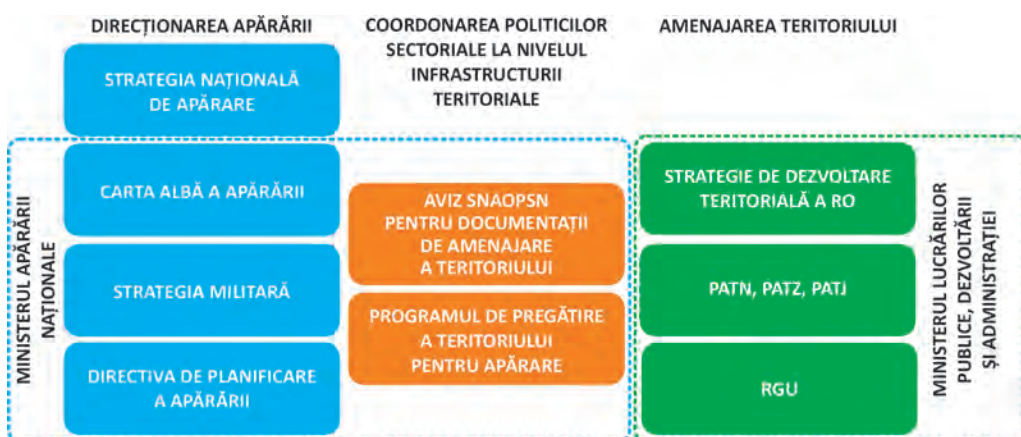

Figura 3: Coordonarea politicii de apărare la nivelul infrastructurii teritoriale (concepția autoarei)

operativă a teritoriului pentru apărare, care include obiectivele de investiții aferente pregătirii teritoriului pentru apărare, și prin Directiva de planificare a apărării, care asigură finanțarea programelor de investiții.

REGLEMENTAREA CONSTRUCȚIILOR LA NIVEL OPERAȚIONAL

Activitatea de urbanism

Urbanismul (Legea nr. 350 din 6 iunie 2001, art. 4) reprezintă activitatea operațională și normativă prin care prevederile din planurile de amenajare a teritoriului sunt transpuse în teren la nivelul unităților administrativ-teritoriale prin: Planul urbanistic general și regulamentul local aferent acestuia, Planuri urbanistice zonale și regulamentele locale aferente acestora și prin Planuri urbanistice de detaliu. În vederea completării documentațiilor de urbanism, autoritățile din SNAOPSN comunică autorităților publice locale sau județene care sunt zonele cu destinație specială și zonele de protecție ale zonelor cu destinație specială aferente obiectivelor aflate în administrare.

Pentru respectarea condițiilor din documentațiile de urbanism, în vederea informării beneficiarului privind regimul juridic, economic și tehnic al imobilelor și condițiile necesare pentru autorizarea investițiilor imobiliare, se solicită eliberarea unui certificat de urbanism/CU. Primarul, prin structura responsabilă cu urbanismul condusă de arhitectul-șef, asigură elaborarea planurilor urbanistice pentru teritoriul pe care îl administrează și eliberează CU.

Pentru investițiile aferente apărării, CU se emite de către autoritățile din SNAOPSN, în baza și cu respectarea reglementărilor interne aplicabile obiectivelor cu caracter special (Ordinul nr. M. 40 din 8 martie 2018, art. 6).

În vederea stabilirii cerințelor urbanistice specifice amplasamentului, pentru coordonarea cu reglementările locale aprobate prin documentațiile de urbanism, se poate solicita suport tehnic din partea autorităților publice locale, acestea având obligația să transmită datele solicitate în termen de 15 zile.

Avizul M.Ap.N.

În vederea protejării patrimoniului imobiliar al M.Ap.N., executarea lucrărilor de construire pentru imobilele aflate în vecinătatea sau în zonele de protecție ale obiectivelor cu destinație specială

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Urbanismul reprezintă activitatea operațională și normativă prin care prevederile din planurile de amenajare a teritoriului sunt transpuse în teren la nivelul unităților administrativ-teritoriale prin: Planul urbanistic general și regulamentul local aferent acestuia, Planuri urbanistice zonale și regulamentele locale aferente acestora și prin Planuri urbanistice de detaliu.

este condiționată de obținerea avizului S.M.Ap. (Hotărârea nr. 62 din 7 februarie 1996, anexa 1, pct. 4). Direcția domeniului și infrastructuri, structura de specialitate a M.Ap.N. în domeniul administrării proprietății imobiliare, avizează, la cererea S.M.Ap., documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului pentru amplasarea noilor obiective de investiții și dezvoltarea celor existente (DDI-13 din 17 iunie 2022).

De asemenea, avizul S.M.Ap. este necesar pentru o serie de obiective de investiții, publice sau private, în scopul analizei oportunității includerii acestora în infrastructura sistemului național de apărare, precum și al coordonării unor proiecte noi în cadrul infrastructurii existente.

Planificarea investițiilor imobiliare pentru apărare

Obiectivele pentru apărare stabilite la nivel strategic se planifică și se coordonează prin programe majore și planuri anuale (Legea nr. 203 din 16 iulie 2015, art. 9 și 10).

Programele majore cuprind resursele și măsurile necesare pentru modernizare, înzestrare, instruire și asigurarea sprijinului logistic. Acestea sunt elaborate și executate de către directorii de program major, pe baza resurselor și obiectivelor trasate în *Directiva de planificare a apărării*.

Finanțarea activităților M.Ap.N. se realizează din bugetul de stat și se supune reglementărilor prevăzute în *Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice în ceea ce privește ordonatorii de credite, programele de investiții publice și nivelurile de aprobare ale documentațiilor aferente investițiilor*.

Ministrul apărării naționale este ordonator principal de credite (Legea nr. 346 din 21 iulie 2006, art. 19) și desemnează, prin ordin, ordonatorii de credite secundari și terțiari (lb., art. 68) pentru asigurarea execuției bugetare. Ordonatorii secundari de credite sunt directori de program major și răspund de constituirea, dezvoltarea și menținerea de capacități.

Planurile anuale de investiții se întocmesc de către directorii de programe majore pe baza măsurilor trasate în programele majore, a fondurilor alocate de la bugetul de stat pentru anul respectiv, a execuției bugetare a anului anterior și a indicatorilor de program.

Programele imobiliare reprezintă un ansamblu coerent de proiecte sau obiective care se desfășoară pe o perioadă mai mare de un an.

DDI, autoritatea M.Ap.N. care urmărește și coordonează investițiile imobiliare în toate etapele de implementare, este responsabilă prin unitățile subordonate de implementarea programelor imobiliare.

Planificarea investițiilor imobiliare la nivel operațional

La nivel operațional, se desfășoară activitățile de planificare și coordonare necesare pentru realizarea obiectivelor strategice. Referitor la investițiile imobiliare din patrimoniul M.Ap.N., planificarea se realizează prin Programele de investiții și prin Planurile anuale. Coordonarea investițiilor noi cu infrastructura existentă de apărare se realizează prin Certificatul de urbanism și prin avizul M.Ap.N.

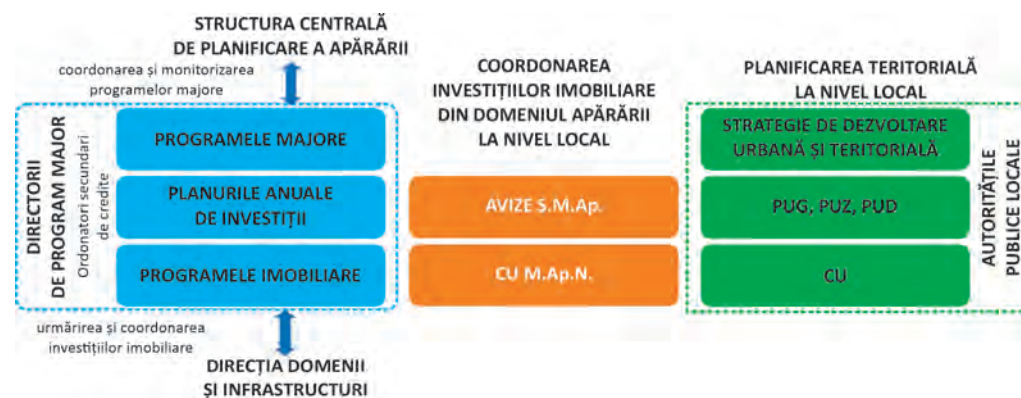

Figura 4: Planificarea investițiilor imobiliare militare și coordonarea acestora la nivel local (concepția autoarei)

REGLEMENTAREA CONSTRUCȚIILOR LA NIVEL TACTIC

Dezvoltarea și modernizarea proprietății imobiliare se realizează prin proiecte de investiție imobiliară. Acestea constau în dezvoltarea unei proprietăți imobiliare noi sau modernizarea unei infrastructuri existente și se realizează cu respectarea cadrului legal național privind etapele de implementare, achizițiile publice, autorizare și execuția lucrărilor de construcție.

Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației/MLPDA (Hotărârea nr. 477 din 16 iunie 2020) este autoritatea administrației publice centrale în domeniul construcțiilor, amenajării teritoriului, urbanismului și arhitecturii și are în atribuții asigurarea cadrului normativ aferent acestor activități. Reglementările emise sunt obligatorii pentru toate investițiile din domeniul imobiliar, publice

sau private, în vederea asigurării unui standard tehnic corespunzător stabilit la nivel național, precum și pentru coordonarea dezvoltării tuturor unităților administrativ-teritoriale, indiferent de dimensiunea acestora.

Pentru investițiile imobiliare din patrimoniul Ministerului Apărării Naționale, în vederea detalierii procedurilor de implementare a investițiilor, precum și pentru stabilirea unui standard în ceea ce privește asigurarea cerințelor operaționale, ministrul apărării naționale emite ordine și instrucțiuni, iar șefii direcțiilor din structurile centrale emit dispoziții, potrivit competențelor specifice (Legea nr. 346 din 21 iulie 2006, art. 40).

Diracția domenii și infrastructuri este structura de specialitate a M.Ap.N. abilitată să elaboreze reglementări pentru administrarea și dezvoltarea proprietății imobiliare militare. De asemenea, prin unitățile subordonate, este responsabilă de implementarea programelor imobiliare.

Diracția domenii și infrastructuri este structura de specialitate a M.Ap.N. abilitată să elaboreze reglementări pentru administrarea și dezvoltarea proprietății imobiliare militare (DDI-13 din 17 iunie 2022). De asemenea, DDI, prin unitățile subordonate, este responsabilă de implementarea programelor imobiliare. Sistemul de administrare a proprietății imobiliare este compus din structurile tehnice de specialitate pentru administrarea zonală a proprietății imobiliare, denumite Centre de infrastructuri, Centrul de studii și proiectare construcții militare și Centrul de intervenție în situații de urgență.

Etapele de realizare a investițiilor imobiliare

Pentru obiectivele de investiții imobiliare din patrimoniul M.Ap.N., dat fiind faptul că acestea sunt realizate din fonduri publice, se aplică măsurile prevăzute prin *Hotărârea Guvernului nr. 907/2016 privind etapele de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice*. Etapele de elaborare și aprobare a documentațiilor sunt:

- etapa I: elaborarea notei conceptuale și a temei de proiectare;
- etapa a II-a: realizarea studiului de fezabilitate, obligatoriu pentru obiective de investiții imobiliare a căror valoare totală estimată depășește echivalentul a 50 de milioane de euro, și a studiului de fezabilitate sau, după caz, a documentației de avizare a lucrărilor de intervenție;
- etapa a III-a: realizarea proiectului pentru autorizarea/desființarea executării lucrărilor;
- etapa a IV-a: realizarea proiectului tehnic de execuție.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Pentru proprietățile imobiliare administrate de M.Ap.N., competențele de inițiere, avizare, aprobare și implementare a proiectelor de investiții imobiliare se stabilesc prin reglementări separate. *Dispoziția șefului Direcției domenii și infrastructuri nr. DDI-13 din 17 iunie 2022 pentru aprobarea Regulamentului proprietății imobiliare în Ministerul Apărării Naționale* detaliază procesul de dezvoltare a proprietății imobiliare și stabilește responsabilitățile privind managementul proprietății imobiliare în M.Ap.N.

Inițierea proiectelor se realizează prin promovarea Notei conceptuale de către administratorul cazarmii în care se implementează investiția și aprobarea acesteia de către directorul de program major. Tema de proiectare se elaborează în cadrul Centrului de studii și proiecte construcții militare (CSPCM), structura tehnică de specialitate din subordinea DDI care asigură documentațiile tehnico-economice pentru proiectele de investiții. După aprobarea Temei de către directorul de program major și planificarea fondurilor publice necesare investiției, se trece la următorul pas, și anume analiza fezabilității tehnico-economice a investiției imobiliare. Această etapă se realizează de către CSPCM, prin forțe proprii sau prin achiziția serviciilor de proiectare, în funcție de sarcinile prioritare și de modul de alocare a resurselor conceptuale proprii.

Autoritatea competentă să avizeze documentațiile tehnico-economice este Consiliul Tehnico-Economic al Ministerului Apărării Naționale. Acest organism este reglementat prin *Ordinul M. 94 din 24 august 2017/Ordin pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului tehnico-economic al Ministerului Apărării Naționale*, DDI asigurând secretariatul permanent și analiza tehnico-economică a documentațiilor.

Notele conceptuale și documentațiile tehnico-economice aferente investițiilor realizate din fonduri publice se aprobă în funcție de valoarea estimată a investiției de către: Guvern, pentru valori mai mari de 100 de milioane de lei, Ministerul Apărării Naționale, pentru valori cuprinse între 10 și 100 de milioane de lei (Legea nr. 500 din 11 iulie 2002, art. 42), șeful Direcției domenii și infrastructuri pentru valori până la 10 milioane de lei.

După aprobarea indicatorilor tehnico-economici, urmează etapa de implementare a proiectului, care cuprinde elaborarea documentației tehnice și verificarea acesteia cu personal atestat, autorizarea

Pentru proprietățile imobiliare administrate de M.Ap.N., competențele de inițiere, avizare, aprobare și implementare a proiectelor de investiții imobiliare se stabilesc prin reglementări separate.

Inițierea proiectelor se realizează prin promovarea Notei conceptuale de către administratorul cazarmii în care se implementează investiția și aprobarea acesteia de către directorul de program major.

Întocmirea proiectelor și verificarea acestora, controlul execuției și managementul lucrărilor, precum și recepționarea lucrărilor se efectuează de către specialiști atestați pe domenii/subdomenii și specialități, conform Legii nr. 10 din 1995 privind calitatea în construcții și a reglementărilor tehnice în construcții.

construirii și edificarea construcțiilor cuprinse în documentația tehnico-economică aprobată. Această etapă se realizează prin Centrele de domenii și infrastructuri (CDI), structurile tehnice de specialitate pentru administrarea zonală a proprietății imobiliare din subordinea DDI. Pentru detalierea activității de management și a responsabilităților în realizarea investițiilor, DDI a emis dispozițiile DDI-7/2020 *Dispoziția șefului Direcției domenii și infrastructuri privind managementul proiectelor de investiții, consolidări sau reparații capitale ce se implementează de structuri subordonate Direcției domenii și infrastructuri și A 267/2019 – Atribuțiile managerilor de proiect.*

Întocmirea proiectelor și verificarea acestora, controlul execuției și managementul lucrărilor, precum și recepționarea lucrărilor se efectuează de către specialiști atestați pe domenii/subdomenii și specialități, conform Legii nr. 10 din 1995 privind calitatea în construcții și a reglementărilor tehnice în construcții.

Pentru investițiile din patrimoniul M.Ap.N., etapele de realizare a proiectelor și procedura de recepționare a lucrărilor sunt detaliate prin *Ordinul nr. 151 din 27 noiembrie 2017 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind realizarea obiectivelor de investiții, recepția construcțiilor și stabilirea valorii finale a lucrărilor de construcții, cuprinse în programul de investiții al Ministerului Apărării Naționale și prin Precizările șefului DDI nr. A 15816/2019 privind recepția lucrărilor de construcții și a instalațiilor aferente acestora, în Ministerul Apărării Naționale.* Organizarea recepției construcțiilor este în responsabilitatea CDI-urilor, în calitate de investitori delegați, și se realizează prin managerul de proiect. Din comisia de recepție fac parte locțiitorul șefului DDI, în calitate de președinte, iar ca membri: locțiitorul șefului CDI, reprezentanții Secției coordonare proiecte și mentenanță cazărmi din DDI, reprezentantul directorului de program, reprezentantul ISC M.Ap.N., comandantul și șeful formațiunii de cazarmare din unitatea militară utilizatoare.

Avize și acorduri specifice infrastructurii pentru apărare

Documentația tehnică necesară în vederea autorizării executării lucrărilor de construcții se elaborează în conformitate cu conținutul-cadru prevăzut în anexa nr. 1 din Legea 50/91, în baza avizelor și acordurilor obținute și a certificatului de urbanism. Pentru lucrările

aferente obiectivelor militare, o parte din avize sunt emise de autoritățile din cadrul M.Ap.N. sau, în anumite situații, sunt prevăzute excepții de la obținerea acestora.

Evaluarea impactului asupra mediului

Conform *Ordonanței de urgență nr. 195/2005 privind protecția mediului*, pentru proiectele și activitățile din zonele militare, M.Ap.N. elaborează norme și instrucțiuni pentru protecția mediului, supraveghează respectarea acestor norme aplicând sancțiuni în cazul încălcării lor și asigură realizarea evaluării impactului asupra mediului prin structuri atestate de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului. Pentru exercitarea competențelor conferite de lege, ministrul apărării a emis următoarele ordine: *M 14/2008 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind organizarea și desfășurarea activității de protecție a mediului în Armata României și M 13/2000 pentru aprobarea Strategiei de Protecție a Mediului în Armata României.*

Referitor la evaluarea impactului asupra mediului pentru proiectele și activitățile din zonele militare, conform art. 5 din *Legii nr. 292/2018 privind evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului*, proiectele sau părțile din proiecte care au ca obiectiv apărarea națională pot fi exceptate de la evaluare. Prin analiza fiecărui caz, autoritățile pentru apărare națională împreună cu autoritatea publică centrală pentru protecția mediului stabilesc dacă derularea procedurii de evaluare a impactului de mediu ar avea un efect negativ asupra acestor obiective. În această situație, autoritatea competentă pentru protecția mediului emite o decizie de exceptare de la procedura de evaluare a impactului asupra mediului.

Inspectoratul de Stat în Construcții – M.Ap.N.

Conform *Legii 10/95 privind calitatea în construcții*, Inspectoratul de Stat în Construcții/ISC exercită controlul de stat privind aplicarea prevederilor din domeniul construcțiilor. Prin excepție, pentru lucrările aferente obiectivelor militare, această activitate se realizează prin structurile proprii de control din cadrul DDI. Atribuțiile și responsabilitățile DDI în domeniul controlului de stat al calității în construcții în Ministerul Apărării Naționale sunt precizate prin *Dispoziția șefului Direcției domenii și infrastructuri nr. DDI-13 din 17 iunie 2022 pentru aprobarea Regulamentului proprietății imobiliare în Ministerul Apărării Naționale.*

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Conform Ordonanței de urgență nr. 195/2005 privind protecția mediului, pentru proiectele și activitățile din zonele militare, M.Ap.N. elaborează norme și instrucțiuni pentru protecția mediului, supraveghează respectarea acestor norme aplicând sancțiuni în cazul încălcării lor și asigură realizarea evaluării impactului asupra mediului prin structuri atestate de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului.

Executarea lucrărilor de construcții este permisă în baza autorizației de construire sau de desființare emise în condițiile Legii 50/91 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții. Această lege precizează care sunt etapele pentru autorizarea executării lucrărilor de construcții, precum și conținutul cadru al documentațiilor tehnice pentru autorizarea lucrărilor.

Pentru lucrările de construcții cu caracter special, avizul/acordul ISC este emis de structura de specialitate din cadrul DDI cu atribuții privind controlul de stat în construcții.

Aviz PSI

Conform art. 47 alin. (1) din *Legea nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor*, în unitățile militare, activitățile de apărare împotriva incendiilor se realizează pe baza normelor aprobate de structurile respective. Conform *Legii nr. 346/2006 din 21 iulie 2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, M.Ap.N. are în responsabilități conducerea activității de apărare împotriva incendiilor pentru infrastructura pe care o administrează. Pentru exercitarea competențelor conferite de lege, ministrul apărării a emis *Ordinul nr. M. 87/2021 pentru aprobarea Normelor de apărare împotriva incendiilor în Ministerul Apărării Naționale*, în care se precizează că DDI emite acordul de principiu, acordul de securitate la incendiu și atestatul de securitate la incendiu pentru construcțiile cu caracter special.

Aviz sănătatea populației

Autorizarea sanitară de funcționare reprezintă procedura de reglementare sanitară pentru obiectivele care ar putea determina îmbolnăvirea populației și se emite conform *Ordinului nr. 1.030/2009 privind aprobarea procedurilor de reglementare sanitară pentru proiectele de amplasare, amenajare, construire și pentru funcționarea obiectivelor ce desfășoară activități cu risc pentru starea de sănătate a populației*. Prevederile ordinului sunt duse la îndeplinire de direcțiile de specialitate din cadrul Ministerului Sănătății, iar în cazul investițiilor pentru apărare, de serviciile medicale din rețeaua sanitară proprie din structura M.Ap.N. (*Ordinul nr. 1.030/2009, art. 21*).

Conform *Ordinului nr. M. 110/2009 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind asistența medicală și farmaceutică în Ministerul Apărării Naționale pe timp de pace*, avizarea și autorizarea sanitară se realizează prin unitățile militare cu activitate de medicină preventivă.

Autorizația de construire

Executarea lucrărilor de construcții este permisă în baza autorizației de construire sau de desființare emise în condițiile *Legii 50/91 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții*. Această lege precizează care sunt etapele pentru autorizarea executării lucrărilor

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

de construcții, precum și conținutul cadru al documentațiilor tehnice pentru autorizarea lucrărilor.

Construcțiile, amenajările și instalațiile realizate în scopul susținerii activității specifice instituțiilor din domeniul apărării sunt denumite, în cadrul legii, *construcții speciale* (*Legea nr. 50/91, anexa nr. 2*) sau *construcții cu caracter special* [*Ib.*, art 1, alin (3) și art. 43]. Pentru aceste lucrări, autorizarea executării lucrărilor de construcție se realizează de către instituțiile din SNAOPSN, nu de către autoritățile locale, conform *Ordinului nr. M 40/2018 pentru aprobarea Procedurii comune privind autorizarea executării lucrărilor de construcții cu caracter special*.

Solicitarea unei autorizații de construire se realizează numai în baza unui drept real asupra imobilului. Prin excepție, executarea lucrărilor de construcții care se realizează în baza tratatelor/acordurilor la care România este parte se reglementează prin memorandumurile de implementare a tratatelor respective, cu condiția avizării documentației tehnice, potrivit legislației în vigoare.

Achiziții publice

Implementarea proiectelor de investiție imobiliară aprobate se face prin achiziția serviciilor de proiectare și a lucrărilor de execuție, separat sau la pachet. *Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice* reglementează procedurile de atribuire a contractelor de achiziție, precizând regulile de desfășurare a procedurilor de atribuire și de executare a contractului de achiziție publică. Această lege nu se aplică contractelor din domeniul apărării sau securității naționale în situația în care autoritatea contractantă este obligată să le atribuie printr-un acord sau înțelegere internațională.

De asemenea, legea nu se aplică acelor contracte din domeniile apărării și securității naționale în măsura în care, prin derularea procedurilor de atribuire, nu poate fi garantată protejarea caracterului confidențial al informațiilor care trebuie puse la dispoziția participanților. Pentru aceste situații, se aplică dispozițiile *Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2011 privind atribuirea anumitor contracte de achiziții publice în domeniile apărării și securității*.

În completarea acestor reglementări, pentru detalierea responsabilităților de achiziție, în M.Ap.N. sunt emise următoarele ordine de ministru: *M 216/2018 pentru aprobarea Îndrumarului privind încadrarea cheltuielilor Ministerului Apărării Naționale pe articolele și alineatele clasificăției economice și M 31/2008 Competențele*

Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice reglementează procedurile de atribuire a contractelor de achiziție, precizând regulile de desfășurare a procedurilor de atribuire și de executare a contractului de achiziție publică. Această lege nu se aplică contractelor din domeniul apărării sau securității naționale în situația în care autoritatea contractantă este obligată să le atribuie printr-un acord sau înțelegere internațională.

În vederea contractării serviciilor de proiectare și a lucrărilor de execuție aferente obiectivelor de investiții imobiliare, prin Hotărârea Guvernului nr. 1/2018 pentru aprobarea condițiilor generale și specifice pentru anumite categorii de contracte de achiziție aferente obiectivelor de investiții finanțate din fonduri publice, sunt precizate, cu titlu obligatoriu, o serie de specificații privind urmărirea și decontarea lucrărilor. Aceste măsuri sunt obligatorii pentru investițiile a căror valoare estimată este egală sau mai mare de 26 093 012 de lei³, dar autoritățile contractante pot utiliza acest model de acord contractual și pentru proiectele a căror valoare estimată este mai mică decât pragul menționat.

de achiziție a produselor, serviciilor și lucrărilor în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

În vederea contractării serviciilor de proiectare și a lucrărilor de execuție aferente obiectivelor de investiții imobiliare, prin Hotărârea Guvernului nr. 1/2018 pentru aprobarea condițiilor generale și specifice pentru anumite categorii de contracte de achiziție aferente obiectivelor de investiții finanțate din fonduri publice, sunt precizate, cu titlu obligatoriu, o serie de specificații privind urmărirea și decontarea lucrărilor. Aceste măsuri sunt obligatorii pentru investițiile a căror valoare estimată este egală sau mai mare de 26 093 012 de lei³, dar autoritățile contractante pot utiliza acest model de acord contractual și pentru proiectele a căror valoare estimată este mai mică decât pragul menționat.

Reglementări tehnice în construcții

Reglementările tehnice în construcții sunt organizate în 29 de capitole ce cuprind prevederi referitoare la proiectarea și execuția construcțiilor, verificarea calității și recepția lucrărilor, performanța energetică a clădirilor, securitatea la incendiu sau folosirea și repararea utilajelor. Reglementările tehnice se aprobă prin ordin al ministrului dezvoltării regionale și administrației publice și sunt obligatorii pentru toate lucrările, publice sau private, în vederea asigurării cerințelor fundamentale aplicabile construcțiilor și a unui standard de calitate corespunzător.

Pentru construcțiile din patrimoniul M.Ap.N., reglementările tehnice naționale sunt completate cu *Ordinul nr. M. 87/2021 pentru aprobarea Normelor de apărare împotriva incendiilor în Ministerul Apărării Naționale*, care prezintă măsurile de securitate la incendiu obligatorii pentru proiectarea construcțiilor cu destinație militară specială, cu *Dispoziția șefului Direcției domeniului și infrastructurii nr. DDI-13 din 17 iunie 2022 pentru aprobarea Regulamentului proprietății imobiliare în Ministerul Apărării Naționale și Ordinul nr. 151 din 27 noiembrie 2017 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind realizarea obiectivelor de investiții, recepția construcțiilor și stabilirea valorii finale a lucrărilor de construcții, cuprinse în programul de investiții al Ministerului Apărării Naționale*, care detaliază procedurile de verificare a calității și recepție a lucrărilor de investiții, reparații, întreținere și activitățile de postutilizare a construcțiilor.

³ Pragul valoric prevăzut de art. 7 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice.

În ceea ce privește performanța energetică, pentru obiectivele speciale din cadrul infrastructurii pentru apărare se aplică o serie de excepții. Conform articolului 6, aliniatul (6), din *Legea nr. 121 din 18 iulie 2014 privind eficiența energetică*, renovarea obiectivelor destinate apărării naționale este exceptată de la obligația de a îndeplini cerințele de performanță energetică prevăzute în *Legea nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor*. De asemenea, în cadrul investițiilor pentru apărare, obligația de a achiziționa doar produse, lucrări sau clădiri cu performanță energetică înaltă se aplică în măsura în care acestea nu creează un conflict în îndeplinirea activităților militare.

Specificații militare pentru infrastructura de apărare

Infrastructura militară se elaborează cu respectarea ordinelor și regulamentelor militare prin care se stabilesc cerințele minime obligatorii din punct de vedere funcțional, astfel încât construcțiile să răspundă destinației lor. În domeniul proprietății imobiliare, Direcția domeniului și infrastructurii este structura de specialitate a M.Ap.N. abilitată să elaboreze reglementări specifice administrării și dezvoltării proprietății imobiliare militare. Principalele dispoziții emise în acest sens sunt: *Dispoziția șefului Direcției domeniului și infrastructurii nr. DDI-13 din 17.06.2022 pentru aprobarea Regulamentului proprietății imobiliare în M.Ap.N.*, care prezintă elementele proprietății imobiliare și caracteristicile fundamentale ale acestora, și *Dispoziția șefului Direcției domeniului și infrastructurii nr. DDI.12 din 14.04.2022 pentru aprobarea Normelor tehnice de domeniul și infrastructurii*, care prezintă modalitatea de calcul privind suprafața de terenuri și spații necesare pentru unitățile militare, dotarea cu mobilier, utilaje, obiecte de inventar gospodăresc și materiale de cazare, asigurarea necesarului de apă, energie electrică, materiale de iluminat și de curățenie și alte active fixe de resortul construcției-cazare.

Precizări referitoare la condițiile de infrastructură care trebuie asigurate se regăsesc și în ordinele și dispozițiile privind alte activități militare, în afară de construcții, cum ar fi *Regulamentul de ordine interioară în unitate* sau *Regulamentul serviciului interior*. Atât reprezentanții unității utilizatoare prin notele conceptuale, cât și specialiștii CSPCM implicați în elaborarea temei de proiect trebuie să cunoască și să includă în documentațiile tehnice toate specificațiile din regulamentele militare referitoare la infrastructură.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Infrastructura militară se elaborează cu respectarea ordinelor și regulamentelor militare prin care se stabilesc cerințele minime obligatorii din punct de vedere funcțional, astfel încât construcțiile să răspundă destinației lor. În domeniul proprietății imobiliare, Direcția domeniului și infrastructurii este structura de specialitate a M.Ap.N. abilitată să elaboreze reglementări specifice administrării și dezvoltării proprietății imobiliare militare.

Realizarea investițiilor imobiliare la nivel tactic

Pentru inițierea investițiilor, unitatea utilizatoare promovează Nota conceptuală privind necesitatea și oportunitatea lucrărilor. După aprobarea și bugetarea acesteia, CSPCM realizează tema de proiectare și studiul de fezabilitate. Pentru stabilirea soluțiilor tehnice, se aplică atât reglementările tehnice în construcții, cu excepțiile precizate pentru obiectivele speciale, cât și ordinele și dispozițiile militare referitoare la infrastructură. Avizele PSI și ISC se emit de către birourile specializate din cadrul DDI, iar avizul de sănătate publică de către spitalele militare. În funcție de investiție, proiectul poate fi exceptat de la analiza impactului de mediu.

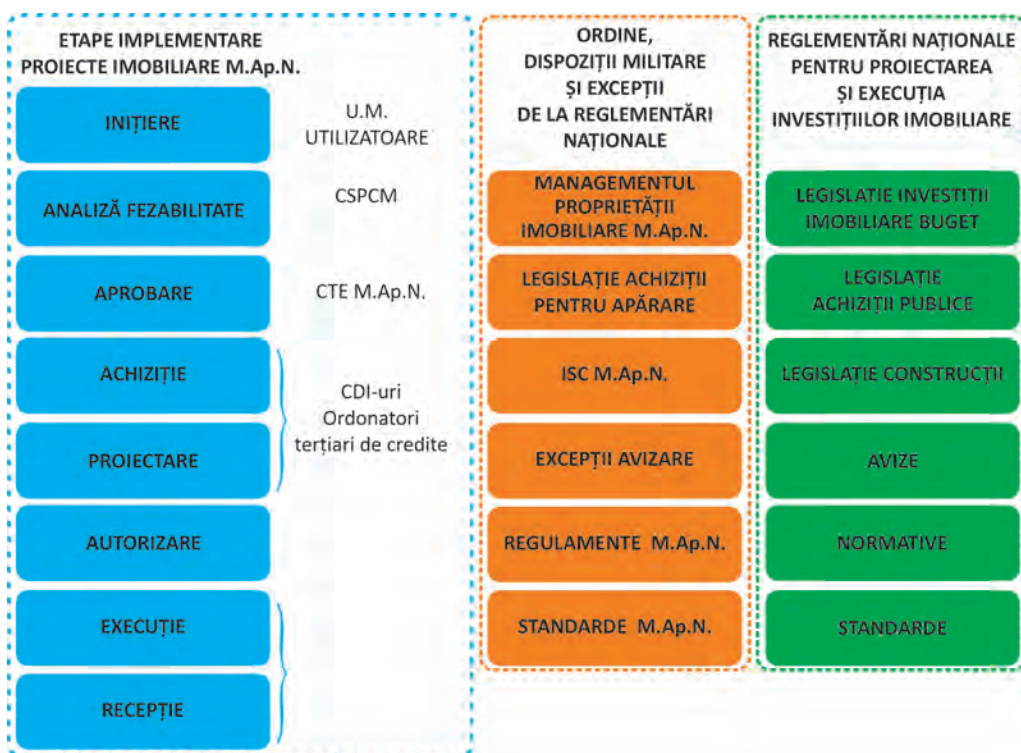

Figura 5: Implementarea investițiilor imobiliare ale M.Ap.N. (concepția autoarei)

Avizarea indicatorilor tehnico-economici se realizează de către Consiliul Tehnico-Economic al Ministerului Apărării (CTE M.Ap.N.), iar aprobarea documentațiilor Notă conceptuală și Studiu de fezabilitate/ Documentație de aprobare a lucrărilor de intervenției se realizează, în funcție de valoarea estimată a proiectelor, de către șeful DDI,

de ministrul apărării sau de guvern. Emiterea CU și autorizarea lucrărilor de construire sau demolare se realizează de către DDI, prin structurile de specialitate.

Achiziția proiectului tehnic și a lucrărilor de execuție este responsabilitatea CDI-urilor, în calitate de investitori delegați. Achiziția se realizează în baza *Legii nr. 98/2016 privind achizițiile publice* sau, în cazul obiectivelor militare speciale, a *Ordonanței 114/2011 privind atribuirea anumitor contracte de achiziții publice în domeniile apărării și securității*.

Condițiile de urmărire și decontare a lucrărilor sunt precizate în H.G. 1/2018 pentru aprobarea condițiilor generale și specifice pentru anumite categorii de contracte de achiziție aferente obiectivelor de investiții finanțate din fonduri publice. Recepția proiectelor implică structuri din cadrul DDI și se realizează în baza dispozițiilor șefului DDI.

Pentru asigurarea calității în cadrul investițiilor, pe lângă îndatoririle stabilite la nivel național pentru specialiștii implicați, responsabilitățile managerilor de proiect sunt detaliate prin dispoziții ale șefului DDI.

CONCLUZII

Având în vedere numărul mare de legi, ordine și dispoziții aplicabile pentru implementarea proiectelor de infrastructură militară, în urma cercetării efectuate, rezultă ca fiind oportună realizarea unui *Cod pentru construcții militare* care să detalieze reglementarea procesului de edificare și responsabilitățile părților implicate.

De asemenea, având în vedere că numeroase precizări privind organizarea infrastructurii militare se găsesc în ordinele și dispozițiile altor arme decât construcții, pentru asigurarea implementării în proiectele imobiliare a standardului operațional corespunzător, este necesară întocmirea unui *Regulament de construcții militare* care să reunească toate precizările referitoare la infrastructură din ordinele și dispozițiile militare, precum și reglementările tehnice relevante din legislația națională. Acest regulament ar trebui să ia în considerare aspecte legate de designul construcțiilor, cum ar fi amplasamentul, materialele utilizate, tipul și dimensiunile spațiilor, precum și dotările necesare activității militare, astfel încât să asigure eficiența și siguranța personalului implicat.

În concluzie, apreciem că introducerea unui cod și a unui regulament dedicate construcțiilor militare ar putea contribui la eficiența operațiunilor militare, asigurând operativitatea și siguranța personalului militar, precum și economia de resurse.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Având în vedere că numeroase precizări privind organizarea infrastructurii militare se găsesc în ordinele și dispozițiile altor arme decât construcții, pentru asigurarea implementării în proiectele imobiliare a standardului operațional corespunzător, este necesară întocmirea unui *Regulament de construcții militare* care să reunească toate precizările referitoare la infrastructură din ordinele și dispozițiile militare, precum și reglementările tehnice relevante din legislația națională.

BIBLIOGRAFIE:

1. Lt.-col. instr. av. drd. Chiriac, C. (martie 2017). *Operativ versus operațional. Ne dorim schimbarea?* În *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, București.
2. Mr. dr. ing. Colban, Gh.-C. (1998). *Elemente de legislație în construcții și asigurare tehnico-materială de cazare*. București: Editura Academiei Tehnice Militare.
3. Gl. bg. dr. Pigui, T. (octombrie 2004). *Pregătirea teritoriului pentru apărare*. În *Colocviu strategic*, nr. 12 (XXIV).
4. Postăvaru, N., Drăghici, G., Iociu, C.V. (2011). *Managementul proiectelor cu aplicare în construcții*, vol. I. Scrierea proiectelor. București: Editura Matrix Rom.
5. Postăvaru, N., Iociu, V., Costescu, A., Băncilă, Șt. (2009). *Îndrumarul investitorului privind elaborarea documentațiilor tehnico-economice și a devizelor generale aferente obiectivelor și lucrărilor de investiții publice*. București: Editura Matrix Rom.
6. Rusu, S.-G. (2018). *Planificarea și proiectarea obiectivelor destinate apărării în orașul inteligent*. Editura Paralela 45.
7. Gl. bg. Sima, E. et al. (2010). *Cod de domenii și infrastructuri – Direcția domenii și infrastructuri*. București: Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei.
8. *Dispoziția șefului Direcției domenii și infrastructuri nr. DDI-13 din 17 iunie 2022 pentru aprobarea Regulamentului proprietății imobiliare în Ministerul Apărării Naționale*, aplicația Lexmil din rețeaua intraman, accesat la 17 martie 2023.
9. *Hotărârea nr. 62 din 7 februarie 1996 privind aprobarea Listei obiectivelor de investiții și de dezvoltare, precum și a criteriilor de realizare a acestora*, pentru care este obligatoriu avizul Statului Major General, anexa 1, pct. 4, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/8345>, accesat la 17 martie 2023.
10. *Hotărârea nr. 477 din 16 iunie 2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/226835>, accesat la 17 martie 2023.
11. *Hotărârea nr. 28/2021 pentru aprobarea Cartei albe a apărării*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/242220>, accesat la 17.03.2023.
12. *Hotărârea nr. 832 din 11 august 2021 pentru aprobarea Strategiei militare a României*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/245325>, accesat la 17 martie 2023.
13. *Legea nr. 50 din 29 iulie 1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții*, anexa 2, pct. 8; art 1, alin (3) și art. 43, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/55794>, accesat la 17 martie 2023.

14. *Legea nr. 350 din 6 iunie 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul*, art. 2, 4, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29453>, accesat la 17 martie 2023.
15. *Legea nr. 500 din 11 iulie 2002 privind finanțele publice*, art. 42, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/180952>, accesat la 17 martie 2023.
16. *Legea nr. 477 din 12 noiembrie 2003 privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare*, secțiunea a 4-a; art. 34, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/47873>, accesat la 17 martie 2023.
17. *Legea nr. 481 din 8 noiembrie 2004 privind protecția civilă*, art. 42, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/56923>, accesat la 17 martie 2023.
18. *Legea nr. 346 din 21 iulie 2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, art. 19, 40, 68, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/73882>, accesat la 17 martie 2023.
19. *Legea nr. 122 din 15 iunie 2011 privind regimul armelor, dispozitivelor militare și munițiilor deținute de Ministerul Apărării Naționale și de forțele armate străine pe teritoriul României*, art. 3, lit. h, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/129400>, accesat la 17 martie 2023.
20. *Legea nr. 203 din 16 iulie 2015 privind planificarea apărării*, art. 9 și art. 10, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/170048>, accesat la 17 martie 2023.
21. *Lexicon militar* (1994). Ediția a II-a, revizuită. București: Editura Saka.
22. *Ordinul nr. 1.298 din 10 mai 2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de avizare și autorizare privind protecția civilă*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/71723>, accesat la 17 martie 2023.
23. *Ordinul 1030/2009 privind aprobarea procedurilor de reglementare sanitară pentru proiectele de amplasare, amenajare, construire și pentru funcționarea obiectivelor ce desfășoară activități cu risc pentru starea de sănătate a populației*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/110951>, accesat la 17 martie 2023.
24. *Ordinul nr. M. 40 din 8 martie 2018 pentru aprobarea Procedurii comune de autorizare a executării lucrărilor de construcții cu caracter special*, art. 6, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/204298>, accesat la 17 martie 2023.

DIGITAL MINDSET ÎN EDUCAȚIE – EDUCAȚIA DE SECURITATE –

Andreea LOSEKAMM

Specialist în management administrativ și reprezentant federal pentru contractare în cadrul FAC-C/Consulatul General al Statelor Unite ale Americii în Frankfurt, Germania/ Departamentul de Stat al SUA 10.55535/GMR.2023.2.10

Siguranța și protecția libertăților constituie una dintre provocările cheie cu care se confruntă actualmente sistemul educațional în contextul digitalizării, provocare ce necesită promovarea unei definiții mai elaborate a democrației digitale corelată cu preocupări legate de drepturile omului, inegalitatea dezvoltării prin accesul la educație, responsabilitate și, nu în ultimul rând, construirea de consens în medii cu o mare diversitate. Securitatea, ca valoare fundamentală a societăților democratice, cere așadar o redimensionare în raport cu principiile promovate de instituțiile politice – incluziune, responsabilitate și transparență –, discutabilă pe fundalul polarizării politice și apariției noilor tehnologii digitale. Articolul de față nu pretinde a propune o teorie generală cu privire la modul în care digitalizarea educației și democrația se raportează sau se exclud reciproc. Acesta tratează situații mai mult sau mai puțin contingente și ridică întrebări suplimentare – inclusiv empirice – cu privire la rolul pe care digitalizarea în sistemul educațional îl poate avea pentru starea democrației, indiferent de nivelul de comprehensiune. Intenția este dirijată către modul concret în care digitalizarea poate fi benefică pentru democrație și unde poate fi neadecvată, contribuind la o mai bună înțelegere a provocărilor. Cititorul poate traduce acest lucru în propriul său mediu, legând lectura personală de procese democratice specifice, inclusiv de nivelul și tipul activității digitale.

Cuvinte-cheie: sistem educațional, digitalizare, securitate cibernetică, democrație, infrastructuri critice.

DEZVOLTAREA EXPLICATĂ ÎN CODURI NUMERICE BINARE

Lumea digitală este împărțită în structuri clare, sigure și raționale, constând în serii de secvențe de numere – în cele din urmă, coduri numerice binare. Digitalizarea în sine nu înseamnă, practic, altceva decât reprezentarea și stocarea informațiilor, rezultând în exprimarea acțiunilor și valorilor în coduri. Cu toate acestea, impactul transformării digitale nu este simplificat prin aducerea la un numitor comun. Valorile principale ale democrației – libertate, egalitate, demnitate, solidaritate, statul de drept – nu pot fi transpuse în secvențe numerologice. Sub formă de coduri, acestea sunt aplicabile în mod egal atât realității fizice, cât și celei virtuale, iar măsurile care urmează să fie implementate în domeniul securității cibernetice trebuie să respecte în totalitate aceste principii.

Reconfigurarea relației dintre securitate și democrație este apriorică în eforturile naționale pentru a stabili criza democratică din sistemul de învățământ invocată de incapacitatea unor guvernări de a oferi un sistem responsabil și adaptiv cu transformarea digitală. Studiul digitalizării sigure și adaptive variază, dar nu depășește conceptul de regionalism sau globalizare, întrucât incluziunea se datorează în esență acestor concepte. În înțelegerea percepțiilor de securitate față de complexitatea procesului de tehnologizare este necesară examinarea acestei reconfigurări fundamentale de-a lungul a două perspective distincte: readaptarea și reproiectarea securității (democratice), cuprinzând modurile diferite și uneori contradictorii în care se schimbă formele democratice de guvernare a securității.

RAPORTUL EDUCAȚIE – DEMOCRAȚIE – SECURITATE

Subiectul democratizării digitale este unul complex, legat de diferite concepte, precum securitate, participare, adaptare și, nu în ultimul rând, transformare. Pornind de la aceste principii, articolul propune un concept de democrație digitală ca o combinație a dimensiunilor: informație – participare – transformare, dimensiuni preluate din fundamentul educației.

Studiul digitalizării sigure și adaptive variază, dar nu depășește conceptul de regionalism sau globalizare, întrucât incluziunea se datorează în esență acestor concepte. În înțelegerea percepțiilor de securitate față de complexitatea procesului de tehnologizare este necesară examinarea acestei reconfigurări fundamentale de-a lungul a două perspective distincte: readaptarea și reproiectarea securității (democratice), cuprinzând modurile diferite și uneori contradictorii în care se schimbă formele democratice de guvernare a securității.

Spre deosebire de cercetarea tradițională în domeniul securității, care a fost în mare măsură determinată de cerințele militare de a impune secretul, în domeniul e-learning, nu informațiile în sine trebuie protejate împotriva accesului neautorizat, ci modul în care acestea sunt prezentate. În cele mai multe cazuri, cunoștințele conținute în programele de e-learning sunt mai mult sau mai puțin accesibile; prin urmare, nu informația în sine este elementul destabilizator al securității, ci modalitatea folosită pentru a o transmite.

Educația este o nevoie de bază pentru fiecare ființă umană, iar educația digitală este tendința și necesitatea actuală. Deloc imprevizibil, această temă este adesea abordată în conexiune cu prelucrarea de date și implică preocupările legate de confidențialitate, creșterea inegalității, riscul de stigmatizare și discriminare (fie că aceasta este deliberată sau, pur și simplu, o consecință neintenționată). Având în vedere costurile enorme ale creării și întreținerii cursurilor pe platforme online, este surprinzător că securitatea nu este considerată încă o problemă majoră de către autorități, inclusiv profesori și studenți. Spre deosebire de cercetarea tradițională în domeniul securității, care a fost în mare măsură determinată de cerințele militare de a impune secretul, în domeniul e-learning, nu informațiile în sine trebuie protejate împotriva accesului neautorizat, ci modul în care acestea sunt prezentate. În cele mai multe cazuri, cunoștințele conținute în programele de e-learning sunt mai mult sau mai puțin accesibile; prin urmare, nu informația în sine este elementul destabilizator al securității, ci modalitatea folosită pentru a o transmite.

Într-un mediu de predare securizat, utilizatorii nu trebuie să fie îngrijorați de amenințările specifice platformelor de învățare și de comunicarea electronică în general. O platformă de învățare sigură ar trebui să încorporeze aspecte ale securității astfel încât majoritatea proceselor să fie transparente pentru profesor și elev. Totuși, asigurarea unui sistem complet sigur este un obiectiv prea ambițios, deoarece nimic nu poate fi niciodată complet sigur și – în același timp – rămâne încă utilizabil. Prin urmare, sistemul ar trebui să permită utilizatorului să decidă compromisul dintre utilitate și securitate.

VULNERABILITĂȚILE SECURITĂȚII INFORMAȚIEI

Pentru dezvoltarea planurilor operaționale, combinația de amenințări, vulnerabilități, precum și efectele acestora trebuie să fie evaluate pentru a identifica tendințe importante și a decide în cazul în care ar trebui să se depună eforturi în vederea eliminării sau a reducerii capacităților amenințărilor, a vulnerabilităților; de asemenea, trebuie să se evalueze, coordoneze și elimine conflictele tuturor operațiunilor spațiului cibernetic (Locke, Gallagher, 2011, p. 1).

Privind sistemul democratic din perspectiva creșterii vulnerabilităților, constatăm că noul model de securitate trebuie să fie – astăzi mai mult ca niciodată – receptiv la provocările globale și capabil să facă față unui

mediu politic din ce în ce mai complex și digital. Creșterea populismului, apariția unor mentalități din ce în ce mai radicale, scăderea încrederii în instituțiile politice și așteptările crescute față de participarea politică adaugă provocări suplimentare proceselor și structurilor consacrate ale democrațiilor liberale. Deși transformarea digitală nu va fi singurul răspuns la aceste provocări, ea va fi totuși cheia pentru ca instituțiile democratice și părțile politice interesate să acționeze decisiv într-o lume din ce în ce mai inovativă.

Contextul actual afișează o plenitudine de exemple de rezistență în fața inovației sau de adaptare diferențială a noilor tehnologii (Frey, 2019, p. 59). Personalizarea unui sistem social nu se face de la sine. Participarea trebuie să fie personalizată; fiecare grup necesită o abordare diferită, o limbă diferită și o metodă de lucru diferită (Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și Informațiilor/ENISA, 2015). Oportunitățile pe care le oferă digitalizarea pentru democratizare sunt departe de a fi exploatare pe deplin, întrucât schimbarea tehnologică este o schimbare profundă: proces politic adeseori contestat, al cărui rezultat depinde nu doar de tehnologiile în sine, ci și de modul în care țările reacționează la ele (Schaefer, Coopersmith, 2018).

Din prisma sferei politice, digitalizarea este văzută în principal ca o amenințare la adresa discursului democratic și nu ca o oportunitate. Însuși Bogdan Aurescu, în calitate de ministru al Afacerilor Externe, afirma, cu ocazia celebrării Zilei Internaționale a Democrației (2021), că amenințările la adresa regimurilor democratice au depășit granițele de natură fizică, răspândindu-se în lumea virtuală (Bursa, 2021).

Un stat trebuie să dezvolte o politică cuprinzătoare de securitate a informațiilor, care să conțină toate domeniile și funcțiile critice de securitate cibernetică necesare din cadrul instituțiilor. Accentul documentației politicii trebuie să fie tehnic, fizic și administrativ.

NOȚIUNI ȘI CONCEPTE ALE SECURITĂȚII INFORMAȚIILOR

Noțiunea de securitate informatică sau cibernetică este definită ca „starea de normalitate rezultată în urma aplicării unui ansamblu de măsuri proactive și reactive prin care se asigură confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și nonrepudierea informațiilor în format electronic, a resurselor și serviciilor publice sau private din spațiul cibernetic” (ENISA, 2022). Securitatea informației este protecția informațiilor împotriva amenințărilor, implementată pentru

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Oportunitățile pe care le oferă digitalizarea pentru democratizare sunt departe de a fi exploatare pe deplin, întrucât schimbarea tehnologică este o schimbare profundă: proces politic adeseori contestat, al cărui rezultat depinde nu doar de tehnologiile în sine, ci și de modul în care țările reacționează la ele.

Guvernarea securității informațiilor este definită ca „stabilirea și menținerea mediului de control pentru gestionarea riscurilor legate de confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea informațiilor întru susținerea proceselor și sistemelor”.

a asigura continuitatea fluxului de informație. Cyber Security Challenge Germany/CSCG recomanda Comisiei Europene, în 2015, să-și armonizeze utilizarea termenilor cheie „securitate cibernetică”, „NIS” și „crimă cibernetică” (ENISA, 2015, p. 8) în întreaga Uniune Europeană, pe baza definițiilor existente. În prezent, comunicările oficiale folosesc toți cei trei termeni fără a face distincție între ei, ceea ce ar putea duce la o interpretare diferită în diferite state membre ale UE (sau limbi). CSCG recomanda, de asemenea, stabilirea și punerea în aplicare a unui model de guvernare adecvat pentru cele trei domenii, cu accent special pe evitarea „lucrului în siloz”¹ pe subiecte care sunt în mod inerent asociate (CNRISC, 2018).

Prin restrângerea contextului general al discuțiilor privind securitatea cibernetică la nivel național, observăm importanța separării conceptuale a direcțiilor principale de acțiune: apărare cibernetică, criminalitate informatică, securitate națională, infrastructuri critice și situații de urgență, diplomatie cibernetică internațională și guvernarea internetului. Este nevoie să se stabilească foarte clar rolurile și responsabilitățile fiecărei instituții naționale, în parte.

Potrivit ISO (ISO 38500²), guvernarea precizează cadrul de responsabilitate și oferă supraveghere pentru a se asigura că riscurile sunt atenuate în mod adecvat în timp ce conducerea se asigură că sunt implementate controale pentru atenuarea riscurilor. Conducerea recomandă strategii de securitate. Guvernarea asigură că strategiile de securitate sunt aliniate cu obiectivele de afaceri și sunt conforme cu reglementările. Guvernarea securității informațiilor este definită ca „stabilirea și menținerea mediului de control pentru gestionarea riscurilor legate de confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea informațiilor întru susținerea proceselor și sistemelor” (Moulton, Coles,

¹ „Lucrul în silozuri” prezintă o situație în care indivizii și echipele lucrează pentru îndeplinirea aceluiași obiectiv, dar nu comunică în mod suficient. Termenul „silo”, în sine, se referă la containerele/recipientele utilizate pentru depozitarea cerealelor. Dar are și o semnificație abstractă, în sensul că este folosit ca o metaforă pentru grupuri de oameni care lucrează independent de alte grupuri. Potrivit jurnalistei britanice Gillian Tett, specializată în antropologie, „silozurile sunt fenomene culturale care apar din sistemele pe care le folosim pentru a clasifica și a organiza lumea”, <https://www.ideoagen.com/thought-leadership/blog/working-in-silos>, accesat la 21 februarie 2023. (n.red.).

² ISO/IEC 38500:2015 – *Information technology. Governance of IT for the organization* – este un standard internațional pentru guvernarea corporativă a tehnologiei informației, publicat în comun de Organizația Internațională de Standardizare (ISO) și Comisia Electrotehnică Internațională (IEC), <https://www.iso.org/standard/62816.html>, accesat la 29 februarie 2023 (n.red.).

2003, pp. 580-584). Din alt punct de vedere, aceasta este considerată parte a guvernării care implică implementarea conceptelor și principiilor de guvernare în ceea ce privește problemele de securitate a informațiilor (Abu-Musa, 2010, pp. 226-276). Guvernarea securității informațiilor, în esență, cuprinde un management bun al riscurilor, controale robuste de raportare, testare, instruire și, nu în ultimul rând, responsabilitate constantă. Oferă direcția strategică pentru activitățile de securitate cibernetică și asigură îndeplinirea obiectivelor de securitate cibernetică stabilite la nivel național.

Un bun proces de guvernare a securității informațiilor poate transforma o instituție și poate aduce unul sau mai multe dintre următoarele beneficii de securitate cibernetică: (1) alocare structurată, concentrată și prioritizată a timpului, resurselor economice și eforturilor; (2) conformitate cu politicile de securitate a informațiilor; (3) previzibilitate mai bună și mai puțină incertitudine; (4) luarea deciziilor care se bazează pe o structură clară; (5) poziție consolidată atunci când se confruntă cu consecințe legale și (6) responsabilitate clară a actorilor implicați și o mai bună protecție a informațiilor.

Pentru a ajuta la implementarea unei bune guvernări de securitate a informațiilor, este esențial un cadru de bază menit să sprijine și să se asocieze perfect cu obiectivele democrației. Un cadru de securitate cibernetică oferă statelor capacitatea de a se proteja de amenințările cibernetică aflate în evoluție. Obiectivul principal al unui cadru de securitate cibernetică include: (1) armonizarea abordărilor de securitate cibernetică și crearea unui limbaj comun; (2) stabilirea nivelului optim de securitate cibernetică adaptat mediului și nevoilor specifice; (3) alocarea unui buget suficient de securitate cibernetică pentru implementarea cadrului; (4) un schimb eficient de cunoștințe despre riscurile cibernetică.

Conform Institutului Național de Standarde și Tehnologie (NIST), guvernarea securității informațiilor implică stabilirea și menținerea unui cadru care să ofere asigurarea că strategiile de securitate a informațiilor sunt aliniate și sprijină obiectivele de guvernare, sunt în concordanță cu legile și reglementările aplicabile prin respectarea politicilor și a politicilor interne și oferă repartizarea responsabilității, totul într-un efort de a gestiona riscul. Acest cadru cuprinde cinci acțiuni: identifică, protejează, detectează, răspunde, recuperează.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Un bun proces de guvernare a securității informațiilor poate transforma o instituție și poate aduce unul sau mai multe dintre următoarele beneficii de securitate cibernetică: alocare structurată, concentrată și prioritizată a timpului, resurselor economice și eforturilor; conformitate cu politicile de securitate a informațiilor; previzibilitate mai bună și mai puțină incertitudine; luarea deciziilor care se bazează pe o structură clară.

E-learning este implementarea tehnologiei pentru a sprijini procesul de învățare prin care cunoștințele sau informațiile pot fi accesate folosind tehnologia comunicațiilor. Procesul de învățare poate fi continuu, cu condiția ca disponibilitatea conținutului să existe online.

Structura conceptului de securitate simplificată are trei niveluri (Tirziu, 2015, pp. 121-122): (1) Securitatea fizică – aceasta constă în prevenirea, detectarea și limitarea accesului direct asupra informațiilor. În momentul de față, distrugerile de informații cauzate de perturbări ale nivelului de securitate fizică sunt considerate a reprezenta cea mai mare vulnerabilitate. (2) Securitatea logică – reprezentată de totalitatea metodelor ce asigură controlul asupra accesului la resursele și serviciile sistemului și (3) Securitatea juridică, aceasta reprezentând nivelul constituit dintr-o colecție de legi naționale care au rolul de a reglementa actul de violare a primelor două niveluri de securitate menționate mai sus și de a stabili sancțiuni penale pentru aceste acte (Locke, Gallagher, p. 1).

SETAREA TEHNOLOGICĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ROMÂNESC

Obiectivele e-learning sunt preocupate de furnizarea de predare hibridă la scară largă, iar principalul scop în strânsă legătură cu securitatea este asigurarea disponibilității și integrității informațiilor. E-learning este implementarea tehnologiei pentru a sprijini procesul de învățare prin care cunoștințele sau informațiile pot fi accesate folosind tehnologia comunicațiilor. Procesul de învățare poate fi continuu, cu condiția ca disponibilitatea conținutului să existe online. Deși consecințele pe termen lung ale evoluțiilor economice, sociale și politice sunt prea puțin previzibile, subiect speculativ, primele efecte ale setării tehnologice asupra peisajului educațional român sunt sesizabile de ceva timp. Societatea, cultura și educația sunt augmentate și afectate în mod egal de digitalizarea în curs, având așadar influență bivalentă asupra dezvoltării de cunoștințe și participării politice și structurilor sociale.

Anul 2020 a marcat începutul pandemiei virusului Sars-COV-2 și a bolii asociate, Covid-19. Concomitent, a fost adusă în prim-plan necesitatea reconfigurării practicilor de abordare în sistemul educațional, prin: lipsa de predictibilitate; o rețea școlară eterogenă, cu un puternic decalaj digital între unitățile de învățământ; competențe digitale insuficient dezvoltate pentru organizarea eficientă a procesului didactic în mediul online; acces redus la tehnologie și conectivitate redusă la internet, precum și posibilitățile reduse ale familiilor în a acorda sprijin beneficiarilor educației, copiii, pentru participare la lecții online (Smart-Edu, 2020). Trecerea abruptă de la tradiționalul interacțiunea

„față-în-față” la mediul online a arătat, în scurt timp, că viitorul educației implică tehnologia emergentă și că predarea, învățarea și digitalizarea nu pot fi discutate separat. În acest context, sistemul de învățământ a trecut și continuă să treacă prin schimbări revoluționare, folosind expresia darwiniană „*nu supraviețuiesc speciile cele mai puternice, nici cele mai inteligente, ci cele mai ușor adaptabile*”.

Cu toate acestea, încă nu a fost dezvoltată o strategie standard de digitalizare. Abordarea fundamentală constă în identificarea soluțiilor de transfer de cunoaștere la nivel global și a metodelor adaptive orientate către incluziune uniformă. Transferul de practici și metode între instituții la orice nivel este considerat o problemă complexă, care necesită angrenarea tuturor resurselor. Înțelegerea acestui transfer oferă un fundament necesar și suficient în gestionarea dezvoltării, deoarece poate susține administrațiile complexe să devină inovatoare și să construiască o serie de capacități dinamice. Transferul altor modele de management al cunoașterii este aprioric așadar pentru abordarea unor teme precum sisteme de anticipație sau de evaluare a riscurilor la adresa securității utilizării tehnologiei folosite cu și pentru elevi.

În raport cu difuziunea culturii de securitate socială, emergența practicilor și modelelor democratizării digitale solicită transparență emergentă și integrabilă etapelor de adaptare instituțională. În continuare, o astfel de soluție presupune atât adaptarea legislației (adaptarea mediului de securitate și informații), cât și o strategie bine definită (adaptarea organizației de securitate și informații).

PROVOCĂRI PRINCIPALE, PRIORITĂȚI ȘI DIRECȚII DE ACȚIUNE

Provocări principale. Provocările cheie sunt: accesibilitatea, incluziunea, dobândirea competențelor digitale și, nu în ultimul rând, securitatea pentru toți actorii implicați. Cea mai importantă poziție rămâne aceea a ființei umane. Îmbunătățirea produselor software, a disponibilității acestora și a sistemului de învățământ în domeniul introducerii și utilizării tehnologiei informației este, astfel, o caracteristică dominantă în dezvoltarea managementului (dar și a altor) procese curente. Așadar, cum poate sistemul educațional românesc să facă față riscurilor de securitate legate de revoluția digitală fără a pune în pericol valorile democratice fundamentale? Cât de incluziv

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Îmbunătățirea produselor software, a disponibilității acestora și a sistemului de învățământ în domeniul introducerii și utilizării tehnologiei informației este o caracteristică dominantă în dezvoltarea managementului (dar și a altor) procese curente.

este dialogul de securitate și cooperare la nivel guvernamental și instituțional? Și, nu în cele din urmă, care sunt mecanismele prin care se reconstruiește o digitalizare responsabilă?

Cea mai comună soluție în astfel de contexte este dezvoltarea forțată a unor noi perspective. Sursa acestui paradox derivă din conceptul de democrație digitală ca o combinație a dimensiunilor: informație, securitate, participare și transformare. Îndemnarea se face către o imagine a digitalizării ca un proces care depășește procesele analogice anterioare, prezentând căi alternative către implementarea și valorificarea oportunităților democrației digitale responsabile prin readaptarea și reproiectarea mecanismelor. Plecând de la tiparele de interacțiune între instituțiile de învățământ românesc și mediul de învățare la nivel internațional, lucrarea propune ca soluție durabilă la adresa inovației ideea definirii guvernării securității informațiilor.

Este necesară o nouă perspectivă teoretică, aceasta generând o strategie adaptativă de gestionare a cunoștințelor, fără a exclude riscurile implicate. Adaptarea sistemelor complexe la modelele actuale necesită un plan adaptativ. Metoda va determina care structură din cadrul acestei ecuații este supusă modificării și ce strategii structurale trebuie aplicate pentru ca structura și întregul sistem să se încadreze mai bine în mediul social. Planul urmărește crearea unor astfel de noi direcții, menite să îmbunătățească performanța resurselor participative și eliminarea amenințărilor la adresa democrațiilor analizate.

Priorități și direcții de acțiune. Putem afirma că utilizarea tehnologiei în educație nu reprezintă doar o tendință sau o influență asupra proceselor educaționale. În circumstanțele actuale, abordarea reprezintă o necesitate pentru formarea viitorului elevilor și al studenților prin însușirea capacităților și abilităților specifice. Pentru ca această necesitate să răspundă punctual provocărilor enumerate mai sus, identificarea clară a priorităților este apriorică. Doar astfel, direcțiile de acțiune pot fi ancorate în inițiative, măsuri și programe care susțin rolul tehnologiei digitale în dezvoltarea sistemelor de educație și formare.

SmartEdu pentru Școală Modernă, Accesibilă, bazată pe Resurse și Tehnologii digitale, preluând Strategia privind digitalizarea educației din România, propune următoarele priorități: accesibilitate, conectivitate, comunitate, ecosistem educațional digital, inovare și sustenabilitate (Sart-Edu, 2020).

O asemenea abordare se cere corelată cu etapa punerii în aplicare a unui plan de acțiune și, cel mai probabil, aceasta coincide cu etapa de pregătire a cadrului normativ și legislativ ce susține digitalizarea responsabilă și sigură în învățământul românesc.

CONCLUZII

În acest articol, au fost prezentate informații despre tehnologie și securitate în sistemul de educație în termenii unei agende de cercetare. Am evidențiat că securitatea instituției de învățământ necesită o contribuție substanțială la activități de cercetare și dezvoltare. Reconfigurarea interactivă a infrastructurilor tehnice și sociale ale societății contemporane examinate în contextul lor socio-tehnic educațional vine în acord cu dinamica evoluțiilor și tendințelor la nivel global: informația, cea mai importantă resursă.

Comportamentul de securitate este corelat cu utilizarea tehnologiei și cultura securității informațiilor în școli. În mediile educaționale, problema comportamentului de securitate al utilizatorilor este văzută ca un fenomen multidimensional combinat cu utilizarea tehnologiei, învățării, comunicare și predare. Astfel, angajamentele teoretice pentru înțelegerea culturii securității informațiilor ar trebui analizate pe baza practicilor concrete și a interacțiunilor în timpul utilizării e-learning-ului. Conștientizarea securității informației este de o importanță capitală, deoarece ne poate ajuta să identificăm potențialele amenințări înainte ca acestea să apară și, totodată, să aplice măsuri de susținere a digitalizării responsabile și sigure în timp. Raportându-ne la obiectivele României în procesul de dezvoltare a învățământului informațional și de implementare a programelor electronice de educare, se constată că încă sunt necesari pași pentru asigurarea tuturor resurselor și a unui cadru integrat pentru acces la o educație de calitate în era digitală. Elaborarea unui program național în baza reperelor trasate de Strategia privind digitalizarea educației în România merită să asigure elaborarea și punerea în practică a unor proiecte concrete de securitate cibernetică este prioritară.

Lipsa unei abordări unitare de inițiative, măsuri și programe aliniate cu contextul actual al problemelor de securitate informațională reprezintă un factor de risc pentru asigurarea confidențialității informației și a securității componentelor sistemului informațional

Raportându-ne la obiectivele României în procesul de dezvoltare a învățământului informațional și de implementare a programelor electronice de educare, se constată că încă sunt necesari pași pentru asigurarea tuturor resurselor și a unui cadru integrat pentru acces la o educație de calitate în era digitală.

Utilizarea tehnologiei în educație nu reprezintă doar o tendință sau o influență asupra proceselor educaționale. În circumstanțele actuale, abordarea reprezintă o necesitate pentru formarea viitorului elevilor și al studenților prin însușirea capacităților și abilităților specifice.

al instituțiilor. Compromiterea securității informației poate duce la afectarea credibilității instituției publice, poate conduce la fraude sau distrugerea datelor, divulgarea informațiilor confidențiale etc. Fenomenul criminalității cibernetice este, prin natura sa, în dezvoltare rapidă, transnațional și fără granițe. În funcție de tipul de vulnerabilitate, metodele de protecție specifice tehnologiei informatice din ziua de astăzi sunt variate. Soluțiile date de direcțiile de acțiune reprezintă doar startul în realizarea unor standarde și tehnologii de securitate din ce în ce mai elaborate, performante, făcând ca exploatarea vulnerabilităților de natură tehnologică să devină tot mai dificilă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Abu-Musa, A. (2010). *Information Security Governance in Saudi organizations: an Empirical Study*. În *Information Management & Computer Security*, 18(4), pp. 226-276.
2. Aurescu, B. (15 septembrie 2021). „Amenințările la adresa regimurilor democratice au depășit granițele de natură fizică, răspândindu-se în lumea virtuală”, în *Bursa*, <https://www.bursa.ro/bogdan-aurescu-amenintarile-la-adresa-regimurilor-democratice-au-depasit-granitele-de-natura-fizica-raspandindu-se-in-lumea-virtuala-07992445>, accesat la 24 noiembrie 2022.
3. Frey, C.B. (2019). *The Technology Trap: Capital, Labor, and Power in the Age of Automation*. Princeton, NJ&Oxford: Princeton University Press.
4. Locke, G., Gallagher, P.D. (martie 2011). *Information security*. NIST Special Publication 800-39, Gaithersburg, MD: Computer Security Division/Information Technology Laboratory/National Institute of Standards and Technology.
5. Moulton, R., Coles, R.S. (2003). *Applying Information Security Governance*. *Computers & Security*, 22(7), pp. 580-584.
6. Naqvi, W.M., Sahu, A. (2020). *Paradigmatic shift in the education system in a time of COVID 19 Evolution*. În *Journal of Medical and Dental Sciences*, 9 (27): 1974-1976, DOI: 10.14260/jemds/2020/430.
7. Pup, A. (15 martie 2022). *Digitalizarea educației în ultimii doi ani de pandemie. Măsurile pe care autoritățile le-au promis și nu le-au realizat*. În *Libertatea*, <https://www.libertatea.ro/stiri/digitalizarea-educatiei-in-ultimii-doi-ani-de-pandemie-masurile-pe-care-autoritatile-le-au-promis-si-nu-le-au-indeplinit-4031891>, accesat la 24 noiembrie 2022.
8. Schaefer, D., Coopersmith, J. (2018). *Kranzberg's Fifth and Fourth Laws*. În *Technology's Stories*, vol. 6, nr. 4. DOI: 10.15763/jou.ts.2018.12.20.02.

9. Tirziu, A.M. (2015). *Protection and security of information at the level of national public authorities from Romania*. MPRA Paper 77711. München: University Library of Munich.
10. Banca Centrală Europeană. (2022). *Digitalizarea și evaluarea strategiei. BCE*, <https://www.ecb.europa.eu/home/search/review/html/digitalisation.ro.html>, accesat la 24 noiembrie 2022.
11. Centrul Național de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică (CNRISC). (2019). *Evoluția amenințărilor în spațiul cibernetic românesc în anul 2018*. Directoratul Național de Securitate Cibernetică, <https://dnsc.ro/vezi/document/raport-alerte-2018>, accesat la 26 august 2022.
12. Comisia Europeană. (2020). *Noua strategie de securitate cibernetică a UE și noi norme menite să sporească reziliența entităților fizice și digitale critice*. Comisia Europeană, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/ro/ip_20_2391/IP_20_2391_RO.pdf, accesat la 26 august 2022.
13. *Digitalizarea sistemului educațional – propunere de politici publice* (4 iunie 2019), *Syene*, <https://syene.ro/2019/06/04/digitalizarea-sistemului-educational-propunere-de-politici-publice/>, accesat la 24 noiembrie 2022.
14. ENISA (2015). *Definition of Cybersecurity – Gaps and overlaps in standardisation*, <https://www.enisa.europa.eu/publications/definition-of-cybersecurity>, accesat la 24 noiembrie 2022.
15. ENISA. (2022). *Strategia națională de securitate cibernetică a României*. Articol în lucru, <https://www.enisa.europa.eu/topics/national-cyber-security-strategies/ncss-map/roncss.pdf>, accesat la 24 noiembrie 2022.
16. Ministerul Educației și Cercetării. (2020). *Digitalizarea educației din România 2021-2027. Școală Modernă, Accesibilă, bazată pe Resurse și Tehnologii digitale – SmartEdu*, online, preluând Strategia privind digitalizarea educației din România, document în consultare publică în perioada 18 decembrie 2020 – 15 februarie 2021, <https://www.smart.edu.ro>, accesat la 24 noiembrie 2022.

PLANUL DE ÎNZESTRARE AL MARINEI ROMÂNE ÎN ANUL 1929

Dr. Dan-Dragoș SICHIGEA

Șef Secție – Muzeul Național al Marinei Române, Constanța
10.55535/GMR.2023.2.11

După implementarea parțială a programului de înzestrare pentru perioada 1926-1927, structurile de comandă ale Marinei Române au lucrat asiduu la promovarea unor proiecte de achiziții navale, care să corespundă nevoilor de apărare a coastelor maritime, în mod deosebit. Următorul asemenea plan din punct de vedere cronologic a fost conceput în anul 1929. Acesta se axa, printre altele, pe construirea de baze pentru adăpostirea forțelor Diviziei de Mare, una undeva în jurul Constanței, iar cea de-a doua la Gurile Dunării.

Concret, în 1929, necesarul de nave a fost modificat oarecum față de cel planificat în 1924, în sensul că se pornea de la necesitatea de a dispune în orice moment de patru distrugătoare, cu alte cuvinte în dotare trebuiau să fie opt astfel de unități, fiindcă unele ar fi fost, inevitabil, în reparații, iar altele erau necesare pentru misiuni de recunoaștere. Ca să se susțină o eventuală ciocnire cu navele mai mari ale inamicului, Marina Română dorea cel puțin un crucișător rapid.

Marina Română nu a primit însă nicio navă nouă până aproape de declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial, dacă excludem recepționarea submarinului „Delfinul”, comandat însă în 1926.

Cu toate acestea, considerăm că diferitele puncte de vedere ale specialiștilor navali, concentrate în planul naval din anul 1929, au fost valoroase prin prisma cristalizării unor variante de achiziții unitare în deceniul următor, atunci când deteriorarea situației internaționale a impus revizuirea politicii navale a României.

Cuvinte-cheie: Marina Militară, Inspectoratul General al Marinei, crucișător, distrugător, flota României.

IMPERATIVE STRATEGICE ALE PLANULUI DE ÎNZESTRARE

În etapa 1924-1929, din punctul de vedere al teoriei privind componența flotei pe care trebuia să și-o constituie, în România au apărut mai multe studii, care, deși nu modificau concepția de bază, enunțată cu ocazia formulării planurilor navale din 1921 și 1924, o completau totuși cu informații extrase din analizele altor state în situații similare (Isbășescu, 1928).

Pentru prevenirea unor incidente ca cele de la Tatarbunar, din 1924, Inspectoratul General al Marinei a urmărit, în lucrările sale, diferite variante de respingere a debarcărilor sovietice pe coasta Bugeacului. În urma călătoriei de stat major a Inspectoratului General al Marinei din iunie 1928, au reieșit o serie de concluzii valoroase cu privire la apărarea coastelor maritime și a Gurilor Dunării, obiectivul principal al misiunii. Astfel, s-a identificat că principalul punct în care inamicul ar fi putut debarca era la Gibrieni, pe coasta de sud a Basarabiei, în cazul unei debarcări de amploare. O altă locație vulnerabilă, dar doar în cazul unor desantări de diversivune, era la Balabanca, mai la sud de Gibrieni, dar tot în raionul Tatarbunar (AMNR, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 512/1928, f. 23).

Concluziile deduse arătau că, deși flota română era mult inferioară numeric adversarului sovietic, ea era totuși capabilă să stânjenească o operație de debarcare pe coasta maritimă. Decurgea, de aici, pentru sovietici imperativul anihilării flotei României, înainte de a încerca o debarcare. Deoarece submarinele nu puteau acționa în apele de coastă ale Basarabiei, din cauza adâncimii reduse, Marina avea nevoie de alte mijloace de avertizare a unui atac inamic, adică nave de suprafață rapide și hidroavioane.

Pentru planul de înzestrare, considerentele acestea nu schimbau optica Inspectoratului General al Marinei pentru o dezvoltare echilibrată a flotei maritime, însă existau unele nuanțe. Astfel, la capitolul distrugătoare, se estima că era nevoie de 8 unități, 4 pentru acțiuni de hărțuire a liniilor de comunicație inamice și apărare a coastei, 2 în rezervă și alte 2 pentru apărarea liniilor interioare și a bazelor

Inspectoratul General al Marinei a urmărit, în lucrările sale, diferite variante de respingere a debarcărilor sovietice pe coasta Bugeacului. În urma călătoriei de stat major a Inspectoratului General al Marinei din iunie 1928, au reieșit o serie de concluzii valoroase cu privire la apărarea coastelor maritime și a Gurilor Dunării, obiectivul principal al misiunii. Astfel, s-a identificat că principalul punct în care inamicul ar fi putut debarca era la Gibrieni, pe coasta de sud a Basarabiei, în cazul unei debarcări de amploare.

Într-un memoriu adresat Ministerului de Război în anul 1929, intitulat „Expunere de motive pentru programul nostru naval”, comandantul Marinei de la acea dată, inspectorul general al Marinei, viceamiralul Scodrea, trecea în revistă ceea ce se reușise din programul naval anterior și sublinia unele concluzii cu privire la măsurile care se impuneau pentru un standard minim de eficiență ce părea realizabil în noua situație atât pe plan intern, cât și pe plan extern.

navale. Lor trebuiau să li se adauge două crucișătoare ușoare, cu care să se poată duce lupta cu navele similare ale sovieticilor. În privința submarinelor, un minimum de 6 unități era văzut ca necesar pentru supravegherea mișcărilor flotei inamice, minarea căilor de acces și atacarea convoaielor. Serviciul de informații trebuia completat cu hidroaviație. Hidroaviația și apărarea de coastă nu au fost prezentate în detaliu, consemnându-se doar că bătaia celei din urmă trebuia să fie de 20-30 km, ceea ce impunea piese de 152-203 mm. Bineînțeles că apărarea de coastă trebuia completată cu celelalte elemente de reperare și identificare a inamicului, ca proiectoare, radiogoniometre și aparate de detecție acustică. Ultimul element al sistemului defensiv la Marea Neagră era constituit din barajele de mine, numărul necesar de bucăți fiind de 2.000 (Ib.).

În 1929, au fost trimise mai multe memorii către Ministerul de Război din partea Inspectoratului General al Marinei cu privire la stadiul implementării programului naval și s-au făcut unele modificări și adaptări ale acestuia în noul context economic și politic al țării. Într-un memoriu adresat Ministerului de Război în anul 1929, intitulat „Expunere de motive pentru programul nostru naval”, comandantul Marinei de la acea dată, inspectorul general al Marinei, viceamiralul Scodrea, trecea în revistă ceea ce se reușise din programul naval anterior și sublinia unele concluzii cu privire la măsurile care se impuneau pentru un standard minim de eficiență ce părea realizabil în noua situație atât pe plan intern, cât și pe plan extern (Rohart, 2018, p. 318). Este vorba, de fapt, de o reconsiderare a mai multor factori, fie ei geostrategici sau politici, care aveau repercusiuni serioase asupra programului naval. Unele considerente analizate erau aceleași ca în perioada elaborării programului naval, în anul 1924, precum considerarea URSS ca principal oponent naval în Marea Neagră. Alte caracteristici, care au condus la concluziile anterioare, erau diferite și noua analiză conchidea că planul de înzestrare trebuia, pe de-o parte, eșalonat pe o durată de maximum 12 ani, iar pe de altă parte, că era necesară o sporire a capacității combative a Marinei atât la Dunăre, cât și în Marea Neagră (Rîșnoveanu, 2011, pp. 168-169).

Misiunile Marinei Române rămăneau, în esență, aceleași, adică protejarea liniilor proprii de comunicație și tăierea liniilor inamicului, precum și apărarea frontierelor maritime și fluviale (AMNR, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 834/1931-1932, f. 937).

Studiile din anii premergători întocmirii planului de înzestrare navală din 1929 ridicau problema dimensiunii prea mici a parcului de nave, insuficient chiar și la o analiză superficială, de a îndeplini condițiile de siguranță pentru apele teritoriale ale țării (Bălescu, 1928, p. 9). Conform unor autori, puterea unei forțe navale depindea de doi factori: masa, adică forța materială a unităților navale, și mobilitatea, mai greu de explicat, dar, în linii mari, fiind vorba despre viteza și autonomia navelor și operativitatea lor (Isbășescu, p. 11). Prefațând evenimentele care au avut loc în Marea Neagră în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, se aprecia că anularea puterii maritime a unei țări superioare în resurse nu însemna neapărat anihilarea flotei ei în într-o confruntare directă, ci putea fi obținută prin împiedicarea acțiunilor și libertății de mișcare. A doua variantă era condiționată tocmai de o mobilitate mai bună a forțelor inferioare numeric, care să poată manevra în jurul navelor inamicului și să le împiedice orice acțiune relevantă (Isbășescu, p. 12).

Din aceste linii generale decurgeau serviciile pe care Marina trebuia să le furnizeze în caz de război, diferențiate în funcție de zona geografică în care era obligată să lupte. La Dunăre, spre exemplu, se așteptau de la forțele navale aceleași acțiuni ca în Primul Război Mondial, adică să sprijine flancurile armatelor de uscat, să permită forțarea fluviului, împiedicând, în același timp, pe inamic să îl forțeze și să anihileze flotila dușmană (AMNR, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 834/1931-1932, f. 937). La acel moment, se lua în calcul, dar doar parțial, o eventuală ofensivă sovietică în zona Basarabiei, care ar fi putut aduce inamicul în măsură să dispute stăpânirea cursului inferior al fluviului și gurile de vărsare, caz în care se recunoștea că Divizia de Dunăre ar putea fi pusă în dificultate, mai ales dacă inamicul ar fi introdus nave dinspre mare. Problema cea mai mare care trebuia rezolvată era completarea stocurilor de mine și materiale pentru mijloacele fixe de apărare, deoarece forțele navale pe care se conta – 7 monitoare și 7 vedete – puteau duce acțiuni defensive fără a fi nevoie să fie întărite cu noi achiziții costisitoare. Din aceste motive, pentru sectorul fluvial, se solicita repararea monitoarelor, care ajunseseră la limita rezistenței tablei fundului navelor, și cumpărarea, dar nu prioritar, a 7 vedete noi, în mai multe tranșe. Alături de aceste adăugiri la materialul flotant, un accent deosebit trebuia să cadă pe sporirea mijloacelor defensive fixe, adică să se completeze stocurile

Studiile din anii premergători întocmirii planului de înzestrare navală din 1929 ridicau problema dimensiunii prea mici a parcului de nave, insuficient chiar și la o analiză superficială, de a îndeplini condițiile de siguranță pentru apele teritoriale ale țării.

În 1929, necesarul de nave a fost modificat oarecum față de cel planificat în 1924, în sensul că se pornea de la necesitatea de a dispune în orice moment de 4 distrugătoare, cu alte cuvinte în dotare trebuiau să fie 8 astfel de unități, fiindcă unele ar fi fost, inevitabil, în reparații, iar altele erau necesare pentru misiuni de recunoaștere. Ca să se susțină o eventuală ciocnire cu navele mai mari ale inamicului, Marina dorea cel puțin un crucișător rapid.

de mine, să se asigure muniția pieselor de artilerie de coastă și să se cumpere mai multe proiectoare (Ib., f. 938).

Cu totul altfel stătea situația în ceea ce privește Divizia de Mare, deoarece principiile doctrinare pe care le adoptase Marina Noastră, din învățămintele Primului Război Mondial, indicau necesitatea dezvoltării unitare a tuturor forțelor maritime, adică atât navele de suprafață, hidroaviația, cât și cele submarine (Ib., f. 942). Argumentele aduse în sprijinul acestei idei se bazau pe faptul că o confruntare deschisă cu mult superioară flotei sovietice era de neconceput; navele inamice trebuiau surprinse răsfirate, cu forțele dispersate. În acest sens, dar și pentru a nu fi surprinsă în port, flota noastră avea nevoie de un serviciu de cercetare eficient, format din aviație și submarine, ca să poată supraveghea bazele inamicului.

COMPONENTE ALE PLANULUI NAVAL

Principala problemă care se pune și care trena de ceva vreme era construirea de baze pentru adăpostirea forțelor Diviziei de Mare. Fiind două la număr, Inspectoratul considera că una trebuia construită undeva în jurul Constanței, iar cea de-a doua la Gurile Dunării (Ib.).

Concret, în 1929, necesarul de nave a fost modificat oarecum față de cel planificat în 1924, în sensul că se pornea de la necesitatea de a dispune în orice moment de 4 distrugătoare, cu alte cuvinte în dotare trebuiau să fie 8 astfel de unități, fiindcă unele ar fi fost, inevitabil, în reparații, iar altele erau necesare pentru misiuni de recunoaștere. Ca să se susțină o eventuală ciocnire cu navele mai mari ale inamicului, Marina dorea cel puțin un crucișător rapid. Într-un articol publicat în anul 1927, comandorul Vasile Năsturaș, la acel moment inginer-șef I la Arsenalul Marinei de la Galați (Moșneagu, 2006, p. 337), milita pentru standardizarea și simplificarea tipurilor de nave pe care Marina trebuia să le construiască în viitor, considerând că scheletul viitoarei noastre flote la Marea Neagră trebuie să fie format din distrugătoare și crucișătoare ușoare (Năsturaș, 1927, p. 284). El propunea ca model crucișătorul de 6-7.000 de tone sau „*crucișătoare corsare, de mare viteză*”, înarmate cu tunuri de 152 mm și tuburi lanstorpile (Ib.).

Peste un an, grație misiunii navale britanice a amiralului Reginald Henderson, Marinei Române i s-au oferit unele variante de crucișătoare britanice, concepute de firma „*Vickers-Armstrong*”, inițial pentru Portugalia, dar oferite și țării noastre. În paralel, pe căi oficiale,

României i s-au oferit două variante oficiale, concepute de Directoratul de Construcții Navale britanic, între care cel de-al doilea reprezenta un crucișător ușor, de 5.700 de tone. Varianta „*Vickers-Armstrong*” era similară, ajungând la 5.700 de tone. Armamentul consta în 6 tunuri de 152 mm, 4 de 102 mm, o mitralieră antiaeriană și patru tuburi triple pentru torpile (Friedman, 2010, p. 193). Anterior, „*Vickers*” a propus proiectul „*805*”, inițial destinat Portugaliei, dar refuzat de aceasta. Crucișătorul era o variantă mărită a clasei „*Cassandra*”, cu 137 de metri lungime, 13 metri lățime și un tonaj de 4.820. Armamentul era format din șase tunuri de 152,4 mm, două de 76 mm și două tuburi lans-torpilor binate (Ib.).

Un alt proiect, tot marca „*Vickers*”, cu numărul „*808*”, avea la origine tot crucișătoarele din clasa „*Cassandra*”, dar cu unele modificări. Varianta propusă României a fost inițial analizată de Marina Olandeză, dar, în urma refuzului acesteia, Marina Română a fost următorul potențial client. Proiectul de crucișător presupunea un tonaj de 5.150 (138 m/14 m), cu o viteză de 29 de noduri, obținută de mașini pe păcură. Armamentul urma să fie format din 10 tunuri de 152.4 mm în turele duble, două tunuri de 102 mm și 4 tuburi triple pentru torpile (Ib., p. 195). În afara acestor nave de suprafață, au existat idei pentru completarea planului naval cu 9 submarine, 4 pentru început și alte 5 în opt-nouă ani (AMNR, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 834/1931-1932, f. 943).

În afara proiectelor de crucișătoare, care, în cele din urmă, nu s-au concretizat, în ceea ce privește mijloacele fixe de apărare, planul de înzestrare includea baterii de 152 mm sau chiar 203 mm, pentru a se asigura o bătaie de 20-30 km, hidroavioane și nu mai puțin de 1.500 de mine pentru baraje (Ib., f. 944).

Important era, așa cum sublinia viceamiralul Scodrea, să se facă primii pași, să se construiască un nucleu de forțe navale în jurul căruia să se coaguleze viitoarea flotă și care să permită pregătirea personalului pentru noile nave care urmau să intre în dotare (Ib., f. 943). La momentul 1929, acest nucleu nu putea fi considerat existent; Marina dispunea de două distrugătoare și alte două aproape finalizate, iar primele, „*Mărăști*” și „*Mărășești*”, intraseră în serviciu în 1916 și prezentau semne de uzură. În privința forțelor ușoare, 4 canoniere, 3 torpiloare și 4 vedete antisubmarin, deja erau considerate aproape

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Un alt proiect, tot marca „*Vickers*”, cu numărul „*808*”, avea la origine tot crucișătoarele din clasa „*Cassandra*”, dar cu unele modificări. Varianta propusă României a fost inițial analizată de Marina Olandeză, dar, în urma refuzului acesteia, Marina Română a fost următorul potențial client.

inutile, fără „*nicio valoare, fiind uzate și cu armament demodat*” (Ib., f. 945). De asemenea, comandorul Vasile Năsturaș era de părere că, după comanda unui grup redus de crucișătoare, posibil doar două unități, care să formeze cu cele două distrugătoare deja în serviciu și celelalte două comandate (viitoarele „*Regele Ferdinand*” și „*Regina Maria*”), cu care să se creeze „*unitatea tactică de luptă și de mișcare*”, Marina trebuia să se concentreze pe construirea bazelor navale, submarine și monitoare pentru Divizia de Dunăre (Năsturaș, p. 301).

Pentru acest deziderat, se reitiera ideea unei marine echilibrate, având în componere crucișătoare rapide, distrugătoare, submarine, nave antisubmarin, dragoare, baterii de coastă și aviație navală. Aceste memorii s-au concretizat, apoi, într-un plan naval, care l-a înlocuit pe cel din urmă cu cinci ani, împărțit pe mai multe tranșe. Pentru început, în primii trei ani, se solicita comanda a 2 crucișătoare, 2 distrugătoare, 2 submarine, 6 vedete antisubmarin, 4 dragoare, 1 puitor de mine, 1 baterie de 305 mm, 1 baterie de 210 mm, 2 baterii de 152 mm, 1 baterie antiaeriană de 90 mm, 500 de mine de baraj, 100 de bombe antisubmarin, 4 proiectoare, 4 posturi radio mobile, 3 posturi radiogoniometrice, 3 posturi de detecție pe litoral și material de dragaj pentru 4 nave (AMNR, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 834/1931-1932, ff. 949-950). Totalul acestor achiziții, incluzând aici primele rate pentru organizarea bazei navale, se ridica la 2.3 miliarde de lei (Ib.).

Înainte de această primă tranșă însă, se punea problema completării materialului unităților existente, precum transformarea unui torpilor în navă țintă, retubarea unor tunuri, înlocuirea de focoase, completarea echipamentului Arsenalului Marinei și repararea unor nave, cheltuieli care ajungeau la 117.950.000 de lei (Ib., f. 950).

Cea de-a doua tranșă a planului naval (4-7 ani) includea 2 distrugătoare, alte 500 de mine, 2 baterii antiaeriene, 2 baterii de coastă de 210 mm, trei baterii de coastă de 152 mm, un doc flotant, completarea munițiilor de artilerie, o a doua tranșă pentru baza navală, 4 vedete rapide pentru Divizia de Dunăre și 2 proiectoare, cu un total de 1.925.000.000 de lei.

În categoria „*a treia urgență*”, adică pe o perioadă de 7-10 ani, Marina trebuia să primească 1 crucișător rapid de 5.500 de tone, 2 distrugătoare, 4 submarine de atac, 1 submarin minier, 6 vedete

antisubmarin, 12 vedete torpiloare, 3 vedete pentru Dunăre, 500 de mine și să investească alte 300.000.000 de lei pentru baza navală, ajungând la suma totală de 3.030.000.000 de lei.

În fine, în viitorul îndepărtat, între 10 și 20 de ani, deci până în jurul anului 1950, se estima că se puteau achiziționa alte 2 crucișătoare, 8 distrugătoare de 1.800 de tone, 7 submarine torpiloare de 650 de tone, 2 submarine miniere de 810 tone, un puitor de mine, un portavion cu 12 avioane, o navă școală de 3.500 de tone și să finalizeze construirea bazei navale, toate ajungând la 8.000.000.000 de lei. Totalul acestui amplu proiect naval pe 20 de ani se ridica la peste 15 miliarde de lei.

Din punctul nostru de vedere, de o importanță deosebită era planificarea achizițiilor pe următorii nouă ani, care, în practică, au reprezentat perioada de până la declanșarea celei de-a doua conflagrații mondiale, deoarece, încă de la începutul anilor '30, devenise evidentă reînarmarea statelor revizioniste. Astfel, Inspectoratul General al Marinei își propunea să dispună, în 1939, de două crucișătoare ușoare de 5-6.000 de tone, 2 grupuri de distrugătoare, adică 8 unități de 1.700-2.000 de tone, 12 submarine (7 torpiloare, 5 miniere), 12 șalupe torpiloare, 8 baterii de coastă cu tunuri de 75 mm până la 280 mm, 1.000 de mine, 2 stații T.F.S. mobile, 8 proiectoare, 3 posturi de ascultare submarină și 3 posturi radiogoniometrice cu unde scurte, plus 12 escadrile la Vâlcov, Sulina și Constanța (AMNR, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 348, f. 213).

Dacă achizițiile urmau cursul indicat de către Inspectoratul General al Marinei, Divizia de Mare trebuia să dețină, în jurul anului 1940, 2 crucișătoare, 12 distrugătoare, 16 submarine, 10 nave anti-submarin (vedete), 12 șalupe (vedete) torpiloare, 1 navă-școală, 1 puitor de mine, 4 canoniere, 3 torpiloare, 1 navă-bază, bricul „*Mircea*” și 2 remorhere. Alături de nave, apărarea fixă ar fi trebuit să fie dotată cu câte o baterie de 280 mm, una de 210 mm, una de 90 mm A.A. și 2 de 152 mm. Efectivele mării unități trebuiau să fie de 412 ofițeri, 535 de maiștri și 4.285 trupă (Ib.).

Inspectoratul a identificat și diferite căi de a obține finanțarea pentru acest proiect ambițios. Existau trei variante luate în calcul, primele două fiind, prin natura realității, considerate mai probabile, în vreme ce a treia, deși ideală prin prisma avantajelor pe care le prezenta, era mai dificil de pus în practică. Astfel, cea mai simplă soluție era

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În viitorul îndepărtat, între 10 și 20 de ani, deci până în jurul anului 1950, se estima că se puteau achiziționa alte 2 crucișătoare, 8 distrugătoare de 1.800 de tone, 7 submarine torpiloare de 650 de tone, 2 submarine miniere de 810 tone, un puitor de mine, un portavion cu 12 avioane, o navă școală de 3.500 de tone și să finalizeze construirea bazei navale, toate ajungând la 8.000.000.000 de lei. Totalul acestui amplu proiect naval pe 20 de ani se ridica la peste 15 miliarde de lei.

Marina Română nu a primit nicio navă nouă până aproape de declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial, dacă excludem recepționarea submarinului „Delfinul”, comandat însă în 1926. Cu toate acestea, considerăm că diferitele puncte de vedere ale specialiștilor navali, concentrate în planul naval din anul 1929, au fost valoroase prin prisma cristalizării unor variante de achiziții unitare în deceniul următor, atunci când deteriorarea situației internaționale a impus revizuirea politicii navale a României.

să se realizeze un împrumut special pentru Marină, prin intermediul unei țări cu capacități industriale maritime adecvate și cu relații bune cu România, deci un posibil aliat. Împrumutul putea fi încheiat pe trei ani, cu o rată anuală de 850 de milioane de lei.

A doua variantă, ceva mai greu de aplicat, pornea de la ideea acordării unei concesiuni unui șantier naval străin în zona bazei navale a Marinei Române. Acest șantier ar fi urmat să primească anual comenzile de nave din programul naval, care ar fi fost plătite din creditele bugetare și extraordinare. Din cauza dificultăților la începutul existenței acestui șantier, ritmul de predare al navelor ar fi fost, prin forța împrejurărilor, greoi și Inspectoratul General al Marinei nu credea posibil să se atingă ținta de timp de 10 ani pentru cea de-a doua parte a programului naval.

Cea de-a treia soluție, cea mai interesantă, de fapt, o sinteză a celor două, pornea de la comandarea în țara aliată a primei tranșe din program, cu plata în trei ani, ca în cazul primei variante, cu o singură deosebire. În contract ar fi fost inclusă o clauză, prin care șantierele din țara respectivă ar fi fost obligate să înființeze în acest interval un șantier în România, la baza navală, cu toate utilajele pentru a putea continua realizarea planului naval. Suma totală și ratele anuale rămâneau aceleași, de 850 de milioane de lei pe an. Avantajul era dublu în acest caz, deoarece, pe de-o parte, se câștiga timp prin realizarea, conform programului, a primei etape, iar, pe de altă parte, se puneau bazele unei industrii maritime de care România avea mare nevoie, iar sumele cheltuite se puteau întoarce, într-o mare măsură, în țară.

CONCLUZII

În cele din urmă însă, orice achiziție este condiționată de situația economică generală și Marina Română nu a primit nicio navă nouă până aproape de declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial, dacă excludem recepționarea submarinului „Delfinul”, comandat însă în 1926.

Cu toate acestea, considerăm că diferitele puncte de vedere ale specialiștilor navali, concentrate în planul naval din anul 1929, au fost valoroase prin prisma cristalizării unor variante de achiziții unitare în deceniul următor, atunci când deteriorarea situației internaționale a impus revizuirea politicii navale a României.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bălescu, C. (1928). *Criza torpilorului*. În *Revista Marinei*, III, nr. 3.
2. Friedman, N. (2010). *British Cruisers: Two World Wars and After*. Barnsley, Seaforth Publishing.
3. Isbășescu, I. (1928). *Criteriile directive ale strategiei navale ale puterilor maritime secundare*. În *Revista Marinei*, III, nr. 3.
4. Moșneagu, M. (2006). *Dicționarul marinarilor români*. București: Editura Militară.
5. Năsturaș, V. (1927). *Opiniuni asupra Crucișătoarelor și Contra-torpiloarelor*. În *Revista Marinei*, II, nr. 3.
6. Rîșnoveanu, I. (2011). *Situația programului de dezvoltare navală a României în anul 1929*. În revista *Gândirea militară românească*, nr. 6, pp. 167-177.
7. Rohart, M.L. (2018). *Programele de dezvoltare navală în procesele-verbale ale Comitetului Consultativ al Marinei. Dunărea și Marea Neagră în spațiul euroasiatic. Istorie, relații politice și diplomație*. Lucrările celei de-a XXII-a ediții a Conferinței Naționale de Comunicări Științifice a Muzeului Național al Marinei Române, VI.
8. AMNR/Arhivele Militare Naționale Române, fond Inspectoratul General al Marinei, dosar 512/1928; dosar 834/1931-1932; dosar 348.

ROMÂNIA, BULGARIA ȘI DECLINUL PUTERII MILITARE GERMANE LA MAREA NEAGRĂ (NOIEMBRIE 1942-SEPTEMBRIE 1944)

Dr. George UNGUREANU

Arhivele Militare Naționale Române, Depozitul central de arhivă Pitești
10.55535/GMR.2023.2.12

Cucerirea Sevastopolului, la 4 iulie 1942, și evoluțiile militare din lunile imediat următoare au marcat un veritabil apogeu al prezenței și puterii militare germane la Marea Neagră. Până în toamna lui 1944, această prezență avea să devină istorie, după o serie cvasineîntreruptă de succese ale Armatei Roșii. În cadrul articolului de față, este analizat impactul acestor evoluții militare și politice asupra României și Bulgariei și a relațiilor între cele două state vecine, de la vestul Mării Negre. Astfel, din poziția de aliați asimetrici ai celui de-al Treilea Reich, România și Bulgaria aveau să devină, finalmente, aproape concomitent, aliați ai Uniunii Sovietice, dar aflați tot pe poziții asimetrice față de noul hegemon regional. Bibliografia articolului include contribuții istoriografice de referință, românești, bulgare și occidentale, variate ca tipologie și vastitate, la care se adaugă un consistent material documentar, în parte inedit, din arhivele militare românești.

Cuvinte-cheie: Al Doilea Război Mondial, raport de forțe, sfere de influență, informații, diplomatie.

INTRODUCERE

Controlul asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele a reprezentat un obiectiv transparent al politicii externe rusești, începând din secolul al XVIII-lea, preluat după 1917 de către regimul sovietic.

În anii interbelici, tendința statului sovietic de a-și impune hegemonia la Marea Neagră și în Strâmători s-a manifestat, pe lângă dezvoltarea propriilor capacități militare maritime, și prin sprijinul deloc dezinteresat acordat Turciei kemaliste în cadrul Conferințelor de la Lausanne (21 noiembrie 1922-24 iulie 1923) și, respectiv, Montreux (iunie-iulie 1936) (Dașcovici, pp. 2-3, 110-119). Totodată, statul sovietic, care nu a recunoscut niciodată unirea Basarabiei cu România, a vehiculat, îndeosebi în mod indirect și implicit, prin intermediul propagandei kominterniste, ideea joncțiunii teritoriale sovieto-bulgare la Gurile Dunării, reiterată din ce în ce mai explicit după înlăturarea lui Nicolae Titulescu de la conducerea diplomației românești, la 29 august 1936 (Ungureanu, 2019, pp. 8-9).

Aspirațiile sovietice la Marea Neagră s-au manifestat pe noi coordonate după perfectarea Pactului Ribbentrop-Molotov și declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial. Într-o telegramă adresată lui V.M. Molotov, la 13 noiembrie 1940, I.V. Stalin își explicita viziunea în această chestiune geopolitică astfel: „În privința Mării Negre, se poate răspunde lui Hitler că problema nu constă numai în ieșirea din Marea Neagră, ci, mai ales, în intrarea în Marea Neagră, care a fost întotdeauna folosită de Anglia și de alte state pentru atacarea țărmurilor URSS. Toate evenimentele de la Războiul Crimeii din secolul trecut (al XIX-lea, n.a.) și până la debarcarea trupelor străine în Crimeea și Odessa, în 1918-1919, arată că securitatea regiunilor de la Marea Neagră ale URSS nu poate fi asigurată fără reglementarea problemei Strâmților” (apud Constantiniu, 2002, pp. 146-147).

În vara anului 1940, diplomația sovietică a reiterat cu maximă intensitate proiectul joncțiunii teritoriale directe între URSS și Bulgaria

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În anii interbelici, tendința statului sovietic de a-și impune hegemonia la Marea Neagră și în Strâmători s-a manifestat, pe lângă dezvoltarea propriilor capacități militare maritime, și prin sprijinul deloc dezinteresat acordat Turciei kemaliste în cadrul Conferințelor de la Lausanne (21 noiembrie 1922-24 iulie 1923) și, respectiv, Montreux (iunie-iulie 1936).

Problemele legate de România, Bulgaria și Strâmțori se vor dovedi deosebit de dificil în cursul convorbirilor lui V.M. Molotov cu Hitler și Ribbentrop, cu ocazia vizitei înaltului demnitar sovietic la Berlin (12-13 noiembrie 1940). Molotov a respins sugestiile interlocutorilor săi privind o colaborare directă împotriva Marii Britanii, nu s-a arătat interesat de o posibilă expansiune spre Indiile Britanice, a manifestat un anumit interes față de Iran și a insistat în mod deosebit asupra situației din Balcani și de la Marea Neagră.

la Gurile Dunării. Finalmente, revendicările bulgare asupra României s-au limitat totuși la Dobrogea de Sud (Cadrilater), teritoriul a cărui cedare a fost acceptată de guvernul român, sub presiunea Germaniei, în august 1940 (Ungureanu, 2009, pp. 355-368). Aspectele concrete ale acestei cesiuni teritoriale (transferul de autoritate, schimbul de populație, diverse chestiuni financiar-juridice etc.) au fost reglementate prin Tratatul de la Craiova, semnat la 7 septembrie 1940 (Preda-Mătășaru, 2004, passim).

Problemele legate de România, Bulgaria și Strâmțori se vor dovedi deosebit de dificil în cursul convorbirilor lui V.M. Molotov cu Hitler și Ribbentrop, cu ocazia vizitei înaltului demnitar sovietic la Berlin (12-13 noiembrie 1940). Molotov a respins sugestiile interlocutorilor săi privind o colaborare directă împotriva Marii Britanii, nu s-a arătat interesat de o posibilă expansiune spre Indiile Britanice, a manifestat un anumit interes față de Iran și a insistat în mod deosebit asupra situației din Balcani și de la Marea Neagră. Sovieticii erau nemulțumiți de garanția teritorială oferită României de Germania și Italia după cesiunile teritoriale din vara anului 1940 și își declaraseră intenția de a oferi o garanție similară Bulgariei, ceea ce se lovea de obiecțiile germanilor (Constantiniu, pp. 147-154). Divergențele profunde germano-sovietice în privința Balcanilor și a Mării Negre au ieșit și mai mult în relief cu ocazia schimbului de note, în 25-26 noiembrie 1940 (Kissinger, 2001, pp. 319-320; Vlad, 2014, p.168).

În lupta diplomatică silențioasă și subterană dintre Germania și URSS pentru influență în Bulgaria, a câștigat Al Treilea Reich. Aderarea Bulgariei la Pactul Tripartit, oficializată la 1 martie 1941 (Ilčev, 2019, p 558), a generat proteste sovietice pe lângă Germania (Constantiniu, pp. 169-170).

Ofensiva diplomatică germană a început să vizeze, la începutul lui 1941, și Turcia, în perspectiva pregătirilor pentru războiul antisovietic. În condițiile înfrângerii diplomatice înregistrate în Bulgaria și ale amplificării dezacordurilor cu Germania, Uniunea Sovietică și-a revizuit atitudinea față de Turcia, astfel că, la 24 martie 1941, a fost semnată o declarație de neagresiune turco-sovietică (Ekrem, p. 119).

La eforturile germane vizând ralierea Turciei la Axă s-a alăturat și diplomația românească, însuși Ion Antonescu exprimând asemenea

sugestii, în cadrul discuțiilor cu diplomatul turc Suphi Tanriover, la 27 mai 1941; demersurile guvernului antonescian în acest sens vor continua și după declanșarea războiului anti-sovietic, la 22 iunie 1941 (AMAE, vol. 62, f. 69-77, 106-110; Ekrem, pp. 119-121).

Ca și în anii Primului Război Mondial, operațiunile militare navale din Marea Neagră nu au reprezentat decât un apendice al mult mai importantelor campanii terestre de pe Frontul de Est (King, 2015, p. 246). Izbucnirea războiului antisovietic, la 22 iunie 1941, a evidențiat poziția asimetrică a României și Bulgariei în cadrul sistemului Axei. Astfel, România a participat direct, cu efective totalizând 325.000 de combatanți, la *Operațiunea „Barbarossa”* (Duțu, 2008, p. 226), spre a redobândi teritoriile ocupate de sovietici în vara anului 1940, în timp ce Bulgaria, care își atinsese deja, după campania germană din Balcani (aprilie 1941), toate obiectivele teritoriale, nu a rupt relațiile diplomatice cu URSS, preluând și reprezentarea intereselor Germaniei și ale aliaților acesteia (inclusiv România) pe lângă sovietici (Mateeva, Tepavičarov, 1989, p. 268).

La finele anului 1941, atât România, cât și Bulgaria au intrat în stare de război cu alte state, în primul rând cu Marea Britanie și domeniile sale, dar și cu SUA (Calafeteanu, coord., 2003, pp. 333-334; Mateeva, Tepavičarov, pp. 102, 251). Guvernării și opinia publică din ambele state sud-est europene vedeau războiul cu puterile lumii anglo-saxone ca pe o situație mai mult formală. Astfel, în Bulgaria circula sintagma „*război simbolic*” (Ilčev, p. 560), iar mareșalul Ion Antonescu a declarat textual, în fața unui grup de gazetari români, în ianuarie 1942: „*Sunt aliatul Reich-ului contra Rusiei, sunt neutru între Anglia și Germania, sunt de partea americanilor contra japonezilor*” (Giurescu, coord., 2010, p. 454).

Un moment de apogeu pentru expansiunea militară germană la Marea Neagră a fost reprezentat de căderea portului Sevastopol, după un asediu îndelungat, în urma asaltului de la 4 iulie 1942, victorie care încheia cucerirea Peninsulei Crimeea. Începând din toamna lui 1941 și până la 4 iulie 1942, unități militare românești au colaborat efectiv cu cele germane la operațiunile din Crimeea (Duțu, 2008, pp. 252-258). De altfel, după căderea Odessei, la 16 octombrie 1941, marea majoritate a forțelor militare românești fuseseră retrase de pe front,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Un moment de apogeu pentru expansiunea militară germană la Marea Neagră a fost reprezentat de căderea portului Sevastopol, după un asediu îndelungat, în urma asaltului de la 4 iulie 1942, victorie care încheia cucerirea Peninsulei Crimeea. Începând din toamna lui 1941 și până la 4 iulie 1942, unități militare românești au colaborat efectiv cu cele germane la operațiunile din Crimeea.

Neutralitatea bulgară în războiul germano-sovietic genera nemulțumiri atât la Berlin, cât și la Moscova. Printre motivele de fricțiuni în relațiile Bulgariei cu URSS, în primăvara și vara anului 1942, putem aminti cazul generalului Vladimir Zaimov (arestat, judecat, condamnat la moarte și executat pentru spionaj în favoarea Uniunii Sovietice), temerile ofițerilor bulgari de o invazie sovietică prin porturile Varna și Burgas, respectiv acțiunile subversive ale comuniștilor.

cu excepția Corpului de Munte și a două brigăzi, care luptau în Crimeea (Ib., p. 252). Participarea directă a României la războiul antisovietic a redevenit substanțială (Armatele 3 și 4) în campania din 1942, ca urmare a deciziei luate de către mareșalul Ion Antonescu, după discuțiile purtate cu Adolf Hitler la 11-12 februarie 1942 (Ib., p. 261 și urm.).

În pofida pierderii progresive a unor importante porturi nord-pontice, marina militară sovietică rămânea redutabilă la Marea Neagră, fiind aptă să lanseze operațiuni de interceptare în larg, pornind din bazele mai mici de la Poti și Batumi, de pe litoralul caucazian, mai ales cu sprijinul navelor britanice de patrulare (King, pp. 246-247).

În condițiile înaintării trupelor germane la nordul Mării Negre (și în alte părți din vestul URSS), atitudinea de neutralitate a Turciei era evaluată favorabil de Stalin și Molotov, în ciuda încheierii tratatului de prietenie germano-turc din 18 iunie 1941 și a amplificării relațiilor economice între Germania hitleristă și Republica Turcă (Biagini, pp. 127-128).

Neutralitatea bulgară în războiul germano-sovietic genera nemulțumiri atât la Berlin, cât și la Moscova. Printre motivele de fricțiuni în relațiile Bulgariei cu URSS, în primăvara și vara anului 1942, putem aminti cazul generalului Vladimir Zaimov (arestat, judecat, condamnat la moarte și executat pentru spionaj în favoarea Uniunii Sovietice), temerile ofițerilor bulgari de o invazie sovietică prin porturile Varna și Burgas, respectiv acțiunile subversive ale comuniștilor (Pavlowitch, 2002, pp. 302-303; Ilčev, pp. 568-570). La jumătatea lunii septembrie 1942, mai multe orașe bulgare au fost ținta unor bombardamente aeriene, atribuite aviației militare sovietice, iar clădirea consulatului sovietic de la Varna a fost bombardată de vasele de război germane din Marea Neagră, determinând încetarea activității acestuia (Miller, pp. 85-86; Ilčev, p. 569).

În relațiile directe româno-bulgare din anii 1941-1942, atmosfera generală era una de normalitate, cu unele accente de cordialitate, dar și cu o serie de aspecte negative, dintre care amintim, în primul rând, „sechelele” problemelor teritoriale, de ambele părți ale frontierei dobrogene, apoi situația etnicilor români din Timocul bulgar, respectiv

a etnicilor bulgari din România (inclusiv a celor din Basarabia), precum și suspiciunile românești privind relațiile ungaro-bulgare (Ungureanu, 2009, pp. 395-396).

EXPUNERE

Ca urmare a slăbirii progresive și vertiginoase a forțelor germane și pro-germane încercuite la Stalingrad, la finele lui 1942, sovieticii au putut să disponibilizeze succesiv noi efective din cadrul trupelor asediatoare, pe care le-au redirecționat spre teatrul de luptă nord-caucazian (Liddel Hart, f.a., vol. II, p. 116). Prelungirea rezistenței germane la Stalingrad a facilitat însă eforturile trupelor Axei aflate în zona nord-caucaziană de retragere spre Vest, prin Rostov pe Don, operațiune executată exact în zilele când ultimele bastioane germane din orașul de pe Volga erau anihilate de sovietici (Ib., p. 118). În primăvară, germanii au contraatacat, reușind, la 15 și 19 martie, să recucerească orașele Harkov și Belgorod, pierdute în prima jumătate a lunii februarie (Ib., p. 121).

În urma decimării efectivelor Armatei a 3-a și Armatei a 4-a române în bătăliile de la Cotul Donului și Stalingrad, participarea militară directă a României la războiul antisovietic a suferit o reducere drastică. Totalul pierderilor suferite de forțele românești pe Frontul de Est, în perioada 15 noiembrie 1942-15 martie 1943, s-a cifrat la 15.566 de morți, 67.183 de răniți și 98.692 de dispăruți (Scurtu, Buzatu, 1999, p. 408).

După dezastrul de la Cotul Donului și Stalingrad, aportul militar direct al României în războiul antisovietic s-a redus la opt divizii (patru divizii de vânători de munte, trei divizii de infanterie, respectiv o divizie de cavalerie), care au primit misiunea de a apăra un cap de pod din zona nord-caucaziană de la est de Peninsula Crimeea (Kuban – Peninsula Taman). În condițiile avansului trupelor sovietice în alte sectoare ale frontului și, mai ales, după căderea orașului Rostov pe Don, această misiune a devenit imposibilă, impunând retragerea în Peninsula Crimeea, în toamna anului 1943 (Dușu, 2008, p. 278)

Ca efect al înfrângerilor categorice înregistrate de forțele Axei Berlin-Roma, atât pe frontul de Est, cât și în Africa de Nord, la cumpăna anilor 1942-1943, percepția liderilor Coaliției Națiunilor Unite față de neutralitatea Turciei a suferit unele schimbări. Astfel, prim-ministrul

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În urma decimării efectivelor Armatei a 3-a și Armatei a 4-a române în bătăliile de la Cotul Donului și Stalingrad, participarea militară directă a României la războiul antisovietic a suferit o reducere drastică. Totalul pierderilor suferite de forțele românești pe Frontul de Est, în perioada 15 noiembrie 1942-15 martie 1943, s-a cifrat la 15.566 de morți, 67.183 de răniți și 98.692 de dispăruți.

Marii Britanii, Winston Churchill, a început să-și pună problema deschiderii unui front în Balcani, printr-o debarcare anglo-americană, coroborată cu ieșirea Turciei din neutralitate și ralierea acesteia la cauza Națiunilor Unite (Ekrem, pp. 129-130). Ideea unei debarcări aliate în Balcani, cu sprijinul Turciei, avea să se dovedească, pe parcursul întregii perioade 1943-1944, o iluzie persistentă în mediile politice românești și bulgare. Evoluțiile istorice concrete aveau să înregistreze doar o confirmare tardivă și la scară mică a acestor așteptări, prin debarcarea unor trupe britanice în Grecia, în luna octombrie 1944, după ce Armata Roșie preluase controlul asupra României și Bulgariei.

Datorită statutului său de neutralitate, Turcia a devenit un teren propice pentru contactul și sondajele diplomatice, în special între sateliții Germaniei și anglo-americani. De altfel, printre contactele inițiate de Mihai Antonescu, șeful diplomației românești, la cumpăna anilor 1942 și 1943, se numără și convorbirile confidențiale cu ministrul Turciei la București, Suphi Tanriover (Giurescu, 1999, p. 188). Dincolo de o serie întreagă de deosebiri între ele, România, Bulgaria și Turcia se simțeau, toate trei, într-un fel sau altul, amenințate de ofensiva sovietică, punându-se problema câștigării bunăvoinței SUA și a Marii Britanii.

Încă din iarna 1942-1943, Mihai Antonescu concepuse un plan constând în colaborarea cu Italia și ceilalți aliați ai Germaniei, în vederea distanțării de Reich, a încheierii unei păci separate cu SUA și Marea Britanie și a apărării solidară contra bolșevismului (Calafeteanu, coord., p. 335). Întâmplător sau nu, la începutul lui 1943, regele Italiei, Victor Emanuel, făcea unele consemnări în jurnalul său despre necesitatea unor contacte cu Ungaria, România și Bulgaria (Dimitrov, 1976, p. 432).

Conform diplomatului român Alexandru G. Cretzianu (1895-1974), planurile suveranului bulgar Boris al III-lea erau convergente cu cele ale lui Mihai Antonescu, regele Bulgariei preconizând, după Stalingrad, formarea unui guvern de coaliție, sub conducerea lui Krăstio Pastuhov (1874-1949), lider social-democrat, în vederea ieșirii din război; în același scop, Boris al III-lea îi transmisese unele semnale socrului său, regele Italiei, prin intermediul fiicei acestuia din urmă, prințesa de Hessa, sondajele având rezultate pozitive (Cretzianu, 1998, p. 118). Și unele surse bulgare arată faptul că, la începutul anului 1943, regele

Bulgariei și principalii săi colaboratori erau convinși că Germania hitleristă se îndrepta spre înfrângere (Mănčev, vol. III, 2008, p. 343).

Începutul lui 1943 găsea și relațiile româno-bulgare într-o etapă de normalitate, cu elemente de amicitie și cordialitate. În acest sens, poate fi menționată atenția acordată, de către o serie de oficialități și de către principalele ziare centrale bulgare, sărbătoririi Unirii Principatelor, la 24 ianuarie 1943, însuși șeful Direcției Presei, avocatul și jurnalistul Nikolai P. Nikolaev, vorbind pe această temă la Radio Sofia (AMNR-DcaP, dosar 487/1943, f. 1-17).

La 1 aprilie 1943, a fost încheiat un acord bilateral menit să rezolve problemele ivite în aplicarea unor dispoziții ale Tratatului de la Craiova¹.

Astfel, după ce tergiversase plata sumei de un miliard de lei prevăzute în Acordul Financiar conex Tratatului de la Craiova, guvernul bulgar accepta acum să plătească 850 de milioane de lei, din care 380 de milioane imediat, iar restul în decurs de trei luni; concomitent, guvernul român renunța la pretențiile de 26 de milioane de lei, reprezentând contravaloarea operațiunii de transfer al emigranților bulgari nord-dobrogeni. În privința soldului recoltelor, s-a convenit ca guvernul bulgar să livreze 12.000 de tone de porumb și 2.244.000 de franci elvețieni pentru alte 6.000 de tone de porumb, 4.550.000 de franci și 5.000 de tone de floarea-soarelui, iar guvernul român renunța la recuperarea soldului recoltelor de bumbac.

În problema lichidării proprietăților imobiliare rurale, s-a convenit ca articolul V din Tratatul de la Craiova să nu fie aplicat funcționarilor publici care, la 14 septembrie 1940, mai dețineau proprietăți în Cadrilater, nici persoanelor juridice; în schimb, guvernul român plătea celui bulgar, pe loc, 20 de milioane de lei. Criteriul de bază pentru determinarea sferei de aplicabilitate a articolului V rămânea domiciliul, și nu etnia, fiind instituit un nou termen, de 18 luni, pentru lichidarea liberă. În fine, termenul pentru emigrarea facultativă era prelungit până la 1 noiembrie 1943, aceasta urmând să se facă în condiții de strictă egalitate, fără solduri, pe temeiul unor declarații individuale, depuse până la data de 11 iunie 1943 (Ib., p. 577). Pe această bază,

¹ Textul integral al acordului: Arhivele Ministerului Afacerilor Externe al României, fond *Bulgaria (1920-1944)*, vol. 86 – *relații cu România (1941-1943)*, f. 572-580.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În problema lichidării proprietăților imobiliare rurale, s-a convenit ca articolul V din Tratatul de la Craiova să nu fie aplicat funcționarilor publici care, la 14 septembrie 1940, mai dețineau proprietăți în Cadrilater, nici persoanelor juridice; în schimb, guvernul român plătea celui bulgar, pe loc, 20 de milioane de lei. Criteriul de bază pentru determinarea sferei de aplicabilitate a articolului V rămânea domiciliul, și nu etnia, fiind instituit un nou termen, de 18 luni, pentru lichidarea liberă.

Un moment important pentru contactele româno-bulgare a fost reprezentat de vizita la București, din luna mai 1943, a diplomatului Svetoslav Pomenov, la acea dată ministrul Casei Regale a Bulgariei. În capitala română, demnitarul bulgar a avut întâlniri cu regele Mihai I, cu mareșalul Ion Antonescu și cu ministrul de externe, Mihai Antonescu. În discursul său, ocazionat de prezentarea unei decorații pentru regele Mihai I, S. Pomenov a insistat asupra necesității ca România și Bulgaria să-și unească eforturile în vederea apărării independenței lor politice.

autoritățile bulgare au încercat să lichideze problema românilor est-timoceni, prin aducerea în locul lor, în anumite localități, a unor etnici bulgari din Banat și din alte regiuni ale României (ANR, dosar nr. 1252, f. 259-262).

Un moment important pentru contactele româno-bulgare a fost reprezentat de vizita la București, din luna mai 1943, a diplomatului Svetoslav Pomenov, la acea dată ministrul Casei Regale a Bulgariei. În capitala română, demnitarul bulgar a avut întâlniri cu regele Mihai I, cu mareșalul Ion Antonescu și cu ministrul de externe, Mihai Antonescu (Dimitrov, p. 431). În discursul său, ocazionat de prezentarea unei decorații pentru regele Mihai I, S. Pomenov a insistat asupra necesității ca România și Bulgaria să-și unească eforturile în vederea apărării independenței lor politice. Textul cuvântării nu a fost dat publicității, pentru a nu-i alarma pe germani (Cretzianu, p. 118). Mihai Antonescu a folosit întrevederea cu Pomenov pentru a transmite la Sofia apelul la colaborare politico-diplomatică, în cadrul sistemului mai larg conceput de către ministrul român de externe.

Mesajul a ajuns la destinație, dar șeful guvernului bulgar, Bogdan Filov, a notat în jurnalul său: „*Eu, la căruța asta nu mă înham, românii cer să ne rupem de germani*” (apud Dimitrov, p. 431). În discuțiile cu regele Boris, șeful guvernului de la Sofia avea să se exprime parțial diferit: „*Eu, în căruța asta nu mă urc! Românii vor să ne discrediteze în fața germanilor, pentru a avea argumente ca să ridice din nou problema dobrogeană*” (Nedev, 1997, p. 525). Astfel, demersurile din luna mai 1943 au rămas fără rezultat.

O notă informativă a Direcției Generale a Poliției, din 20 iunie 1943, semnală, pe baza mai multor surse, considerate sigure, sosirea la București, în ziua precedentă, cu trenul, a ministrului bulgar Serafimov, însoțit de șase ziariști bulgari (AMNR.-D.c.a-P, fond M.St.M.- Secția 2 Informații, dosar nr. crt. 1275/1943, f. 34)2.

Vara anului 1943 a adus noi schimbări în desfășurarea războiului, marcând, practic, trecerea definitivă și ireversibilă a inițiativei strategice

² Nu am putut identifica niciun ministru bulgar cu numele Serafimov; a se vedea Tașev, T.V., *Ministrite na Bălgariia (1879-1999). Enĭklopidiĕen spravocĕnik*, Akademiĕno Izdatelstvo „Profesor Marin Drinov” i Izdatelstvo na Ministerăt na Otbranata „Sv. Gheorghii Pobedonoset”, Sofia, 1999, passim.

în mâinile Coaliției Națiunilor Unite. Ca repere evenimentiale pentru această evoluție, trebuie să cităm, în primul rând, confruntările militare de mare anvergură de la Kursk–Orël, precum și prăbușirea regimului fascist italian. În cazurile României și Bulgariei, se cuvine amintit faptul că starea de război cu SUA și Marea Britanie începe să-și piardă caracterul simbolic, ambele state sud-est europene fiind ținta unor bombardamente aeriene. În acest context, s-au intensificat preocupările pentru găsirea unor soluții diplomatice, de evitare a unui dezastru total. Mareșalul Ion Antonescu respingea în mod categoric solicitările din partea liderilor partidelor istorice privind retragerea imediată și unilaterală a trupelor de pe Frontul de Est: „*Ce rezultat s-ar obține? Comandanții trupelor noastre din Kuban ar fi împușcați de germani, după cum au fost împușcați generalii italieni care se retrăgeau din Sicilia. Țara ar fi ocupată de germani și i s-ar pune în cap un guvern legionar cu Horia Sima sau altul. Plus că ar da toată Transilvania pe mâna ungarilor*”; istoricul Dinu C. Giurescu aprecia scenariul evocat de Ion Antonescu drept foarte plauzibil (Giurescu, p. 191). În cazul Bulgariei, neașteptata moarte a regelui Boris, la 28 august 1943, a dat o grea lovitură tendințelor de autonomie a politicii externe în raport cu Germania.

Imediat după căderea lui Mussolini (25 iulie 1943), a fost transmisă la Sofia o ofertă românească de colaborare împotriva amenințării bolșevice, dar regele Boris a ezitat să ia o decizie, în timp ce Bogdan Filov a informat Legația Germaniei (apud Dimitrov, p. 431; Nedev, pp. 525-526). Totuși, ministrul român în Bulgaria, Ion Șerban Christu (1895-1953), îi declara, în septembrie, lui Al. Cretzianu, aflat în drum spre Ankara, că primise mesaje clare din interiorul Ministerului de Externe de la Sofia, în sensul unei concertări a acțiunilor pentru distanțarea de Germania (Cretzianu, p. 119).

Bulgarii inițiaseră, în iulie 1943, o serie de sondaje pe lângă SUA, prin intermediul elvețienilor, sperând la recunoașterea tuturor achizițiilor teritoriale, mai ales în Macedonia și Tracia. Americanii au răspuns că nicio garanție nu putea fi dată înainte de Conferința de Pace, exceptând posibila recunoaștere a drepturilor Bulgariei asupra Dobrogei de Sud, eventual cu condiția ca trupele bulgare să părăsească regiunea, până la verdictul Conferinței (Miller, pp. 113-114, 180-181; Jackowicz, 1982, pp. 31-43).

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Imediat după căderea lui Mussolini (25 iulie 1943), a fost transmisă la Sofia o ofertă românească de colaborare împotriva amenințării bolșevice, dar regele Boris a ezitat să ia o decizie, în timp ce Bogdan Filov a informat Legația Germaniei. Totuși, ministrul român în Bulgaria, Ion Șerban Christu (1895-1953), îi declara, în septembrie, lui Al. Cretzianu, aflat în drum spre Ankara, că primise mesaje clare din interiorul Ministerului de Externe de la Sofia, în sensul unei concertări a acțiunilor pentru distanțarea de Germania.

Într-o sinteză informativă de la finele lunii iulie 1943, era semnalată degradarea stării de spirit a populației bulgare, din cauza colectărilor și a rechizițiilor forțate de grâne, în beneficiul germanilor, ceea ce provocase nemulțumiri mari la adresa guvernului și chiar a regelui Boris, despre care se zvonea că ar intenționa să abdice; un alt fenomen negativ semnalat era creșterea numărului de dezertări, urmate de treceri în rândurile partizanilor, din partea militarilor bulgari dislocați pe teritorii ale fostului regat iugoslav.

Într-o sinteză informativă de la finele lunii iulie 1943, era semnalată degradarea stării de spirit a populației bulgare, din cauza colectărilor și a rechizițiilor forțate de grâne, în beneficiul germanilor, ceea ce provocase nemulțumiri mari la adresa guvernului și chiar a regelui Boris, despre care se zvonea că ar intenționa să abdice; un alt fenomen negativ semnalat era creșterea numărului de dezertări, urmate de treceri în rândurile partizanilor, din partea militarilor bulgari dislocați pe teritorii ale fostului regat iugoslav (AMNR-Dca-P, dosar nr. 485/1943, f. 95). Același document consemna efectuarea de transporturi masive de armament german către Bulgaria, pe cale danubiană, fapt reiterat într-o notă informativă din 25 august 1943 (Ib., f. 83-84, 94). O notă a SSI, din 14 august 1943, consemna și ea circulația intensă a unor zvonuri privind demiterea (sau demisia) lui Bogdan Filov de la conducerea guvernului și reinstalarea în această funcție a lui Georgi Kiosseivanov (predecesorul lui Bogdan Filov, până la 15 februarie 1940, și adept al unei deschideri față de Marile Democratii occidentale) (AMNR-D.c.a-P, dosar nr. 486/1943, f. 3). La finele lunii august 1943, autorii unei sinteze a SSI pe tema „*Presă bulgară și organizarea economiei naționale*”, observau, în contextul prezentării unor dezbateri pe tema oportunității industrializării Bulgariei, dispariția din paginile ziarelor bulgărești a oricăror referiri la „*Noua Ordine Europeană*” (Ib., dosar nr. 485/1943, f. 358-359).

Și în anul 1943, problematica etnicilor bulgari din România, respectiv români din Bulgaria, a continuat să se manifeste în cadrul relațiilor bilaterale. Astfel, într-o notă de serviciu întocmită după o vizită a comisiei mixte româno-bulgare pentru schimbul de populație în comunele Vinga, Denta, Brestea și Beșenova Veche, locuite de bulgarii bănățeni, de confesiune romano-catolică, avocatul At. Golii, membru al comisiei respective, atrăgea atenția asupra simpatiilor pentru Ungaria ale acestui grup etno-cultural (AMNR-D.c.a-P, dosar nr. 487/1943, f. 183-186).

Tot pe la jumătatea anului 1943, a fost semnalat cazul a 14 cetățeni bulgari de origine etnică română, din comunele Găureni și Gulianți (zona Plevna – Nicopole), care fuseseră arestați și maltratați de către poliștii bulgari, din ordinul autorităților locale, ca urmare a depunerii unor cereri de emigrare în România, în baza Anexei C a Tratatului

de la Craiova. În cele din urmă, la intervenția delegaților români în comisia mixtă pentru schimbul de populație, cei 14 au fost puși în libertate (Ib., f. 158-181).

Perioada celor 12 luni ulterioare morții regelui Boris al Bulgariei este una de creștere a nemulțumirii și îngrijorării în rândurile populației și ale cercurilor politice din România și Bulgaria, în privința sorții finale a acestor state, în condițiile declinului continuu al puterii germane.

După marile bătălii de blindate din vara anului 1943, încheiate cu o remiză favorabilă sovieticilor, inițiativa strategică a trecut definitiv în mâinile acestora din urmă, fiind recucerite marile orașe porturi Novorossirsk în septembrie 1943, iar apoi Nikolaev și Odessa în primăvara lui 1944 (King, p. 247). În cadrul operațiunii „*Uman-Botoșani*” din primăvara anului 1944, portul Herson a fost recucerit de sovietici, la 13 martie 1944, germanii rezistând la Nikolaev până la 28 martie. Alte trupe sovietice, sub comanda lui Ivan Koniev, trecuseră Bugul de Sud la 12 martie, ajungând, în numai câteva zile, pe cursul Nistrului, traversat la 18 martie (Liddel Hart, pp. 244-245). La 4 aprilie 1944, zonele din București aflate în proximitatea Gării de Nord au fost ținta unui devastator bombardament aerian anglo-american. În lunile următoare, rețeaua feroviară și instalațiile petroliere românești aveau să fie ținta a numeroase raiduri de bombardament anglo-americane (Giurescu, coord., 2010,, pp. 460-462).

Tăvălugul sovietic și-a continuat, până la jumătatea lunii aprilie, înaintarea amenințătoare pe și spre teritoriul național românesc. La finele lui martie, trupele sovietice au traversat Prutul superior, la 5 aprilie a fost ocupată localitatea Razdelnaia de lângă Tiraspol, iar la 10 aprilie a fost recucerit orașul-port Odessa, de unde majoritatea forțelor germane și române reușiseră să se retragă (Liddel Hart, p. 248). În aceste condiții, la 16 martie 1944, efectivele Armatei a III-a române au fost retrase la vest de Nistru, cu excepția unităților care continuau să reziste în Crimeea, iar Armata a IV-a a redevenit operativă; o lună mai târziu, frontul germano-sovietic, în sectorul românesc, a fost stabilizat pe linia Kutu-Paşcani-Nord Iași-Nord Chișinău-Dubăsar-linia Nistrului (Scurtu, Buzatu, p. 408).

După moartea regelui Boris, întrucât prințul moștenitor Simeon al II-lea avea doar șase ani, în Bulgaria a fost instituită o regență.

După marile bătălii de blindate din vara anului 1943, încheiate cu o remiză favorabilă sovieticilor, inițiativa strategică a trecut definitiv în mâinile acestora din urmă, fiind recucerite marile orașe porturi Novorossirsk în septembrie 1943, iar apoi Nikolaev și Odessa în primăvara lui 1944. În cadrul operațiunii „Uman-Botoșani” din primăvara anului 1944, portul Herson a fost recucerit de sovietici, la 13 martie 1944, germanii rezistând la Nikolaev până la 28 martie.

Bogdan Filov a părăsit conducerea guvernului, preluând funcția de regent, prim-ministru a devenit economistul Dobri Bojilov, iar conducerea diplomației bulgare a revenit lui Dimităr Șișmanov (Miller, p. 143). Circumstanțe decesului regelui Boris au alimentat și amplificat suspiciunile reciproce dintre Hitler și membrii familiei regale bulgare, astfel încât regina Giovanna di Savoia și copiii săi au părăsit țara în toamna anului 1943 (Gauthier, 2004, p. 262). La rândul său, Hitler a dispus întemnițarea prințesei Mafalda, sora reginei; prizoniera avea să-și piardă viața într-un lagăr nazist, ca urmare a unui bombardament aerian anglo-american (Miller, pp. 144-145).

Cu ocazia vizitei întreprinse în Germania, în perioada 15-21 octombrie 1943, cei trei regenți (fostul prim-ministru Bogdan Filov, generalul N. Mihov și prințul Kiril de Preslav) au avut surpriza de a constata că Hitler nu mai credea decât într-o apărare reușită, contând pe exacerbarea neînțelegerilor dintre sovietici și anglo-americi și neavând nicio intenție de a căuta un compromis cu SUA și Marea Britanie.

Guvernul lui Dobri Bojilov, aflat la conducerea Bulgariei până la finele lunii mai a anului 1944, încă mai spera într-o reconciliere între Puterile Axei și tandemul Washington-Londra, încercând, pe cale de consecință, să dea asigurări aliaților occidentali că el constituia un zid de apărare contra amenințării bolșevice; a fost încurajată dezvoltarea mișcării pro-britanice prin țară, în paralel cu reprimarea dură a rezistenței comuniste (de Launay, vol. II, 1988, p. 244). O notă a SSI, din 31 august 1943, privind situația din Bulgaria, se încheia cu următoarea apreciere: „După moartea regelui Boris, îngrijorările asupra viitorului s-au intensificat în toate cercurile” (AMNR D.c.a-P, dosar nr. 485/1943, f. 224).

Cu ocazia vizitei întreprinse în Germania, în perioada 15-21 octombrie 1943, cei trei regenți (fostul prim-ministru Bogdan Filov, generalul N. Mihov și prințul Kiril de Preslav) au avut surpriza de a constata că Hitler nu mai credea decât într-o apărare reușită, contând pe exacerbarea neînțelegerilor dintre sovietici și anglo-americi și neavând nicio intenție de a căuta un compromis cu SUA și Marea Britanie. Ca urmare a acestor constatări, guvernul Dobri Bojilov a autorizat o serie de sondaje prudente pe lângă anglo-americi, la Ankara, prin intermediul unor persoane particulare, apropiate defunctului rege Boris (de Launay, p. 245). Raidul aerian anglo-american din 14 noiembrie 1943, deși nu se soldase cu pagube importante, distrusese mitul „războiului simbolic”, iar două luni mai târziu, Sofia a fost ținta unui masiv bombardament aerian anglo-american, soldat cu numeroase victime (Miller, p. 167).

La 25 octombrie 1943, Hitler i-a solicitat lui Ion Antonescu o participare mai extinsă a României pe Frontul de Est, la eforturile de apărare a liniei Niprului: „Fiecare divizie pe care o poate pune acum România la dispoziție îmi dă posibilitatea de a elibera divizii germane pentru contraatac, ceea ce poate fi, eventual, de importanță hotărâtoare pentru restabilirea situației pe cursul inferior al Niprului” (apud Giurescu, p. 83). Trei săptămâni mai târziu, conducătorul statului român îi răspundea omologului său german. După ce trecea în revistă contribuția militară și pierderile înregistrate de România pe parcursul celor mai bine de doi ani de război, mareșalul Ion Antonescu solicita „un minimum de arme și un minimum de dotare”, arătând că, „în afară de unele materiale ce au fost trimise direct unităților din Crimeea și Cuban, tot restul trimis armatei noastre este total insuficient și fără nicio valoare [...]. A angaja acum noi unități românești înseamnă mai curând să îngroșăm inutil valoarea pierderilor decât să contribuim efectiv la ameliorarea situației frontului”, pentru ca, în final, să solicite retragerea diviziilor românești din Crimeea, „spre a nu le pierde anticipat” și pentru a fi utilizate la apărarea liniei Nistrului (Ib., p. 84).

În noiembrie 1943, guvernul de la Sofia a inițiat, în mod oficial, dar confidențial, unele sondaje pe lângă guvernul turc, privind o eventuală colaborare în fața ofensivei sovietice. Guvernanții de la Ankara erau deja ținta unor acuzații ale propagandei sovietice, pentru menținerea relațiilor cu Germania, și nu doreau să-și pericliteze situația, astfel încât au respins avansurile diplomatice venite de la Sofia (Miller, p. 159).

În perioada noiembrie 1943-februarie 1944, relațiile Turciei cu SUA și Marea Britanie, pentru a nu mai vorbi de Uniunea Sovietică, au cunoscut momente dificile, întrucât, la presiunile anglo-americe, Turcia invoca nevoia de armament și muniții și formula o serie de condiții și solicitări practic imposibil de îndeplinit de către Aliați în conjunctura momentului. Totuși, începând din primăvara lui 1944, după ce posibilitățile de ajutor anglo-american crescuseră, Turcia avea să se distanțeze tot mai clar de Germania (Biagini, pp. 131-132).

La începutul lunii noiembrie 1943, în paralel cu recucerirea Kievului, și profitând de o breșă creată în zona orașului Melitopol, trupele sovietice au traversat stepa Nogai, pătrunzând în zona Niprului Inferior și reușind, astfel, să izoleze forțele germane și române aflate

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În perioada noiembrie 1943-februarie 1944, relațiile Turciei cu SUA și Marea Britanie, pentru a nu mai vorbi de Uniunea Sovietică, au cunoscut momente dificile, întrucât, la presiunile anglo-americe, Turcia invoca nevoia de armament și muniții și formula o serie de condiții și solicitări practic imposibil de îndeplinit de către Aliați în conjunctura momentului. Totuși, începând din primăvara lui 1944, după ce posibilitățile de ajutor anglo-american crescuseră, Turcia avea să se distanțeze tot mai clar de Germania.

În paralel cu luptele din Peninsula

Crimeea, marina militară română, în colaborare cu cea germană, a reușit, în condiții foarte grele, să evacueze de aici peste 120.000 de persoane (dintre care 36.557 de români, 58.486 de germani și, în număr mai mic, slovaci, voluntari ruși și ucraineni, civili etc.), pe calea aerului fiind evacuați încă 21.457 de militari, în timp ce câteva mii de militari și civili și-au pierdut viața în cursul operațiunilor de evacuare, din cauza atacurilor aero-navale sovietice.

în peninsula Crimeea (Liddel Hart, pp. 38-139). Efectivele militare românești blocate aici totalizau 66.102 militari, inclusiv 2.427 de ofițeri și 2.416 subofițeri, reprezentând șapte divizii (Giurescu, p. 104).

La 27 martie 1944, Ion Antonescu reitiera către Hitler solicitarea privind retragerea acestor trupe: „Este ultimul moment favorabil pentru a proceda la evacuarea Crimeei, indiferent de intențiile ofensive ale inamicului”. Solicitarea lui Antonescu s-a lovit de refuzul stereotip din partea lui Hitler, care nu era dispus sub nicio formă să accepte pierderea Crimeei (Ib.). Forțele sovietice vor iniția atacul final decisiv asupra Peninsulei Crimeea la 8 aprilie 1944, iar la 13 mai 1944, luptele din Peninsulă se încheiau cu predarea a 30.000 de militari germani (Liddel Hart, pp. 248-249). Potrivit unor estimări citate de către istoricul Dinu C. Giurescu, ofensiva sovietică din Crimeea (8 aprilie-13 mai 1944) provocase trupelor românești pierderi cifrate între 23.854 și 30.897 (Giurescu, p. 104).

În paralel cu luptele din Peninsulă, marina militară română, în colaborare cu cea germană, a reușit, în condiții foarte grele, să evacueze de aici peste 120.000 de persoane (dintre care 36.557 de români, 58.486 de germani și, în număr mai mic, slovaci, voluntari ruși și ucraineni, civili etc.), pe calea aerului fiind evacuați încă 21.457 de militari, în timp ce câteva mii de militari și civili și-au pierdut viața în cursul operațiunilor de evacuare, din cauza atacurilor aero-navale sovietice (Giurescu, coord., p. 461).

Apropierea frontului sovieto-german de Peninsula Crimeea și reintrarea Armatei Roșii în această importantă zonă strategică nord-pontică nu au rămas fără ecou în Bulgaria. O notă informativă românească de la Varna, datată 11 octombrie 1943, consemna impresia profundă produsă asupra populației locale de știrea scufundării vasului bulgăresc Varna, în zona Peninsulei Crimeea, toți cei 32 de membri ai echipajului, originari chiar din zona respectivă, pierzându-și viața (AMNR-D.c.a-P, dosar nr. 485/1943, f. 269). Câteva luni mai târziu, după ce trupele germane și române au părăsit definitiv teritoriul Peninsulei Crimeea, etnicii bulgari de aici (aproximativ 14.000) aveau să fie deportați în Asia Centrală (Ilčev, p. 590).

Ameliorarea relațiilor Turciei cu Aliații și distanțarea de Germania, în primăvara anului 1944, au alimentat speculațiile privind o iminentă

intrare în război contra Germaniei, ceea ce a amplificat îngrijorările conducerii de la Sofia. Au fost ordonate măsuri și mai dure împotriva grupurilor de partizani, dar loialitatea armatei era într-o scădere vertiginoasă. Astfel, la 17 mai 1944, o companie din cadrul Corpului de Ocupație din Serbia a trecut *in corpore* în rândurile mișcării de rezistență (de Launay, p. 246).

Pe măsură ce trupele Armatei Roșii se apropiau de zona balcanică, în mediile diplomatice și militare românești era surprinsă importanța crescândă acordată Bulgariei de Uniunea Sovietică. Au fost aduse în discuție zvonuri din presa elvețiană privind numirea ca ministru sovietic la Sofia a faimosului *aparatic* Vladimir Dekanozov (AMNR-D.c.a-P, dosar nr. 485/1943, f. 378-3793). La 29 octombrie 1943, Ministerul Afacerilor Străine transmitea în mod confidențial generalului Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major, o informare privind vizita recentă întreprinsă în Germania de către prințul Kiril (fratele defunctului rege Boris) și de către Bogdan Filov. Conform autorilor adresei, demnitarilor germani și-ar fi manifestat îngrijorarea față de specularea de către sovietici a lozincilor pan-slaviste, mai ales după nuanțarea poziției lui Stalin față de Biserica Ortodoxă și alegerea Patriarhului Rusiei (Ib., f. 375). Într-o notă informativă din 2 decembrie 1943, transmisă de la Divizia 9 Infanterie, erau reproduse și comentate succint câteva fragmente din discursul ținut în *Săbranie*, la 2 decembrie 1943, de către ministrul de externe al Bulgariei, și anume: afirmația că relațiile bulgaro-sovietice nu aveau să se modifice (interpretată ca o aluzie la existența unui pact bilateral secret), respectiv sublinierea legăturilor și afinităților cu Ungaria, în contrast cu termenii mai rezervați folosiți la adresa României și a Italiei (Ib., f. 416).

În paralel, tonul Kremlinului față de Bulgaria se înăsprea, iar reproșurile și exigențele se amplificau. La 22 ianuarie și 17 aprilie 1944, guvernul sovietic a protestat față de punerea la dispoziția trupelor germane a teritoriului bulgar și a căilor de comunicație. La 26 aprilie, Uniunea Sovietică a solicitat nu doar redeschiderea consulatului de la Varna, ci și deschiderea a încă două noi consulate, în orașele Ruse și Burgas. La această solicitare repetată insistent de sovietici,

³ Notă a SSI din 12 octombrie 1943.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

La 29 octombrie 1943, Ministerul Afacerilor Străine transmitea în mod confidențial generalului Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major, o informare privind vizita recentă întreprinsă în Germania de către prințul Kiril (fratele defunctului rege Boris) și de către Bogdan Filov. Conform autorilor adresei, demnitarilor germani și-ar fi manifestat îngrijorarea față de specularea de către sovietici a lozincilor pan-slaviste, mai ales după nuanțarea poziției lui Stalin față de Biserica Ortodoxă și alegerea Patriarhului Rusiei.

În relațiile româno-bulgare din această perioadă (august 1943-august 1944), se evidențiază tendința României de a atrage Bulgaria într-o combinație anticomunistă. Astfel, în august 1943, Ion Antonescu îi transmisese lui Bogdan Filov propunerea ca România și Bulgaria să colaboreze pentru apărarea Balcanilor, fără a-și modifica relațiile cu Germania.

guvernul Bojilov a răspuns cu aprecieri evazive despre relații bilaterale de neutralitate și corectitudine, ca și despre amânarea restabilirii relațiilor consulare până la normalizarea relațiilor comerciale bilaterale (Mateeva, Tepavičarov, p. 269).

În relațiile româno-bulgare din această perioadă (august 1943-august 1944), se evidențiază tendința României de a atrage Bulgaria într-o combinație anticomunistă. Astfel, în august 1943, Ion Antonescu îi transmisese lui Bogdan Filov propunerea ca România și Bulgaria să colaboreze pentru apărarea Balcanilor, fără a-și modifica relațiile cu Germania. Filov a dezvăluit aceste planuri diplomatului german Adolf-Heinz Beckerle, care a apreciat că discuțiile ar putea fi utile, dar că von Ribbentrop nu ar fi foarte încântat de plan (Miller, pp. 116-117; de Launay, p. 245). „*Ce putem face? Nimic!*”, îi declara, în ianuarie 1944, premierul D. Bojilov diplomatului român I. Christu; guvernul bulgar continua pe calea sa, nepunându-și în mod serios problema nici să iasă din războiul contra SUA și a Marii Britanii, nici să rupă relațiile cu URSS (Calafeteanu, 2011, p. 216).

Atitudinea guvernărilor de la Sofia față de propunerile românești confirmă pe deplin aserțiunea lui Lee Marshal Miller despre diferența dintre regele Boris al III-lea și succesorii săi: „*Boris fusese oportunist și flexibil, în special în privința relațiilor cu Germania, dar succesorii săi erau germanofili dogmatici și prea puțin imaginativi*” (Miller, p. 174).

Un alt fapt demn de consemnat, în același context, este persistența suspiciunilor și a temerilor românești față de Bulgaria, în privința Dobrogei Vechi. Într-o notă informativă a S.S.I. din data de 29 noiembrie 1943, era consemnat: „*De la o vreme, se publică, în presa bulgară, pe larg și aproape zilnic, articole cu privire la Dobrogea. Ele au fost inspirate, în majoritatea lor, în urma declarațiilor de la București, care, probabil, au fost greșit interpretate de ziaristii bulgari care au vizitat România*” (AMNR-D.c.a.-P., dosar nr. 485/1943, f. 467). Într-o altă notă informativă, datată 1 decembrie 1943, construcția unei noi centrale electrice la Varna era considerată ca o etapă în planul autorităților bulgare de electrificare a satelor, adoptat după redobândirea Dobrogei de Sud (Ib., f. 24). La 30 decembrie 1943, șeful Biroului Legăturii Externe din cadrul Marelui Stat Major, maiorul V. Plesnilă, transmitea Biroului 2 din cadrul Secției a II-a a M.St.M. informația că atașatului

militar al Bulgariei la București, maiorul Čavdarov (Ceavdarov), îi fusese comunicată, în două rânduri, nemulțumirea autorităților românești față de imaginile propagandistice bulgare vizând Dobrogea românească, inserate pe ambalajele chibriturilor; maiorul Čavdarov promisese că avea să intervină la Sofia, pentru a fi retrase de pe piață articolele respective (AMNR- D.c.a.-P., dosar nr. 1275/1943, f. 217).

Alte motive de îngrijorare la București erau generate de relațiile bune ale Bulgariei cu Ungaria, considerate un simptom al persistenței aspirațiilor bulgare asupra Dobrogei de Nord (Ib.; dosar nr. 535/1944, f. 18-19). O sinteză a S.S.I., datată 21 decembrie 1943, menționa abundența de materiale elogioase la adresa Ungariei, a amiralului Horthy și a revizionismului maghiar, în presa bulgară (Ib., dosar nr. 485/1943, f. 430). În cuprinsul unei alte sinteze românești, din luna iunie 1944, erau consemnate mai multe coordonate ale relațiilor amicale ungaro-bulgare: ostilitatea comună față de Serbia, manifestările de prietenie ocazionate de încheierea unor acorduri comerciale și culturale, în anul 1943, dar și similitudinea de interese în privința României, fiind vizate Transilvania de Sud și Dobrogea de Nord (AMNR-D.c.a.-P., dosar nr. 535/1944, f. 17).

În privința României, la începutul lunii septembrie 1943, o notă a S.S.I. consemna, din „*sursă serioasă*”, faptul că principalele ziare centrale bulgare publicaseră, sub titlul „*Întărirea relațiilor de prietenie între Bulgaria și România*”, un text de aproximativ 10 rânduri, axat pe latura cultural-științifică și artistică (Ib., dosar nr. 485/1943, f. 479). Totuși, alte documente militare românești surprind o stare de spirit mai puțin favorabilă românilor în Bulgaria. Conform unei note a S.S.I. din 27 noiembrie 1943, românii timoceni nu li se permitea efectuarea stagiului militar în apropierea localităților de baștină, aceștia fiind trimiși în unități de frontieră și în Macedonia. Era cazul Regimentului 51 Infanterie, cantonat la Skopje, unitate militară alcătuită în mare parte din etnici români (Ib., f. 473).

La 26 ianuarie 1944, a fost desemnat oficial un nou ministru al Bulgariei la București, în persoana lui Ivan V. Popov, nimeni altul decât fostul șef al diplomației bulgare din perioada 15 februarie 1940 – 11 aprilie 1942 (Mateeva, Tepavičarov, p. 237). Interesele României în capitala bulgară au continuat să fie reprezentate, până în toamna

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

O sinteză a S.S.I., datată 21 decembrie 1943, menționa abundența de materiale elogioase la adresa Ungariei, a amiralului Horthy și a revizionismului maghiar, în presa bulgară. În cuprinsul unei alte sinteze românești, din luna iunie 1944, erau consemnate mai multe coordonate ale relațiilor amicale ungaro-bulgare: ostilitatea comună față de Serbia, manifestările de prietenie ocazionate de încheierea unor acorduri comerciale și culturale, în anul 1943, dar și similitudinea de interese în privința României, fiind vizate Transilvania de Sud și Dobrogea de Nord.

Confrunțați cu tăvălugul sovietic, românii au încetat să-și mai pună problema redobândirii Cadrilaterului, total absentă de pe agenda tratatelor duse cu reprezentanții Coaliției Națiunilor Unite la Ankara, Cairo, Stockholm etc. Totuși, atât Barbu Știrbey, la Cairo, în primăvară, în cursul tratatelor cu Aliații, cât și I. Antonescu, la ultima sa întâlnire cu Hitler (5-6 august 1944), au ridicat problema protejării României în fața potențialei amenințări ungaro-bulgare.

anului 1945, de către Ion Șerban Christu (Ib., p. 238). La Galați, funcționa un consulat bulgar, la conducerea căruia se afla diplomatul Ivan Stančov (Stanciov). O notă a S.S.I. din 30 martie 1944 semnala vizita întreprinsă în urmă cu zece zile de către Stančov la sediul consulatului german din Galați, unde avusese o întrevvedere de o oră și jumătate cu omologul său, Alfred Lörner. Conform notei S.S.I., consulul bulgar căutase a se informa asupra situației concrete de pe Frontul de Est, sub pretextul preocupării față de situația etnicilor bulgari din Basarabia de Sud (AMNR-D.c.a -P., dosar nr. 1275/1943, f. 286).

Confrunțați cu tăvălugul sovietic, românii au încetat să-și mai pună problema redobândirii Cadrilaterului, total absentă de pe agenda tratatelor duse cu reprezentanții Coaliției Națiunilor Unite la Ankara, Cairo, Stockholm etc. Totuși, atât Barbu Știrbey, la Cairo, în primăvară, în cursul tratatelor cu Aliații, cât și I. Antonescu, la ultima sa întâlnire cu Hitler (5-6 august 1944), au ridicat problema protejării României în fața potențialei amenințări ungaro-bulgare (Ungureanu, 2009, p. 397).

Începutul lunii iunie 1944 a consemnat, pe lângă intrarea trupelor anglo-americane în Roma și deschiderea celui de-al doilea front în Normandia, și o serie de evenimente politico-diplomatice în privința Bulgariei și a României. Astfel, la Sofia s-a format un nou guvern, sub conducerea diplomatului Ivan Bagrianov, cu fostul ministru al Bulgariei la Berlin, Pârvan Draganov, la Externe (Miller, p. 174). Totodată, negocierile între România și Coaliția Națiunilor Unite au intrat în impas atât la Stockholm, cât și la Cairo, ca urmare a obiecțiilor mareșalului Ion Antonescu la condițiile de armistițiu anunțate de sovietici, respectiv a refuzului colectiv americano-britanico-sovietic de a continua discuțiile cu emisarii Opoziției (Calafeteanu, coord., p. 339).

Guvernul Bagrianov a inițiat, pe parcursul lunilor iunie și iulie, numai puțin de 867 de operațiuni împotriva mișcării de rezistență armată, fiind uciși, după unele aprecieri, peste 9.000 de partizani și circa 20.000 de civili; totuși, popularitatea mișcării de rezistență era în creștere, inclusiv la nivelul armatei și al poliției (de Launay, p. 246).

Pe plan diplomatic, SUA și Marea Britanie condiționau în mod categoric semnarea armistițiului cu Bulgaria de retragerea administrației și a trupelor bulgare de pe teritoriile grecești și iugoslave ocupate după 6 aprilie 1941 și de restabilirea frontierelor existente la data amintită,

între Bulgaria, Grecia și Iugoslavia (Račev, 1998, pp. 257-258, 266). Refuzul URSS de a participa la lucrările Comisiei Consultative Europene, cu sediul la Londra, în problemele privind Bulgaria, argumentat cu faptul că aceasta din urmă nu se afla în stare de război cu Uniunea Sovietică, era privit cu suspiciune de anglo-americani, fiind considerat o stratagemă menită să împiedice redobândirea Traciei apusene de către Grecia și să aducă, astfel, Armata Roșie la Marea Egee, prin intermediul unei Bulgarii satelizate (Ib., pp. 258-259).

Într-o anexă la o sinteză informativă din iunie 1944, după ce erau trecute în revistă exigențele sovietice față de Bulgaria, se aprecia că: „nu pare exclusă chiar o ruptură, din inițiativa sovietică a raporturilor diplomatice”, întrucât, „cu toată presiunea sovietică, guvernul bulgar pare să nu cedeze nimic din poziția de aliat sincer al Germaniei...”. (AMNR-D.c.a.-P, dosar nr. 535/1944, f. 79). Totuși, în cuprinsul sintezei menționate, era consemnată trimiterea de atașați militari la Moscova și Sofia, ca un semn al consolidării relațiilor diplomatice bilaterale, și era enunțată o predicție sumbră, dar interesantă, privind viitorul relațiilor româno-bulgare, în contextul avansului forțelor sovietice: „Nu este exclus ca, în cazul când trupele sovietice, în ofensiva lor, vor ajunge în apropierea graniței bulgare sau vor încerca o debarcare pe litoralul bulgar al Mării Negre, să se producă, în Bulgaria, o schimbare totală de regim în favoarea Sovietelor. În această ipoteză, s-ar putea conta și pe o participare a armatei bulgare, alături de cea rusească (sovietică, n.a.), la un atac din sud în contra României (în Dobrogea)” (Ib., f. 17-18). În iulie 1944, în discuțiile cu Ion Christu, I. Bagrianov și P. Draganov își exprimau convingerea că Bulgaria va putea păstra pe mai departe relațiile bune cu URSS, dar și speranța că înaintarea Armatei Roșii avea să fie oprită (de alții, n.a.) (Calafeteanu, p. 216).

La 2 august 1944, Adunarea Națională a Republicii Turcia a adoptat prin vot decizia de rupere a relațiilor diplomatice cu Germania (la 23 februarie 1945 avea să fie emisă și o declarație oficială de război) (Biagini, pp. 133-134). În acel moment, mareșalul Ion Antonescu încă mai credea într-o iminentă intrare a statului turc în război, de partea Marii Britanii, respectiv, într-o iminentă debarcare anglo-americană în Balcani. În aceeași manieră interpreta și Mihai Antonescu gestul Turciei de la 2 august 1944. (Giurescu, pp. 196-197).

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

La 2 august 1944, Adunarea Națională a Republicii Turcia a adoptat prin vot decizia de rupere a relațiilor diplomatice cu Germania (la 23 februarie 1945 avea să fie emisă și o declarație oficială de război). În acel moment, mareșalul Ion Antonescu încă mai credea într-o iminentă intrare a statului turc în război, de partea Marii Britanii, respectiv, într-o iminentă debarcare anglo-americană în Balcani. În aceeași manieră interpreta și Mihai Antonescu gestul Turciei de la 2 august 1944.

Caracterul unilateral al actului de la 23 august 1944 (inexistența unui act oficial bilateral scris privind armistițiul) a creat o situație foarte confuză pe frontul din Moldova, unde un mare număr de militari români (între 130.000 și 180.000) au fost făcuți prizonieri de către sovietici, în perioada 24 august-5 septembrie 1944.

Totodată, Mihai Antonescu a adresat Alianților occidentali, prin intermediul profesorului Constantin C. Giurescu și al colonelului Traian Teodorescu, atașatul militar român în Turcia, care au luat legătura cu consulul american la Istanbul, Burton Y. Berry, un mesaj confidențial, privind disponibilitatea României de a face largi concesiile anglo-americanilor în domenii precum petrolul, minereurile sau cherestea, în schimbul preluării de către SUA și Marea Britanie a despăgubirilor de război solicitate statului român de către sovietici, respectiv disponibilitatea de a opune rezistență armată trupelor germane aflate în țară, cu condiția primirii unui ajutor anglo-american constând în avioane, trupe aeropurtate și forțe navale, prin Marea Neagră (Ib., p. 197).

Mult așteptata debarcare anglo-americană în Balcani nu s-a produs, iar în zorii zilei de 20 august 1944, armata sovietică a declanșat operațiunea „Iași-Chișinău” pe frontul din Moldova, dispunând nu numai de o clară superioritate numerică, dar și de o zdrobitoare superioritate în tancuri, aviație, artilerie grea etc. (Duțu, p. 292). În aceste condiții, s-au precipitat eforturile românești în sensul reluării contactelor cu Alianții, respectiv al desprinderii de Germania. M. Antonescu lua în calcul posibilitatea plecării la Ankara, în vederea semnării armistițiului, scop în care, chiar în dimineața de 23 august 1944, a avut o discuție cu Suphi Tanriover (Giurescu, p. 198).

Întrucât Ion Antonescu, deși convins de necesitatea ieșirii din alianța cu Germania, continua să tergiverseze și să condiționeze acest act, după o serie lungă de preparative, la 23 august 1944, regele Mihai I, exercitându-și prerogativa de cap al puterii armate, a ordonat demiterea și arestarea mareșalului și a principalilor săi colaboratori, anunțând, printr-o proclamație radiodifuzată, încetarea ostilităților cu statele Coaliției Națiunilor Unite. Caracterul unilateral al actului de la 23 august 1944 (inexistența unui act oficial bilateral scris privind armistițiul) a creat o situație foarte confuză pe frontul din Moldova, unde un mare număr de militari români (între 130.000 și 180.000) au fost făcuți prizonieri de către sovietici, în perioada 24 august-5 septembrie 1944 (Giurescu, coord., pp. 462-463).

În condițiile în care trupele sovietice continuau să atace unitățile militare românești din Delta, iar actele de agresivitate din partea

germanilor se înmulțeau, conștient de superioritatea tehnică a acestora din urmă, în sectorul litoral, generalul Costin Ionașcu, comandantul Diviziei 9 Infanterie, și contraamiralul Horia Măcelariu au cerut și, totodată, permis forțelor terestre și navale germane din zona Constanței să se retragă în mod pașnic; ele s-au îndreptat pe șosea, respectiv pe mare, spre Bulgaria (Duțu, pp. 307-308). În perioada 24-29 august 1944, forțele militare românești în Dobrogea au dezarmat peste 10.500 de militari germani (inclusiv un general și 400 de ofițeri), au preluat și menținut controlul ferm asupra litoralului și a traseului Dunării maritime, au păstrat intacte instalațiile portuare maritime și fluviale, precum și căile de comunicație, inclusiv Podul Fetești-Cernavodă (Ib., pp. 313-314). Totuși, până la 5 septembrie 1944, marina militară a României avea să fie practic capturată de către forțele sovietice (Ib., p. 314).

Printre consecințele cele mai importante ale actului de la 23 august 1944 s-a numărat și dezagregarea dispozitivului german din sud-estul Europei. Wehrmacht-ul a fost obligat să evacueze, în circa nouă săptămâni, teritoriile Bulgariei, Greciei (inclusiv Creta și insulele egeene), unele zone din Albania și jumătatea de est a Iugoslaviei (Giurescu, p. 258).

Luna august 1944 a însemnat și precipitarea eforturilor Bulgariei în vederea ieșirii din alianța cu Germania. La 14 august, Stoičo Moșanov a fost trimis în misiune la Istanbul, împreună cu industriașul Gheorghii Kiselov, spre a lua contact cu reprezentanții SUA și ai Marii Britanii, în vederea încheierii unui armistițiu care să prevină ocupația sovietică (Račev, p. 260 și următoarele). În chiar ziua de 23 august 1944, cei doi emisari bulgari s-au întâlnit cu miniștrii plenipotențari ai SUA și Marii Britanii în Turcia, încercând să obțină garanții pentru o prezență militară anglo-americană pe teritoriul țării lor (Ib., p. 269).

Evenimentele din România au convins rapid guvernul bulgar să intensifice demersurile pe lângă SUA și Marea Britanie, date fiind temerile, care aveau să se dovedească justificate, privind atitudinea Uniunii Sovietice (Liddel Hart, p. 261). În intervalul 24-31 august 1944, guvernul Bagrianov-Draganov a adresat în mod repetat Germaniei solicitarea de a-și retrage trupele de pe teritoriul Bulgariei, evocând inclusiv posibilitatea deschiderii focului asupra acestora (Miller,

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

În perioada 24-29 august 1944, forțele militare românești în Dobrogea au dezarmat peste 10.500 de militari germani (inclusiv un general și 400 de ofițeri), au preluat și menținut controlul ferm asupra litoralului și a traseului Dunării maritime, au păstrat intacte instalațiile portuare maritime și fluviale, precum și căile de comunicație, inclusiv Podul Fetești-Cernavodă. Totuși, până la 5 septembrie 1944, marina militară a României avea să fie practic capturată de către forțele sovietice.

Acțiunile precipitate ale guvernului Bagrianov nu au avut niciun efect practic, fiind ignorate atât de Germania, care nu și-a retras trupele din Bulgaria, dar nici nu a inițiat acte de ostilitate, cât și de URSS, care acuza autoritățile bulgare de duplicitate și refuza să-și delege negociatori la Cairo, unde Moșanov a constatat rapid că anglo-americanii nu erau deloc dispuși să intre în dezacord cu sovieticii, pe tema Bulgariei.

p. 204). În paralel, la 26 august, a fost anunțată retragerea Corpului de Ocupație din Serbia (nu însă și din Macedonia), iar la 30 august, Moșanov era trimis din nou în misiune, de data aceasta la Cairo, unde a ajuns la 1 septembrie (de Launay, pp. 246-247). Conform unor surse istorice bulgare, efectivele trupelor germane aflate pe teritoriul acestei țări, la finele lui august 1944, se cifrau la 22.000, cantonați în 220 de stabilimente, la care se adăugau încă aproape 30.000, retrași în mod precipitat din Dobrogea și din alte zone ale României (Ilčev, p. 594).

Acțiunile precipitate ale guvernului Bagrianov nu au avut niciun efect practic, fiind ignorate atât de Germania, care nu și-a retras trupele din Bulgaria, dar nici nu a inițiat acte de ostilitate, cât și de URSS, care acuza autoritățile bulgare de duplicitate și refuza să-și delege negociatori la Cairo, unde Moșanov a constatat rapid că anglo-americanii nu erau deloc dispuși să intre în dezacord cu sovieticii, pe tema Bulgariei (Račev, pp. 276-282).

În aceste condiții, la începutul lui septembrie, a fost investit un alt guvern bulgar, sub conducerea lui Konstantin Muraviev. Noul Consiliu de Miniștri era format, în general, din personalități legate de mediile de afaceri britanice, franceze și belgiene (de Launay, p. 247), însă postul-cheie de ministru de război a revenit lui Ivan Marinov, aflat în legături secrete, dar solide, cu Frontul Patriei, o coaliție de stânga creată la inițiativa Partidului Comunist Bulgar (BKP), în urmă cu doi ani (Tașev, pp. 278-279).

Marinov a sabotat manevrele diplomatice ale lui Muraviev, inclusiv prin tergiversarea declarației de război adresate Germaniei, astfel încât Bulgaria să nu devină *in extremis* aliată a SUA și Marii Britanii, ceea ce nu ar fi convenit Uniunii Sovietice și nici BKP (Gauthier, p. 263). Pretextul invocat a fost unul abil: evitarea capturării sau distrugerii de către forțele germane, mult mai bine echipate, a trupelor bulgare care se retrăgeau din Macedonia (Miller, p. 210). Declarația de război a Bulgariei către Germania a fost emisă la 6 septembrie 1944, însă prevedea un termen de 48 de ore până la intrarea efectivă în vigoare (Ilčev, p. 595). În ziua precedentă, Uniunea Sovietică declarase însă război Bulgariei (Mateeva, Tepavičarov, p. 270). Oficial, la 8 septembrie 1944, Bulgaria se afla, deci, în război atât cu Germania, cât și cu SUA, Marea Britanie și Uniunea Sovietică, situație relativ asemănătoare

cu cea a trupelor românești de pe frontul din Moldova imediat după actul de la 23 august 1944.

În condițiile intrării și înaintării trupelor sovietice pe teritoriul Bulgariei, mai multe regimente din Varna și Burgas s-au revoltat împotriva guvernului Muraviev, procedând inclusiv la arestarea ofițerilor pro-guvernamentali (Miller, p. 215). În zorii zilei de 9 septembrie, cu concursul lui Ivan Marinov, prim-ministrul K. Muraviev și colaboratorii săi apropiați au fost arestați, la Radio Sofia fiind anunțată crearea unui guvern al Frontului Patriei, sub conducerea colonelului Kimon Gheorghiev, cu participarea substanțială a BKP (Ib., p. 216).

Ca și actul României de la 23 august 1944, momentul 9 septembrie 1944 din Bulgaria a precedat încheierea oficială a armistițiului cu Națiunile Unite. În ambele state, desprinderea precipitată de Germania a coincis cronologic cu începutul acaparării puterii politice de către comuniști, cu deosebirea că Bulgaria a parcurs, din acest punct de vedere, în decurs de șapte zile (2-9 septembrie 1944), un drum pe care România avea să-l finalizeze în șase luni și jumătate (24 august 1944-6 martie 1945).

Printre actele inițiate de K. Muraviev, sub efemera sa guvernare, s-a numărat și destituirea lui Ivan V. Popov din funcția de ministru al Bulgariei în România. Fostul șef al diplomației bulgare avea să-și pună capăt zilelor, la 29 octombrie 1944, în Spitalul Colentina (Tașev, p. 376). Întrucât România părăsise alianța cu Germania într-un moment în care și Bulgaria se pregătea de un gest similar, actul de la 23 august 1944 nu a avut drept consecință ruperea relațiilor diplomatice româno-bulgare, cum a fost cazul celor între România și Ungaria.

La trei săptămâni după ieșirea *de facto* din alianța cu Germania, în noaptea de 12/13 septembrie 1944, la Moscova, a fost semnată Convenția de Armistițiu între România și Coaliția Națiunilor Unite. Printre altele, documentul în cauză prevedea nulitatea Dictatului de la Viena (29/30 august 1940) și restituirea totală sau în cea mai mare parte a Transilvaniei de Nord către România, fără a se face vreo referire la Dobrogea de Sud (Calafeteanu coord., pp. 341-342).

La finele primei decade a lunii octombrie 1944, Winston Churchill și ministrul de externe Anthony Eden au vizitat Moscova, unde au avut convorbiri cu omologii lor sovietici, I.V. Stalin și V.M. Molotov. În acest

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Ca și actul României de la 23 august 1944, momentul 9 septembrie 1944 din Bulgaria a precedat încheierea oficială a armistițiului cu Națiunile Unite. În ambele state, desprinderea precipitată de Germania a coincis cronologic cu începutul acaparării puterii politice de către comuniști, cu deosebirea că Bulgaria a parcurs, din acest punct de vedere, în decurs de șapte zile (2-9 septembrie 1944), un drum pe care România avea să-l finalizeze în șase luni și jumătate (24 august 1944-6 martie 1945).

Declanșarea războiului germano-sovietic, la 22 iunie 1941, găsise atât România, cât și Bulgaria în cadrul Pactului Tripartit. Totuși, diferențele specifice dintre cele două state sud-est europene au făcut ca România să se implice substanțial în războiul antisovietic, în timp ce Bulgaria avea să mențină o neutralitate dificilă între cei doi coloși totalitari. În decembrie 1941, ambele state aliaste Germaniei au intrat în război cu Imperiul Britanic și cu SUA, subestimând importanța acestui act.

context, a fost încheiat celebrul acord de procentaj sovieto-britanice privind sferile de influență ale celor două Mari Puteri în statele sud-est europene. Sovieticii au obținut recunoașterea preponderenței lor în România (90%) și Bulgaria (75%), țări în care Armata Roșie era deja instalată, iar britanicii își păstrau preponderența (90%) asupra Greciei (de Launay, p. 295).

Și în cazul statului bulgar, încheierea oficială a armistițiului cu statele Coaliției Națiunilor Unite a fost tergiversată, și chiar mai mult decât în cazul României, anume până la 28 octombrie 1944, din cauza „*compromisurilor și a concesiilor rezultate din acordul de procentaj anglo-sovietic din octombrie 1944, care reflecta noua balanță de putere politică și militară din Balcani*” (Chiper, 2007, p. 331). La inițiativa URSS, acceptată de SUA și Marea Britanie, în textul actului de la 28 octombrie 1944 a fost înscrisă prevederea ca Bulgaria să evacueze teritoriile ocupate din Grecia și Iugoslavia, și nu „*teritoriile statelor aliaste, ocupate în prezent de Bulgaria*”, așa cum suna formularea propusă inițial; în acest mod, chestiunea Dobrogei de Sud era scoasă în mod categoric din discuție (Ib., p. 332).

Afinitățile tradiționale ruso-bulgare și rapiditatea procesului de comunizare a Bulgariei au făcut din această țară un aliat sigur al URSS, față de care România nu era oportun să vină cu revendicări de ordin teritorial, mai ales că SUA și Marea Britanie priviseră, încă din anii 1918-1919, cu multă înțelegere revendicările bulgărești asupra Dobrogei de Sud (Ungureanu, 2009, pp. 63-66). În plus, realitățile etnice din Cadrilater se modificaseră mult în favoarea bulgarilor, ca urmare a schimbului de populație prevăzut de Tratatul din 7 septembrie 1940 (Ib., pp. 383-384).

CONCLUZII

Declanșarea războiului germano-sovietic, la 22 iunie 1941, găsise atât România, cât și Bulgaria în cadrul Pactului Tripartit. Totuși, diferențele specifice dintre cele două state sud-est europene au făcut ca România să se implice substanțial în războiul antisovietic, în timp ce Bulgaria avea să mențină o neutralitate dificilă între cei doi coloși totalitari. În decembrie 1941, ambele state aliaste Germaniei au intrat în război cu Imperiul Britanic și cu SUA, subestimând importanța acestui act.

Schimbarea generală a cursului războiului, în special pe frontul sovietic, în iarna 1942-1943, a determinat, mai ales în România, dar și în Bulgaria, inițierea unor demersuri diplomatice spre a evita căderea în sfera de influență a URSS, printr-un armistițiu cu SUA și Marea Britanie și prin stabilirea unei prezențe militare anglo-americane. Acest scop era unul iluzoriu, date fiind realitățile geopolitice și evoluțiile militare și politico-diplomatice la nivel mondial. În pofida unor inițiative, mai ales românești, nu s-a ajuns la o coordonare între cele două state, cauza principală fiind atitudinea excesiv de precaută a guvernărilor de la Sofia, în special după moartea regelui Boris al III-lea, spre sfârșitul lunii august 1943.

În consecință, desprinderea României și cea a Bulgariei din orbita Germaniei s-au făcut aproape concomitent, la 23 august, respectiv 9 septembrie 1944, în condițiile înaintării impetuoase a Armatei Roșii. În ambele cazuri, actul a avut un caracter precipitat, după o lungă perioadă de ezitări, alimentate parțial de speranțe iluzorii. Ulterior, România va suporta rigorile ocupației sovietice, în timp ce Bulgaria va deveni cel mai fidel aliat al noului hegemon regional.

În privința „*problemei dobrogene*”, care dominase relațiile bilaterale preț de câteva decenii, pentru anii 1943-1944 remarcăm, în mediile românești, pe de o parte, evanescența preocupărilor legate de Dobrogea de Sud (Cadrilater), iar pe de altă parte, persistența temerilor legate de aspirațiile Bulgariei asupra Dobrogei Vechi, într-un context internațional defavorabil statului român.

BIBLIOGRAFIE:

1. Biagini, A. (2002). *Istoria Turciei contemporane*, traducere de Ioana Mândrescu. Cluj-Napoca: Editura Accent.
2. Calafeteanu, C. (2011). *România și „micile puteri” vecine (1940-1944)*. București: Editura Enciclopedică
3. Calafeteanu, I. (coord.). (2003). *Istoria politicii externe românești în date*. București: Editura Enciclopedică.
4. Chiper, I. *Atitudinea SUA în cursul celui de-Al Doilea Război Mondial față de problema frontierei româno-bulgare în Dobrogea, în Români și bulgari. Provocările unei vecinătăți*, coord.: Anghel, F., Cojoc, M., Tiță, M. (2007). București: Editura Cartea Universitară.
5. Constantiniu, F. (2002). *1941, Hitler, Stalin și România. România și geneza operațiunii „Barbarossa”*. București: Editura Univers Enciclopedic.

6. Cretzianu, A.G. (1998). *Ocazia pierdută*, ediția a II-a, îngrijită de V.F.I. Dobrinescu. Iași: Editura Institutul European
7. Dașcovici, N. (1943). *Regimul Dunării și al Strâmtoarelor în ultimele două decenii*. Iași: Tipografia Alexandru A. Țerek.
8. Dimitrov, I. (1976). *Bălgaro-italianski otnoșeniia (1922-1943)*. Sofia: Nauka i Izkustvo.
9. Duțu, Al.D. (2008). *Armata română în Al Doilea Război Mondial, în Istoria românilor (tratat academic)*, vol. IX, *România în anii 1940-1947*, coord.: acad. Giurescu, D.C. București: Editura Enciclopedică
10. Ekrem, M.A. (1993). *Relațiile româno-turce între cele două războaie mondiale (1918-1944)*. București: Editura Științifică.
11. Gauthier, G. (2004). *Acvile și lei. O istorie a monarhiilor balcanice între 1817 și 1974*, traducere de Ludovic Skultety. București: Editura Humanitas.
12. Giurescu, D.C. (1999). *România în Al Doilea Război Mondial (1939-1945)*. București: Editura ALL Educational
13. Giurescu, D.C. (coord.) (2010). *Istoria României în date*, ediția a III-a revăzută și adăugită. București: Editura Enciclopedică.
14. Ilčev, I. (2019). *Rozata na Balcanite. Kratka bălgarska istoriia za liubopitni citatele. Bălgariia prez XX vek*. Sofia: Izdatelstva Kăšta „Kolibri”.
15. Jackowicz, J. (1982). *La Bulgarie et les puissances occidentales pendant la période 1941-1944*, traducere din bulgară de Krassimira Koinova. Sofia: Sofia-Press.
16. King, C. (2015). *Marea Neagră. O istorie*, traducere de Dorian Branea și Cristina Chevereșan. Iași: Editura Polirom.
17. Kissinger, H.A. (2001). *Diplomația*, traducere de Mircea Ștefancu și Radu Paraschivescu. București: Editura BIC ALL.
18. De Launay, J. (1988). *Mari decizii ale celui de-Al Doilea Război Mondial*, vol. II (1942-1945), traducere de Mihnea și Dan Ghibernea. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
19. Liddell Hart, B.H. (f.a.) *Istoria celui de-Al Doilea Război Mondial*, vol. II (1942-1945), traducere de Irina Negrea și Lucian Magda. București: Editurile Orizonturi și Lider.
20. Mănčev, K. (2008). *Istoriia na balkanskite narodi*, vol. 3 (1918-1945). Izdatelstva Kăšta „Paradigma”.
21. Mateeva, M., Tepavičarov, H. (1989). *Diplomatičeski otnoșeniia na Bălgaria: 1878-1988*. Sofia: Bălgarska Akademiia za Naukite.
22. Miller, L.M. (1975). *Bulgaria During the Second World War*. Stanford-California: Stanford University Press.
23. Nedev, N. (1997). *Țar Boris III – Biografia*. Sofia: Izdatelstva Kăšta, „Heraklit”.
24. Pavlowitch, S.K. (2002). *Istoria Balcanilor (1804-1945)*, traducere de Andreea Doica. Iași: Editura Polirom

25. Preda-Mătăsaru, A. (2004). *Tratatul încheiat de România și Bulgaria la Craiova (7 septembrie 1940)*. București: Editura Lumina Lex.
26. Račev, Stoian (1998), *Čărčil, Bălgariia i Balkanite (1939-1945)*, Sofia, f.ed.
27. Scurtu, I., Buzatu, Gh. (1999). *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*. București: Editura Paideia.
28. Tașev, T.V. (1999). *Ministrite na Bălgariia (1879-1999). Ențiklopidičen spravočnik*. Sofia: Akademično Izdatelstvo „Profesor Marin Drinov” i Izdatelstvo na Ministerăt na Otbranata „Sv. Gheorghe Pobedonoset”.
29. Ungureanu, G. (2009). *Problema Cadrilaterului în contextul relațiilor româno-bulgare (1919-1940)*. Brăila: Editura Istros.
30. Ungureanu, G. (2019). *Basarabia în schimbul Dobrogei: avatarurile unui proiect geopolitic (1878-1947)*. În „Revista de istorie militară”, nr. 1-2 (171-172). București: ISPAIM.
31. Vlad, C. (2014). *Istoria diplomației. Secolul X*. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun.
32. Arhivele Ministerului Afacerilor Externe al României, fond *Bulgaria (1920-1944)*, vol. 86 – *relații cu România*, fond *Turcia (1920-1944)*, vol. 62-*relații cu România (1941-1942)*.
33. Arhivele Militare Naționale Române-Depozitul central de arhivă Pitești (D.c.a.P.), fondul *Studii și căutări referitoare la armata română (Colecția 14)*, dosare nr. crt. 485/1943, 486/1943, dosar nr. crt. 487/1943, 487/1943, 535/1944.
34. Arhivele Militare Naționale Române-Depozitul central de arhivă Pitești (AMNR-D.c.a.P.), fond 5417 *M.St.M.-Secția 2 Informații*, dosar nr. crt. 1275/1943.
35. Arhivele Naționale ale României (ANR), fond *Ministerul Propagandei Naționale*, serviciul *Presă Externă*, dosar nr. crt. 1252, f. 259-262.

**ÎNALTUL DECRET REGAL NR. 3663
PRIN CARE „ROMÂNIA MILITARĂ”
DEVINE REVISTA OFICIALĂ
A MARELUI STAT MAJOR**

„Art. I - Se înființează la Marele Stat Major, cu începere de la 1 Ianuarie 1898, revistă oficială sub denumirea de „România Militară”, în care toți ofițerii din armată vor găsi studii militare, care să intereseze instrucțiunea lor.

Prin organul acestei reviste toți ofițerii, de toate armele, aflați în activitate de serviciu, își vor putea publica lucrările lor personale și cari interesează armata”.

Carol - Regele României
Dat în București la 8 decembrie 1897

**Ordinul „Meritul Cultural”
în grad de „Cavaler”,
categoria F
– „Promovarea culturii”
(Decretul Prezidențial nr. 646
din 24.08.2004)**

**Ordinul „Meritul Cultural”
în grad de „Ofițer”,
categoria F
– „Promovarea culturii”
(Decretul Prezidențial nr. 483
din 30.06.2014)**

gmr.mapn.ro
facebook.com/gmr.mapn.ro